

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİM OKULLARININ
KURUMSAL- TOPLUMSAL VE FİZİKSEL ANALİZİ

727550

Yüksek Mimar Mehtap ÖZBAYRAKTAR

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde

“Doktor”

Ünvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir

TC. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 31.05.2002

Tezin Savunma Tarihi : 12.09.2002

127550

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gülay KELEŞ USTA

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Zafer ERTÜRK

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Ahsen ÖZSOY

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Asım KADIOĞLU

Trabzon 2002

ÖNSÖZ

“İlköğretim Okullarının Kurumsal- Toplumsal ve Fiziksel Analizi” adlı bu çalışma KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı’nda Doktora Tezi olarak yapılmıştır.

Çalışmalarım ilk aşaması boyunca tez danışmanlığımı üstlenen, fakat daha sonra emekliye ayrılan, çalışmalarına yaptığı katkı ve yardımlardan dolayı Prof. Dr. Sevinç ERTÜRK’e ; çalışmanın ikinci aşamasında danışmanlığımı üstlenen, araştırmanın sonuca ulaşmasında değerli katkı ve gösterdiği ilgiden dolayı Doç. Dr. Gülay KELEŞ USTA’ya teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Çalışmalarım süresince her türlü konuda faydalandığım ve desteğini gördüğüm Yrd. Doç. Dr. Hamiyet ÖZEN’e minnettarlığımı belirtmek isterim.

Ayrıca araştırmalarım sırasında yardımlarını esirgemeyen oda arkadaşım Dr. Sonay AYYILDIZ’a ve tez çalışmalarım süresince her türlü fedakarlığı gösteren aileme teşekkür ederim.

Trabzon Mayıs 2002

Mehtap ÖZBAYRAKTAR

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
ÖZET.....	VI
SUMMARY	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	IX
TABLolar DİZİNİ.....	XII
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş.....	1
1.1.1. Sorunun Belirlenmesi ve Çalışmanın Amacı.....	1
1.2. Eğitim	5
1.2.1. Eğitimin Diğer Bilimlerle İlişkisi.....	9
1.2.1.1. Eğitim ve Felsefe İlişkisi.....	9
1.2.1.2. Eğitim ve Çocuk Psikolojisi İlişkisi.....	14
1.2.1.3. Eğitim ve Mekan İlişkisi.....	22
1.3. Türkiye’de ve Gelişmiş Ülkelerde Eğitim.....	29
1.3.1. Türkiye’de Eğitim Anlayışı ve Sistemlerinin Gelişimi.....	29
1.3.1.1. 1950 Öncesi Dönemde Türk Milli Eğitiminin ve İlköğretimin Gelişimi.....	34
1.3.1.2. 1950-1960 Döneminde Türk Milli Eğitiminin ve İlköğretimin Gelişimi.....	41
1.3.1.3. 1960-1970 Döneminde Türk Milli Eğitiminin ve İlköğretimin Gelişimi.....	43
1.3.1.4. 1970-1997 Döneminde Türk Milli Eğitiminin ve İlköğretimin Gelişimi.....	48
1.3.1.5. 1997-2002 Döneminde Türk Milli Eğitiminin ve İlköğretimin Gelişimi.....	53
1.3.2. Gelişmiş Ülkelerde Eğitim Sistemleri.....	58
1.4. İlköğretim Okullarının Gelişimi.....	64
1.4.1. Türkiye’de İlköğretim Okullarının Gelişimi.....	64
1.4.2. Avrupa ve Amerika’da İlköğretim Okullarının Gelişimi	67
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	86
2.1. Türkiye’de İlköğretim Okulları ve Tasarım Standartlarının Geliştirilmesi	
Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	86

2.2. Dünyada İlköğretim Okulları ve Tasarım Standartlarının Geliştirilmesi	
Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	94
2.2.1. G. T. Moore ve J. A. Lacney'in Çalışmaları.....	97
2.2.2. W. Bruabaker'in Çalışmaları.....	121
2.2.3. OECD 1988 Lidingo Semineri Sonuçları.....	139
2.2.4. H. Sanoff'un Çalışmaları.....	142
2.2.5. A. Taylor'un Çalışmaları.....	143
2.2.6. Uluslararası Heery Firmasının Destek Verdiği Çalışmalar.....	145
2.2.7. G. Hamaty ve D. C. Lines'in Çalışmaları.....	147
2.2.8. New York İçin Yeni Okul Tasarımı Yarışması.....	149
2.2.9. 1998 Vancouver Konferansında Sunulan REFP Takım Çalışması Sonuçları.....	150
2.2.10. OECD 'nin Öğrenme Mekanını Yeniden Tanımlama Konulu Raporu.....	152
2.2.11. Georgia Üniversitesinin İlköğretim Okulları İçin Tasarım Değerlendirme Ölçeği Yarışması.....	154
2.3. Okul Kalitelerinin Ölçümleri İçin Kullanılan Yöntemler.....	156
2.3.1. Çevresel Değerlendirme Yöntemi.....	157
2.3.2. Benzetme Yöntemi.....	161
2.3.3. Çevreyi Haritalama Yöntemi.....	163
2.3.4. Görsel Sembolleştirme Yöntemi.....	167
2.3.5. Çevresel Modelleme Yöntemi.....	167
2.3.6. Planlama ve Tasarım Yöntemi.....	167
2.3.7. Okul Analizlerinde Kullanılan Yöntemler.....	184
2.4. Araştırmanın Kapsamının Belirlenmesi.....	186
2.5. Okulların Seçimi.....	188
2.6. Okul Araştırmalarında Kullanılabilecek Analiz Yönteminin Oluşturulması.....	189
2.6.1. Kurumsal Analiz Tablolarının Oluşturulması.....	191
2.6.2. Toplumsal ve Fiziksel Analiz Tablolarının Oluşturulması.....	192
2.7. Kurumsal- Toplumsal ve Fiziksel Analiz.....	211
3. BULGULAR VE İRDELEME.....	259
3.1. Kurumsal Analiz Tablolarının Değerlendirilmesi.....	259
3.2. Toplumsal ve Fiziksel Analiz Tablolarının Değerlendirilmesi	266
4. SONUÇLAR	308
4.1. Kurumsal Analiz Sonuçları.....	308

4.2. Toplumsal ve Fiziksel Analiz Sonuçları.....	310
5. ÖNERİLER.....	312
6. KAYNAKLAR.....	315
7. EKLER.....	321
ÖZGEÇMİŞ.....	366

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, 1923- 2002 yılları arasındaki Milli Eğitimin buna bağlı olarak ilköğretimin kurumsal yapısında ve planlamasındaki değişimin saptanması; eğitimde gelişen felsefeye bağlı olarak ortaya çıkan “toplum okulu” ve “öğrenciler üzerinde etkili fiziksel çevre” anlayışlarının analiz edilmesidir. Bu anlayışlar; Türkiye’de 1923-1997 arasındaki ilkokul- ortaokul ve ilköğretim okulu projeleri , 8 yıllık ilköğretim okulu projeleri , özel ilköğretim okulları ve gelişmiş ülkelerin ilköğretim okulu örnekleri üzerinde sınanmıştır. Ayrıca yukarıda sözü edilen okulların karşılaştırmalarının yapılarak eksiklik ve farklılıkların ortaya konulması, çözüm önerileri üretilmesi, okul yapılarının analiz edilebileceği bir yöntem geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Buna bağlı olarak çalışma beş ana bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölümde, çalışmanın amacı, eğitim kavramı, Türkiye’de ve gelişmiş ülkelerde eğitim, ilköğretim okullarının gelişimi konularına yer verilmiştir.

İkinci bölümde, Türkiye’de ve dünyada ilköğretim okullarının tasarım standartlarının geliştirilmesi üzerine yapılan çalışmalar, okul kalitelerinin ölçümleri için kullanılan yöntemler üzerinde durulmuştur. Çalışmanın kapsamı belirlenmiş, analiz yönteminde kullanılacak okul örnekleri gerekçeleri ile seçilmiş, analiz yöntemi oluşturulmuştur.

Üçüncü bölümde, Milli Eğitimin ve İlköğretimin kurumsal , ilköğretim okullarının fiziksel ve toplumsal analizlerinden elde edilen bulgulara ve irdelemelere yer verilmektedir.

Dördüncü bölümde, kurumsal, fiziksel ve toplumsal analizlerin sonuçları ortaya konulmuştur.

Beşinci bölüm, araştırmanın sonuçlarına bağlı olarak, analiz yöntemine, eğitimin kuramsal ve uygulamalı alanlarına yönelik önerileri içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, İlköğretim, Okul Araştırma Yöntemleri, Okul Analiz Yöntemleri, Okul Tasarımı, Okul Planlaması, Toplum Okulu

SUMMARY

Institutional, Social and Physical Analysis of Primary School

The goal of this study is to determine the institutional structural of the elementary school and the changes on planning process in the National Education between 1923-2002; It has analyse “ The community school” depends on the developing philosophy on education and the influential environment on the students. This concepts have been tested on elementary school, secondary school and primary school projects in Turkey between 1923-1997, 8 years primary school projects, private primary school projects and primary school projects from developed countries. In addition to these, aim is to developed a technique for analysis of the school buildings, to make comparison of the above schools, to put forward the differences and failures, to produce alternatives solutions. The study have five main chapters:

The first chapter covers the aim of the study, concept of the education, education in Turkey as well as developed countries and development of the primary school.

The second chapter gives the studies on developing design standards of primary schools, emphasized on technique for measuring the school qualities. The scope of study is defined, school examples that used for the technique of analysis are selected by the reason and establishing analysis .

The third chapter includes findings and discussions obtained from institutional structure of National Education and primary education , and physical and social analysis of primary education.

The forth chapter exposes the result of institutional, physical and social analysis.

The fifth chapter covers the results based on the research, includes the suggestions for analysis technique, the theoretical and practical field of the education .

Key words: Education, Primary Education, School Research Methods, School Analysis Methods, School Design, School Planning, Community School.

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. 1960'dan önce Türk milli eğitiminin yapısı.....	31
Şekil 2. VII. Milli eğitim şurası sonrası Türk milli eğitiminin yapısı.....	32
Şekil 3. VIII. Milli eğitim şurası sonrası Türk milli eğitiminin yapısı.....	33
Şekil 4. ABD eğitim sistemi.....	59
Şekil 5. Japonya eğitim sistemi.....	60
Şekil 6. Fransa eğitim sistemi.....	61
Şekil 7. İngiltere eğitim sistemi.....	63
Şekil 8. Hollanda eğitim sistemi.....	64
Şekil 9. H. E. Kendall tarafından erken İngiliz dönemi tarzında tasarlanan okul, 1847.....	68
Şekil 10. 304 öğrencilik İngiliz okulu planlaması.....	70
Şekil 11. Rabson'un ideal sınıfı.....	70
Şekil 12. Wright'm Hillside okulu.....	72
Şekil 13. Hans Scharoun'un Darmstadt okulu projesi, 1951.....	77
Şekil 14. Eğitim girdilerini etkileyen fiziksel- psikolojik- sosyal faktörlerden ekolojik bir model.....	96
Şekil 15. Küçük okullar.....	98
Şekil 16. Toplum merkezi olarak okul.....	99
Şekil 17. Güvenli yerleşim.....	100
Şekil 18. Genel durum birlikteliği.....	100
Şekil 19. Kampüs planlaması.....	101
Şekil 20. Yoğun bina formu.....	102
Şekil 21. Bina avlusu- toplumsal forum.....	103
Şekil 22. Sınıf kümeleri.....	104
Şekil 23. Büyük mekanlar.....	105
Şekil 24. Değiştirilebilen açık mekanlar.....	106
Şekil 25. Sınır getirilmemiş sirkülasyon alanı.....	107
Şekil 26. Esnek- uyarlanabilir öğrenme mekanları.....	108
Şekil 27. Okul için ev modeli.....	109
Şekil 28. Tasarım yoğunluğu.....	110

Şekil 29. Küçük sınıflar.....	111
Şekil 30. Öğrenme mekanının çeşitliliği.....	112
Şekil 31. İyi tanımlanmış etkinlik cepleri.....	113
Şekil 32. Masa grupları.....	114
Şekil 33. Yuva gibi iç içe girebilen sınıf grupları.....	115
Şekil 34. Geniş stüdyolar.....	116
Şekil 35. Ana kütlede yönetim	116
Şekil 36. Öğretmen ofisleri kümeleri.....	117
Şekil 37. İç- dış geçiş mekanları.....	118
Şekil 38. Dostça kullanım- öğrenci merkezli estetik ve ölçek.....	119
Şekil 39. İç mekan ikliminin kontrolü.....	120
Şekil 40. Uygun akustik.....	120
Şekil 41. Doğal ışık- yüksek tayflı ışıklandırma.....	121
Şekil 42. Esnek mekan ihtiyacı.....	122
Şekil 43. Yeniden açılmış mekanlar sağlayan ofis mekanları.....	123
Şekil 44. Bina biçimi= Program+ yerleşim.....	123
Şekil 45. Turf: Bireysel öğrenme için 5 öğrencilik mekan.....	124
Şekil 46. Küçük okullar için okul içinde okul.....	126
Şekil 47. Ortadaki medya merkezinin etrafında 2 katlı ev.....	127
Şekil 48. 4 okul içinde okul birimine sahip Chelsea lisesi.....	128
Şekil 49. Eğitim mekanında toplum.....	129
Şekil 50. Uydu okullar.....	130
Şekil 51. Başarılı bir öykü= Toplum okulları.....	131
Şekil 52. Medya merkezi+ Öğrenme merkezi.....	135
Şekil 53. Okul çevresi için çizdirilmiş biliş haritaları örneği	164
Şekil 54. İç ve dış mekandaki hareket dokuları üzerine çalışma.....	165
Şekil 55. Afrika, Japonya ve Amerika'daki öğrencilerin rüyalarındaki okul çizimleri.....	169
Şekil 56. Sanoff'un etkinlik merkezleri ile uyumlu sembol diyagramları.....	176
Şekil 57. Öğrenci- öğretmen mekansal düzenleme çalışması, (1) etkinlik ilişkileri diyagramı, (2) mekansal yerleşim ızgarası, (3) etkinlik sembolleri, (4) sessiz -gürültülü etkinlikler analizi.....	177
Şekil 58. Okul- toplum ilişkisi şemaları.....	196

Şekil 59. Okul- çevre ilişkisi şemaları.....	196
Şekil 60. Okul planlaması şemaları.....	198
Şekil 61. Okul kapasitesi/ büyüklüğü şemaları.....	199
Şekil 62. Kat sayısı şemaları.....	199
Şekil 63. Giriş sayısı şemaları.....	200
Şekil 64. Okul- bahçe ilişkisi şemaları.....	201
Şekil 65. Genel mekanlar- toplum ilişkisi şemaları.....	202
Şekil 66. Sosyal etkileşim mekanlarının kullanım amacı şemaları.....	203
Şekil 67. Öğrenme mekanında etkinlik ayrımı şemaları.....	204
Şekil 68. Sınıf planlaması şemaları.....	206
Şekil 69. Yaş gruplarına göre öğrenme mekanı farklılaşması şemaları.....	207
Şekil 70. Yönetim- öğrenme mekanı ilişkisi şemaları.....	207
Şekil 71. Öğretmenler odası- öğrenme mekanı ilişkisi şemaları.....	208
Şekil 72. Okulların estetik özellikleri şemaları.....	209
Şekil 73. Okullarda etkili- teşvik edici dış- iç bağlantısı şemaları.....	210
Şekil 74. Mekanda okul- şehir – çevre bütünlüğü şemaları.....	211

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Eğitimin gelişimi.....	7
Tablo 2. Eğitim felsefeleri.....	10
Tablo 3. Bayındırlık Bakanlığı derslik sayısına göre tip ortaokul projeleri ihtiyaç programı.....	47
Tablo 4. Yeni eğitim sistemi ile ilköğretimde meydana gelen değişimler.....	57
Tablo 5. Bayındırlık Bakanlığı derslik sayısına göre tip ilköğretim okulları ihtiyaç programı.....	65
Tablo 6. Amerikan toplumundaki değişimlerle eğitim yaklaşımları ve okul planlamasındaki değişimler.....	85
Tablo 7. Sınıf planlaması tipleri.....	132
Tablo 8. Master plan şemaları.....	137
Tablo 9. Taylor'a göre müfredat- mimari bağlantısı.....	143
Tablo 10. Georgia Üniversitesinin ilköğretim okulları için tasarım değerlendirme ölçeği.....	155
Tablo 11. Sanoff tarafından hazırlanan okul değerlendirme anketi örneği.....	158
Tablo 12. Sınıf çevresi değerlendirme anketi.....	160
Tablo 13. Ligon ortaokulunda sınıf çevresi değerlendirmesi için yapılan anlamsal farklılaşma cetveli.....	161
Tablo 14. Okul binalarının imaj değerlendirme anketi.....	162
Tablo 15. Mevcut mekana alternatif fotoğraflarla yapılan fotoğraf anketi	163
Tablo 16. Okul etkinliklerinin günlük akış tablosu.....	166
Tablo 17. Öğrenciler, aileler ve öğretmenlerin yeni okul ile ilgili isteklerini belirttikleri " keşke..." şiiri.....	168
Tablo 18. Eğitim nesnelere ve öğrenme metotları.....	170
Tablo 19. Grup kararlarının not edildiği kayıt tutanağı	171
Tablo 20. Eğitim nesnelere ve etkinlik merkezleri.....	173
Tablo 21. Etkinlik merkezleri için öğrenme nesnelere.....	174
Tablo 22. Özel alternatif okullar için komite üyelerinin profilleri.....	178
Tablo 23. Bir pencere tasarımına örnek morfolojik kart.....	181

Tablo 24. Bina rehabilitasyonları için enerji bağlamı ve kontrol ölçümlerini gösteren morfolojik kart.....	182
Tablo 25. Okullarda enerji sağlanması üzerine mekansal alternatiflerin gösterildiği morfolojik kart.....	183
Tablo 26. Teymur'a göre okul analizinde bina tipinin içermesi gereken özellikler.....	184
Tablo 27. Kurumsal analizde eğitimin içermesi gereken özellikler.....	184
Tablo 28. Analiz kapsamına alınan 6-14 yaş grubuna eğitim verilen okullar.....	190
Tablo 29. 6- 14 yaş grubuna eğitim verilen okulların kurumsal analiz tablolarının oluşturulması.....	192
Tablo 30. Kurumsal analiz tabloları sıralaması.....	212
Tablo 31. Toplumsal ve fiziksel analiz tabloları sıralaması.....	212
Tablo 32. Türk Milli Eğitiminin amaçlarının gelişimi.....	213
Tablo 33. Türk Milli eğitiminin amaçları doğrultusunda Milli eğitiminin gelişimi- İlköğretim ile ilgili gelişmeler.....	214
Tablo 34. Türkiye'de eğitim felsefesinin gelişimi.....	215
Tablo 35. 6- 14 yaş grubuna eğitim verilen okulların gelişimi – ilkokullar.....	216
Tablo 36. 6- 14 yaş grubuna eğitim verilen okulların gelişimi – ortaokullar.....	217
Tablo 37. 6- 14 yaş grubuna eğitim verilen okulların gelişimi - Temel eğitim/ İlköğretim okulları.....	218
Tablo 38. Okul - toplum etkileşiminin mekana yansımaları analizi-1	219
Tablo 39. Okul- toplum etkileşiminin mekana yansımaları analizi- 2.....	227
Tablo 40. Okul- öğrenme mekanları- öğrenci ilişkisi analizi- 1.....	235
Tablo 41. Okul- öğrenme mekanları- öğrenci ilişkisi analizi- 2.....	243
Tablo 42. Tasarım kararları analizi.....	251
Tablo 43. Okul- toplum etkileşiminin mekana yansımaları bulguları- 1.....	295
Tablo 44. Okul- toplum etkileşiminin mekana yansımaları bulguları- 2.....	298
Tablo 45. Okul- öğrenme mekanları- öğrenci ilişkisi bulguları- 1.....	301
Tablo 46. Okul- öğrenme mekanları- öğrenci ilişkisi bulguları- 2.....	304
Tablo 47. Tasarım kararları bulguları.....	307
Ek Tablo 1. Okul - toplum etkileşiminin mekana yansımaları analizi sonuçları.....	323
Ek Tablo 2. Okul- öğrenme mekanları- öğrenci ilişkisi analizi sonuçları	324

Ek Tablo 3. Tasarım kararları analizi sonuçları	325
Ek Tablo 4. 1950 öncesi tip köy ilkokulu 1.....	326
Ek Tablo 5. 1950 öncesi tip köy ilkokulu 2.....	327
Ek Tablo 6. 1950 öncesi tip köy ilkokulu 3.....	328
Ek Tablo 7. 1950- 1960 dönemi 1 derslikli köy ilkokulu.....	329
Ek Tablo 8. 1960- 1970 dönemi 5 dershaneli ilkokul.....	330
Ek Tablo 9. 1960- 1970 dönemi 16 dershaneli ortaokul.....	331
Ek Tablo 10. 1960- 1970 dönemi 24 dershaneli ortaokul.....	332
Ek Tablo 11. 1970- 1997 dönemi 5 derslikli ilköğretim okulu (Oyak-Çankaya).....	333
Ek Tablo 12. 1970- 1997 dönemi 8 derslikli ilköğretim okulu 1.....	334
Ek Tablo 13. 1970- 1997 dönemi 8 derslikli ilköğretim okulu 2.....	335
Ek Tablo 14. 1970- 1997 dönemi 21 derslikli ilköğretim okulu	336
Ek Tablo 15. İ.T.Ü. 240 öğrencili ilköğretim okulu.....	337
Ek Tablo 16. İ.T.Ü. 480 öğrencili ilköğretim okulu.....	338
Ek Tablo 17. İ.T.Ü. 720 öğrencili ilköğretim okulu.....	339
Ek Tablo 18. İ.T.Ü. 960 öğrencili ilköğretim okulu.....	340
Ek Tablo 19. İ.T.Ü. 1200 öğrencili ilköğretim okulu.....	341
Ek Tablo 20. G.Ü. 2.2. 240 öğrencili ilköğretim okulu.....	342
Ek Tablo 21. GÜ 3. 3. 480 öğrencili ilköğretim okulu.....	343
Ek Tablo 22. Y.Ü. 480 öğrencili yatılı ilköğretim bölge okulu.....	344
Ek Tablo 23. Y.Ü. 720 öğrencili yatılı ilköğretim bölge okulu.....	345
Ek Tablo 24. Açı ilköğretim okulu.....	346
Ek Tablo 25. Özel Yüzyıl Işıl koleji.....	347
Ek Tablo 26. Enka koleji.....	348
Ek Tablo 27. Özel Uğur koleji.....	349
Ek Tablo 28. İTÜ Natuk Birkan ilköğretim okulu.....	350
Ek Tablo 29. Cayote Canyon ilköğretim okulu.....	351
Ek Tablo 30. Davidson ilköğretim okulu.....	352
Ek Tablo 31. Nuntucket ilköğretim okulu.....	353
Ek Tablo 32. Parkside ilköğretim okulu.....	354
Ek Tablo 33. Little Village ilköğretim okulu.....	355
Ek Tablo 34. Dennis Earl ilköğretim okulu.....	356
Ek Tablo 35. Shoal Creek ilköğretim okulu.....	357

Ek Tablo 36. Toussaint Louverture ilköğretim okulu.....	358
Ek Tablo 37. Morella ilköğretim okulu.....	359
Ek Tablo 38. Queens Inclosure ilköğretim okulu.....	360
Ek Tablo 39. Pokesdown ilköğretim okulu.....	361
Ek Tablo 40. Woodlea ilköğretim okulu.....	362
Ek Tablo 41. Seabird Island ilköğretim okulu.....	363
Ek Tablo 42. Strawberry Vale ilköğretim okulu.....	364
Ek Tablo 43. Anne Frank ilköğretim okulu.....	365

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

1.1.1. Sorunun Belirlenmesi ve Çalışmanın Amacı

Her millet genç kuşaklarının eğitimine özel bir önem vermekte; zaman geçtikçe ve toplum değişikçe eğitim sistemlerini, eğitim felsefelerini, eğitim amaçlarını, okul binalarını, kısaca eğitim ile ilgili pek çok değeri de değiştirmekte ve geliştirmektedir.

Bilim ve teknolojideki hızlı gelişmelerle haberleşme toplumları da yaratıcı bilgi toplumuna [1] dönüşmekte ve diğer ülkeler de çağın gerisinde kalmamak için bu yönde çalışmalarını yoğunlaştırmaktadır. Eğitim bu dönüşümde önemli bir silah ve rekabet unsuru olarak, ülkelerin programlarında ve bütçelerinde önemli bir yer tutmaktadır.

Bu doğrultuda Türkiye’de de eğitim konusunda bir reform yapılması gereği olarak, 8 yıllık kesintisiz ilköğretim reformu, 18 Ağustos 1997 tarihinde 4306 sayılı kanunla yasalaşmış ve uygulamaya konulmuştur. “ Temel eğitim pilot projesi” Dünya bankasının kredisi ile uygulamada olup, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından pek çok üniversiteye “ilköğretim okulu” projeleri çizdirilmiştir. İlköğretim yapıları el kitabında bu yapıların şubelerine göre mekan gereksinimleri, m² leri, ders programları, mekanda kullanılması gereken malzemeler ayrıntılı olarak verilmiş, öğrenci profili aşağıdaki gibi çizilmiştir:

“Geniş bir dünya görüşüne sahip olma, kendini ifade edebilme, topluma karşı sorumluluk duyma, başkaları ile işbirliği yapabilme, yapıcı, yaratıcı, araştırmacı, girişimci ve verimli olma, yeteneklerinin ve bilgilerinin farkında olma, kendini geliştirmeye çalışma, başkalarını anlama ve iletişim kurabilme” özellikleri yani çocuğu bir birey olarak yetiştirme ilkesi ve bunlara göre hazırlanan eğitim programı daha çağdaş bir eğitim yapısı planlamasını gerekli kılmıştır [2].

Projelendirme aşamasında ise okullarda fiziksel yapının belirlenen aşağıdaki ilkeler doğrultusunda tasarlanması istenmektedir:

1. Eğitimde amaç karşılıklı etkileşimi ve deneyimi paylaşmaya açık ve katılımcı bireylerin yetişmesidir. Bu yüzden ilk adım olarak toplumun temeli olan aileleri mümkün olduğunca değişik düzeylerde bu değişim sürecine katılması düşünülmektedir.
2. Nüfusu azalan köylerde “birleştirilmiş sınıf” uygulaması bir öğretmen gözetiminde yapılmaktadır. Kırsal okullarda, nüfusu az olan köylerde 1. ve 3. sınıf öğrencilerinin köy ilkokullarında eğitim görmesi, 4. sınıftan itibaren taşınmalı eğitim ile merkez ilköğretim okullarına taşınması öngörülmektedir.
3. Eğitim programları da planlanan eğitim amaçları doğrultusunda gelişmelere açık olarak düzenlenmelidir. Bu yüzden programların değişik yaş gruplarının birbiriyle daha çok etkileşim içinde olacakları etkinlik ve programlar planlamak ve esnek program düzenlemeleri yapmak en temel ilkeler olacaktır [2].

Bunlara bağlı olarak 8 yıllık kesintisiz eğitimle okulların çevreye açık hizmet merkezleri olarak aşağıdaki etkinlikleri düzenlemesi düşünülmektedir:

- Küçük grup etkinlikleri
- Sergi, konser, büyük toplantı, düğün, kongre...gibi etkinlikler
- Sağlık hizmetleri
- Yaygın eğitim uygulamaları
- Aile eğitim programları
- Kültür etkinlikleri ve çevreye açık kütüphane
- Çeşitli kurs-seminer ve hizmet içi eğitim [2].

Yukarıdaki hedefler doğrultusunda ise okul planlamasında aşağıdaki mimari tasarım ilkelerinden yararlanılması istenilmiştir:

1. İlköğretim okul binalarının planlama, tasarım ve uygulaması:
 - a. Kaynakların en yetkin ve verimli kullanımını sağlamalı,

- b. Yörenin coğrafi, iklimsel ve kültürel özelliklerini dikkate almalı,
 - c. Yerel malzeme ve işçiliğe ağırlık vermeli
 - d. Çevre ile bütünleşen çözümlere olanak sağlamalı
 - e. Farklı yaş grupları ve kullanıcıların gereksinmelerine karşı duyarlı, esnek, dinamik değişim ve gelişime açık olmalı.
2. İlköğretim okulu içinde tanımlanan tüm fonksiyonlar- eğitim, öğretim, spor, idari, sosyal ve kültürel- için o fonksiyonun gerektirdiği mekansal özellikler sağlanmalı, bu mekanların birbiri ile ilişkisi farklı yaş grupları ve kullanıcıların özellikleri ve gereksinimleri dikkate alınarak planlanmalı.
 3. Mümkün olduğunca çok katlı çözümlerden ve düşey dolaşımdan kaçınılmalı; iç ve dış mekan ilişkisi kesintisiz ve doğrudan olmalı.
 4. Okulun yapı ve çevre düzenlemesi açısından çevre ile ilişkiye/etkileşime kontrollü bir biçimde açık olması sağlanmalı; okul "etkinlik merkezleri" olarak geliştirilmeli.
 5. Çevre düzenlemesi yerel gereksinimlere uygun olarak; oyun alanlarını, açık hava spor tesislerini, ev hayvanlarını besleme alanlarını ve doğal durumun korunduğu merkezleri içerecek şekilde alabildiğince genişletilmeli.
 6. Yapı ve çevre düzenlemesinde , tüm donanımda dayanıklı en az bakım ve onarım gerektiren, gereksinime en iyi cevap verebilen malzemeler seçilmeli.
 7. Tüm mekanlar bedensel engellilerin de erişebileceği biçimde düzenlenmeli.
 8. Okul binalarında yangın, deprem ve sele karşı özel güvenlik önlemleri alınmalı [2].

8 yıllık ilköğretim reformu okul-toplum işbirliği de öngörmekte, yıllardır içe kapalı bir bina olarak işlev gören okullar, topluma ve çevreye açılmakta ve onunla bütünleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu durum, ilköğretim okullarında "toplum okulu" olma yolunda büyük adımlar atıldığının bir göstergesidir. Fakat önemli olan yukarıda belirlenen ilkelerin okullara nasıl aktarıldığıdır. Artık okullar sadece fiziksel değil, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, sosyal ve psikolojik boyutları dikkate alınarak planlanmaktadır.

Bütün bunlara rağmen 8 yıllık kesintisiz ilköğretimin değişen yapısı içinde 6-14 yaş grubunun eğitim göreceği okullarda aşağıdaki sorunlar belirgin olarak ortaya çıkmaktadır.

- Kendini ifade edebilen ve geniş bir dünya görüşüne sahip olması amaçlanan , sorumlu bireyler olarak yetişmesi istenen öğrenci gruplarının ders içi ve ders dışı gerek duydukları fiziksel mekanların neler ve nasıl olacağı?
- 6-14 yaş grubu gibi aralarında zihinsel, bilişsel ve bedensel gelişmeler açısından büyük farklar bulunan grubun bir arada nasıl tutulacağı; bu grupların gereksinmelerine (fiziksel, psikolojik) karşı duyarlı, esnek, dinamik, değişim ve gelişime açık mekanların nasıl olacağı,
- İlköğretimin ana hedeflerini geliştirici fiziksel planlama ilkelerinin neler olacağı,

Yeni ilköğretim programı ile 21. yüzyıla daha iyi hazırlanması düşünülen öğrenci grubu 6-14 yaş arasındaki kız ve erkek çocuklardır. Bu yaş grubunun ruhsal, zihinsel ve bedensel gelişme süreçlerinin, kız ve erkek olarak ayrı ayrı belirlenmesi gerekmektedir.

Eğitim programları ve bu programların gerçekleştirileceği mekanların çocuğun gelişim evreleri ile birlikte ele alınması varılması istenen amaçların ön şartı olmaktadır.

Dünyada , okul binasının çocuğun eğitilmesindeki rolü ve eğitim başarısı üzerine yapılan pek çok çalışma, bu konunun ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Okul yapısını bir bütün ve okulu da küçük canlı bir toplum olarak ele alan araştırmalar, eğitimi sadece dersliklere değil bütün okul mekanına yaymaktadır.

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de okul hakkındaki kararlar, fiziksel-zihinsel-psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarından çok bütçe temeline oturtulmuştur. Akademik olarak etkili okullar üzerinde çalışan araştırmacılar, öğrenci davranışı ve başarısını bütün okul çevresinin etkilediğini bulmuşlardır. Araştırma sonuçlarına göre başarı ve devam çevrelerini mutlu ve konforlu olarak algılayan öğrencilerin bulunduğu okullarda daha yüksektir.

Genç insanlar çok çeşitli fiziksel çevre, zihinsel kapasite ve ilgilere sahip olduğundan , onların meşguliyetleri etkili okulların nitelikleri açısından çok önemlidir. Burada öğretmen ve öğrenciler, sınıf içinde ve dışında farklı öğrenme etkinlikleri ile uğraşmakta, çeşitli basılı ve basılı olmayan malzemeleri kullanmaktadırlar. Küçük çalışma grupları, dersler, bireysel projeler, deneysel öğrenme esnek programla birleştirilmiştir.

Genç insanlar aynı zamanda okul çevrelerini geliştiren etkinliklere katılma ihtiyacı da duymaktadırlar. Etkili okullar içerisinde öğrencilerin bağımsızlıklarını arttıran ve kendi başlarına büyüme ve olgunlaşmalarını sağlayan şanslar yaratılmalıdır.

Bilgisayar-internet uydu teknolojilerinin açtığı ufuklarla bilginin her yere kolay ulaşması, herkesin bu bilgiyi alma kolaylığı, bu yolla sadece yetişkinlerde değil okul çağındaki çocuklarda görülen değişim, Türkiye’deki okul yapılarının tekrar ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Çalışmada amaç, Cumhuriyet’in ilk yıllarından 2002 yılına kadar olan dönemdeki Milli Eğitimin buna bağlı olarak ilköğretimin kurumsal yapısında ve planlamasındaki değişimin saptanması; yeni felsefe ile ortaya çıkan “toplum okulu” ve “öğrenciler üzerinde etkili fiziksel çevrenin” analiz edilmesidir. Bu anlayışların 6-14 yaş grubunun Cumhuriyetin ilk yıllarından 1997 yılına kadar eğitim gördüğü ilkokul, ortaokul ve ilköğretim okulu projeleri; 1998 yılında tasarlanan 8 yıllık ilköğretim okulu projeleri; özel ilköğretim okulları ve gelişmiş ülkelerin ilköğretim okulları örnekleri üzerinde analiz edilmesi düşünülmüştür. Ayrıca yukarıda sözü edilen okulların karşılaştırılarak, eksiklikler ve farklılıkların ortaya çıkarılması, çözüm önerileri üretilmesi, okul yapılarının analiz edilebileceği bir analiz yöntemi geliştirilmesi de amaçlanmaktadır.

1.2. Eğitim

21. yüzyıl okullarında eğitim felsefesinin değişimi, okul planlamalarını etkilemiş, hatta eğitim felsefesine uygun okul yapıları yapılmaya başlamıştır. Okul yapılarının “kim için” yapıldığı düşüncesinden yola çıkan tasarımcılar, diğer yapılarda olduğu gibi ilköğretim okullarında da “ çocuk psikolojisinden” yararlanmanın gerekliliği üzerinde durmuşlardır. Buradan hareketle “eğitim” bölümü içinde eğitimin alt bölümleri olan “eğitim ve felsefe”, “eğitim ve çocuk psikolojisi”, “eğitim ve mekan” ilişkileri üzerinde durulmuştur.

Eğitimin diğer bölümlerle ilişkilerine geçilmeden önce eğitimin genel tanımı üzerinde durulması gerekmektedir. Eğitim farklı kaynaklarda farklı şekillerde tanımlanmaktadır:

- Divan-ı Lügat-it-Türk'teki karşılığı olan "iğitmek, terbiye etmek, yetiştirmek" sözcüğünden gelmektedir. Diğer bir tanımla eğitim; "bir toplumda o toplumu oluşturan bireylerin toplu yaşama katılarak kişiliklerini geliştirmeleri için onlara sunulan bir araçlar ve yöntemler toplamıdır: Genel bilgiler, iletişim teknikleri, dil, ahlak kuralları vb. Bu anlamda eğitim bireyin toplumsallaşmasının ekseni, yani bireylerin kültürünü, değerlerini ve kurallarını benimsemeyi öğrendikleri toplumları ile bütünleştikleri bir süreçtir [3].
- Dar tanımı ile, yeni kuşakların gerekli bilgi, beceri, deney ve değerleri elde etmeleri, ve kişiliklerini geliştirebilmeleri amacı ile sürdürülen bir etkinliktir. Geniş tanımı ile okul öncesinde aile ve çevrede başlar. Yaşamın tüm evrelerinde sürer [4].

Genel olarak literatürde eğitim ile ilgili farklı tanımlara rastlanmakla birlikte, eğitim kavramı çeşitli eğitimcilerin yaklaşımlarına göre de değişmektedir:

- Tyler (1950)'a göre eğitim: Kişinin davranış örüntülerini geliştirme sürecidir.
- Ertürk (1972)'e göre eğitim: Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yolu ile kasıtlı olarak istenen değişimi meydana getirme sürecidir.
- Yıldırım (1983)'a göre eğitim : İnsan davranışlarında bilgi, beceri, anlayış, ilgi, tavır, karakter vb. önemli sayılan kişisel nitelikleri yönünden belli değişimler sağlamak amacı ile yürütülen düzenli bir etkileşimdir.
- Fidan (1986)'a göre eğitim : İnsanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir.
- Alkan (1980)'a göre eğitim: Davranış değişikliği, bireyin belli hedefler yönünde maksatlı olarak kendi yaşantıları yolu ile davranışlarını değiştirmesi, kişinin yeteneklerini çeşitli yönlerden birey ve toplum için uygun ve dengeli olarak değiştirmesidir [5].

Eğitim farklı çağlarda, o dönemin filozofları ve düşünürlerine göre farklı şekillerde tanımlanmış ve eğitim anlayışı dönemden döneme değişmiştir. Eğitimin tarih içinde geçirdiği bu gelişimler Tablo 1'de görülmektedir [6].

Tablo 1. Eğitimin gelişimi [6].

ÇAĞI	FİLOZOFLARI	İLKELERİ
İlk Çağlarda Eğitim		<ul style="list-style-type: none"> - Sağlam vücut, fizik, çevre koşullarına dayanıklılık, cengaverlik , avlanma, ok atma, ata binme becerileri - Eğitim kurumları; aile, klan, kabile, aşiret, dinsel ve siyasal nitelikli önderler - Törenlerdeki müzik ,dans, şiirler
Yunan Uygarlığında Eğitim	Xenophon	<ul style="list-style-type: none"> - Pedagoji kitabı olan filozof
	Protagoras	<ul style="list-style-type: none"> - Eğitimde hitabet sanatı - Gramer ve diyalektik
	Platon (Eflatun)	<ul style="list-style-type: none"> - Devletçilik - Birey ve aile ikinci planda - Çocukların ailesinden alınarak belli bir yaşta sonra beden eğitimi ve müzik ağırlıklı bir eğitime tabii tutulmaları - Güzel sanatları eğitim aracı olarak görmesi - Eğitim kadınlar için de gerekli
	Aristoteles	<ul style="list-style-type: none"> - Bireyci toplum düzeni - Eğitimde insanın; beden, içgüdü, akıl yönü - "Lise" sinde müzik, retorik, gramer, felsefe, matematik, tarih, toplumsal bilgiler dersleri
Roma Uygarlığı Eğitimi	Çıçero, Seneka, Kentilyen, Plütark	<ul style="list-style-type: none"> - Temel ilke iyi vatandaş yetiştirmek - Aile yanından sonra ustanın yanında mesleki eğitim - Hitabet, gramer, hukuk eğitimi
Rönesans Eğitimi		<ul style="list-style-type: none"> - Hümanist eğitim - Çok yönlü yaratıcı düşünme - Bireysel ve liberal ağırlıklı eğitim - Eğitim, elit bir zümreye yönelik

Tablo 1'in devamı [6].

ÇAĞI	FİLAZOFLARI	İLKELERİ
17. Yüzyılda Eğitim		<ul style="list-style-type: none"> - Rasyonel ve ampirik akımlarla eğitim - Doğa bilimleri ve akıl - Planlı, sürekli ve mükemmel - Pozitif bilimler - J. A. Komensky
18. Yüzyılda Eğitim	<p>Decartes, Spinoza, Bacon, Hobbes, Locke, Hume</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aydınlanma çağı; realist, yararcı, mesleksel yetiştirme • Rasyonalizm, Natüralizm: - İnsanın doğadan iyi olarak gelmesi İnsan değişirse sebebi içinde yaşadığı kültür ve toplum - Temsilcisi J. J. Rousseau - Entelektüel ve hümanist eğitimin reddedilmesi - Amaç, doğal bir insan yetiştirmek - Bireyci eğitim - Eğitimde kız ve erkek çocukları ayrı yerde
18. Yüzyılın Son Çeyreği Ve 19. Yüzyılın İlk Yarısında Eğitim (Alman Klasik Ve İdealistlerinde Eğitim)	<p>Herder, Humboldt</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yeni Hümanizm: - Eğitimde, eski Yunan uygarlığının klasik değerleri - İnsanın harmonik-estetik hareket etmesi,maddi doğa üzerinde egemenlik kurması, özerk bir kişiliğe erişmesi
	Kant	<ul style="list-style-type: none"> - Natüralist eğitim görüşü - Eğitimi birey ve insanlık planında ele alma - Eğitimin amacı; disiplinleştirme, uygarlaştırma, kültürleştirme, ahlakleştirme
	Fichte	<ul style="list-style-type: none"> - Milliyetçi eğitim - Milliyetçi ve toplumcu bir eğitim düzenini
	Schiller	<ul style="list-style-type: none"> - Estetik eğitimi - Ahlak ve estetiği birleşimi - Duygu ve akı birleştiren güzel sanatlar eğitimi - Her türlü insan gelişimi sağlanmalıdır
	Hegel	<ul style="list-style-type: none"> - Devletçi eğitim - Amaç, kültüre uygunluk - Eğitiminin görevi; çocuğun benliğinde nesnel bilincin, gücünü geçerli kılmak
	Goethe	<ul style="list-style-type: none"> - Kişilik eğitimi - Antik çağın klasik eğitim görüşü - Panteist sistem ve tabiat kavramı
18. Yüzyılın İkinci Yarısı İle 19. Yüzyılda Eğitim	Pestalozzi	<ul style="list-style-type: none"> • Sosyal eğitim - Eğitimin temel amacı; insanların maddi sefaletten kurtarılması, manevi ve beşeri yönden bağımsız kılınması - Toplumun siyasal ve ekonomik yönlere düzeltilmesi, kalkandırılması. - Yoksul çocuklar için öğretimle birleştirilmiş tarımsal ve endüstriyel iş - Öğretimin ilk araçları: Sayı, şekil, dil • Halk eğitimi • Temel eğitim: tabiata dayalı • Meslek eğitimi: Tarımsal ve endüstriyel eğitim kurumları • Ahlaki eğitim: İnsan doğasının merkezi

1.2.1. Eğitimin Diğer Bilimlerle İlişkisi

Bu bölümde eğitimin diğer bilimlerle ilişkisi konu edilmektedir. Ele alınan kavramlar eğitimin birebir içinde olan, planlamayı, eğitim sistemini etkileyen kavramlardır:

- Eğitim ve felsefe ilişkisi
- Eğitim ve çocuk psikolojisi ilişkisi
- Eğitim ve mekan ilişkisi

1.2.1.1. Eğitim ve Felsefe İlişkisi

Dünyadaki gelişmelere paralel olarak dönemler içinde, eğitimdeki felsefeler de değişmiştir. Eğitim felsefelerinin değişimi, eğitim anlayışını, okul planlamasını da değiştirmiştir. Bu felsefeler aşağıdaki gibi gruplandırılmaktadır [5]:

- İdealizm
- Realizm
- Esasicilik
- Pragmatizm (Yararsalcılık)
- Yeniden kurmacılık
- Naturalizm
- Diyalektik materyalizm
- Varoluşçuluk
- Yorumcu ve eleştirel eğitim kuramı
- Waldorf eğitim kuramı

Felsefeler ve eğitim anlayışları Tablo 2’de ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 2. Eğitim felsefeleri [5].

EĞİTİM FELSEFELERİ	İLKELERİ
İdealizm	<ul style="list-style-type: none"> - Gerçek; bir, bölünmez, öncesiz, sonsuz, hep kendi kendine aynı kalan, değişmez, ölümsüz ve soyut - Hem duyuşsal alanı hem bilişsel alanı geliştiren dersler; felsefe, teoloji ve matematik , tarih, edebiyat, kültürel değerler, otobiyografi, artistik eleştiri - Deneysel bilgi; tüm doğru, mutlak, kesin bilgilerin insan aklında var olduğunun kabulü, - Tümdengelim - İç gözlem - Öğrencinin kendi içine dönerek öğrenebileceğinin kabulü - Öğrenme ortamı, öğrencinin gizli ilgilerini uyandıracak biçimde düzenlenmeli - Öğretmenin , öğrenciler için örnek, doğru bilgilerle donanmış, kültürlü, her zaman ve her yerde doğru, insanları tanımada uzman, öğrenciye arkadaş gibi davranan kişi olduğunun kabulü - Öğrenci taklit etmeli - " Aktarılabilecek kültürel değerler, kişiyi evrensel gerçeğe yöneltmelidir" ilkesi - Sokratik tartışma
Realizm	<ul style="list-style-type: none"> - Gerçek; hep aynı kalan, değişmez ve ölümsüz madde - Eğitim; insanı toplumsallaştırma süreci - Tümevarım - Temeli, akıl - Tarih, coğrafya, biyoloji, matematik, fizik, sosyoloji dersleri - Öğretmenin; konunun uzmanı , evrensel doğruları tam ve kesin olarak bilen, neleri- nasıl öğreteceğini, öğrenciyi nasıl motive edeceğini bilen kişi olduğunun kabulü - Öğrencinin; bilgi ve beceri kazandırılacak, kafası boş, aklını kötüye kullanabilecek, öğretmenin dediklerini yapmak zorunda olan kişi olduğunun kabulü
Esasçılık	<ul style="list-style-type: none"> - Temeli Realizm ve idealizm - İnsan ; toplumsal ve kültürel bir varlık - Tüme varım; elde edilen bilgi mutlak doğru - Okul; öğrenim kurumu - Okulun görevi; kültürel değerleri öğrenciye aktarmak, öğrencinin toplumla uyumunu sağlamak - Gerçek; değişmemek - Eğitimin hedefleri; kişinin toplumsallaşmasını sağlama, kültürel değerleri kazandırma, değişme ve çatışmayı önleme, kültürel mirası koruma, bilgi ve becerili insanlar yetiştirme - Toplum bilimleri, fen bilimleri, genel kültür dersleri - Öğretmenin; merkezde, doğru ve tutarlı bilgilerle donatılmış, çözüm ve yanıtları daima veren, öğrenciye yol gösteren ve denetleyen kişi olduğunun kabulü - Öğrencinin; doğuştan bilgi ve beceriye sahip olmayan, öğretmenin dediklerini ezberlemek, yapmak ve tekrarlamak zorunda olan kişi olduğunun kabulü

Tablo 2 'nin devamı [5].

EĞİTİM FELSEFELERİ	İLKELERİ
Pragmatizm	<ul style="list-style-type: none"> - Gerçek; değişme - İnsan; yaşadıkları yolu ile yararlıyı seçen, biyo – kültürel, sosyal bir varlık - Eğitim; yaşantılar yolu ile istenilen davranış değişikliğini oluşturma süreci - Öğrenci merkezli - Eğitimin amacı; çocukta gizli olan yetenekleri geliştirmek - Öğrenciye, olay, olgu ve sorunların sunulması, bunlardan yargıya varmasının sağlanması - Problem çözme yöntemi - Okul; yaşamın kendisi, yaşamdaki olgu ve olayların eğitim ortamına getirilmesi ya da öğrencinin bu ortamlara götürülmesi - Uygulama ağırlıklı eğitim - Gözlem, deney, araştırma, inceleme, tartışma - Öğretmenin; yol gösteren, yardım eden, rehberlik yapan kişi olduğunun kabulü
Yeniden kurmacılık	<ul style="list-style-type: none"> - Temeli pragmatizm - Eğitim; denge ve değişim aracı - Eğitimin hedefleri; dünya uygarlığını kurma, barışı ve insanların mutluluğunu sağlama, uygulama yoluyla değişimi gerçekleştirme, sevgi, işbirliği, denge değerlerini kazandırma, bu tür tutarlı kültürel değerlerin sürekliliğini sağlama, bilimsel yöntemi ve eleştirel düşünmeyi kullanma, demokratik yaşam biçimini benimseme, yaşamı sürekli yeniden kurma, bir sonraki harekete planlama, akıllıca eylemde bulunma, hiçbir bilgiyi mutlak kabul etmeme, kişinin gizli yeteneklerini ve zihnini geliştirme - Dersler; sosyal bilimler, doğa bilimleri, iş ve meslek eğitimi, edebiyat, dil, beden, müzik, resim, matematik, geometri - İçerikte kültürel değerler - Ders içeriği; kesin değil, her an değişebilir - Eğitimin görevi; toplumu yeniden şekillendirmek ve düzenlemek
Naturalizm	<ul style="list-style-type: none"> - Gerçek; doğal olan - İnsan; doğal bir varlık, doğuştan iyi - Toplum insandaki bozulmanın, istenmeyen davranışlar göstermesinin sebebi - Doğanın yetenekleri geliştirme anlayışı - Öğrenci merkezli ve demokratik eğitim - Öğrencinin; yaparak ve yaşayarak öğrenen, doğal ortamda karşılaştığı problemleri yine kendisi çözen, duygularının geliştirilmesi gereken, çevresi ile uğraşarak yaşamını düzene koyan kişi olduğunun kabulü - Öğretmenin; doğal ortamda bilgi için fırsat ve imkan yaratan kişi olduğunun kabulü - Öğrencinin kafasının almadığı, anlamadığı toplumsal olay ve değerlerden uzak tutulması

Tablo 2 'nin devamı

EĞİTİM FELSEFELERİ	İLKELERİ
Diyalektik Materyalizm	<ul style="list-style-type: none"> - Gerçek; madde, maddedeki çelişki, onun doğurduğu değişme - İnsan; araç- gereç kullanarak üretimde bulunan varlık - Eğitimin amacı; insanı çok yönlü yetiştirmek, bu yolla doğaya egemen olup onu değiştirmek - Dersler; doğa ve toplum bilimleri, iş ve teknik, beden eğitimi ve estetik dersleri, politik ve teknik konuları içeren dersler - Uygulama ve kuramın birlikte kullanımı - Öğrencinin; okulda öğrendiklerini, üretim yapılan yerde uygulayan, uygulama sonuçlarına göre kuramı yeniden gözden geçiren kuramdaki eksikleri tamamlayan , yanlışları düzelten, kuramı yeniden oluşturup uygulamaya koyan kişi olduğunun kabulü - Okul; endüstri kurumu - Deneysel, gözlem, araştırma, inceleme, gezi etkinlikleri - Ortak çalışma ve üretimde bulunmak, eğitimde gruba ve karakter eğitimine ağırlık vermek, - Özeleştirici - Tez, antitez, sentez süreci [5].
Varoluşçuluk	<ul style="list-style-type: none"> - Gerçek, tek tek insan ve Tanrı - Eğitim; insanı sınır durumuna getirme süreci - Dersler; tarih, güzel sanatlar, edebiyat, felsefe, insan bilimleri, etik, estetik - Sokratik tartışma - Öğrenci; öğrenmeye istekli, iyi, meraklı, enerjik ve açık göz - Açık okul anlayışı - Eğitim kurumlarının açık ve kesin olarak belirlenmemesi anlayışı, değişik öğrenme ortamları, esnek ve dinamik ortamlar - Araç, gereç, konu ve kaynakların çok çeşitli ve değişik olması - Varoluşçu eğitimin hedefleri; insanın kendi kendisini yaratmasını sağlama, insan yaşama başlamadan yaşamın olmadığını benimseme; tek tek her insanın kendi varoluşunu gerçekleştirme; kişiyi sınır durumuna getirme; özgür eylemde bulunma; seçme ve seçtiklerinden sorumlu olma; toplumsal değerlerden kurtulma; amı yaşama; bilginin olası olduğunu kabul etme; kişiyi temel alma; özne-nesne ayırımına gitmeme; doğruya ulaşmada, sezgiyi, Sokratik tartışmayı, bazen de bilimsel yöntemi kullanma; toplumsal çevreye uyma [5].
Yorumcu ve eleştirel eğitim kuramı	<ul style="list-style-type: none"> - Temeli Aristo - Eğitim modeli eğitim süreci ile özdeş - Öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen ilişkilerinin sınıf içi etkileşimlerinde etkili olduğu anlayışı - Öğrencinin yaratıcılığının, eleştirel kimliğinin, toplum içindeki rolünün eğitim süreci içinde deneyim kazandırılarak geliştirileceği düşüncesi. - Kuramsal ve teknik bilgi kadar sanatsal etkinliklerin de önemli olduğu anlayışı - Eğitimde ; grup çalışmaları ve bunların sunuşları [7].
Waldorf eğitim kuramı	<ul style="list-style-type: none"> - İnsanın bilişsel kavramasının yanında sezgisel ve ruhsal algılamasının da öğrenmede etkili olduğu anlayışı [7].

Daha önceki bölümlerde belirtildiği gibi, eğitim felsefelerinin değişimi okul planlamalarını da etkilemektedir. 1997 yılında yürürlüğe konulan bir reform ile Türkiye’de ilköğretim süresi 8 yıla çıkarılmış ve eğitim anlayışı değiştirilmiştir. Değişen anlayış ile birlikte okul yapılarının da değiştirilmesi için üniversitelerden proje istenmesi bu konuya ne kadar önem verildiğinin bir göstergesidir. Gelişmiş ülkelerde yıllar önce araştırılmaya ve uygulanmaya başlanan eğitim felsefesi-okul mekanı birlikteliği anlayışının ilk aşaması da böylece başlatılmıştır.

• Eğitim Felsefesi ve Okul Mekanı

Erkılıç [7] eğitim mekanı- felsefe ilişkisini “İyi bir eğitim almalarını amaçladığımız çocuklarımızın eğitimlerini sürdürdükleri mekanları ne kadar biliyor ve değerlendiriyoruz? Verilen eğitim ile mekansal koşullar arasındaki uyum, çocuklarımızın başarısını ne derecede etkiliyor? Hangi eğitim anlayışı (ya da felsefeleri) ne çeşit mekansal özellikler gerektiriyor ve bunlar okullarımız tarafından ne derecede karşılanıyor?” soruları ile açıklamaya çalışmaktadır.

Eğitim felsefesi- mekan uyumunun dünyada pek çok örneğine rastlanmaktadır. Tasarımcılar, eğitim mekanlarını oluştururken eğitim felsefelerinden yararlanmaktadırlar. Rudolf Steiner ve Dewey’in Pragmatist anlayışına uygun mimari arayışları en çok rastlanan anlayışlardır. Avusturya’lı felsefeci Rudolf Steiner, Waldorf eğitim kuramında, insanın bilişsel kavrama yetisinin yanında sezgisel ve ruhsal algılamasının da öğrenmede önemli olduğunu savunmuştur. Konsantrasyon ve meditasyonun önemine ve bilimsel dünyanın ancak sezginin yardımı ile kavranacağına inanmaktadır. İngiltere’de Edinburgh School’un mimarı Wilfred Bohm, okulun tasarımında Steiner sistemini yorumladığını ve mekanları “metamorfoz” anlayışı ile sürekli değişime uğrayan ve birbirine geçen mekanlar olarak yorumladığını belirtmektedir [7].

Dünyada, Dewey’in pragmatist eğitim modelinin temel alındığı okulların toplumsal kent yaşamının bir parçası olarak tasarlandığı görülmektedir. Bu yaklaşımda okullar; mikro ölçekte toplumlar olarak öngörülmekte , öğrencilerin hayata atıldıklarında yabancılik

çekmeyecekleri, çevrelerinde alışveriş imkanı olan, banka gibi ihtiyaçların giderildiği minyatür sokaklar gibi tasarlanmaktadır.

İnceoğlu [8] “çok yönlü” eğitim anlayışı ile mekan arasındaki ilişkinin önemine değinerek, içinde çağdaş eğitim etkinliklerinin; okuma, dinleme, tartışma, sergileme, deneme, toplanma, yaratma gibi işlevlerin yer aldığı mimari yorumların önemini vurgulamaktadır. O’na göre okullardaki iç mekan düzenlemeleri ile uygulanan program ve dersin işleyiş biçimi arasında yakın bir ilişki vardır. Standart sıra donanımlı sınıf düzenlemelerinin öğrenciyi tek çeşit öğrenmeye yönlendirdiği ve öğrencilerin diğer öğrencilerle diyalog kurmasını ya da eğitim içinde aktif rol almasını sınırladığı görülmektedir. Eleştirel ve paylaşımcı bir anlayış ile yaklaşıldığında, öğrencinin eğitim sürecinde farklı bilgilerle donatılmasının yanı sıra, yaratıcı faaliyet alanlarında kendi özel kimliğini rahatça ortaya koyabileceği, bireysel gelişimini sağlayabilecek ortamların yaratılmasının da önemli olduğu söylenilebilmektedir. Bu tür ihtiyaçlara karşılık gelecek mekanlar tek düze sınıflar değil, esnek kullanımlara olanak veren stüdyo yada atölyeler şeklinde olmalıdır. Eğitimde çok yönlülüğe, yorumlamaya ve eleştiriye açık eğitim anlayışı, bazı çağdaş mimarları daha esnek, değişkenliklere açık, paylaşmayı öne çıkaran plan şemaları arayışlarına itmektedir.

Diğer yandan mekan ve eğitim anlayışının değişmesine rağmen, o dönemden itibaren Milli Eğitim Bakanlığının ders işleme tekniklerinde bir değişiklik yapmaması, farklı eğitim anlayışına göre tasarlanmış okul mekanlarında hala öğretmen merkezli eğitim felsefesinin uygulanması, eğitim felsefesi-mekan uyumunu zorlaştırmaktadır.

1.2.1.2. Eğitim ve Çocuk Psikolojisi İlişkisi

Eğitimde ve özellikle okul planlamasında çocuk psikolojisinden yararlanarak, okul mekanları daha iyi tasarlanabilmekte, yaş gruplarına uygun çözüm önerileri üretilebilmektedir. Özellikle 6-14 yaş grubunun birarada eğitim görecekları ilköğretim okullarında, farklı yaş gruplarının psikolojik gelişimlerinin bilinmesi; hangi mekanların yan yana olacağı, hangi mekanların ayrılacağı ve ne tür mekanlar yapılacağı konusunda tasarımcılara yardımcı olmaktadır.

Çocuk psikolojisi, bireyin doğum öncesi döneminden başlayarak ergenlik evresine kadar süregelen gelişimini ele almaktadır. Bilim dalı olarak çocuk psikolojisi, büyüme ve olgunluk aşamalarını, çevresel faktörlerin bireyin gelişim biçimlerine olan etkisini, çocukla toplumun diğer üyeleri arasındaki duygusal ve sosyal etkileşimi konu edinmektedir [9].

Gökler [10] çocuk gelişimini 4 aşamada ele almaktadır:

- Okul öncesi çağı: Güçsüz, korumaya muhtaç, bağımlı, bencil, ben merkezcidir. Evrenin kendisi için var olduğunu düşünür, dürtü ve isteklerini dizginlemeyi bilemez. Sabırsız ve tutturucudur. Somut düşünür. Bu dönem de ikiye ayrılmıştır:

1. Süt çocuğu dönemi: 0-12 ay
2. Özerklik dönemi: 12-36 ay

- Oyun dönemi: 3-6 yaş grubunu kapsar. Bedenini daha rahat kullanabilir. Sözcük dağarcığı ve öğrenme isteği artmıştır. Çocuk bu dönemde toplumsallaşmıştır. Arkadaşları ile oynamaktan hoşlanır. Paylaşmayı, işbirliğini öğrenmiştir. Yemeğini yeyip, kendi kendine giyinebilir. Bu dönemde en önemli süreç oyun oynamadır. Yaşamı oyunla tanımaya çalışır. Öğrendiklerini oyunda uygular. Toplumsal rolleri de yine oyun yolu ile kavrar. Diğer önemli süreçte, çocukların cinsel rol ve kimlik gelişmeleridir. Bu dönemde kız ve erkek olarak birbirlerinden farklı olduklarının bilincine varmışlardır.

- İlkokul dönemi: 6-11 yaş arasındaki dönemdir. Bu dönemde somut düşünceden soyut düşünceye geçilmiştir. Zaman, sayı, uzay kavramları daha kolay algılanabilmektedir. Küme oyunları yaygındır. Oyunda hareket ve paylaşma önemlidir. Anne- babaya, eve bağımlılık yerini, yavaş yavaş arkadaşlığa, gruba katılma çabasına bırakmıştır. Dönemin önemli özelliği rekabetin artması ve çocuğun “okul korkusu”dur [10].

Piaget’in kuramında ise zihin gelişimi dönemleri 4’e ayrılmaktadır [11] :

1. Duyusal devinim dönemi

2. İşlem öncesi dönem: (2-7 yaş) Ben merkezlilik içerir. Nesnelerin niceliklerinin devamlılığını kavrayabilmektedir. Bu dönem düşünceye hazırlık oluşturan bir dönemdir [11].
3. Somut işlemler dönemi: 7-11 yaşları arasını kapsamaktadır. Bu dönemde yürütülen işlemler tümü ile gerçeğe bağlı kalmaktadır. Somut olarak var olmayan nesne ya da durumlar üzerinde düşünce yürütmek henüz olanaklı değildir. Bu dönem çocuğunun bir başka özelliği de kendi düşüncesini salt gerçek olarak kabul etmesidir.
4. Soyut işlemler dönemi (Ergenlik) : Uzmanlar ergenliğin kızlar için 10-14 arasında, erkekler için 11-15 veya 16 yaş arasında olduğunda birleşmektedirler [11].

Bu dönem çeşitli kuramcılar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır:

- Freud: İkinci cepital dönem, heteroseksüel bağılıklar
- Gesell: Olumsuzluk, içe dönüklük, isyankarlık
- Hall: Fırtına, stress, yeniden doğuş
- Krob ve Remplein: Ego deneyimleri ve yeni belik kavramı oluşmasının izlediği ikinci olumsuzluk dönemi
- Inhelder ve Piaget: Somut düşünceden soyut düşünceye geçiş
- Sullivan: Erinlik ve ilk ergenlik [11].

Somut gerçek ile bu gerçeğe ilişkin öznel yorumlar ayırt edilebilmektedir. Yalnızca gerçek hakkında değil, kendi düşünceleri hakkında da mantık yürütebilir. Kendi duygu ve düşüncelerinin yeni ve özgün olduğuna inanır. Kafası kendi düşünceleri ile doludur ve kendi düşünceleri ile başkalarınınkini ayırt edemez. [11].

Bu dönemde yalnızlık isteği, çalışma isteksizliği, ahenksizlikler, can sıkıntısı, huzursuzluk, toplumsal zıtlık, otoriteye karşı direniş, karşı cinse yönelmiş zıtlık, duyguların artması, kendine güvensizlik, cinsiyetle fazla uğraşma, aşırı çekingenlik, hayal kurma davranış ve tutumları ağır basmaktadır [11].

Yavuzer [9] insan gelişimini 2 dönemde ele almaktadır:

1. Doğum öncesi dönem(Prenatal dönem)

2. Doğum sonrası dönem (Postnatal dönem)

Bu dönemi ise 5 grupta toplamıştır:

- A. Yeni doğan bebek: 0-4 hafta
- B. Bebeklik: 4 hafta-2 yıl
- C. İlk çocukluk: 2-6 yıl
- D. Son çocukluk: 6-11 yıl(Kızlarda), 6-13 yıl (Erkeklerde)
- E. Ergenlik dönemi : (Kızlarda 11-20, erkeklerde 13-20 yaş)

Son çocukluk döneminde beden, motor (hareket ile ilgili gelişim), ve dil gibi gelişimlerinde büyük aşamalar kaydedilmiştir. Artık çocuk hızla yürüyebilen, futbol oynayabilen, okatabilen, göz-el koordinasyonunun gelişmesi sonucu iki elini bağımsız kullanabilen bir birey haline gelmiştir. Çocuklarda mantıksal düşünme ve sayı, zaman, mekan, boyut, hacim, uzaklık kavramları yerleşmeye başlar. Problemi çözmek için somut nesnelere, “burada” ve “şimdi” gibi anlık durumlara ihtiyaçları vardır. Korunum ilkesini anlayabilirler. Piaget’e göre yeni bir dizi kural geliştirirler. Bu gruplamadır. Daha sonra”sınıflama, sıralama, serileme, değişmezlik, sayı ve mekan, boyut, hacim, uzaklık” kavramları oluşur. Bununla çocukta organize etme yeteneği gelişir. Farklılıkları ifade eden ilişkileri bir araya toplama yeteneği kazanmıştır. Bir şeyi başka bir şeyin yerine koyabilirler. Uzaklığın hangi yönden ölçülürse ölçülsün değişmeyeceğini anlarlar. Mantıksal düşünme başlamıştır: A herhangi bir yönden B’ye eşitse (uzunluk açısından) ve B de C’ye eşitse, A’nın C’ye eşit olması doğrudur. Bunu anlamak için A ve C’nin ölçülmesi gerekmez. Düşündüklerini işlevsel düzeyde uygulamak isterler. Sözlü beceri gelişmiştir. Dili gelişmektedir. Eski sözcük bilgisini zenginleştirmiştir. Kullandıklarının çoğu sıfat ve edattır. Farklılıkların ve benzerliklerin farkına varır. Son çocukluk döneminin sonlarında problemleri kendi kişisel girişimleri ile çözme yeteneği yükselmiştir. Kolay etkilenirler. Kendi arzularının diğer çocukların doğrultusunda olduğunu düşünürler. Karşıt görüşte olma duygusu gelişir. Kendi akranlarının görüşlerini paylaşır, daha büyük ve yetişkinlere karşı koyarlar. Grup üyelerinin kendi aralarında, kendi grubuyla rakip gruplar arasında, grupla sosyal kurumlar arasında “rekabet” başlamıştır. Sorumluluk artmıştır. Bu dönemin en kritik yaşları 6 ve 10 yaşlarıdır. 6 yaşındaki çocuk dengesiz, kurallara karşı, isyankardırlar. Tembel ve kararsızdır. Okula başlama evresi olduğu için

bireysel oyunun yerini grup oyunu almıştır. 10 yaş , düzenli, huzurlu, elde edilen bilgilerin özümlendiği bir ara evredir. Bedensel hastalıklar azalır veya tümü ile kaybolur.

Çabuk boy atarlar. Erkek çocukların vücut yapıları daha güçlü bir görünüm almıştır. Sürekli yemek yer ve geç yatarlar. Sorunlar üzerinde çok durmazlar, öfke az görülür. Ben merkezci değildirler. Öğretmeni, arkadaşı ve annesi ile yakın ilişkiler kurarlar. Annesini gözünde “kusursuz” olarak canlandırırlar. Baba ile iyi geçinirler. Babalarının “dünyanın en iyi, en doğru babası”olduğunu kabul ederler [9].

“Ergen” sözcüğü batıda “*adolescent*” in karşılığıdır. Ergenlik dönemi biyolojik, psikolojik, zihinsel ve sosyal açıdan bir gelişme ve olgunlaşmanın yer aldığı, çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemidir. UNESCO ergenlik yaşını 15-25 yaş dilimleri arasında göstermektedir. Kızlarda ortalama 10-12, erkeklerde 12-14 yaşları arasında başlar. İnsan evresindeki en hızlı gelişim dönemidir. Bedensel gelişim, hem duygusal hem sosyal hem de zihinsel olgunlukların temelini oluşturur. Bütün biyolojik gelişmeler ve bireyin bu gelişmelere ayak uydurabilmesi kişiye, kendine özgü bazı nitelikler kazandırır. Beden yapısındaki gelişimler; boy ve ağırlık artışıyla iskelet ve kas gelişimi, iç salgı sistemindeki gelişim, çeşitli organlardaki büyümelerdir. 11 yaşından sonra başlayan ve mantıksal düşünmenin yetişkinler düzeyine eriştiği bu döneme “formel işlemsel dönem” de denir. Görüş alış-verişi ve tartışma çocuğun yaşamında önemli yer tutar. Kurdukları varsayımları sınar, soyut düşünür, genellemeler yapar, soyut kavramları kullanarak bir durumdan ötekine geçebilirler. Birbirlerini daha iyi anlarlar. Başkalarının görüş açısına göre düşünebilirler. Olayların sonuçlarını kestirebilirler. Kendi standartlarını eleştirici tavır takınırlar. Çeşitli grupların görüşlerine tarafsız gözle bakmaya başlarlar. Toplumun gelenek ve göreneklerine karşı tutumları değişmiştir. İyi insanın kötü yanlarının olabileceğini kabul ederler. Çok sayıda probleme çözüm getirirler. Çözümü deneme-yanılma yolu ile bulurlar. Tamamen yeni bir kişiliğe bürünmüştür. Bu dönemde genç; duygusal, dengesiz, önseziden yoksun bir bireydir . Ergenin toplumsal uyuma geniş ölçüde ihtiyacı vardır. Bireyin çocukça tutum ve davranışları, yerini olgun tutum ve davranışlara bırakmıştır. Devrenin başarılı olması biraz da aileye bağlıdır. Kendilerine deneyim fırsatı tanıyan, özgür bir aile ortamında yeterince sevgi ve güven içinde büyüyen çocukların ergenlik döneminde başarılı olabilmeleri için çaba gösterir. Ailedeki uyum hem dış görünüş ve davranışları, hem de fikirleri kapsar. Özdeşleşme, özerklik, sorumluluk

kavramlarına yanıt bulmaya çalışır. Tüm ergenlik dönemi içinde 12-15 yaş olumsuz, 16-21 yaş olumlu evre olarak alınır. Gesell'e göre bireysel farklılıklar ergenliğin ortalarında görülür. 14 yaşında daha çok duygusal alanda farklılıklar görülür. 13 yaşın ürkekliğinin yerini dışadönüklük almıştır. Yaşamı sever, neşeli ve dışa dönüktür [9].

Evini sosyal bir kurum olarak görmeye başlamıştır. Her şeyi eleştirir. Anne-babasının görüş ve düşüncelerini benimsememe eğilimindedir. Buna karşın aile bağları güçlüdür. Anne-baba-geç arasında güven ilişkisi vardır. Diğer insanlarla daha çok ilgilenir. Bireysel farklılıkları inceler. Başkalarının davranışlarını kendisi ve ailesi ile karşılaştırır. Kararları tarafsızdır. Arkadaş sayısı artmıştır. Erkekler kendi cinslerini, kızlar ise kişilik özellikleri kendilerine en yakın olanı seçme eğilimindedir. Kızlar arasında gruplaşmalar başlamıştır. Bağımsız fikir yürütebilirler. Kendilerine güven duyar ve kendilerini eleştirirler [9].

Değişik kaynaklarda çocuğun gelişim evreleri farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır. Bir kaynağa [12]göre, çocuğun bilişsel gelişimi 5 dönemde incelenmektedir:

- 0-1 yaş dönemi
- 1-3 yaş dönemi
- 3-5 yaş dönemi
- 6-12 yaş dönemi
- Adolesans dönemi (13-14/20-21)

1-3 yaş Dönemi: İnsanlara ve eşyaya ilgi artar. Oyundan zevk almaya başlar. Gözlenebilir sosyal tepkiler gösterir. Anneye güçlü bir biçimde bağlanır, yabancıyı ayırt eder ve kaçar. İçgüdüsel gereksinimlerini biraz daha kontrol altına alabilir. Sabretmeye ve isteklerinin engellenmesine yavaş yavaş alışır. Taklide başlamaya, hatırladığını ve sezindiğini belli etmeye, kendine özgü davranış özelliklerini sergilemeye başlamıştır.

3-5 yaş dönemi: Kendi kendine yiyebilir. Tuvalet eğitimi başlar. Konuşmayı iletişim amacı ile kullanır. Anne, baba, kardeş ve arkadaşı benimseyen davranışı vardır. Anneye hem bağımlı hem de bağımsız davranış gösterir. Vicdan gelişmektedir. Kural ve moral değerleri anlama, kabul etme, iyi ve kötü değer yargılarını benimseme başlar. Utanç,

suçluluk, başkasını mutlu etme, sevinç duyguları yoğundur. Araştırmacı, taklit edici, meraklıdır. Hafızası iyidir. Doğum ve ölüm konularını, herşeyin nedenini öğrenmek ister.

6-12 yaş dönemi: Kişilik gelişimindeki dördüncü dönem, okul çağı dönemidir. Çocuk için çevredeki özellikle okuldaki kişiler ve onlarla ilişkiler önem kazanmıştır. Çocuk bu dönemde öğrenmeye, sorumluluk yüklenmeye, işleri ve disiplini paylaşmaya hazır hale gelmiştir. Başkaları ile işbirliği yapmaktan ve birlikte çalışmaktan haz aldığı bilincine varmıştır. Birşeyler planlamaya son derece heveslidir. Oyuncak otomobilleri, bebekleri kırıp birleştirmek, bulaşıkları kurulamak gibi bazı işleri yapabilme yeteneğinde olduğunu kanıtlamak gereksinimindedir. Kendi kültürüne özgü teknoloji-çalışma evresine girmiştir. Çalışmaktan ve yaptığı işi en iyi şekilde başarmaktan gurur ve zevk alma duygusu gelişmiştir. Dürtülerini daha iyi kontrol edebilir. Bedensel anlamda kendini yeterli bulur. Bilişsel gelişim hızlıdır. Soyut kavramlar ve somut düşünce gelişir. Konuşmaları akla ve düşünceye dayanır. Toplumun yasa ve kurallarına uyum sağlamaktadır. Yaşam, ölüm, doğum gibi olayların gerçeğe uygun bir biçimde farkındadır. Gerçekleri daha iyi değerlendirir [12].

12-15 Yaş Dönemi: Bedenindeki değişimlere uyum sağlar. Aileden uzaklaşma ve bağımsızlık çabaları artar. Değişken, tutarsız, paradoksal davranışların gelişimi başlar. Kendisi ve başkalarının değer yargıları konusunda araştırma, sorgulama, deneme, inceleme, yaşam ve moral değer yargılarına yanıt arama sırasında yoğun çelişkiler. Konuşma ve yazı dilini iyi kullanır. Sembolik düşünceye hakimdir. Soyut düşüncede derinleşme başlar. Bilişsel gelişim hızlanır. Yarışmacı, fakat çalışma ve zevk arasında kararsız, sebatsız ve düzensizdir. Yaşlıları tarafından kabul edilmeye ve onlarla ilişkiye çok önem verir [12].

Bir diğer kaynağa [13] göre, çocuğun gelişim evreleri aşağıdaki dönemlere ayrılmıştır:

- 0-12 ay Dönemi- Oral Devre
- 12-36 ay Dönemi- Anal Devre
- 3-4/5-7 yaş dönemi- Fallik Devre/Okul Çağı
- 5-7/8-10 yaş Dönemi- Orta çocukluk yılları- Latent Devre

- 10-12/16-18 yaş Dönemi- Erginlik Çağı

12-36 ay Dönemi- Anal Devre:Yürümeye, koşmaya, konuşmaya ve objelere dokunmaya başlar. Çevresinin keşfinde kendi kendini kontrol edebilir. Sinirlilik artar. Kendisini engelleyen objelere tekme atabilir. Duygularını huysuzluk nöbetleri ile giderebilir. Sinirlilik dürtüleri ile sevgi ve onaylanma ihtiyacı birbiri ile çatışma halindedir. İnsanları daha çok inceler, ilişkiler kurar ve onların yoğunluğu ile ilgili seçim denemeleri yapar. Bilişsel gelişim hızlıdır. Fiziksel ve sosyal gerçekleri öğrenir. Oynar, inandırıcı ve tecrübelerini yansıtan hayaller kurar. Bütün objeleri canlı ve hareketli görmek bu devrenin özelliğidir. Hayali oyunlarında hayvanlar, bitkiler, araba ve tahta bloklar insan kişiliklerine bürünürler. Değer yargıları, verme ve alma, sorumluluk, kendini kontrol, temizlik, düzen, dakiklik, mülkiyet hakkı, doğru-yanlış gibi karakter özellikleri gelişir [13].

3-4/5-7 yaş dönemi- Fallik Devre/Okul Çağı: Ebeveyne daha uzaktır. Aynı cins ebeveyne kuvvetli kin ve sinirlilik duygusu içindedir. Saldırganlığı kardeşlerine, öğretmenlerine veya sevgisini kaybetme korkusunun daha az önemsiz olduğu kişilere yöneltir. 5-6 yaşlarında okula hazırdır. Ego kuvvetlenmeye başlamıştır. Kız çocukları utangaç ve kendini beğendirme hevesindedir. Cesareti çabuk kaybolur ve ezilir. Bazen merhametsiz ve kabadır [13].

5-7/8-10 yaş Dönemi- Orta çocukluk yılları- Latent Devre:Maharetli ve koordine fiziksel hareketlere sahiptir. Zihinsel ve fiziksel becerilerini geliştirme çabasındadır. Evde elbiselerini toplaması veya bulaşıklara yardım etme sorumlulukları verilir. Okulda öğrendiklerini ispatlaması beklenir. Saldırganlığı yapıcı olarak okuldaki sağlıklı rekabet, mücadele ve engellemeleri karşılamak ve fiziki etkinlikler için kullanır. Aynı cins ebeveynle özdeşleşir. Karşı cins ebeveyne şefkat duygusu duyar. Grup ve klüpler kurmaya eğilimlidir. Gruplar aynı cins üyelerden oluşur. Fiziki ve entelektüel yetenekler daha fazla gelişmiştir. Akılcıdır. Ebeveynlerini “herşeyi bilen” olarak görmez. Saldırganlık, fantaziler kontrolden çıkarsa, erkeklerin grubu “çeteye” dönüşür. Kız çocuğu sosyal olgunlukta ve entelektüel yetenekleri kullanmada erkek çocuklardan bir-iki yaş ileridedir [13].

10-12/16-18 yaş Dönemi- Ergenlik Çağı: Genel olarak bu devrede, genel vücut gelişiminde artma , vücudun gelişimi ile yeni durumlar karşısında kendini benimseme ve kendi kendini idare edebilme, isyancılık, saldırganlık, rekabet faaliyetlerine ve verimliliğe, bağımsızlık kazanmak için yapıcı girişimlere yönelme, ebeveynden uzaklaşma, diğer erişkinlere yönelme, kendini değerlendirme ve kendine yönelme yeteneğinin artması, kendi kendine karar verme, ergenliğin ilk yarısında hızla değişen keyif ve davranış huzursuzluğu, duygu ve dürtülerin kontrolü sorunu, kişisel giyim, delikanlı kahramanlar, ebeveynde nefret uyandıran türde müzik zevki özellikleri gelişmiştir [13].

1.2.1.3. Eğitim ve Mekan İlişkisi

Her sistem gibi amaçları olan, amaçlarını gerçekleştirmek için girdi alan, girdileri meslek birikimi ile amaçları doğrultusunda işleyip dönüştüren ve çıktı veren eğitim sisteminin üretim işlemi görevini üstlenen okul; bu yüzden sistemin kilit, stratejik ve vazgeçilmez bir ögesidir. Kısaca eğitim sisteminde okul, temel sistemdir.

Türk'e [14] göre okul, insanın çevresindeki değişimlere ayak uydurmak üzere birey davranışlarını değiştirmek ve yeni davranışlar kazandırmakla yükümlüdür. Bu yüzden okulun hem çevredeki gelişmelere uyum sağlayacak, hem de çevrede gelişme ve değişimleri oluşturabilecek yeterliliğe sahip olması gerekmektedir. Eğitim sisteminde okulun önemi, eğitim araçlarının başında gelmesinden kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda okul , eğitim sisteminin halka açık ve en çok ilişkisi olan ögesidir.

Waller, okulu; belli bir nüfusu olan, açıkça ifade edilmiş bir yapısı bulunan, birbirine bağlı bir toplumsal ilişkiler şebekesini temsil eden, üyeleri arasında "biz" duygusunun egemen olduğu, kendilerine özgü bir kültüre sahip bir topluluk olarak tanımlamaktadır [6].

Başaran'a [15] göre okul, okul öncesi eğitim, ilköğretim, orta eğitim, yüksek öğretim, yaygın eğitim, hizmet içi eğitim ve özel eğitim sistemlerinin eğitim ve öğretim yapılan yerlerinin ortak adıdır.

1988 yılında Schlechty ve Joslin, okullar hakkında çok genel benzetmeler yaparak farklı okul modellerini tanımlamışlardır [16] :

- Fabrika gibi okul: Fabrika benzetmesi seri üretimi, birleştirme ve toplama tekniğini niteliğin kontrolünü çağrıştırmaktadır. Benzetmenin altındaki saklı anlam okul yönetiminin bir fabrika yönetimi gibi, öğretmenin şekil veren, nitelik kazandırılan ürün olan öğrencilerin işçi gibi algılanmasıdır.
- Hastane gibi okul: Bu modelde teşhis edip sıkı kurallar koyma, kişisel bilgilendirme, testlerle seviyeyi yükseltmeye gidilir.
- Ağaç gövdesi gibi okul: Eğitimdeki klasik biçimde öğretmenlere yüksek yetkiler verilir. Malzeme ve kaynakla desteklenirler.
- Aile gibi okul: Her öğrencinin ayrı bir kişiliğe sahip olduğu düşünülür. Her çocuk öğrenebilir. Çocuklar hazır olana kadar hiçbir şeye zorlanmamalıdır. Bu modelde öğretmen ve çocuk arasındaki ilişki okuldaki en önemli ilişkidir.
- Savaş yeri gibi okul: Anlaşmazlık ve düşmanlık benzetmesini içerir. Okul ve sınıfta saldırgan hareket beklenir. Kazanma ve kaybetme işbirliği ve uzlaşmadan daha önemlidir. Daha sonraları artık çağdaş işyerlerinin fabrikalardan teknoloji tabanlı endüstriye yükselmesi ile sentez bir benzetme geliştirilmiştir: Öğrenimin organizasyonu. Bu benzetimin içinde diğerlerinden farklı olarak ev ödevleri ve sınıf çalışmaları da getirilmiştir [16].

Yukarıdaki tanımlamalardan anlaşılacağı gibi, bir sistem olan okulların da görevleri, işlevleri ve bunları gerçekleştirebildikleri mekanları vardır. Bu bölümde okul, 3 temel başlık altında ele alınmıştır:

- Okulun görevleri
- Okulun işlevleri
- Okul mekanı

• Okulun Görevleri

Türk'e [14] göre, okulun iki tür görevi vardır: Eğitimi yapmak ve eğitimi sağlayan ortamı hazırlamak.

Bir diğerk görüş okulun sosyal, siyasal ve ekonomik görevleri olduğudur:

- Okulun sosyal görevi: Çocuğun sosyalleşmesidir. Bu yapılırken hem kültür korunur hem de ihtiyaca göre değıştirilir.
- Okulun siyasal görevi: Çocuğun “toplumun devlete bağılılığını göstererek” yetiştirilmesi, önderlik yetenekleri olan öğrencilerin seçilmesi ve yetiştirilmesidir.
- Okulun ekonomik görevi: Beyin gücü ve insan gücü gereksinimini karşılamaktır [14].

• Okulun İşlevleri

Dewey okulun işlevlerini 3 bölüme ayırmıştır;

- Basitleştirme; çevremizdeki yaşamın birbiri içine girmiş sayısız ilişkilerini, karmaşasını basitleştirip, çocuğa basit, sade bir çevre yaratmaktır.
- Temizleme; çevrenin değersiz, işe yaramaz, zararlı özelliklerini imkanlar dahilinde ortadan kaldırır.
- Denge kurma; Toplumsal çevrede çeşitli öğeleri dengeye oturtur. Çocuğun belirli bir toplumsal grubun sınırlamalarından kurtarır, daha geniş bir çevre ile temasa geçirir. Bireye hareketlilik olanağı sağlar [6].

Tezcan'a [6] göre, okulun en önemli iki başlıkta toplanabilir:

1. Okulun kültürel özellikleri

Ya farklı yaş düzeylerindeki çocuk tarafından, ya eski kültürden ya da yetişkin kültürünün basit biçimlerde değıştirilmesinden ortaya çıkar. Okuldaki biçimsellik, bürokratlaşma, öğrenci etkileşimi okul kültürünün en önemli özelliklerindedir.

- Biçimsellik: Okul eğitim biçimi, formal, organize, belli bir amaca yöneliktir. Her dönemde herkesin belli bir yerde olması, belirli bir eyleme katılması beklenir. Öğrenci, öğretmen, yöneticinin farklı odaları, araçları vardır. Okulun formal olduğu gibi, okul dışı eylemleri, öğretmen-öğrenci ilişkilerini içeren informal bir yapısı da vardır. Açık planlı okullarda informal bir eğitim amaçlanmaktadır. Okul, içte ve dışta çatışan,

toplumsal, siyasal ve ekonomik değerleri uzlaştırır ve dengeye oturtur. Okul, hem çocukların hem yetişkinlerin katılabildikleri kendine özgü törenleri ile de başka kurumlardan ayrılmalıdır: Okul toplantıları, sportif olaylar, mezuniyet törenleri gibi.

- Bürokratlaşma: Modern toplumda okul sadece biçimsel değil, aynı zamanda bürokratiktir. Kısaca bu otoritenin merkezileşmesi ve usüllerin standartlaşmasını içerir.
- Öğrenci etkileşimi: Yetenekleri ve davranışları yönünden farklı öğrenciler, sınıfta kendi başlarına kendilerine özgü eylem biçimleri gerçekleştirmekte; yardımlaşmalar, gruplaşmalar, gruplar arası çatışmaları oluşturmaktadır.
- Formal ve informal özellikler toplumsal sistemi, birey-bireyler arası ilişkiler okul sistemini meydana getirirler [6].

2. Okulun toplumsallaştırma özelliği:

Okulun çocuğu toplumsallaştırması aşağıdaki şekillerde sağlanmaktadır;

- Kültürün temel bilgi ve becerilerini nakledip, çocuğu eğiterek,
- Çocuğa, ailesinden duygusal bağımsızlık kazanmasına yardımcı olarak,
- Çocuğun yeteneklerini ortaya çıkarıp, gelişmesini teşvik ederek,
- Toplumsal değerler ve sadakati öğreterek [6].

Okul çocuğu toplumsallaştırdığı gibi, toplum da okul içine girebilmekte ve okulu etkileyebilmektedir. Buradan hareketle Okul-toplum ilişkileri yönünde üç farklı tip geliştirilmiştir:

- a. Geleneksel okul: ABD’de 19. yüzyıl boyunca hüküm sürmüştür. Bu görüşe göre okul, topluluğun sorunlarından soyutlanmalı, kendisini zihinsel ve mesleksel becerilerin öğretilmesi ile sınırlandırılmalıdır.
- b. Topluluğun bir modeli olarak okul : Okul, toplumun basitleştirilmiş bir modelidir. Bu görüşe göre çocuklar okulda bir yetişkin olarak nasıl yaşanacağını öğrenirler. John Dewey’in modeli olan bu modelde çocuk, hizmet ruhu ile etkili olarak kendini yöneltme araçları ile yetiştirilirse dengeli, uyumlu bir toplum düzenine kavuşulur.
- c. Topluluk okulu: Bu okul modeli 1930 yılından beri ABD’de kullanılmaktadır. Okul toplumla daha yakından ilişkili yapısal bir birimdir. Topluluk eylemlerinde öğrenciler

yer alırlar. Topluluk okulu hem çocuklara içinde buldukları toplumun keşfedilmesi, geliştirilmesi ve kaynağının kullanılmasını öğretir. Hem de bütün topluma hizmet eder [6].

Başaran'a [15] göre, okulun iki tür işlevi vardır:

- Örgütsel işlevi: Belli bir yaşta ve belli bir bölgedeki insanların tamamına okulun kapısını açmak, bunlara nitelikli eğitim vermektir.
- Eğitsel işlevi: Önceden hazırlanmış eğitim amaçlarına uygun davranışlar kazandırmaya yönelik, öğrencilere yaşantılar kazandırmaktır.

• Okul Mekanı

Eğitimin amaçlarını, işlevlerini gerçekleştirebileceği okul mekanını açıklamadan önce, genel olarak “mekan” kavramını açıklamak yerinde olacaktır.

Mekan, farklı kişilerce farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Hasol [17] mekanı, “İnsanı çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli olan boşluk, boşun. Mimari bir mekan yaratmak geniş anlamdaki doğadan veya peyzaj mekanından insanın kavrayabileceği bir bölümü sınırlamaktır” olarak açıklanmaktadır.

Bir tanıma göre mekan, “uzayın sınırlanmış parçası”dır. Aynı zamanda mekan, bir mimari ürünün tek niteliği, bir mimari ürünü var eden temel koşuldur. Bir mekan oluşturulması için onun mutlaka her yönden kesin engellerle sınırlanması gerekmez. Mekanı oluşturan sınırlama fiziksel olabileceği gibi, yalnızca görsel de olabilir [18].

Ayrıca mekan, bir mimari ürünün dördüncü boyutudur. Bir yapıyı üç boyutlu bir kütle olmaktan çıkararak özellik bir mekana sahip olmasını sağlar. Yapı onun sayesinde en, boy ve yüksekliğin ötesinde bireyin hareketliliğinden kaynaklanan, anlık yaşantılarla edinilen bir “mekan” boyutu kazanır [18].

Bir başka tanımı ile mekan, bir kişi ya da grubun yeridir. Mekan; insanın, insan ilişkilerinin ve bu ilişkilerin gerektirdiği donatıların içinde yer aldığı, sınırları kapsadığı örgütlenmenin yapı ve karakterine göre belirlenen bir boşundur [19].

Moholy-Nagy ve Muck mekanı objektif ve subjektif mekan olmak üzere ikiye ayırmışlardır. Mekan üç boyutuyla ölçülebilir. Objektif bir gerçeklik olarak vardır. Aynı anda ölçülemeyen boyutları ile de var sayılabilir; duyularla kavranabilir ve subjektif olarak gerçekte var veya yoktur [19].

Giedion (1941, 1967)'a göre mekanlar, iç ve dış mekanlar olarak ayırt edilebileceği gibi, özel ve toplumsal olma boyutunda da derecelenebilirler. İnsan elinden çıkmış ve doğada var olduğu haliyle mekansal özellik taşıyan mekanlar da doğal ve yapay mekanlar olarak tartışılabilir [19].

Demokratik-antidemokratik mekan ayrımı mekan örgütlenişi ile siyasal düzen arasındaki analogilerden kaynaklanır [19].

Yansıttığı düzenin geleneksel kültür ve siyasal/sosyal yaşamdan kaynaklı olduğu hissini uyandıran mekanlar “geleneksel” olarak anılırken, çağdaş tasarım kavramları ile oluşturulan mekanlar “çağdaş mekanlar” olarak anılmaktadır [19].

Norberg—Schulz'a (1971) göre mekan, 4'e ayrılmıştır:

- Bireyin algılamasına bağımlı olmayan, gerçekliklerle ilintili mekan,
- Bireyin bilinçli deneyimi ile ilintili algısal mekan,
- Yapısal mimari mekan,
- Soyut geometrik mekan. [20].

Relph (1987) ise, mekanı aşağıdaki şekilde ayırmıştır:

- Algısal mekan
- Var oluşsal mekan
- Mimari mekan (Planlama mekanı)

- Soyut mekan [20].

Joedicke (1968) mekanı, öğeler arasındaki peşpeşe algılanan ilişkilerin toplamı olarak tanımlamaktadır [21].

Yukarıdaki tanımlamaların hepsi “ okul mekanı “ için de geçerlidir. Fakat uzmanlar, genel tanımların yanında, “ okul mekanını” daha özel olarak da tanımlamaktadırlar.

Teymur [22] okul mekanını aşağıdaki şekillerde tanımlamaktadır;

- Eğitim etkinliğine bir arka plan, bir barınak, bir tanım ve güvence verebilen mekan,
- Eğitimi organize eden fiziksel bir olgu olarak mekan,
- Eğitim etkinliği sırasında bu süreçlerin tanımlandığı mekan,
- Eğitime bir araç olarak katılabilen mekan,
- Eğitimin bir ögesi, bir ham maddesi ya da katkı maddesi olarak mekan

Teymur [22] ayrıca , okulların eğitim mekanları olma özelliklerini de bir dizi açılımla incelemeye çalışmıştır:

- Okulların mekansal ve zamansal organizasyonu
- Okulların toplumsal ve yerel bağlamları
- Ders programlarının ve eğitim bilgisinin organizasyonu

Erkin ve Soygeniş [23] ise, ilköğretim binalarını Schulz’un dediği ortak değerlerin sahiplenildiği mekanlar listesine koymaktadır. Ayrıca eğitim binalarında öğrenciler, kullanıcı olarak sayısal çoğunluğu oluşturdukları için, okul mekanlarının aşağıdaki başlıklar adı altında incelenmesi gerektiğini belirtmektedirler:

- Eğitim modelini işlevsel olarak cevaplandırabilmesi
- Öğrencilerin okul mekanları ile kendilerini özdeşleştirmeleri
- Öğrencilerin okul içinde düzenlemelerin sağlanması

Zaman geçtikçe ve teknoloji değıştikçe de eğitim mekanı ile ondan beklentiler de değışmektedir. Bu değışim, Tablo 6'daki Amerikan toplumundaki değışimlere bağlı olarak okul mekanındaki değışimlerden izlenebilir.

1.3. Türkiye'de ve Gelişmiş Ülkelerde Eğitim

Bu bölümde okul planlamasında önemli bir rolü olan eğitim anlayışının ve ilköğretimin Türkiye'de Cumhuriyetin ilk yıllarından 21. yüzyıla kadar gelişimi ele alınmıştır. Ayrıca gelişmiş bazı ülkelerde 21. yüzyılda uygulanan ilköğretim sistemleri ele alınarak, 21. yüzyılda Türkiye'de uygulanan ilköğretim sistemi ile karşılaştırma imkanı bulunmuştur.

1.3.1. Türkiye'de Eğitim Anlayışı ve Eğitim Sistemlerinin Gelişimi

Kurtuluş savaşının zaferle sonuçlanmasının ardından, 29 Ekim 1923'de Cumhuriyet ilan edilmiş ve Türkiye Cumhuriyeti devleti kurulmuştur. Atatürk'ün deyimi ile "ebediyen payidar kalacak" olan bu devletin kuruluşundan beri halk uzun bir sükun ve barış dönemi yaşamıştır. 1923'den sonra , ülkede o zamana dek görülenlerle karşılaştırılmayacak kadar önemli siyasal, ekonomik, hukuki, kültürel değışmeler gerçekleştirilmiştir [24].

Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen bu büyük değışim, Milli eğitim sisteminin de etkileyicisi olmuştur [25].

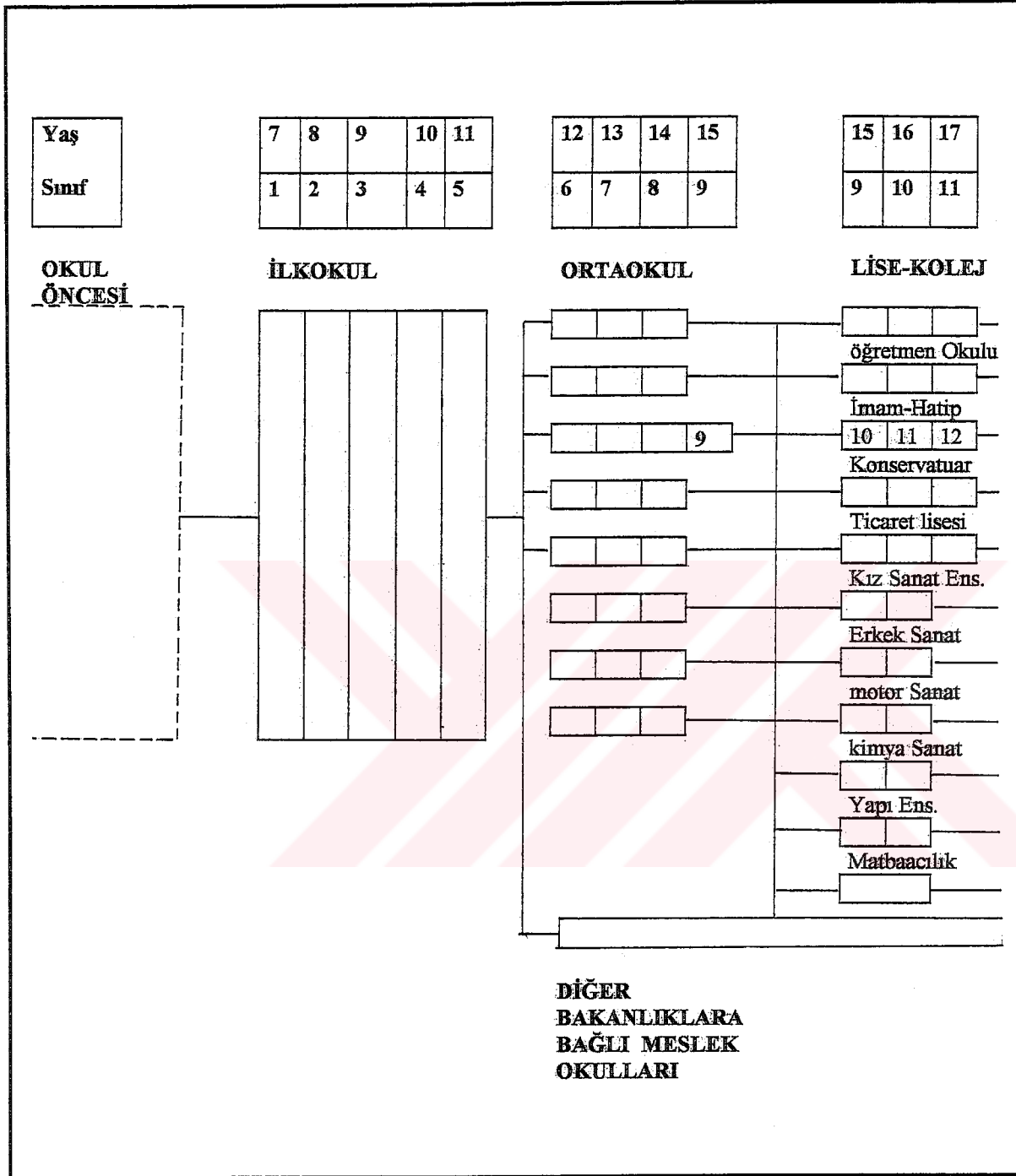
Türk [14] Milli eğitim teşkilatının gelişimini Türkiye'nin geçirdiği dönemlere indirgeyerek ayırmıştır:

1. 1920-1924 TBMM'nin açılışından, Cumhuriyetin ilanı ile devrim kanunlarının çıkarılmasına kadar geçen yıllar
2. 1924-1938.....Tevhid'i Tedrisat kanununun çıkarılmasından başlayarak Atatürk'ün hayatta olduğu döneme kadar geçen yıllar
3. 1938-1960.... Atatürk'ün ölümünden planlı kalkınma yıllarının başlamasına kadar geçen yıllar

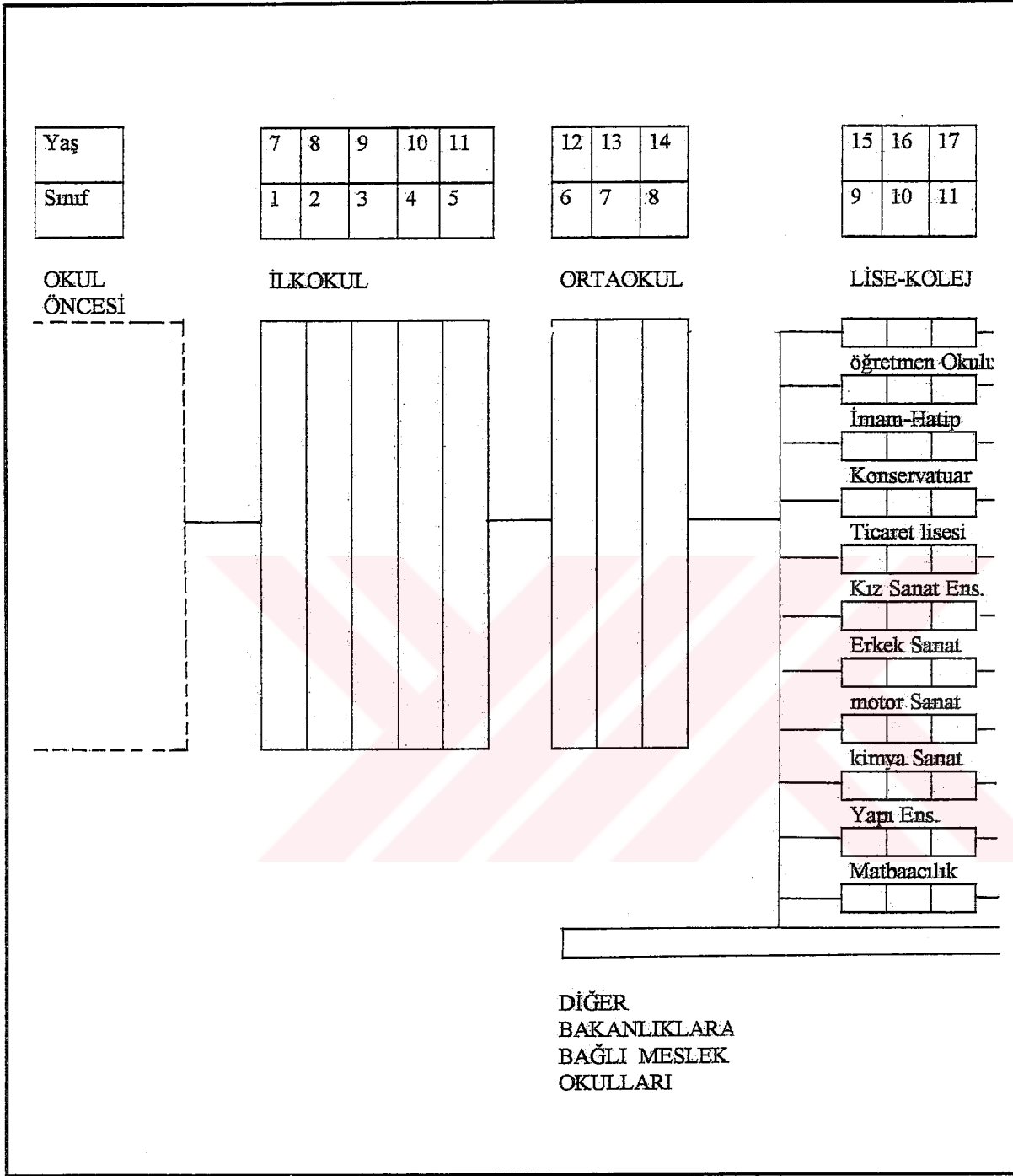
4. 1960-1970.... 27 Mayıs 1960 Askeri müdahalesi dahil ve 12 Mart 1971 askeri hareketına kadar geçen yıllar
5. 1971-1980... 12 Mart 1971 Askeri müdahalesi de dahil 12 Eylül 1980 askeri hareketına kadar geçen yıllar
6. 1980-1983... Askeri yönetimin hakim olduğu dönem
7. 1983-2001.... 12 Eylül 1980 Askeri hareketından sonraki dönemden 2002 yılına kadar geçen yıllar

Elgiz [26] ise, eğitim politikaları açısından Milli eğitimin gelişimini 3 dönemde toplamıştır:

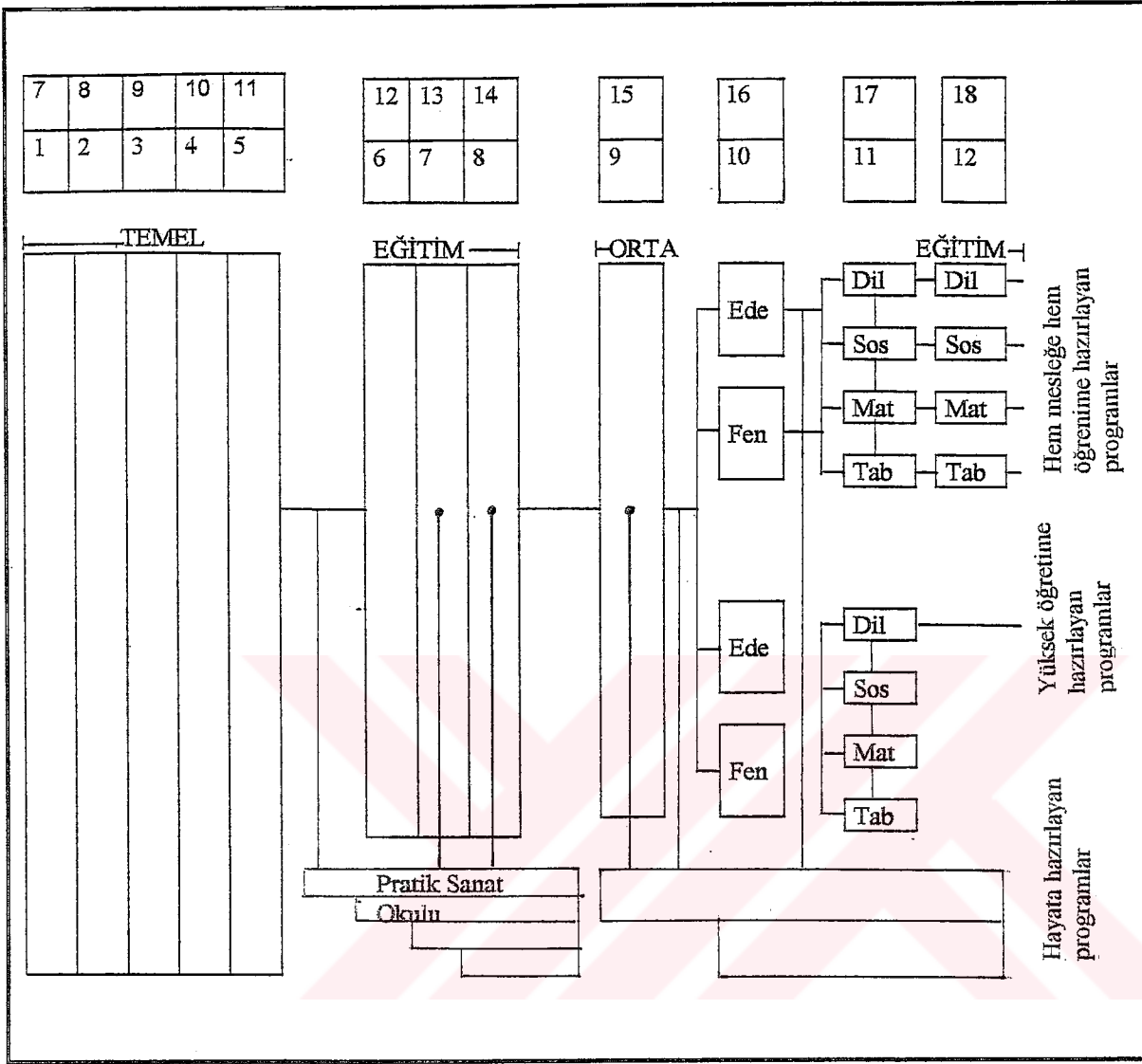
1. 1950 öncesi dönem: Cumhuriyetin bu ilk dönemlerinde modernleşme çabaları gösterilmiştir. Daha çok toplumsal kalkınma sorununa ağırlık verilmiştir.
2. 1950-1960 dönemi: Kamu yatırımlarına önem verilmiş daha çok yol, su, baraj yapılmıştır. Bu dönemde eğitim sistemi; okul öncesi, ilkokul, ortaokul+lise ve meslek okulu olarak sıralanmaktadır. Ortaokul bölümü meslek okulunun ilk bölümü veya kolej/liselere hazırlayan bir okuldur (Şekil 1) [26].
3. Planlı dönem (1960-.....): Eğitime ayrılan pay artmıştır. 1997 kadar kullanılan tip projeler bu dönemde çizdirilmiştir. VII. Milli Eğitim şûrası ile temel eğitim şeması değişmiş ortaokul tek tip hale getirilmiştir (Şekil 2) [26]. 24.06.1973'de tarihinde kabul edilen 1739 sayılı Milli eğitim kanunu ile ilkokullar temel eğitim kurumlarının 5 yıllık birinci kademesi haline getirilmiştir (Şekil 3). Bu kanuna göre Türk Milli Eğitim sistemi örgün ve yaygın eğitim olmak üzere 2 ana bölümden oluşturulmuştur. Örgün eğitim; okul öncesi eğitim, temel eğitim, orta eğitim, ve yüksek eğitimi kapsarken , yaygın eğitim; örgün eğitimin yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsamaktadır [26].

Şekil 1. 1960'dan önce Türk Milli eğitiminin yapısı [26].

Şekil 2. VII. Milli eğitim şurası sonrası Türk Milli eğitiminin yapısı [26].

Şekil 3. VIII. Milli eğitim şûrası sonrası Türk Milli eğitiminin yapısı [26].

Yukarıda belirtilen kaynaklardan hareketle Türk Milli eğitiminin ve buna bağlı olarak ilköğretimin gelişimi aşağıdaki dönemlere ayrılarak incelenebilir:

1. 1950 öncesi dönem
2. 1950-1960 dönemi
3. 1960-1970 dönemi
4. 1970-1997 dönemi
5. 1997- 2002 dönemi

Bu bölümde, belirlenen dönemlerdeki Milli eğitimin yapısı aşağıdaki ana başlıklara ayrılarak irdelenmektedir:

- A. Milli eğitimin amaçlarının gelişimi
- B. Milli eğitimin gelişimi
- C. Eğitim felsefesinin gelişimi
- D. 6-14 yaş gruba eğitim verilen okulların gelişimi
 - a. İlkokullar
 - İlkokulun amaçlarının gelişimi
 - İlkokulda eğitim politikasının gelişimi
 - İlkokulda öğrenci profilinin gelişimi
 - İlkokul eğitimi verilen binaların gelişimi
 - b. Orta okullar
 - Ortaokulun amaçlarının gelişimi
 - Ortaokulda eğitim politikasının gelişimi
 - Ortaokulda öğrenci profilinin gelişimi
 - Ortaokul eğitimi verilen binaların gelişimi
 - c. Temel eğitim- İlköğretim okulları
 - Temel eğitim- İlköğretim okullarının amaçlarının gelişimi
 - Temel eğitim- İlköğretim okullarında eğitim politikasının gelişimi
 - Temel eğitim- İlköğretim okullarında öğrenci profilinin gelişimi
 - Temel eğitim- İlköğretim eğitimi verilen binalar

1.3.1.1. 1950 Öncesi Dönemde Türk Milli Eğitiminin ve İlköğretimin Gelişimi

A. Türk Milli Eğitiminin Amaçlarının Gelişimi

2 Mayıs 1920/3 tarih sayılı yasa ile, Ankara Hükümeti içinde “ Maarif vekaleti” kurulmuştur. 9 Mayıs 1920 tarihinde TBMM’de okunan Bakanlar Kurulu programında eğitimle ilgili belirlenen ilk hedefler şunlar olmuştur:

- Eğitimi dini ve milli duruma koymak,

- Eğitimi, hayat savaşında çocukları başarılı kılacak, dayanaklarını kendi varlıklarında bulunduracak güç, girişim ve kendine güven gibi nitelikler verecek, üretici bir düşünce ve bilinç uyandıracak bir seviyeye ulaştırmak,
- Eğitimi tüm okullarda bilimsel, modern olan temeller ve sağlık kuralları ile yeniden düzenlemek ve programlarını düzeltmek,
- Milletın şahsiyetine, coğrafya ve iklimimizin şartlarına, tarih ve geleneklere, sosyal bünyeye uygun bilimsel ders kitapları meydana getirmek,
- Halk kitlesindeki sözcükleri toplayarak dilin büyük sözlüğünü yapmak,
- Milli ruhu geliştirecek, tarihi, edebi ve sosyal eserleri uzmanlarına yazdırmak,
- Eski eserleri kütüğe geçirmek ve korumak,
- Doğu ve Batının bilim ve fen kitaplarını Türk diline çevirmek,
- Elde bulunan okulları iyi yönetmek [14].

Cumhuriyetin ilk yıllarındaki eğitimin başlıca amacı, her düzeydeki okullarda öğrencilere Cumhuriyetçi bir siyasi eğitim vermektir. Aşağıdaki genelgeler bu durumun açık kanıtlarıdır:

- Aralık 1923 –Milli Eğitim Bakanlığı genelgesi:”Mektepler Cumhuriyet amaçlarını telkine mecburdur.”
- 8 Eylül 1924- Milli Eğitim Bakanlığı genelgesi:”Çocuklarımız kalplerinde ve ruhlarında Cumhuriyet için fedakar olmak mefkuresini taşımalıdır.”
- Mayıs 1927- Bakan Mustafa Necati'nin imzalı genelgesi ile Öğrencilere ülke gerçeklerine ve milli konulara ilişkin öğretim yapılmasına ağırlık verilmesini istemesi
- 1929 Bakan Cemal Hüsnü' nün öğretmenlere hitabı: “Sizler Türk azim ve enerjisinin altı yüzsene hakiki istikametini niçin ve nasıl kaybettiğini çocuklara anlatırken daima bu asil Cumhuriyet neslinin yaratacağı dünyayı düşüneceksiniz”
- 1931 Bakan Esat tarihli genelge: “Her dersin asıl amacı, öğrencileri milli hayata intibak ettirmek ve onları Türk milletine, Türkiye Cumhuriyetine azami derecede faydalı birer vatandaş haline getirmektir”
- Mart 1939 Bakan H. Ali Yücel genelgesi: “ Mebus seçimi için ikinci seçmenlerin seçilmesine başlanacağı şu günlerde Cumhuriyet idaresinin feyizleri, kurtuluş, inkılap ve terakki yollarında bu ilkelerin isabetli tesirleri ve ürünleri ,seçim işlerine karşı ilginin ve intihaba katılmanın en mühim vatani ödevlerde olduğunu, TBMM ve

mevzuları etrafında bütün okullarımızda öğretmenler tarafından talebeye dersler ve konferanslar verilerek , talebenin etraflı surette aydınlatılmasının sağlanması [24].

B. Milli Eğitimin Gelişimi

1950 yılına kadar sırası ile Türk Milli Eğitiminde aşağıdaki gelişmeler yaşanmıştır:

- 3 Mart 1924, tevhid-i tedrisat kanunu
- 25 Ağustos 1924, Atatürk'ün muallimler birliği toplantısındaki demeci: "Muallimler yeni nesil sizin eseriniz olacaktır... Cumhuriyet fikren, ilmen, fennen, bedenen kuvvetli ve yüksek seviyeli muhafızlar ister..."
- Ağustos 1924, ilkokullarda karma eğitimin gerçekleştirilmesi
- 22 Eylül 1924- Atatürk'ün Samsun'da öğretmenler hitabı: "...en hakiki mürşid ilimdir"
- 1924- ABD'li eğitimci Dewey'in gelişi
- Aralık 1925 , Mustafa Necati'nin Eğitim Bakanlığı
- 1926-, Her düzeydeki eğitimden ücret alınmasının kaldırılması, Konya'da orta muallim mektebinin açılışı, Talim ve Terbiye Dairesinin kurulması
- 15-20 Ekim 1927, Atatürk'ün Nutuk ve Gençliğe Hitabesi'ni okuması
- 1928, Yeni harflerin kabulü, millet mekteplerinin açılışı
- 1931, Türk öğrencilerin ilköğrenimlerini ancak Türk okullarında yapabilecekleri hükmünü getiren kanunun yayınlanması, Türk Tarih kurumunun kurulması
- 1932, Halkevlerinin kurulması, Türk Dil kurumunun kurulması
- Mayıs 1933, Üniversite reformuna girişilmesi
- 29 Ekim 1933, Atatürk'ün 10 yıl Nutku
- 1935, Okul ve öğretmen terimlerinin mektep ve muallimin karşılığı olarak kullanılmaya başlaması
- 1936, Köy eğitimleri yetiştirme kurlarının açılması, laiklik ilkesinin 1923 tarihli anayasaya girmesi
- Temmuz 1939, I. Milli eğitim şûrası
- 17 Nisan 1940- Köy Enstitülerinin kuruluş kanunu
- 1940-1941 Öğretim yılı- Bazı liselerde "klasik kol" adıyla Latince şubelerinin açılması
- Şubat 1943- II. Milli eğitim şûrası

- 1946, Üniversite reformu, eğitim enstitülerinin açılmaya başlaması, Ankara'da Milli kütüphanenin kurulması
- Aralık 1946, III. Milli eğitim şûrası
- Ocak 1948, İlkokul öğretmenlerinin maaşlarının ve eğitim giderlerinin devlet bütçesinden ödenmesi
- Ağustos 1949, IV. Milli eğitim şûrası [24].

Türk Milli eğitiminin gelişiminde Milli eğitim şûralarının önemli bir yeri vardır. 1950 öncesi dönemde bu şekilde 4 şura yapılmıştır. Birinci Milli eğitim şûrasında (17-29 Temmuz 1939) müfredat ve programlar gözden geçirilmiştir. İkinci Milli eğitim şûrası ile (15-21 Şubat 1943) okullarda ahlaki terbiyenin geliştirilmesi üzerinde durulmuştur. Üçüncü Milli eğitim şûrası ile (2-10 Aralık 1946) mesleki ve teknik eğitim geliştirilmiştir. Dördüncü Milli eğitim şûrası ile (23-31 Ağustos 1949) ilk ve orta eğitim tartışılmıştır [14].

C. Eğitim Felsefesinin Gelişimi

Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitim felsefesi ; pragmatik felsefe ve onun eğitimdeki uzantısı olan ilerlemecilik akımına dayandırılmıştır. Fakat pragmatik felsefe uygulanmamış, bunun yerine esasicilik ve daimicilik felsefesi temel alınmış ve uygulanmıştır. Bu akıma göre eğitimin hedefleri; kişinin toplumsallaşmasını sağlama, kültürel değerleri kazandırma, değişme ve çatışmayı önleme, kültürel mirası koruma, topluma uyumunu sağlama, bilgi ve becerili insanlar yetiştirmektir. Öğretmen; eğitimin merkezinde, kültürel mirasın temsilcisi, doğru ve tutarlı bilgilerle donanımlı, eğitim ortamında öğrenciye sürekli yol göstererek onu denetleyen, daima bile ve öğretendir [5].

17 Nisan 1940'daki köy enstitüleri yasası ile yürürlüğe giren köy enstitülerindeki eğitim felsefesi eğitim felsefeleri bölümünde konu edilen uygulamada "pragmatik" ve "yorumcu ve eleştirel eğitim felsefesine" benzemektedir [27].

D. 6-14 Yaş Grubuna Eğitim Verilen Okulların Gelişimi

a. İlkokullar

• İlkokulun Amaçlarının Gelişimi

1950 öncesinde ilkokullar, “Türklerin Milli eğitimin amaçlarına uygun olarak bedeni, zihni, ahlaki gelişmelerini ve yetişmelerini gerçekleştirmek için kurulmuş eğitim ve öğretim kurumu ” olarak tanımlanmaktadır [28].

İlkokullarda amaçları gerçekleştirebilmek için bazı temel ilkeler benimsenmiştir. “Demokrasi demokratik bir hayat yaşayarak öğrenilir”, “Her çocuk birbirinden farklıdır”, “Çocuğun büyüme ve gelişmesi sürekli dir”, “Çocuk bir bütün olarak gelişir”, “Öğrenme karşılıklı bir etkileşimdir”, “Eğitim ve öğretim çocukların ve gençlerin temel ihtiyaçlarına cevap vermelidir”, “Her yaşantı her çocuk için ayrı anlamlar taşır”, “Çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler”, Okul toplumsal değişme ve kalkınma merkezidir”, “Öğretim ve eğitim pratik beceriler ve alışkanlıklar kazandırmalıdır.” ilkeleri bu temel ilkelerdendir [29].

• İlkokulda Eğitim Politikasının Gelişimi

Milli Eğitim Bakanlığının ilkokul programında “ilkokul gerçek bir topluluktur: Okulda canlı bir topluluk hayatı yaşanır. Çocukların milli bir topluluk içinde, o topluluğun yapıcı ve başarılı birer üyesi olarak gelişmeleri gerektiğine göre, okul topluluğu içinde öğrencilerin rol ve ödev alarak gerçek bir topluluk hayatı geçirmelerini sağlayacak bir eğitim sistemi uygulanmaktadır” denmektedir [30].

Bu dönemde ilkokulların süresi beş yıldır ve eğitim parasızdır.

İlkokulda Öğrenci Profilinin Gelişimi

1950 öncesi dönemde ilkokulu bitiren kişilerin, kişisel, insanlık ilişkileri , ekonomik ve toplumsal hayat bakımından belirli standartlara ulaşmaları ilke edinilmiştir.

Kişisel bakımdan; sağlığı koruyucu temel bilgileri benimsemiş, gerekli sağlık ve temizlik alışkanlıklarını kazanmış, muhtemel kazalara karşı uyanık ve tedbirli, ilk yardım kurallarını yerine getirmesini bilen, çevresindeki tüm canlı, cansız varlıklara değer veren, okuma, yazma, hesaplama gibi temel becerilerin yanı sıra, bunları olayları yorumlamada kullanabilen, görev ve sorumluluk duygusu gelişmiş, boş zamanlarını iyi kullanma alışkanlığı kazanmıştır [30].

İnsanlık ilişkileri bakımından, aile içinde ve toplumun diğer üyeleri ile olumlu bağlar kurabildiği ölçüde başarıya ulaşabileceğini bilmelidir.

Ekonomik hayat bakımından, ülkenin kalkınması yönünde yoğunlaştırılmıştır [30].

Toplumsal hayat bakımından ,belirli niteliklere sahip olmalıdır [29].

• İlkokul Eğitimi Verilen Binaların Gelişimi

Cumhuriyet'in kurulmasından sonra da Osmanlı imparatorluğu döneminden kalan 581'i kapalı, 2341 iptidai okulda eğitime devam edilmiştir. İptidai okulların adı daha sonra "ilkokul"a çevrilmiştir [15].

1926'da çıkarılan 789 sayılı Maarif teşkilatına dair kanunda dört tür ilkokuldan söz edilmektedir. Bunlar sırası ile, şehir ve kasaba (gündüz), şehir ve kasaba (yatılı), köy (gündüz), köy (yatılı) ilkokullarıdır.

19 haziran 1942'de kabul edilen 4274 sayılı köy okulları ve enstitüleri teşkilat kanunu, beş yıllık kent ve kasaba okullarından köy okullarını ayırmıştır:

- Eğitimli köy okulu-3 yıl

- Öğretmenli köy okulu- 5 yıl
- Öğretmenli ve eğitimci köy okulu- 5 yıl
- Köy bölge okulları (Yatılı-yatısız ilkokulla birlikte 9 yıl)
- Köy ve bölge meslek kursları

Ancak 1940'lı yılların sonlarına doğru açılan bu okullar, 1948 yılında öğretim süresi 5 yıl olan ilkokullara dönüştürülerek kapatılmıştır [15].

1941'de, köy enstitüsü mezunlarının çalışacakları köylerde yaptırılacak okullar için yarışma açılmış, Mimar Asım Mutlu ve Ahsen Yapaner projeleri ile birinci seçilmişlerdir [31] [32].

1943 yılındaki tip ilkokul projeleri 1 derslik, 1 işlik, depo, askılık ve öğretmen lojmanından oluşturulmuştur. 1947 yılındaki tip ilkokullar ise 3 derslik, 1 işlik, depo ve holden meydana getirilmiştir [33].

b. Orta okullar

• Ortaokulun Amaçlarının Gelişimi

Bu dönemde ortaokulların iki amacından söz edilebilir. Birincisi, bütün öğrencilere orta eğitim seviyesinde genel kültür vermek sureti ile onlara kişi ve toplum sorumluluklarını tanıtmak, çözüm yolları aratmak ve yurdun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak; ikincisi ise öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgili, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yüksek öğretime veya mesleğe , hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır [15].

• Ortaokulda Eğitim Politikasının Gelişimi

Cumhuriyetin kurulması ile ilköğretim için yönetmelik çıkarılmış, sultanilerin ikinci devresine lise, birinci devresine ise ortaokul adı verilmiştir. Kızlar ve erkekler için verilen eğitim süresi eşitlenmiştir. Karma eğitime geçilmiştir [15].

Ortaokullar, ilkokulu bitiren öğrenciyi, lise ve benzeri okullara hazırlayan , 3 yıl süreli okullardır. Lise ve kolejin ilk aşaması olabildiği gibi, bağımsız ortaokullar da vardır [15].

• Ortaokulda Öğrenci Profilinin Gelişimi

Temel hedefleri yüksek öğretime, mesleğe, hayata ve iş alanlarına hazır öğrenciler yetiştirmektir.

• Ortaokul Eğitimi Verilen Binaların Gelişimi

Lise- kolejin ilk aşaması olan ortaokullar, lise-kolej mekanlarının içine yerleştirilmişlerdir. Bağımsız ortaokullar , Osmanlı döneminden kalma okul mekanlarında eğitimlerini sürdürmüştür.

1.3.1.2. 1950-1960 Döneminde Türk Milli Eğitiminin ve İlköğretimin gelişimi

A. Milli Eğitimin Amaçlarının Gelişimi

Cumhuriyetin ilk yıllarındaki Milli eğitimin amaçları , 1973 Milli eğitim temel kanununa kadar değiştirilmeden uygulanmıştır.

B. Milli Eğitimin Gelişimi

1960 yılına kadar sırası ile Türk Milli eğitiminde aşağıdaki gelişmeler yaşanmıştır:

- Şubat 1953, V. Milli eğitim şûrası
- Şubat 1954, Köy Enstitülerinin köy ilk öğretmen okulları ile birleştirilmesi
- Mart 1957- VI. Milli eğitim şûrası , eğitim programı değişikliği [24].

Bu dönemde Milli eğitimde değişiklik yapan 2 Şura toplanmıştır. V. Milli eğitim Őurasında (4-14 Şubat 1953) ilköğretim ve okul öncesi eğitim; VI. Milli eğitim Őurasında mesleki ve teknik eğitim tekrar ele alınmıştır [14].

C. Eğitim Felsefesinin Gelişimi

Teoride pragmatik , uygulamada ise esasicilik ve daimicilik felsefesi 1997'deki 8 yıllık ilköğretim kanununa kadar sürdürölmüŐtür.

D. 6-14 Yaş Grubuna Eğitim Verilen Okulların Gelişimi

a. İlkokullar

• İlkokulun Amaçları ve Öğrenci Profilinin Gelişimi

1950- 1960 döneminde ilkokulların amaçları, dolayısı ile öğrenci profilleri 1973 Milli eğitim temel kanununa kadar aynıdır.

• Eğitim Politikasının Gelişimi

1961 ilköğretim ve eğitim kanununa kadar bağımsız, 5 yıldır.

• İlkokul Eğitimi Verilen Binaların Gelişimi

1951 yılında uygulamaya konulan ilk tip projeler köy ilkokullarıdır. 1 derslik ve farklı plan tipleri ile beraber tasarlanmıştır. Bu tipe bir derslik ilavesi ile 2 derslikli tip, 2 derslik ilavesi ile 3 derslikli tip oluşturulmuştur. Bunların bütün iklim şartlarına uyacağı varsayılarak ihtiyaç programı ve planlamada değişiklik yapılmamış, sadece duvar kalınlıkları ve çatı eğitiminde farklılıklar yapılabilmıŐtir [15].

b.Orta Okullar

• Ortaokulun Amaçları ve Öğrenci Profillerinin Gelişimi

İlkokullarda olduğu gibi dönemin ortaokullarının amaçları, öğrenci profilleri de 1973 yılındaki Milli eğitim temel kanunu ile değişmiştir.

• Eğitim Politikalarının Gelişimi

VIII. Milli eğitim şûrasına (1970) kadar aynı kalmış, değişmemiştir.

• Ortaokul Eğitimi Verilen Binaların Gelişimi

Ortaokul öğrencileri 1960'lı yıllarda tasarlanan okullar yapılana kadar, eski eğitim mekanlarında eğitim görmeye devam etmişlerdir.

1.3.1.3. 1960-1970 Döneminde Türk Milli Eğitiminin ve İlköğretimin Gelişimi

A. Milli Eğitimin Amaçlarının Gelişimi

Eğitim politikaları değişse de Türk Milli eğitiminin amaçları Cumhuriyetin ilk yıllarında konulan amaçlara uygun olarak haziran 1973 yılına kadar aynı kalmıştır.

B. Milli Eğitimin Gelişimi

1960- 1970 yılları arasında, sırası ile Türk Milli Eğitiminde aşağıdaki gelişmeler yaşanmıştır:

- Ekim 1960, yedek subay öğretmen uygulaması
- Şubat 1962, VII. Milli eğitim şûrası

- 1965, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinin kurulması, özel yüksek okulların açılmasına imkan veren kanunun yayınlanması
- Eylül-Ekim 1970, VIII. Milli eğitim şûrası [24].

1960-1970 döneminde VII. ve VIII. Milli eğitim şûraları yapılmıştır. VII. Milli eğitim şûrası ile (5-15 Şubat 1962) Milli eğitim sisteminin bütünü gözden geçirilmiş; VIII. Milli eğitim şûrası ile ise (28 Eylül- 3 Ekim 1970) ortaöğretimin yeniden yapılandırılması ve yüksek öğretim konularına ağırlık verilmiştir [14].

C. Eğitim Felsefesinin Gelişimi

Öğretmenin merkezde olduğu esasicilik ve daimicilik felsefesi 1997 yılına kadar devam etmiştir.

D. 6-14 Yaş Grubuna Eğitim Verilen Okulların Gelişimi

a. İlkokullar

• İlkokulun Amaçları ve Öğrenci Profilinin Gelişimi

İlkokulun amaçları ve öğrenci profilleri de 1973'deki Milli eğitim temel kanununa kadar değişmemiştir.

• İlkokulda Eğitim Politikasının Gelişimi

5 Ocak 1961'de çıkarılan 222 sayılı ilköğretim ve eğitim kanunu ile ilköğretim okulları zorunlu olanlar ve olmayanlar olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Zorunlu olanlar, ilkokul, tamamlayıcı kurslar ve özel eğitim okullarıdır. Zorunlu olmayanlar ise, okul öncesi eğitim, okul ya da sınıflar ile zorunlu öğrenim çağını geçmiş ve yetişkinlere açılan kurslardır [14].

Aynı eğitim kanunu, zorunlu eğitim yaşını 7-14 arasında 8 yıla çıkarmıştır. Yasa ile, öğrenimin 5 yılının ilkokulda, 3 yılının tamamlayıcı kurs ve sınıflarda verilmesi zorunlu hale getirilmiştir. İlköğretime “temel eğitim” adı verilmiştir. Fakat zorunlu eğitim sadece ilkokul kesiminde uygulanmış, 3 yıllık bölümü ise sadece bölge okullarında uygulanabilmiştir [15].

VIII. Milli eğitim şurası ile ilkokullarla ortaokullar birleştirilmiştir [34].

• İlkokul Eğitimi Verilen Binaların Gelişimi

Tip proje olarak uygulanan pek çok ilkokul bu dönemde tasarlanmıştır. Bunlar köy ilkokulları, şehir ve kasaba ilkokulları ile bölgesel ilkokullardır.

- Köy ilkokulları:

1961'deki 1-2-3 derslikli köy ilkokulları Akdeniz, güney Akdeniz, dağ- kara- yayla tipi olmak üzere 3 iklim bölgesi için hazırlanmıştır. 1966 tipi köy ilkokulları 1-2- 3 dersliklidir. Dersliklerin yanında kız ve erkek tuvaletleri ile yakacak depoları vardır [33].

- Şehir ve kasaba ilkokulları:

1961 tipi 5 derslikli ilkokulda 1 işlik, idare, 1 süt mutfağı, tuvaletler ve çok amaçlı salon bulunmaktadır. 1962 tipi 5 derslikli şehir ve kasaba ilkokulu tek katlı yapılmıştır. 6 derslik, idare, çok amaçlı salon, kantin ve tuvaletten oluşmaktadır. 1966 tipi şehir ve kasaba ilkokulu 2 katlıdır. Zemin kata derslik, çok amaçlı salon, kantin, sergi holü, idare; birinci kata 4 derslik ve 1 işlik yerleştirilmiştir. Bodrum katta ise kapıcı yeri, kalorifer dairesi ve depo yer almaktadır [33]. 8 derslikli ilkokul 5 derslikli tip projenin bir kat fazla, 12 derslikli ilkokul ise 5 derslikli tip projenin yan yana getirilmesi ile oluşturulmuştur [35].

- Bölgesel ilkokullar:

Yatılı eğitim kurumlarıdır. Bu hacimlerin kuruluşları iki aşamada gerçekleştirilmiştir:

1. Aşama : Programlama ve planlama

2. Aşama: İnşaat

Programlama aşamasında bölgelendirme , yer durumu ve özel alanlar konuları üzerinde durulmuştur. Bölgelendirme, iklim, kültür durumu, ekonomi, nüfus konularını, yer durumu; il, ilçe, köy içindeki okulun yeri, mevcut ve gelecekteki imar planına göre durumu, zemin- su- heyelan- elektrik ve kanalizasyon konularını, özel alanlar ; okul yeri, açık hava derslik yeri, oyun yeri, teneffüs yeri, spor yeri, uygulama bahçesi yeri, okul bahçesi, eğitim merkezi olarak çevredeki yeri konularını içine almaktadır. Planlama aşamasında ise çocuk ölçüsü, çocuk psikolojisi, eğitim ve öğretim sistemi, fiziki faktörler ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır [35].

İkinci aşama olan inşaat aşamasında; yapı elemanları, inşaat malzemeleri, konstrüksiyon sistemi, inşaat kontrol konularına ağırlık verilmiştir [35].

b. Orta Okullar

• Ortaokulun Amaçları ve Öğrenci Profillerinin Gelişimi

1973 Milli eğitim temel kanununa kadar değişmemiştir.

• Ortaokulda Eğitim Politikasının Gelişimi

VII. Milli eğitim şûrası ile (1962) bağımsız hale gelmiş ve tek tip olmuştur. VIII. Milli Eğitim şûrasından sonra ise ilkokullarla birleştirilmiştir [34].

• Ortaokul Eğitimi Verilen Binaların Gelişimi

1960'dan önce bir lise ya da kolejin ilk aşamasıdır. Ancak 1962'deki VII. Millî Eğitim şurası sonrası tek tip olmasından sonra tip projeleri çizdirilmeye başlanmıştır:

- 1964; 8-12-16 ve 21 derslikli ortaokul projeleri
- 1970; Spor salonlu 12-18 ve 24 derslikli ortaokul projeleri (Tablo 3) [26].

Tablo 3. Bayındırlık Bakanlığı derslik sayısına göre tip ortaokul projeleri ihtiyaç programı

	16 Derslikli Tip Ortaokul	18 Derslikli Tip Ortaokul	21 Derslikli Tip Ortaokul	24 Derslikli Tip Ortaokul
Eğitim Birimleri	<ul style="list-style-type: none"> - 16 derslik - 2 laboratuvar+ - Hazırlık odası - Her katta 2 WC - 2 yedek oda - Mutfak - Yemekhane - Kömürlük+ depo - Hademe odası+ WC 	<ul style="list-style-type: none"> - 18 derslik - Yabancı dil odası - Resim dersliği - Sosyal bilgiler dersliği - 3 seçmeli ders dersliği - Kütüphane - 2 fen laboratuvarı+ hazırlık odası - 2 el işleri laboratuvarı+ alet odası - Çok amaçlı salon - Her katta 2 WC - Yemekhane+ kantin - Kömürlük+ depo - Hademe odası+ WC - Kalorifer dairesi - Kaloriferci dairesi 	<ul style="list-style-type: none"> - 21 derslik - 2 laboratuvar+ - Hazırlık odası - Her katta 2 WC - 2 yedek oda - Mutfak - Yemekhane - Kömürlük+ depo - Hademe odası+ WC 	<ul style="list-style-type: none"> - 24 derslik - Yabancı dil odası - Resim dersliği - Sosyal bilgiler dersliği - 3 seçmeli ders dersliği - Kütüphane - 3 fen laboratuvarı+ hazırlık odası - 2 el işleri laboratuvarı+ alet odası - Çok amaçlı salon - Her katta 2 WC - Yemekhane+ kantin - Kömürlük+ depo - Hademe odası+ WC - Kalorifer dairesi - Kaloriferci dairesi
Yönetim	<ul style="list-style-type: none"> - Müdür odası - Müdür yardımcısı odası - İdare - Öğretmenler odası 	<ul style="list-style-type: none"> - Müdür odası - 2 Müdür yardımcısı odası - İdare - Öğretmenler odası - Doktor 	<ul style="list-style-type: none"> - Müdür odası - Müdür yardımcısı odası - İdare - Öğretmenler odası 	<ul style="list-style-type: none"> - Müdür odası - 2 Müdür yardımcısı odası - İdare - Öğretmenler odası - Doktor

1.3.1.4. 1970-1997 Döneminde Türk Milli Eğitiminin ve İlköğretimin Gelişimi

A. Milli Eğitimin Amaçlarının Gelişimi

24 Haziran 1973 tarihli Milli eğitim temel kanunu ile amaçlar ve ilkeler başta olmak üzere, eğitim sisteminden öğretmenlik mesleğine, okul bina ve tesislerine, eğitim araç ve gereçlerine, devletin bu konulardaki görev ve sorumluluklarına kadar pek çok konuya açıklık getirilmiştir. Milli eğitimin amacı, Türk milletinin bütün bireylerini aşağıdaki belirtildiği şekilde yetiştirmektir:

- “Atatürk ilke ve inkılaplarına, Anayasa’da ifade edilen Atatürk milliyetçiliğine bağlı , Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen , koruyan ve geliştiren ; ailesini, vatanını ve milletini seven ve daima yükseltmeye çalışan ; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumlulukların bilen, bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek ,
- Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek,
- İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak sureti ile hayata hazırlamak ve onların kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak.” [24], [14].

B. Milli Eğitimin Gelişimi

1970- 1997 yılları arasında, sırası ile Türk Milli eğitiminde aşağıdaki gelişmeler yaşanmıştır:

- 24 Haziran 1973, Milli eğitim temel kanunu
- Temmuz 1973, üniversiteler kanunu
- Haziran-temmuz 1974, IX. Milli eğitim şûrası

- 1978- Eğitim enstitülerinde hızlandırılmış eğitime gidilmesi
- 23 Mart 1981, yeniden okuma-yazma seferberliğine başlanması
- Haziran 1981, X. Milli eğitim şûrası
- 6 Kasım 1981, yüksek öğretim kanunu
- 24 Kasım 1981, bu tarihin “öğretmenler günü” olarak kabulü
- Ekim-kasım 1981, öğretmen evlerinin açılmaya başlanması
- Haziran 1982- XI. Milli eğitim şûrası
- 1983 - 1739 sayılı kanunu değiştiren 2842 sayılı kanunla temel eğitim yerine “ilköğretim okulu” kavramının getirilmesi
- Nisan 1986, orta öğrenim görerek yetişmiş ilkokul öğretmenlerinin ön lisans eğitimi programının başlatılması
- 5 Haziran 1986, çıraklık ve meslek eğitimi kanunu
- Temmuz 1988, XII. Milli eğitim şûrası
- Ekim 1988, I. Gençlik şûrası
- Haziran 1989, öğretmen yetiştirme danışma kurulu, öğretmen ve eğitim uzmanı yetiştiren yüksek öğretim kurumlarına nitelikli öğrenci çekebilmek için MEB adına parasız yatılılık ve bursluluk imkanlarının getirilmesi
- 1989-1990 Öğretim yılı, eğitim yüksek okullarının süresinin 2 yıldan 4 yıla çıkarılması
- Ocak 1990- XIII. Milli eğitim şûrası
- Mayıs 1990, spor şûrası
- Eylül 1990, eğitim bilimleri I. Ulusal Kongresi
- Eylül 1993, XIV. Milli eğitim şûrası
- Mayıs 1996, XV. Milli eğitim şûrası

Türk Milli eğitim tarihine bakıldığında 1970- 1997 arasında 7 Milli eğitim şûrası toplanmıştır. IX. Milli eğitim şûrasında (24 Haziran- 4 Temmuz 1974) milli eğitim sistemi ve yönlendirme; X. şûra ile (23- 26 Haziran 1981) Türk Milli eğitim sistemi ve öğrenci yetiştirme; XI. şûra ile (8-11 Haziran 1982) öğretim ve eğitim uzmanlarının eğitimi; XII. şûra ile (18-22 Haziran 1988) yüksek öğretime geçişin yeniden gözden geçirilmesi; XIII. şûra ile (15-19 Ocak 1990) yaygın eğitim; XIV. şûra ile (27-29 Eylül 1993) okul öncesi eğitim ve eğitim yönetimi; XV. şûra ile 2000’li yıllarda Türk Milli eğitim sistemi ele alınmıştır [14].

C. Eğitim Felsefesinin Gelişimi

1973 yılındaki temel eğitim kanunu pek çok konuya farklı bir bakış açısı getirmiş, fakat eğitim felsefesini değiştirmemiştir. Esasicilik ve daimicilik felsefesi 1997 yılına kadar varlığını sürdürmüştür.

D.6-14 Yaş Grubuna Eğitim Verilen Okulların Gelişimi

a. İlkokullar

• İlkokulun Amaçları ve Öğrenci Profilinin Gelişimi

İlköğretim okullarındaki amaçlar ve oluşturulmak istenen öğrenci profilleri, ilkokullar için de geçerli olmuştur.

• İlkokulda Eğitim Politikasının Gelişimi

İlkokullar, ilköğretim okullarının 1. basamağı olarak ilköğretim okulları yayılana kadar 5 yıl eğitim vermeye devam etmişlerdir [15], [26].

• İlkokul Eğitimi Verilen Binaların Gelişimi

İlkokulların eski eğitim binalarında değişiklik yapılmamış, aynı binada eğitim sürdürülmüştür.

b. Orta Okullar

• Ortaokulun Amaçlarının Gelişimi

1974 yılında toplanan IX. Milli Eğitim şûrasında kabul edilen eğitim sisteminin 1739 sayılı Milli Eğitim temel kanununda ortaokullar; temel eğitimin II. kademesi olarak öğrenciye; bir yandan günlük hayata ve ortaöğretime gerekli bilgi ve becerileri kazandıran

diğer yandan çevrenin ihtiyacı olan iş kollarına atılmasını sağlamak açısından kendilerini deneme fırsatı veren bir kurum olarak belirlenmiştir. Bununla ortaöğretim programları ortak kültür dersleri yanında seçmeli ve rehberlik derslerini de kapsamaktadır. Ayrıca hem yüksek öğretime hem de mesleğe hazırlayan programlara yer verilmektedir [34].

• Ortaokulda Eğitim Politikasının Gelişimi

1973 Milli eğitim temel kanununda ortaokul: Temel eğitime dayalı en az 3 yıllık öğrenim veren , genel, mesleki ve teknik öğrenim kurumlarının tümü” olarak tanımlanmaktadır [24].

IX. Milli eğitim şûrası ile ilkokullar temel eğitimin 1. kademesini, ortaokullar ise 2. kademesini oluşturmuşlardır. Kanuna göre temel eğitim sonunda diploma verilmesi gerekmesine rağmen (8 sene), bu durum 1997 yılına kadar yürürlüğe sokulamamış, 1. kademeyi bitiren öğrenciye diploma verilmiştir [34].

• Ortaokulda Öğrenci Profilinin Gelişimi

Aldıkları asgari genel kültür dersi ile kişi ve toplum sorunlarını tanıyan ve çözüm yolları arayabilen; yurdun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazanan, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yüksek öğretime,mesleğe, hayata, iş alanlarına hazır öğrenciler yetiştirmektir [24].

• Ortaokul Eğitimi Verilen Binaların Gelişimi

Öğrenciler hem bağımsız hem liseye bağlı okullarda eğitimlerini sürdürmüşlerdir. Okullarda herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

c. Temel Eğitim- İlköğretim Okulları

• Temel Eğitim- İlköğretim Okullarının Amaçlarının Gelişimi

1983 yılında kabul edilen, 1739 sayılı kanunu değiştiren 2842 sayılı kanunla ilköğretimin temel amaçları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- Her Türk çocuğuna, iyi vatandaş olma için gerekli bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak, milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek,
- İlgil ve kabiliyetleri yönünde yetiştirerek hayat ve üst öğrenime hazırlamak [15].

• Temel Eğitim- İlköğretim Okullarında Eğitim Politikasının Gelişimi

1 Temmuz 1971'de temel eğitim çalışma grubu kurularak, temel eğitim modeli geliştirilmiştir. 1971-1973 eğitim- öğretim yılında 16 yatılı bölge ve 2 ilkokulda uygulamaya konulmuş , başarılı olunca tüm yatılı bölge okullarında uygulanmasına geçilmiştir. IX. Milli eğitim şûrası ile de ilkokul ve ortaokullarda temel eğitim uygulaması benimsenmiştir. 1972-1978 üçüncü beş yıllık kalkınma planında devletin ana politikası haline gelmiştir. 1972-1975 arasında temel eğitimde çalışan öğretmenlerle eğitim programları hazırlanmış , küçük, orta ve büyük okul türleri için projeler üretilmiştir. 1975-1980 yılları arasında temel eğitim uygulaması yavaşlamıştır [15]. 1983'te, 1739 sayılı kanunu değiştiren 2842 sayılı kanunla temel eğitim okulu yerine "ilköğretim okulu" kavramı getirilmiştir. İlköğretim yeniden tanımlanmıştır. Buna göre ilköğretim 6-14 yaşları arasında 8 yıl ve zorunludur.

• Temel Eğitim- İlköğretim Okullarında Öğrenci Profilinin Gelişimi

Temel bilgi ve becerileri kazanmış, milli ahlak anlayışına uygun olarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda insan yetiştirmektir.

• Temel Eğitim- İlköğretim Eğitimi Verilen Binaların Gelişimi

Bu dönemde ortaokul projelerinin bazı mekanlarına eklemeler yapılarak 5, 8, 16, 21 dershaneli ilköğretim okulları ile yatılı ilköğretim bölge okulları tasarlanmıştır.

1.3.1.5. 1997-2002 Döneminde Türk Milli Eğitiminin ve İlköğretimin Gelişimi

A. Milli Eğitimin Amaçlarının Gelişimi

1973 tarihli Milli eğitim temel kanunu ile ortaya konulan Milli eğitimin amaçları doğrultusundadır.

B. Milli Eğitimin Gelişimi

Milli eğitimde 1997- 2002 tarihleri arasında aşağıdaki gelişmeler yaşanmıştır:

- 18 Ağustos 1997- İlköğretimin 8 yıla çıkarılması
- 22-26 Şubat 1999- XVI. Milli eğitim şûrası

XVI. Milli eğitim şûrası ile mesleki ve teknik eğitim yeniden yapılandırılması, okul ve işletmelerde meslek eğitimi ve istihdamı çalışmaları, mesleki ve teknik eğitim alanında öğretmen ve yönetici yetiştirme, mesleki ve teknik eğitimde finansman konuları üzerinde durulmuştur [14].

C. Eğitim Felsefesinin Gelişimi

1997 'de yürürlüğe konulan yasa ile yeni eğitim sisteminin ; yönlendirici- teşhis edici, aktif- işbirliğine yatkın, ilişkiler kurma, sorgulama, eksiklerin farkında olma, ölçütlere referanslı, teşhis edici, eksikleri giderici, portföy ve performanslara dayalı olması kararlaştırılmıştır. Eğitim felsefesi, daha önce kabul edilen ama uygulamaya geçilmeyen "pragmatik felsefe" ve "yorumcu ve eleştirel eğitim kuramına" dönüştürülmüştür [2]:

- Eğitim modeli eğitim süreci ile özdeştir.

- Öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen ilişkilerinin, sınıf içi etkileşimlerinde etkili olduğu savunulur.
- Öğrencinin yaratıcılığının, eleştirel kimliğinin, toplum içindeki rolünün eğitim süreci içinde deneyim kazandırılarak geliştirileceği düşünülür.
- Kuramsal ve teknik bilgi kadar sanatsal etkinlikler de önemlidir.
- Eğitim grup çalışmaları ve bunların sunuşları ile aktif biçimde gerçekleşir [36].

D. 6-14 Yaş Grubuna Eğitim Verilen Okulların Gelişimi

a. İlkokullar

İlkokullar orta okullarla birleştirilmiştir. Eğitim mekanlarına ekler yapılarak 8 yıl öğrenim görülebilecek hale getirilmiştir.

b. Ortaokullar

Artık ilkokulun zorunlu olmayan 2. kademesi değil, devamıdır. İlkokulların eğitim mekanlarında olduğu gibi, ortaokulların eğitim mekanlarına da ekler yapılarak ilköğretim binaları haline getirilme çalışmaları yapılmaktadır.

c. Temel Eğitim- İlköğretim Okulları

• Temel Eğitim- İlköğretim Okullarının Amaçlarının Gelişimi

İlköğretimle eğitim süreci, çocuklara yalnızca akademik becerilerin kazandırıldığı bir süreç olmaktan çıkıp ; aynı zamanda kişilik ve sosyal gelişmelerini de amaçlayan bir süreç olarak kabul edilmiştir. Bununla bilişsel özellikler kadar, duyuşsal özelliklerin de geliştirilmesine önem verildiği görülmektedir.

M.E.B. tarafından benimsenen, ilköğretimin 5. ve 7. eğitim ve öğretim ilkelerinde "...çocuğun bir bütün olarak gelişeceğini, yalnız başına bir zihin beden veya duygu gelişiminin söz konusu olamayacağını" belirtilmektedir. Bu özelliklere örnek olarak geniş

bir dünya görüşüne sahip olma, kendini ifade edebilme, topluma karşı sorumluluk duyma, başkaları ile işbirliği yapabilme, yapıcı, yaratıcı, araştırmacı, girişimci ve verimli olma, kendini geliştirmeye çalışma, başkalarını anlama ve iletişim kurabilme gibi özellikler verilebilir [2].

İlköğretim sisteminde sınıf bir “eko sistem” olarak düşünülmemekte; öğrencilerin, öğretmenlerin, yöneticilerin, ailenin, çevrenin, genel anlamda toplumun etkileşimi temel alınmaktadır. “Okul gerçek bir topluluktur, okulda canlı bir topluluk yaşar”, “okul bir kültürel gelişme ve eğitim merkezidir” denmektedir [2].

Eğitim anlayışı aşağıdaki gibi tarif edilmektedir:

“Etkili bir eğitim; güçlü idari liderlik, yerleşmiş ve herkesçe anlaşılabilir bir disiplin, öğrenmeye ilişkin yüksek beklentiler, öğrencilerin ve gelişimlerinin dikkatli ve titiz bir biçimde incelenmesi, öğretmenin katılımı ile oluşturulan eğitim programları ve eğitim materyalleri, aile katılımı, akademik öğrenmeye ayrılan zaman, çevre katılımı ve çevreye verilen eğitim değişkenlerinden oluşmaktadır” [2].

8 yıllık kesintisiz İlköğretimin amaçları kısaca aşağıdaki şekilde belirtilmektedir:

- Öğrencilerin kendilerini ifade edebilecekleri, toplumu ve kendilerini kuvvetli ve zayıf bir şekilde tanıyıp sorumluluklarını geliştirebilecekleri, araştırmacı, yapıcı yaratıcı ve etkili bir eğitim ortamı yaratmak,
- Öğrencilerin geniş bir dünya görüşüne olanak sağlayıcı ders içi ve ders dışı ortamları yaratmak,
- Öğrencilerin bilgi teknolojileri ve sosyal-kültürel alanlarda da gelişmiş, çok yönlü, akademik ve kişisel gelişim içinde olmalarını sağlayıcı programlar hazırlamak,
- Çocuklara; içinde yaşadıkları topluma, kültüre ve doğaya uyum sağlayabilmelerine olanak veren becerileri kazandırmak,
- Ailenin ve çevrenin eğitim sisteminin bir parçası olduğu yaklaşımından yola çıkarak, aile ve çevre katılımını destekleyen programlar hazırlamak,
- Farklı özellikleri olan öğrencilerin de gereksinimlerine ve diğer öğrencilerle bir arada eğitim almalarına dönük çalışmalar yapmaktır [2].

İlköğretimin amaçlarına uygun olarak hedefleri tespit edilmiştir:

- Eğitimde amaç karşılıklı etkileşimi ve deneyimi paylaşmaya açık ve katılımcı bireylerin yetişmesidir. Bu yüzden ilk adım olarak toplumun temeli olan aileleri mümkün olduğunca değişik düzeylerde bu değişim sürecine katılması düşünülmektedir.
- Nüfusu azalan köylerde “birleştirilmiş sınıf” uygulaması bir öğretmen gözetiminde yapılmaktadır. Kırsal okullarda, nüfusu az olan köylerde 1. ve 3. Sınıf öğrencilerinin köy ilkokullarında eğitim görmesi, 4. Sınıftan itibaren taşınmalı eğitim ile merkez ilköğretim okullarına taşınması öngörülmektedir.
- Eğitim programları da planlanan eğitim amaçları doğrultusunda gelişmelere açık olarak düzenlenmelidir. Bu yüzden programların değişik yaş gruplarının birbiriyle daha çok etkileşim içinde olacakları etkinlik ve programlar planlamak ve esnek program düzenlemeleri yapmak en temel ilkeler olacaktır.
- Yine 8 yıllık kesintisiz eğitimle okulların çevreye açık hizmet merkezleri olarak aşağıdaki etkinlikleri düzenlemesi düşünülmektedir: Küçük grup etkinlikleri, sergi, konser, büyük toplantı, düğün, kongre...gibi etkinlikler, sağlık hizmetleri, yaygın eğitim uygulamaları, aile eğitim programları, kültür etkinlikleri ve çevreye açık kütüphane, çeşitli kurs-seminer ve hizmet içi eğitim [2].

• Temel Eğitim- İlköğretim Okullarında Eğitim Politikasının Gelişimi

1973 yılında 14335 sayılı resmi gazetede yayınlanan kanun ile ilköğretim 8 yıla çıkarılarak programlar, öğrencilerin ilgi, istidat ve kabiliyetlerini ortaya koyacak ve onlarda belli meslek ve becerilere karşı sevgi uyandıracak şekilde geliştirilecekti. Böylece temel eğitimden sonra üst öğretime gitmeyecek öğrencilerin seviyelerini de yükseltecekti [30].

1980’de yapılan X. Milli Eğitim şûrasında temel eğitim konusu yeniden ele alınmış ve geliştirilmiştir [15].

İlköğretim 1983 yılında kabul edilen, 1739 sayılı kanunu değiştiren 2842 sayılı kanunla yeniden tanımlanmış ve zorunlu hale getirilmiştir. Kanuna göre ilköğretim, “6-14 yaşları arasında bulunan zorunlu öğretim çağı çocuklarının üst öğrenime, işe ya da mesleğe yönelmelerini sağlayan, en az sekiz yıllık bir temel eğitim veren; temel eğitim görmeyen yetişkinlere ise gelişmelerine ve gereksinmelerine uygun bir süre eğitim hizmeti sunan bir kademe olarak tanımlanmıştır. Fakat bu kanun ancak 18 Ağustos 1997 tarihinde yürürlüğe konulmuş, 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim 1997-1998 öğretim yılında da tüm ülkede uygulanmaya başlanmıştır [2].

• Temel Eğitim- İlköğretim Okullarında Öğrenci Profilinin Gelişimi

Öğrencilerin karar verebilme, kendisini yönlendirebilme, sorumluluk alıp görev üstlenebilme özelliklerine sahip olmaları, kendisine ve çevrelere yararlı birer birey olarak yetişmeleri, aktif ve işbirliğine yatkın olmaları amaçlanmaktadır (Tablo 4) .

Tablo 4. Yeni eğitim sistemi ile ilköğretimde meydana gelen değişimler [2].

ESKİ	YENİ
<ul style="list-style-type: none"> - Bilgi aktarıcı/Her zaman uzman - Dinleyici/Bireysel - Bilgi/Ezberleme - Ezberlenmiş bilginin aktarımı - Normlara endeksli/Çoktan seçmeli araçlar 	<ul style="list-style-type: none"> - Yönlendirici/Teşhis edici - Aktif/İşbirliğine yatkın - İlişkiler kurma/sorgulama, eksiğinin farkında olma - Kavramanın niteliği - Ölçütlere referanslı/Teşhis edici/Eksikleri giderici/ Potföy ve performanslar

• Temel Eğitim- İlköğretim Eğitimi Verilen Binaların Gelişimi

1994 yılında 8 yıllık ilköğretim çalışmalarına destek için Dünya bankasından alınan kredi ile Temel Eğitim projesi hazırlanmıştır. Bu projeler 3 ilde(İstanbul, Ankara, Şanlıurfa) hayata geçirilecek, eğitim yeni programa göre yapılacak binalarda yapılacaktır [2].

Bu kapsamda İstanbul Teknik Üniversitesi , Yıldız Teknik Üniversitesi, Gazi Üniversitesi olmak üzere pek çok üniversiteye 8 yıllık ilköğretim için küçük, orta ve büyük kapasiteli okullar çizdirilmiştir. Bu okullar aşağıdaki gibidir:

- 1/2/3/4 ve 5 Şubeli İlköğretim Okulu
- Yatılı Bölge İlköğretim Okulu
- Pansiyonlu İlköğretim Okulu

1.3.2. Gelişmiş Ülkelerde Eğitim Sistemleri

1997 yılında Türkiye’de zorunlu eğitim 8 yıla çıkarılmıştır. Gelişmiş pek çok ülkede ilköğretim süresi 8 yıl ve daha yukarıdır. Çalışmada sanayileşmiş, ulusal geliri yüksek, bütçelerinden eğitime “%” olarak daha fazla pay ayıran ülkeler “gelişmiş ülke olarak” değerlendirilmektedir. Bu bölümde karşılaştırma açısından, gelişmiş bazı ülkelerin ilköğretim sistemlerine değinilmektedir.

• ABD’de İlköğretim Sistemi

ABD’de 8 yıllık ilkokulu bitiren her çocuk belirli bir seçimden geçirilmeksizin 5-6 yıl süren ortaöğretim kurumuna girebilmekte ve 16-18 yaşına kadar eğitim görebilmektedir (Şekil 4) .

a. Okul öncesi eğitim

Amacı, 4-5 yaşlarındaki çocuklara güven duygusu vermek ve ilkokul eğitimine hazırlamaktır. Okul öncesi eğitimde ev- aile ilişkileri ile, çalışma ve oynama alışkanlıklarının kazandırılmasına çalışılmaktadır. Eğitim parasızdır. Öğretmen başına 18 öğrenci düşmektedir [37].

b. İlköğretim

Amacı, 6-12 yaş grubunun genel zekalarını ve sosyal yönlerini geliştirmektir. İlköğretim düzeyinde bütün okulların programlarının ortak olmasına dikkat edilmektedir.

Bazı ilkokullarda sınıfsız devreler uygulanmaktadır. Bu yaş grubu, anaokulundan ilkokul 3. sınıfa kadar olan devredir. Uygulamanın amacı, öğrencileri belli bir düzeyde tutmaya karşı olma ve devamlı gelişmelerini sağlamadır. İlk ve orta öğretim kurumlarının çoğunda, öğrenciler yetenek ve bilgi seviyelerine göre sınıf içinde seviye gruplarına ayrılmaktadır [37].

Yaş		İleri Çalışma Araştırma		
25				Doktora
24		Doktora		
23		Master		Master
22				
21		Yüksek öğretim		Yüksek Öğretim
20	2 yıllık Yük. Okul		Mesleki ve Tek. Okul	
19				
18				XII
17		Orta Ve Lise	Lise	Mesleki ve Teknik Okullar
16	Geleneksel Orta Öğ.			XI
15				X
14			Ortaokul	IX
13				VIII
12				VII
11				VI
10				V
9		İlkokullar		IV
8				III
7				II
6				I
5		Anaokulu		Okul Öncesi
4		Kreşler		
3				

Şekil 4. ABD Eğitim sistemi [37].

• Japonya'da İlköğretim Sistemi

Japon eğitim sistemi (6-3)x (3) x (4) sisteminden oluşmuştur. Buradaki (x)'ler iyi bir lise ve üniversiteye giriş için bekleme sürelerini belirlemektedir (Şekil 5) [38].

Japon hükümetinin 1984 yılında yayınladığı eğitim politikası ile , temel eğitim, orta eğitim, halk salonları ve kütüphaneyi kapsayan tamamlayıcı eğitim kompleksi geliştirilmiştir [39].

a. Okul öncesi eğitim

Okul öncesi eğitim, anaokulları ve gündüz bakımevlerinde yapılmakta, 3-5 yaşları arasını kapsamaktadır.

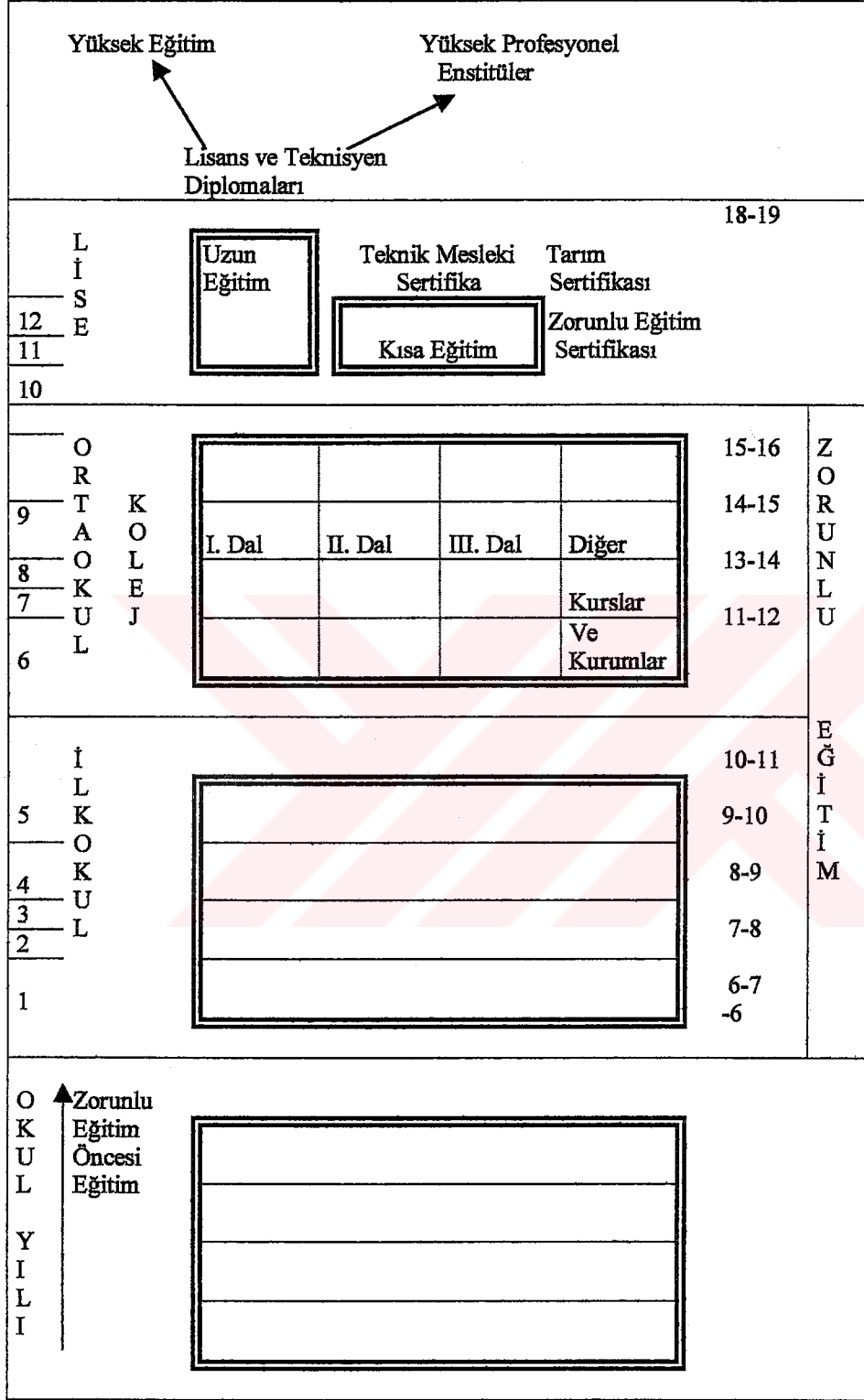
Yaş				Yüksek Lisans			
25							
24							
23							
22							
21							
20			Yüksek Okul	Üniversite	Yarım Gtın	Mesleki Kurslar	
19							
18	Tek-nik Kolej	Tek-nik okul	Lise				XII
17							XI
16							X
15	Ortaokul					IX	
14						VIII	
13						VII	
12						VI	
11	İlkokul					V	
10						IV	
9						III	
8						II	
7						I	
6							
5			Anaokulu				
4							
3							

Şekil 5. Japonya eğitim sistemi [37].

a. İlkokul

6 yaşını dolduran her çocuk, 6 yıl süren ilkokula başlamaktadır. İlkokulun amacı, işbirliği ruhunu, bölgesel ve ulusal gelenek bilgisini, uluslararası anlayış ruhunu, matematik, dil ve bilim yeteneğini, müzik, sanat ve edebiyata olan ilgiyi kazandırmak ve geliştirmektir. Öğrencilerin yardımlaşma ve sorumluluk duygusunu kazanmalarına önem verilir. Öğrenciler, sınıf temizliği olmak üzere birçok işten sorumludurlar [37].

• Fransa'da İlköğretim Sistemi

Şekil 6. Fransa eğitim sistemi [37].

Fransa'da eğitim aşağıdaki 5 temel ilkeye göre biçimlendirilmiştir:

1. Zorunlu eğitim (6- 16 yaş)
2. Tüm kademelerde parasız eğitim
3. Yansız ve laik eğitim
4. Okul- aile işbirliği
5. Resmi ve özel eğitimin birlikte olması (Şekil 6) [37].

a. Okul öncesi eğitim

3-5 yaşları arasını kapsar. Okul öncesi eğitimin amacı, çocuğun toplumsal ve zihinsel gelişimini sağlamak, eğitim olanaklarını eşit duruma getirmektir [37].

b. İlkokullar

Belediye tarafından açılmaktadırlar. İlköğretim dönemleri , 6-7 yaşları arasında 1 yıl süren hazırlık dönemi, 7-9 yaşları arasında 2 yıl süren başlangıç dönemi, 9-11 yaşları arasında 2 yıl süren orta dönem olmak üzere 3 bölüme ayrılmıştır. 3 tür ilkokul vardır [37]:

- Normal ilkokullar
- Özel kız ve erkek ilkokulları
- Küçük köy ilkokulları

• İngiltere'de İlköğretim Sistemi

a. İlköğretim

Okul öncesi eğitim 2-5 yaşları arasındadır ve ilköğretimin içindedir. İlkokul, anaokulundan sonra başlamakta ve 2 kademedен oluşmaktadır. İlk kademe 5-8 yaşları arasındaki birinci devre ilkokuldur. İkinci devre ilkokul, 7-11 yaşları arasında 4 yıl sürmektedir. Bu devrenin sonunda çocuklar sınava alınmaktadır. Sınavda zeka testi

uygulanmakta, İngilizce kompozisyon yazdırılmakta, genel bilgi testi uygulanmaktadır (Şekil 7).

Yaş									Araştırma
25									
24									Yüksek Eğitim
23									İleri Eğitim
22									
21									
20									
19									
18	Ö								
17	Z	Özel Lise			Kolej				XIII
16	E				Yüksek Okul				XII
15	L				Çok Amaçlı Okullar				XI
14									X
13									IX
12	H								VIII
11	A					Ortaokul			VII
10	Z		İlkokul						VI
9									V
8	O					İlkokul			IV
7	K		Anaokulu						III
6									II
5									I
4		Kreşler			Kreşler				
3									Okul Öncesi

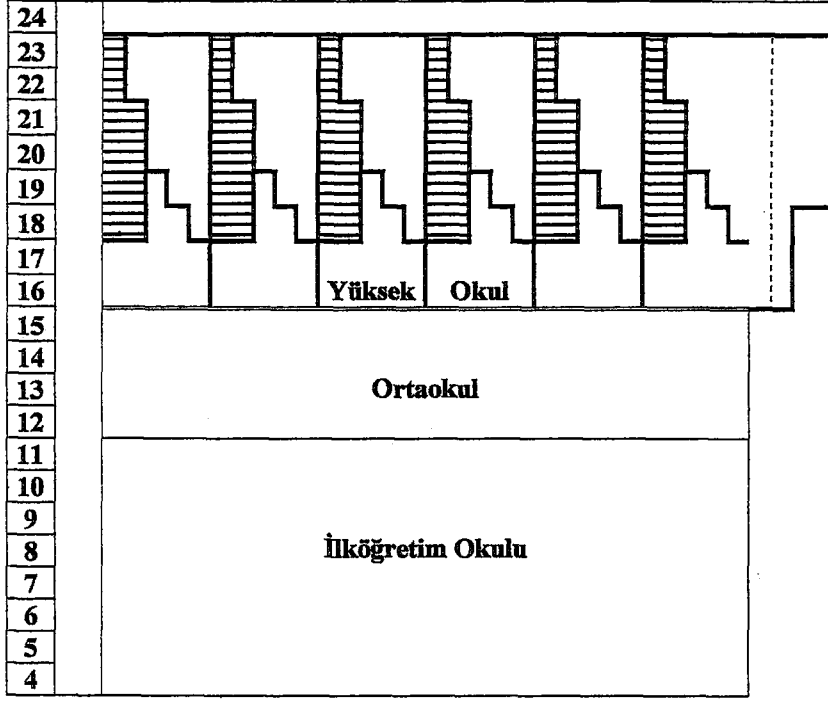
Şekil 7. İngiltere eğitim sistemi [37].

• Hollanda İlköğretim Sistemi

Hollanda'nın ilköğretim sistemi 4-12 yaşları arasında 9 yıldır (Şekil 8).

- 4-6 yaş arası okul öncesi dönem
- 6-12 yaş arası ilköğretim dönemi

Bundan sonraki kademelerde her öğrencinin kendi ilgi ve yeteneklerine göre seçebileceği çok çeşitli olanaklar sunulmaktadır [40].

Şekil 8. Hollanda eğitim sistemi [40].

1.4. İlköğretim Okullarının Gelişimi

Dünyada ve Türkiye’de zaman geçtikçe ve teknoloji ilerledikçe her şey gibi okullar ve eğitim anlayışı da değişmiştir. Eğitim anlayışlarının değişmesi okul planlamalarını etkilemiştir. İlköğretim okullarının gelişimi 2 bölümde incelenmiştir:

- Türkiye’de ilköğretim okullarının gelişimi
- Avrupa ve Amerika’da ilköğretim okullarının gelişimi

1.4.1. Türkiye’de İlköğretim Okullarının Gelişimi

Türkiye’de Milli eğitim politikalarında ve eğitim anlayışlarındaki değişimi en iyi devlet okullarında tespit etmek mümkün olmuştur.

Türkiye’de temel eğitim okulu kavramı 1970 döneminden sonra ortaya çıkmış ve okul projeleri çizdirilmeye başlanmıştır.

1970-1997 Dönemi Temel Eğitim / İlköğretim Okulları

14. 6. 1973'den sonra ilkokullar ve ortaokullar birleştirilmiş, ilkokullar temel eğitim okullarının 1. kademesi haline getirilmiş, bu eğitim sistemi pilot okullarda denenmiştir. 1972-1975 yılları arasında temel eğitime uygun küçük, orta ve büyük okul türleri için projeler yapılmıştır. Projeler tasarlanırken var olan ortaokul projeleri bazı değişikliklerle ilköğretim okulu haline getirilmiştir. 1983'te temel eğitim okullarının adı ilköğretim okullarına çevrilmiştir (Tablo 5) [15].

Tablo 5. Bayındırlık Bakanlığı derslik sayısına göre tip ilköğretim okulları ihtiyaç programı

5 Dershaneli İlköğretim Okulu	8 Dershaneli İlköğretim Okulu	16 Dershaneli İlköğretim Okulu	21 Dershaneli İlköğretim Okulu	Yatılı İlköğretim Bölge Okulu
- 5 dershane	- 8 derslik	- 16 derslik	- 21 derslik	- 16 derslik
- 1 ev ekonomisi işliği	- 1 laboratuvar	- 2 laboratuvar+	- 2 laboratuvar+	- 2 idare
- 1 teknik eğitim işliği	- Alet odası	- Hazırlık odası	- Hazırlık odası	- 1 işlik
- 1 laboratuvar	- Dikiş odası	- Her katta 2 WC	- Her katta 2 WC	- Kütüphane
- Kütüphane	- 1 ev ekonomisi işliği	- 2 yedek oda	- 2 yedek oda	- Çok amaçlı salon
- Çok amaçlı salon	- 1 teknik eğitim işliği	- Mutfak	- Mutfak	- Yemekhane
- Öğretmenler odası	- Kitaplık	- Yemekhane	- Yemekhane	- Mutfak
- Müdür odası	- Çok amaçlı salon	- Kömürlük+ depo	- Kömürlük+ depo	- WC
- Büro	- Kantin	- Hademe odası+ WC	- Hademe odası+ WC	
- Depo	- Müdür odası	- Müdür odası	- Müdür odası	
- Isıtma merkezi	- Müdür yardımcısı odası	- Müdür yardımcısı odası	- Müdür yardımcısı odası	
- WC	- Öğretmenler odası	- İdare	- İdare	
	- İdari büro	- Öğretmenler odası	- Öğretmenler odası	
	- Arşiv			
	- Kömürlük+ kazan dairesi			

• 1997-2002 Dönemi 8 Yıllık Kesintisiz İlköğretim Okulları

18 Ağustos 1997 tarihinde ortaya konulan programla birlikte, 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim tüm ülkede uygulanmaya başlanmış ve bu eğitime uygun projeler çeşitli üniversitelere çizdirilmiştir:

- 1/2/3/4 ve 5 Şubeli İlköğretim Okulu
- Yatılı Bölge İlköğretim Okulu
- Pansiyonlu İlköğretim Okulu

Yukarıdaki okulların tasarım ilkeleri de programda belirlenmiştir:

1. İlköğretim okul binalarının planlama, tasarım ve uygulaması:
 - a. Kaynakların en yetkin ve verimli kullanımını sağlamalı.
 - b. Yörenin coğrafi, iklimsel ve kültürel özelliklerini dikkate almalı.
 - c. Yerel malzeme ve işçiliğe ağırlık vermeli.
 - d. Çevre ile bütünleşen çözümlere olanak sağlamalı.
 - e. Farklı yaş grupları ve kullanıcıların gereksinmelerine karşı duyarlı, esnek, dinamik değişim ve gelişime açık olmalı.
2. İlköğretim okulu içinde tanımlanan tüm fonksiyonlar- eğitim, öğretim, spor, idari, sosyal ve kültürel- için o fonksiyonun gerektirdiği mekansal özellikler sağlanmalı, bu mekanların birbiri ile ilişkisi farklı yaş grupları ve kullanıcıların özellikleri ve gereksinimleri dikkate alınarak planlanmalı.
3. Mümkün olduğunca çok katlı çözümlerden ve düşey dolaşımdan kaçınılmalı; iç ve dış mekan ilişkisi kesintisiz ve doğrudan olmalı
4. Okulun yapı ve çevre düzenlemesi açısından çevre ile ilişkiye/etkileşime kontrollü bir biçimde açık olması sağlanmalı; okul "etkinlik merkezleri" olarak geliştirilmeli.
5. Çevre düzenlemesi yerel gereksinimlere uygun olarak; oyun alanlarını, açık hava spor tesislerini, ev hayvanlarını besleme alanlarını ve doğal durumun korunduğu merkezleri içerecek şekilde alabildiğince genişletilmeli.
6. Yapı ve çevre düzenlemesinde , tüm donanımda dayanıklı en az bakım ve onarım gerektiren, gereksinime en iyi cevap verebilen malzemeler seçilmeli [2].

7. Tüm mekanlar bedensel engellilerin de erişebileceği biçimde düzenlenmeli.
8. Okul binalarında yangın, deprem ve sele karşı özel güvenlik önlemleri alınmalı.

Çevreye açık hizmet merkezleri olarak düşünülen ilköğretim okullarında aşağıdaki etkinliklerin düzenlenmesi de önerilmektedir:

- Küçük grup etkinlikleri
- Sergi, konser, büyük toplantı, kongre...vb. etkinlikler
- Sağlık hizmetleri
- Yaygın eğitim uygulamaları
- Aile eğitim programları
- Kültür etkinlikleri ve çevreye açık kütüphane
- Çeşitli kurs- seminer ve hizmet içi eğitim [2].

1.4.2. Avrupa ve Amerika'da İlköğretim Okullarının Gelişimi

Bu bölümde Avrupa ve Amerika'daki ilköğretim binalarının gelişimi üzerinde durulmuştur. Böylece, bu ülkelerin ilköğretim okul mimarlığının 21. yüzyıla hangi gelişme dönemlerinden geçerek geldiği de saptanabilmektedir.

Gelişmiş ülkelerdeki ilköğretim okullarının gelişimi iki kısma ayrılarak incelenmiştir:

- A. Avrupa'da ilköğretim okullarının gelişimi
- B. ABD'de ilköğretim okullarının gelişimi

A. Avrupa'da İlköğretim Okullarının Gelişimi

Çeşitli şekillerdeki okul yapıları, dünyada aydınlanma çağının erken dönemlerinden beri geliştirilmiştir. Buna rağmen araştırmacılar “ öğretmenler ve okul çevresinin eğitim ihtiyaçları” konusunda tutarlı bir ayrıntıya rastlayamamışlardır. 19. yüzyılda okullar genellikle kilisenin parçası ya da ticari kurumlardır. 19. yüzyılda Rugby okullarının yöneticisi olan Dr. Thomas Arnold "Burada öncelikle din ve ahlak dersleri, ikinci olarak

kibar davranışlar, 3. olarak zihinsel yeteneklere bakmalıyız" diyerek aynı zamanda okuldaki eğitimin nasıl olması gerektiği hakkında da fikir sahibi olunmasını sağlamıştır. 19. yüzyılın 2. yarısında okul tasarımı hakkında çok sayıda yayına rastlanmıştır. Bu yayınlarda okullara hem mimari perspektivden hem de eğitim açısından bakılmıştır. Bunların içinde en önemli yayın Henry Kendall tarafından 1847 de basılan "okul tasarımı" ve "okul evleri" dir (Şekil 9) [41].

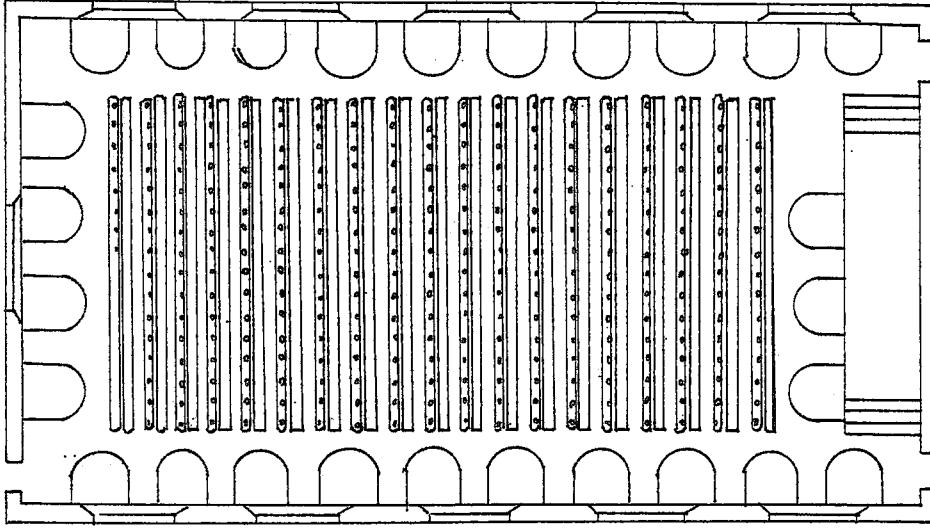
Şekil 9. H.E. Kendall tarafından Erken İngiliz dönemi tarzında tasarlanan okul,1847 [41].

1848'de Henry Bernard'ın "okul mimarlığı" kitabı, çocukların okul saati içindeki güvenliği ve sağlıkları ile ilgilidir.

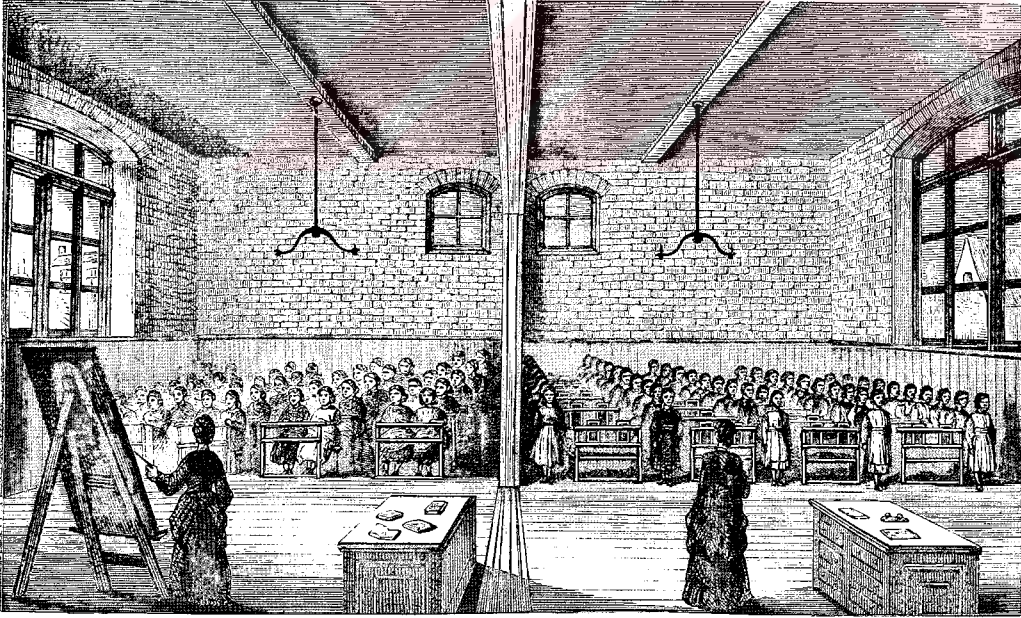
19. yüzyıldan 21. yüzyıla ulaşan kaynaklarda, başıyla yürüyen okulların tasarım standartları konusunda yeterli kaynağa rastlanamamıştır. Mimar Robson 1872'de uzun bir yolculuğa çıkmış, deniz aşırı ülkelerde gördüğü sistemlerden , özellikle A.B.D., İsveç ve Almanya'da gördüklerinden sonuçlar çıkarmıştır. Robson'un tasarladığı ilköğretim okulları hemen hemen küçük ölçekli ve pek çok küçük çocuk için abartılı olarak

yapılmıştır. Daha sonra yaptığı çoğu okul yüksek eğitim kolejleri olarak değiştirilmiştir. O'nun teorileri 1874'te basılan "Okul mimarlığı: Okul evlerinin planlaması, tasarımı, inşası ve donatımı" kitabında yer almıştır. Kitapta sınıf planlaması, iç mekanlar, ısınma ve havalandırma, okul mobilyası ve mimari tarz anlatılmıştır. "Okul mimarlığı" içindeki sınıflarda öğrenciler için eni ve yüksekliği iyi boyutlandırılmış , iyi havalandırmalı mekanlar tasarlanmıştır [41].

Yeni okullar, 2 temel ayrıntı üzerine odaklanmıştır. Bu ayrıntılar sınıfların yerleşimi ve çok sayıda öğrencinin sınıfa yerleştirilmesidir. Rabson kitabında bir genel salon etrafında organize edilmiş, ayrılmış sınıflı Prusya sistemi hakkında bilgi vermiştir. Sistemde dersler, geniş genel bir salonda verilmektedir. Örneğin, 1816'da Soutwark Merkez okulunun planında sıralar yan yana 16, boyuna 18 tane sıralanmıştır (Şekil 10). Rabson bunun esnek olmadığını düşünmüş ve sınıfları önden arkaya çift sıralı olarak dizmiştir (Şekil 11). Boyutları yaklaşık 11 feet ve sınıf boyu öğretmenin sesini duyurabileceği kadardır. Sıralar, sirkülasyonu rahatça sağlayacak şekildedir. Sınıflar, ön tarafta ayrıca oyun, sunuş ve genel sirkülasyon için genel mekanlar içermektedir. 2. kriter daha önceden hazırlanmış uygun programlar üzerine sınıf ölçülerinin belirlenmiş olmasıdır. Ortalama her sınıfta 40-60 öğrenci yerleştirilmiştir. İlköğretim okulları ya da tek okullar için tavsiye edilen düzen ; anaokulları için 400 öğrenci, ortaokullar için (Kız ve erkek ayrı) 320 öğrencidir. Genel sirkülasyon, tuvaletler, okul koruyucularının evleri okul planlamasının tamamlayıcı işlevleridir. Bu bina tarzı "Queen Anne" tarzı olarak adlandırılmıştır. Genel olarak kırmızı tuğla ile kaplanmış, açık sarı Londra tuğlası ile yapılmışlardır. Rabson okulları şehirde olmasına rağmen biçim, fonksiyon (3-4 katlı) düzenleme ve rengarenk düzenlemesi ile kabul görmüştür. Eğimli çatısı, strüktürel ihtiyaçları, olağanüstü bacaları ile tanınabilir bir mimari bir tarz kurulmuştur [41].

Şekil 10. 304 öğrencilik İngiliz okulu planlaması [41].

Şekil 11. Rabson'un ideal sınıfı [41].

O zamanlarda küçük çocuk eğitimi İskoçya'da İngiltere'ye göre biraz daha ileri bir duruma gelmiştir. Robert Owen 1816'da Yeni Lanark endüstri toplumunda ilk kez küçük çocuk okulu modelini geliştirmiştir. David Stow 1827'de Glasgow temel eğitim okulunu, 1828'de ilkokulunu kurmuştur. 4 model okulu vardır: Temel eğitim, orta eğitim, kızlar için endüstri okulu, erkekler için özel okul. Okul bütün yaş gruplarının birarada olduğu tek bir mekandan oluşturulmuştur. Öğrenciler sınıfın köşeleri etrafındaki sıralara oturtulmuştur [41].

Rabson'un 1873'deki Johnson okulu için geliştirdiği temel eğitim okul planı merkezi salon etrafında organize edilen 8 sınıftan oluşturulmuştur. Koridor bütün sınıflar tarafından kullanılmaktadır. Sınıflarda öğretmen için çalışma odası bulunmaktadır ve koridordan sınıfların incelenmesine yarayan bir pencere açılmıştır [41].

1872'de eğitimin takibi , her bölgede kurulan İskoç zorunlu okul kurullarına verilmiştir. Aynı zamanda bu kurullara okul binalarını denetleme yetkisi de verilmiş ve 5'den 13'e kadar olan bütün çocuklar için eğitim standartları sağlanmıştır. Aynı dönemde pek çok yeni okul Rabson'un standartlarına göre tasarlanmıştır. 1895'de Charles Rennie Mackintosh, ilk okulu olan Glasgow Parson caddesinde Martyr Özel okulunu tasarlamıştır. Okul, yüksek merdiven pencereleri, uygun 3 katı, kızlar ve erkekler için ayrı girişleri ile Rabson tarzında yapılmıştır. Her kat 2 ana sınıf içermektedir. Biçimi İskoç vernaküler tarzının bir uzantısıdır. Çevresindeki bina grubu ile uyumludur. Koridorun çevresinde 4 sınıf , 2 merdiven vardır ve asansörü yoktur. 3 katlı bina kırmızı kumtaşından yapılmıştır. Merdivenler zemin katta dışarı çıkan girişleri ile yarım daire kuleler gibidir. Planın ortasında toplantı salonu bulunmaktadır. Toplantı salonunun 1. katına 3 sınıf, 2. katına 6'sı güneye bakan sınıflar ile kuzeye bakan yemek yapma, gösteri odası yerleştirilmiştir. Bina toplam 1250 öğrenci için tasarlanmış, 21 sınıftan oluşturulmuştur [41].

Avrupa ve Kuzey Amerika'da yaygın zorunlu eğitim sisteminin kuruluşunu takip eden yıllarda, okul mimarisini etkileyen pek çok eğitimci ortaya çıkmıştır. Londra'da fakir öğrencilerin ihtiyaçları üzerine çalışan Margaret MacMillan ve Roma'da çocukların boyutlarını ölçülendiren Maria Montessori bunlardan ikisidir [41].

1900-1908 yılları arasında Wright'ın okul tasarımlarından etkilenen John Dewey çok özel bir eğitim yaklaşımı geliştirmiştir. Yeni nesil tasarımcılar bu anlayışı daha da ileri taşıyarak, Dewey'in fikirlerini okullara yansıtmışlardır (Şekil 12).

Buradaki deneysel okullar, sadece sınıflardan değil aynı zamanda gençlere daha çok soru sorma becerilerini kazandıran grup çalışma salonları, spor salonları, laboratuvarlar, çizim salonlarından oluşmaktadır [41].

1. Dünya savaşı sonrası boyunca Dewey'in aynı eğitim paketi içinde teorik olduğu kadar pratik içeriği de olan felsefi pragmatizmi mimariye geçirilmiştir. Dewey çocuklara eğitimde çeşitlilik ve doğallık sunan bir değişimi getirmeyi tasarlamıştır. O'na göre yeni eğitimde binalar nitelik olarak eğitimin tamamlayıcısı olmalıdır. Wright, bu felsefeyi anlamaya ve binalarında uygulamaya çalışmıştır. 1887'de 18 yaşındayken ilk binası olan Spring Green Hillside okulunu tasarlamıştır. Binanın sınıflarının bir tarafında spor salonu diğer tarafında toplantı salonu vardır. Okulun girişi toplantı salonunun bitişiğindedir. Fen laboratuvarı çizim stüdyosuna köprü ile bağlanmıştır. John Dewey'in pragmatist düşüncesi binanın her mekanında kendini göstermektedir. Köprü bağlantısı geleneksel ve yeni müfredat etkinlikleri arasında bağlantıyı da sağlamıştır [41].

Şekil 12. Wright'ın Hillside okulu [41].

Wright'ın Dewey'in felsefesini yorumlaması biri mekansal diğeri eğitimsel iki yeni felsefenin okul binalarında bütünleştirilmesi anlamına gelmektedir.

1. Dünya savaşı sonrası Freud'un psikanaliz üzerine yazdıkları önce İngiltere ve Kuzey Amerika'da basılmıştır. Londra Üniversitesinde eğitim profösörü Percy Nunn'a göre "her çocuk tamamen kendi potansiyelinin farkındadır". O, bu amaç doğrultusunda eğitim psikolojisi ve insan konusu üzerinde durmuştur. Eğitim teorileri Dewey, Bergson, Freud, Jung ve Adler'in fikirleri üzerine kurulmuştur [41].

1924'te Dewey'in yazdıklarından etkilenen ve yeni gelişmelerden heyecan duyan Susan Isaac, Malting ev okulunda kendi eğitim psikolojisini geliştirmiştir. Bu psikoloji; doğal çevre, ifade özgürlüğü, topluluk ruhudur. O, çocukların özgürce sınırlanmadan hareket etmelerine olanak sağlamıştır. Grup anlayışı ve sosyal etkileşim kadar duyuşal materyallerin de önemi üzerinde durmuştur. Okulda bir "embriyo" topluluk oluşturmaya çalışmış, hem Dewey'in fikirlerini yoğurmuş hem de daha kalıcı fikirler eklemiştir. Yeni eğitim pratiğinde bir laboratuvar olarak açık sistem okullar, bunların önemli olanlarından. 3 yıllık bu projeye üniversite eğitimi almış ebeveynlerin yüksek zekaya sahip çocukları alınmıştır. Önceleri sadece 10 erkek çocuk varken, daha sonra 20 erkek ve kız çocuğu alınmıştır. İlk yıl sadece gündüz eğitimi verilmiş 2. Yıl haftalık sınırlamalar getirilmiştir. Böyle bir eğitim müfredatı ile çocuklar yemek pişirmeyi, içecek hazırlamayı ve araçları kullanmayı öğrenmişlerdir. Mario Montessori'den hareketle mobilyalar çocuk ölçüsünde hazırlanmıştır. Büyük salon içindeki galeri, tırmanma barları ve salıncaklar iç mekandaki fiziksel etkinliklerdir. Bu yaklaşım 19. yüzyıl sonlarının disiplinli okullarından sonra, oldukça radikal bir değişimdir [41].

Bu dönemde Fonksiyonalizm ruhu gittikçe etkili olmaya başlamıştır. İngiltere'deki pek çok eğitimci bu radikal görüşü, politik olarak algılamışlardır. Avrupa'da köy okulu hareketi bu radikalizme karşı bir hareket olarak doğmuştur. Diğerlerinin aksine Raymond Unwin'in koruma teorileri oldukça etkili olmuştur [41].

Bottisham ve Lutton'daki kolejlerin mimarı olan Unwin, modernist yaklaşımı yeni Georgian stiline tercih etmiştir. Okullarındaki ilk şeması pahalı olduğu için değiştirilmiştir. Buna rağmen binaları 1930'ların önemli çalışmalarından olmuştur.

Önceleri 240 öğrencilik ilkokul olarak tasarlanan binaları, daha sonra yetişkin eğitimi için yerel bir merkez haline gelmiştir. Bina, merkezi gezinti alanının etrafında planlanmıştır. Müdürün ofisi ve öğretmenlerin odaları gezinti alanının bir tarafını, öğrenci girişleri ve değişme odaları diğer tarafını kaplamıştır. Toplantı salonunun sağ tarafındaki kanat, yetişkin eğitimi için kullanılmıştır. Müfredatta çeşitli sanat dalları, fen, el işi, tarım ve fiziksel eğitim vardır. Bu felsefi-fonksiyonel karışım, eğitimde ilerleme ve gelişmeyi sağlayan mimari estetiğin mükemmel uyumu sonucudur. Tasarım 2. Dünya savaşı tasarımcıları tarafından da taklit edilmiştir [41].

Garnier, etkisiz estetik ve geometri üzerine kurulu bu okulların mimari biçimini benimsemiştir. Öğrenciler, yaşlarına ve ilerlemelerine göre ayrılmıştır. Okulların diğer önemli yanı, karma eğitim vermeleridir. İlkokullar 6-14 yaş grubunu barındırmaktadır. Bitişindeki küçük çocuk okulunda 2- 4 ve 4-6 yaş grubu eğitim görmektedir. Bina inşa edilememiş olmasına rağmen, Garnier planı; yaşla bağlantılı sınıfları, bahçede özel sokakları, büyük ve küçük öğrenciler için ayrılmış güvenli bahçeleri ile okul mimarisi açısından büyük bir ilerlemedir. O'nun düşüncesine göre ilkokullarda spor salonu olmalı ve eğitim sistemi, yönetim ve ticari işlerin yoğun olduğu endüstriyel şehirlerde kullanılmalıdır [41].

Unwin'in New Earswick'teki okulu tipik üçgen çatılı, sanatlar ve zanaatlar fikri doğrultusunda ahşap olarak tasarlanmıştır. Görüntüde İngiliz karakteri vardır.

Nazi Almanya'sı bütün modernist referansları reddetmiş ve binalara yeni bir yüz giydirmiştir. O zamanlarda daha çok açık mekanlar, eğitim sistemine göre yapılan planlama anlayışı ile bahçe şehir fikri popüler olmaya başlamıştır. Garnier de bahçe şehir fikrini geliştirmiştir. O, Arts and Crafts'ın duygusal tarzına karşılık modern mimariyi benimsemiştir. Ama her ikisinde de öğrencinin şehirdeki rolü ve eğitim merkezdedir. Garnier'e göre eğitim 2 yaşında başlayıp 20 yaşında bitmelidir. Bu prensipler açık mekan felsefesi doğrultusunda yeni okul mimarilerinde kullanılmıştır [41].

1930 ve 1940'ların yeni nesil okul çocukları için çok fonksiyonlu geniş kurumsal binalara ihtiyaç duyulmuştur. O dönemin düşüncesine göre okullar, Viktorya bakış açısı gibi hızlı eğitim yerleri olarak görülmekten çok, sosyal değişimin bir aracı olarak

görülmeli; demokratik ve yeni toplulukların görünen yansıması olmalıdır. Okullar, sınıf içinde ve dışında en iyi sosyal etkileşimin geliştiği, yaşa uygun temel prensipler üzerine kurulmalıdır. Kısaca yeni eğitim binaları bütün çeşitliliği ve zenginliği ile “çocuk şehirleri” olmalıdır.

Modernizmin haberci binalarından biri de Alvar Aalto'nun ilk tasarımlarıdır. 1938 haziranında kasaba konseyi yeni bir temel eğitim okulu inşa etmek için 6000 m²'lik bir alan satın almıştır. Daha sonra Aalto mümkün olduğunca ekonomik olacak şekilde okul tasarımı için görevlendirilmiştir. Okul 200 öğrenci kapasitelidir. İki kat yüksekliğinde, anlamlı merdiven ve serbest biçimlendirilmiş galerisi ile giriş holü vardır. Bina eğime yerleşmiştir ve 3 aşama ile aşağıya inmektedir. Zemin katta yemekhane, spor salonu, depo, kazan dairesi, kız ve erkek soyunma odası vardır. 1. katta giriş, okul mutfağı, erkekler için çalışma odası ve sınıfları yerleştirilmiştir. 2. katta kızların çalışma odaları ve sınıfları ile, öğretmen odaları mevcuttur. 3. katta sadece sınıflar vardı. Şerit pencereler, kolonlar ve yuvarlak merdivenler Aalto'nun erken dönem rasyonalist referanslarıdır. Bina beyaza boyalı tuğla, beton direkler ve ahşap çerçevelerle sunulmuştur [41].

20. yüzyılın okul tasarımı yapan diğer başarılı mimarları , Smithson, Karl Ehn, Aldo Rossi ve Denys Lasdun'dur [41].

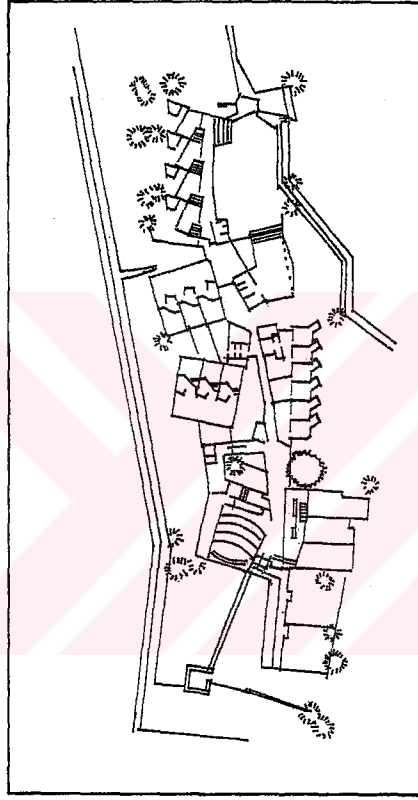
Lasdun diagramatik tasarım yaklaşımını reddetmiş, ızgaralar-kutular, ayaklıklar gibi modernist referanslardan kaçınmıştır. Sembolik bir amaç olan standardizasyonu reddetmiştir. Lasdun Hallfield okulunda uzun, çift dolambaçlı blok şemasını kullanmıştır. Bu blok evlerinde ilkokul sınıfları ve öğretmen odaları vardır. Hepsi doğuya dönük ve 2 katlıdır. En doğudaki blok yemekhanedir. Ortadaki blok yürüyüş yolu ile ikiye bölünmüştür. Bu geçiş biri kuzey, biri güneyde olan iki toplantı salonuna çıkmaktadır. Her biri ortalarından bölünerek 8 küçük çocuk sınıfını oluşturmuştur. Ana giriş kuzeydendir. Pembe kireç-kum tuğlası, taşıyıcı duvarlar ve merdivenlerde kullanılmıştır. İlkokulun koridorundaki iç paneller siyah tuğladan, öğrenci tuvaletleri beyaz sırlı tuğladan yapılmıştır. Okulda toplam 8 okul öncesi ve 10 okul çağı çocuğu için sınıf vardır. Okul mevcudu toplam 540'dır [41].

Bunun aksine Allison ve Peter Smithson'ın 1949'da tasarladıkları Hunstenton okulu daha az dayanıklıdır. Daha çok mekanik imaja sahiptir.

20. yüzyıl boyunca okul tasarımındaki en büyük tarihi gelişmeler, Almanya ve Hollanda da çalışan Hans Scharoun, Aldo van Eyck ve Herman Hertzberger tasarımları ile gelmiştir. Scharoun, insani tasarım yaklaşımı ile büyük ve küçük sınıflar arasında küçük farklılıklarla standardize sınıflar yaratmıştır. O'nun tasarımı anti-modernisttir. "Hareketin mekana yansması" ve "arada kalan mekanlar" fikirleri ile van Eyck okul mimarlığına başka bir boyut getirmiştir. Amsterdam'daki Apollo (1980) okulu gibi çalışmaları ile Herman Hertzberger kullanıcılar arasındaki sosyal ilişkiyi artırıcı çalışmalar yapmıştır [41].

Scharoun, mimarlıktaki modern hareketin en son mimarlarından biridir. O, Uluslararası modernizm hareketinin karşısındaki Hugo Haring'den etkilenmiştir. Savaş sonrasında, ikisi inşa edilmiş, 3 okul tasarlamıştır. Darmstadt'daki ilkokulu projesi, 1951'deki bir konferansta "insan ve mekan" başlığı altında sunulmuştur. Bu proje planlama ve organizasyonda okul toplumunun bulunduğu prototip bir proje olarak görülebilir. Daha sonra tasarlanan Lünen (1956) ve Marl (1960) aynı prensiplerle yapılmıştır. O da Dewey gibi, okulun sadece fonksiyonel değil, sosyal rolü ile de ilgilenmiştir. Scharoun, tasarımdaki temel ilkelerin uluslararası olduğu inancındadır. Her biri bir çeşit iç cadde gibi ortak mekanlarla okulu birbirine bağlanmış ve ev gibi sınıflar ile şehrin bir kopyası haline getirmiştir. Programda kurumsal bazı elemanlar (şapel ve toplantı salonu gibi) kentteki kullanımları gibi tasarlanmıştır. Sınıflar 3 farklı birimde düzenlenmiştir. Her birinin kendi vestiyeri vardır. Binanın yerleşimi ve renkleri, içindeki öğrencilerin yaşları ile bağlantılıdır. 1-3 yaş grubu öğrenciler için hazırlanan etkinlik mekanı, güney yönündedir. O, ışığın ve güneşin çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimi için gerekli olduğu inancındadır. 4-6 yaş grubu öğrencileri için hazırlanan 2. birim doğu-batı doğrultusundadır. Orta okulun kanadında farklı öğrenme etkinlikleri vurgulanmıştır. Scharoun "tanımak, anlamak ve denemenin" ders ve bağımsız etkinliklerde olduğunu gözlemlemiştir. 7-9 yaş grubunun derslikleri kuzeye dönüktü. O'na göre her çocuğun büyümesi farklı tipteki mekanlarla ifade edilebilir (Şekil 13) [41].

Scharoun, toplantı salonunu “medya salonu “ olarak tanımlamıştır. Bu mekan farklı kanatlardaki farklı yaş grubu öğrencileri için sosyal etkileşim mekanıdır. Diğer okullardan çocuklar buraya gelebilir. Darmstadt projesinde okula, ilkokul, ortaokul ve lise bölümleri eklenmiştir. Güneydoğuda 8 sınıflı ilkokul, geniş iç cadde boyunca kesici dış formunda yerleştirilmiştir. Sınıfların hepsi aynı formdadır. Bunların karşısında 6 sınıflı ilkokul konulmuştur. Lise kısmı 4 sınıflıdır ve girişten görülebilecek şekildedir.

Şekil 13. Hans Scharoun'un Darmstadt okulu projesi, 1951 [41].

1950'li yılların başlarında Aaldo van Eyck Nagele için tasarıma katılmıştır. Nagele okulları, merkez alan ve avlunun etrafında açık bir alanda yerleştirilmiştir. Her okulun dış merkezinde oyun alanları vardır. Sınıflar yel değirmenleri gibi küçük grup avluları etrafında dizilmişlerdir. Van Eyck okullar için statik, simetrik formlardan vazgeçmiş, bunun yerine bağlantılı bir yaklaşımı benimsemiştir. L şeklinde bloklar, avlu ve galeriler etrafında gruplanmıştır .Bunlar iç ve dış mekan arasında geçiş sağlamıştır [41].

1970'ler boyunca yeni nesil eğitimciler, otoriteler tarafından düşünülen her şeyi reddetmişlerdir. Eğitim, kurumlardan çok kişiler arasındaki bir yaklaşımdır. Yeni eğitimciler kişisel yaşam alanlarındaki araç-gereçleri çocukların pedagojik yaratıcılıkları için engel olarak görmüşlerdir.

Hetzberger okul tasarımlarını genellikle aynı çizgide tasarlamıştır. Apolloan ilköğretim okulunda çevredeki villa tipolojisinden yararlanmıştır. 3 katlı bina merkezi bir avlu ya da toplantı salonunun etrafında organize edilmiş 8 sınıftan oluşmaktadır. Bu çok önemli bir gelişmedir. Açık merdivenler, basamaklı teraslar insanlara sınıf grubu ve okul topluluğu arasında ilişkiyi sağlayan mekansal dinamik bir form sunmaktadır. Bütün okullar yatayda organize edilirken, Apollo okulu düşeyde düzenlenmiştir [41].

B. ABD'de İlköğretim Okullarının Gelişimi

Eğitimciler ve mimarlar Amerikan toplumun geçirdiği evreleri ve okulları 4 gruba ayırarak incelemişlerdir [1]:

1. Tarım toplumu- 1. Dalga (1650-1849 /Köy)
2. Endüstri toplumu- 2. Dalga (1850-1949/ Fabrika)
3. İletişim toplumu- 3. Dalga (1950-1999/ Bilgisayar dönemi)
4. Bilgi toplumu- 4. Dalga (2000-2029/ Yaratıcılık çağı)

• Tarım Toplumu- 1. Dalga (1650-1849 /Köy)

1750'ye kadar Amerika Birleşik Devletlerindeki ilk yerleşimciler 1. dalga kültürünü benimsemişlerdir. Jeffersonian demokrasisi de tarım toplumu üzerine kurulmuştur. 1. dalga göçmenleri hızlı bir şekilde batıya doğru çiftlik ve tarım köyleri kurmaları için itilmişlerdir. Bu da yerli nüfusun kıtanın içlerine ve Pasifik okyanusuna doğru yerlerinden edilmesine neden olmuştur [1].

Ekonomi merkezi değil, yereldir. Politik açıdan köyler tek bir otorite veya sosyal tabakadaki küçük bir grubun yönetimi altında kalmıştır. Toplum hayatı, yarı yarıya

yalıtılmış köy yerleşimcilerinin sosyal desteği etrafında oluşturulmuştur. Evler , toplantı salonu gibi kilise ya da bazen okul etrafında gruplanmıştır [1].

Tarım ailesi, zamanla küçük göçmen gruplarından kabile yapısına dönüşmüştür. Tarımsal hayat, geniş ve farklı yaş gruplarının bir arada bulunduğu aile yapısını gerektirmektedir. İş ve ev hayatı birbirine karışmıştır [1].

1. Dalga toplumunda iletişim yüz yüze sağlanmıştır. Okur yazarlık oranı düşüktür. Burada çocuklar, ailenin hayatta kalması için çalışma hayatına katılmıştır. Önemli beceriler, bilgiler aileden ve yaşlı falcılardan öğrenilmiştir . Çıraklık, zanaatçılık, esnafılık nesilden nesile aktarılmıştır. Genç insanların öğrenimi gayri resmîyken, bunların acemilikten becerikli zanaatkara dönüşmesinde resmi bir yapı kurulmuştur. En önemli resmi yapı akademi ve üniversitelerdir [1].

Bu dönem için sıkça tek odalı okullar tasvir edilmiştir. Tarımsal dönem boyunca özel bir yapısı olan köy ya da kasabalarda okullaşma çok azdır. 17. yüzyılın ortalarına kadar kuzeydoğuda pek çok latin gramer okulu ve üniversite kurulmuştur. Fakat büyük çoğunluğun eğitimi, evde aileler , özel öğretmenler ya da çırak olarak zanaatkarın dükkanında verilmiştir. 18. yüzyılın genel okulları, fakirlikten dolayı kilise okulları olarak gelişmiştir [1] .

Tek odalı okullar, 1. dalga eğitim araçları açısından çok iyi özelliklere sahip olmuştur. Farklı yaş gruplarının öğrencileri bir arada toplanmıştır . Bunların başında tek bir öğretmen vardır. Öğretim ezbere dayandırılmıştır. Çok basit mobilyaları ve havalandırma sistemleri kullanılmıştır. Aydınlatma için gaz lambası yakılmış, ısınmak için odun sobası kullanılmıştır [1].

Ülkenin büyük şehirlerindeki büyük okulları, tek odalı okulların farklılaştırılmasından meydana getirilmiş, 2- 4- 6 odalı okullardır.

• Endüstri Toplumu- 2. Dalga (1850-1949/ Fabrika)

Uygarlığın 2. dalgası, geçen 300 yılın önüne geçmiş ve endüstri devriminin gelişi ile baskın hale gelmiştir.

Piyasa ekonomisinin bütünleştirilmesi, mekanizasyon teknolojisi ve işbirliğinin artması 2. dalgaya geçişi sağlamıştır. Bu iletişim yeni bir organizasyon formunu da oluşturmuştur. Endüstriyel projeler için gerekli, geniş miktarda sermaye havuzu. Üretim, çiftliklerden fabrikalara geçmiş ve hızlanmıştır. Her şeyin birbirine çok bağlı olması toplu çabayı, emeğin bölünmesini, işbirliğini; teknisyenler, sekreterler ve tezgahhtarlar bulunan endüstriyel kast sistemindeki beceri gerektirmeyen işlerden, daha fazla beceri gerektiren işlere doğru bir sıralamayı gerekli kılmıştır [1] .

Çekirdek aile, ekonomik ve sosyal baskılarla geniş ailelerin yerini almıştır. Sağlık standartlarının yükselmesi ve tarıma ihtiyaç olmaması üretim ihtiyaçlarını azaltmıştır.

Standart ve merkezi bazı sosyal kurumların artması ile nüfus çeşitli topluluklara ayrılmıştır. Gençler okulda, yaşlılar bakım evlerinde, hastalar hasta hanede, suçlular hapis hanede, çalışanlar ofis ve fabrikadadır [1].

Enerji kaynakları hızlı bir biçimde geniş halk kullanımına açılmıştır. Toplu taşıma, yalıtılmış köylerden şehirlere hareket eden gezici nüfusu yükseltmiştir.

Horace Mann tarafından geliştirilen genel okullarda öğrenciler, okumayı, yazmayı ve rakamları kullanmasını öğrenmişlerdir [1].

2. dalga Birleşik Amerika'ya bugün bilinen halk eğitim sistemini getirmiştir. İyice biçimlenmiş, hiyerarşik yapı sistemde yükselmek için seçilmiş öğrencileri geliştirmiştir.

Güney Avrupa ve İrlanda'dan gelen tarım göçmenleri Katolik okullarını yaratmışlardır. Okuma, yazma, aritmetik ve tarihe açık müfredat; dakiklik, itaat alışkanlık ve temsili çalışmadan oluşan gizli müfredatı da içermektedir. Gençler için zorunlu eğitim başlamıştır. Eğitim sisteminin amacı, öğrencileri çalışma hayatına hazırlamaktır. Okul-iş

programını 2. dalga eğitim programına çok iyi bir örnektir . Bu bağlamda bütün yıl süren okullar ve yaz okulu programları 2. Dalga girişimlerindedir [1].

Maria Montessori İtalya’da fakir öğrenciler için eğitim programını geliştirmiştir. Carnegie birimleri geliştirilmiş ve kolejlere daha çok insan girmiştir. John Dewey “Eğer öğrenciler aktif öğrenme çevresine sokulursa daha kolay öğrenebilir” tezi üzerine kurulu gelişim programını başlatmıştır [1].

1. dalga boyunca kullanılan tek odalı okullar kırsal kesimde geçerliliğini korumuştur. Buna rağmen şehir merkezlerinde, aileleri fabrikaya giden çok sayıdaki öğrenciyi daha geniş okullara sığdırma ihtiyacı doğmuştur. Bu erken dönem okul yapılarının çoğu tek odalı okul evler örnek alınarak yapılmıştır: Fabrika modeli okul binaları. Bunlar genel okullar olarak da bilinen eğitim sisteminin ihtiyaçlarına da cevap vermişlerdir [1].

19. yüzyılın ortalarında şehir okulları, peyzajı olmayan , ¼ dönümden az küçük okullardır. Sınıflar, okuldaki tek mekandır. Çok katlı olan okullar bir odalı okulların üst üste binmiş halini içermektedir. Pek çok okul tuğla duvar, ahşap çerçeve, eğimli çatı ve kulelerden oluşturulmuştur. Ortalama sınıf ölçüsü 55’tir. Sıralar döşemeye vidalanmıştır [1].

19. yüzyılın sonuna doğru, okul binaları diğer fonksiyonları da düşünülerek yapılmaya ve tasarlanmaya başlanmıştır. Oditoryumlar bütün okul faaliyetlerini desteklemek için yapılmıştır Yönetim ofisleri ve vestiyerler sınıflara eklenmiştir. Fen ve sanat sınıfları ile özel sınıflar kabul ettirilmiştir [1].

Orta okullar için yeni binalar tasarlanmıştır. Yüksek okul eğitim programı oluşturulmuştur. Pek çok yardımcı mekan eklenmiştir. Oditoryumlar, laboratuvarlar, sanat stüdyoları ve el sanatları mekanları bunlardandır [1].

• İletişim Toplumu- 3. Dalga (1950-1999/ Bilgisayar Dönemi)

3. dalgaya Post-endüstri (endüstri sonrası), iletişim toplumu, post-modern toplum ve bilgi toplumu gibi pek çok isim verilmiştir. Çok sayıda yazar 3. dalganın yeni bin yıla

girildiğini açıklayan ve onu oluşturan yeni kültürel paradigmayı temsil ettiğini kabul etmektedir [1].

3. dalganın baskın karakteri modern bilgisayarlardır. Toffler 3. Dalganın en iyi, modern bilgisayarın gelişimi ile açıklanabileceğini belirtmiştir.

Endüstriyel toplumun politik mekanizması; değişim şirketleri, OPEC gibi uluslararası organizasyonlar, bir yanda genel piyasalar diğer yanda etnik rejyonalizm, ayrılık taraftarlığı, özel ilgi grupları ile bağımsız olarak mücadele etmektir [1].

Toplum hem giderek küçülmekte, aynı zamanda büyümektedir. İnsanlar bir yandan evrensel ve fiili olarak seyahat ederken, diğer yandan ev çevrelerinde daha çok zaman geçirmektedirler [1].

Ev merkezli toplum, toplum yaşamı üzerinde değişmez toplum, komşuluklarda yüz yüze ilişkilerin geri dönüşü, enerji tüketiminin artışı pozitif bir etkiler yaratmıştır.

İletişim çağı, makine çarklılarından sonra “kendi bildiğini yap”, “sadece yap” gibi vecizelerle açıklanan bireysel çıkışlara da izin vermektedir. 3. dalga bireyseliğin çağıdır [1].

3.dalgaya uygun eğitim yaklaşımı henüz bulunamamıştır. Bu sosyal değişime Amerikan eğitiminin cevabı 2. dalganın geleneksel sisteminde değişiklikler yapmaktır. Anahtar eğitim reformu hareketleri 1960 merkezli müfredat, bilgi ve açık planla tanışma, kişisel bilgilendirme, orta okul modelidir [1].

Esnek modüler program, 6-7 günde bir tekrar başa dönmüş, eğitimciler “ya, ya da” bağlamı ile daima yeni ve farklı yaklaşımları tartışmaya devam etmişlerdir.

1990’ların hareketi; farklı yaşlarda çeşitli öğrenme grupları, öğrenme stratejileri ile işbirliği içinde, bütünlüştürmüş müfredat ve çok disiplinli bilgilendirme olarak açıklanabilir.

Okullar arasındaki işbirliği, çevredeki sivil toplum örgütleri, diğer toplum örgütlerini daha olağan hale getirmiştir. Fakat hala bunlar geniş bir alana yayılmamıştır. Okullar giderek artan bir biçimde okul öncesi ve sonrası gidilen yer, yetişkin eğitim yeri, aile akademileri-sağlık ve iş servis merkezleri gibi sosyal servislerin olduğu toplum merkezi olarak görülmeye başlamışlardır [1].

Okul binası planlama ve tasarımı 20. yüzyılın 2. yarısı boyunca 2. ve 3. dalga eğitim paradigmaları arasındaki fikir ayrılıklarına neden olmuştur. Okul binası tasarımları önemli ölçüde “fabrika modeli” okulun çeşitlerinden oluşturulmuştur. Okul binaları ölçü ve nüfus olarak büyüktür. Bunlara medya merkezi, kaynak merkezleri, öğretmen ofisleri, küçük seminer odaları gibi çok sayıda özel ve yardımcı mekanlar eklenmiştir. 3. dalga tasarımı içindeki ilk deneyim 1960 ve 70’lerin açık plan okul binalarının geliştirilmesidir. Açık eğitim hareketinde, bireysel eğitim gibi çok sayıda müfredat ve eğitimde yenilikler, eğitim araçları planlamaları ve tasarımcıların bu yeniliklerle uyumlu açık planlı okulları yaratılmıştır. Çok sayıda açık planlı okul inşa edilmiş ve bunlarda açıkça görülebilen problemleri göz önüne sermiştir [1].

Çeşitli toplum ve hükümet örgütleri ile okul araçlarının paylaşımı, okulu her gün kullanılan sağlık ve sosyal servis merkezliğinden, spor, dinlenme ve hayat boyu öğrenme merkezi haline getirmiştir [1].

Eğitim araçları planlamasındaki yeni eğilim, bütün topluma öğrenciler için öğrenme laboratuvarı olarak bakmaktır. Öğrenme yeri her yerdir. Okullar ve ülkedeki okul bölge yöneticileri, okulları geliştirmeye çalışmakla toplumların öğrenme ekolojilerini geliştirmeye çalışmanın aynı paralellikte gitmesi gerektiğini anlamaya başlamışlardır [1].

İkinci olarak proje merkezi, otantik ve gerçek dünyadaki öğrenme deneyimlerini sağladığı için, eğitimciler sınıfta kurulamayan sınıf dışındaki öğrenme etkinliklerinin peşine düşmüşlerdir [1].

Ergenlik öncesi öğrenciler için okulların gelişimi 1960’ların ortaokul felsefesinin de gelişimine yardımcı olmuştur.

3.dalga dūřüncesinin ilk çatlađı eđitimin medya merkezi olarak kütüphanenin, neye dayanacađının yeniden dūřünümesi ile başlamıřtır.

Kendi kendine sınırlanan mekanların planlanmasında, ev teknolojileri ekipmanları için ek mekanlar gerekmiştir. Lap-top, sesli network, video, uzaktan öğrenim, el kumandası, internet ve kablosuz teknolojiler eğilimleri de tersine çevirmiştir. Buna göre kaynak merkezi, okul evi içindeki bilgisayar odasındansa sınıfların yanına yerleştirilmelidir. Bazı planlamacılar teknoloji etkinlikleri sınıfların içine dağıtılırsa bilgisayar odasının zorunlu olacağını tartışmışlardır [1].

Amerikan toplumundaki bu gelişmeler bir tabloda toplanmıştır (Tablo 6).

Tablo 6. Amerikan toplumundaki değişimlerle eğitim yaklaşımları ve okul planlamasındaki değişimler [1].

DALGALAR (Kuzey Amerika kültürel deneyimleri)	TARIM TOPLUMU	ENDÜSTRİ TOPLUMU	İLETİŞİM TOPLUMU	BİLGİ TOPLUMU
1. DALGA (1650-1849) "KÖY"	- Tek cins - Bütüncü - Özerk olmayan - Gayri resmi - Mutlakiyet - Eşitlikçi	- Kurumsallaşma - Merkezileşme - Standartlaşma - Bürokrasi - Hiyerarşi - Uygunluk - Makineleşme - Uzmanlaşma	3. DALGA (1950-1999) "BİLGİSAYAR"	- Güçbirliği - Evrensel sosyalleşme - Kutuplaşma - Sürdürülebilirlik - Anlık iletişim - Mevcut iletişim - Network
2. DALGA (1850-1949) "FABRİKA"	- Horace Mann ve Genel okul - Hareket - Maria Montessori - Waldorf - Dewey/Gelişen hareket - Carnegie birimleri	- 60'ları kişi merkezli öğrenimi - Ortaokul felsefesi (60'lar) - 70 ve 80'lerden alıntılar - 80'lerin temeline dönüş - 90'ların standart temelli eğitim hareketi	2. DALGA (1850-1949) "FABRİKA"	- Çok disiplinli öğretim - Birleştirilmiş müfredat - Öğrenenlerin iletişimi - Kendi kendini yönetme - Proje merkezli öğrenme - Problem merkezli öğrenme - Stüdyo öğrenme modeli
1. DALGA (1650-1849) "KÖY"	- Doğal, farklı yaş grupları	- Lancastier okulları - Genel okullar - Fabrika modeli - Yaratıcı okullar	- Açık sınıflı okullar - Toplum öğrenme merkezi - Çekim gücü yüksek olan okullar - Alternatif öğrenme merkezleri - Ev planları gibi okul - Kendi kendine öğrenme	- Var olan okullar - Uzaktan öğrenim merkezleri - Öğrenmede network - Öğrenme toplulukları - Hayat boyu öğrenim - Ev okulları
DOKULAR				
TOPLUMSAL DOKULAR				
SOSYAL DOKULARA CEVAP VEREN EĞİTİM YAKLAŞIMLARI				
EĞİTİM ARAÇLARI (EĞİTİM YAKLAŞIMLARI DEĞİŞİMİNİN CEVABI)				

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Türkiye’de İlköğretim Okulları ve Tasarım Standartlarının Geliştirilmesi Üzerine Yapılan Çalışmalar

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de eğitim teknolojilerinin, eğitim sistemlerinin gelişimi ve bunların paralelinde öğrenci yapısındaki değişimler , eğitim yapıları üzerindeki çalışmaları yoğunlaştırmaktadır. Türkiye’de okul yapısı üzerindeki çalışmalar uzun yıllardır devam etmektedir. Bunların arasında devlet eliyle yapılan çalışmalar olduğu gibi , çeşitli üniversiteler tarafından yürütülen çalışmalar da vardır. Bu konudaki temel çalışmalardan başlıcaları aşağıdaki gibidir:

Beken [29] “ ilköğretim amaçları ve 5 yıllık kalkınma planına göre ilkokullarda derslik alanlarının incelenmesi” adlı bildirisinde, ilkokul mekanlarında verimliliğin artırılması için çeşitli önerilerde bulunmuştur. Farklı mekanları en verimli kullanma şekillerini hesaplarla kanıtlamaya çalışmıştır.

İnceoğlu [42] “ Türkiye köy ilkokullarında eğitsel alanın değerlendirilmesinde kullanılabilir bir metot” adlı doktora tezinde, okul binalarının biçimlenişini ve derslik alanının belirlenmesini etkileyen faktörlerini incelemiş ve Türkiye köy ilkokullarında derslik alanının değerlendirilmesine ilişkin metot önerisinin yapıldığı tezin sonucunda aşağıdaki önerileri ortaya koymuştur:

- Köy ilkokullarının çocuk eğitimi yanında, halk eğitimini de üstlenmesi, çevredeki sosyal ve kültürel çalışmaların merkezi olarak işlenmesi beklenmektedir.
- Okul yapılarında belirli, nitelik, nicelik ve standartları inceleyen ve belirleyen, yetkili kuruluşlarla işbirliği yapma imkanı olan bir gelişme grubu kurulmalıdır.
- Alan standartlarının incelenmesi ve belirlenmesinde bir metot geliştirilmiştir. Bu metot; mevcut durumun belirlenmesi, alt limitlerin araştırılması, alt limitlerin belirlenmesi, üst limitlerin araştırılması, alan kullanılma verimi incelenmesi üst limitlerin

değerlendirilmesi, standartların zaman içinde değerlendirilmesi bölümlerinden oluşmaktadır.

- Araştırma sonuçlarının uygulamaya aktarılması ile yeniden standart tiplerinin ve sayılarının belirlenmesi, uygulamalar sonucu ortaya çıkan yapıların kullanılış içinde değerlendirilmesi ile alt- üst limitlerle standartlar gözden geçirilebilir.

Çetin [43] “ Türkiye’deki tip ortaokul ve lise projelerinin değerlendirilmesi” araştırmasında, yapılmış ve yapılacak olan okul binalarının fonksiyonel ve ekonomik yönden değerlendirilmesinde etkili olabilecek teknikleri sıralamıştır. Değerlendirme teknikleri, mevcut okul binaları ile ileride yapılacak projeleri değerlendirme amacını taşımaktadır.

Hızıroğlu [30] “ Türkiye’de ilköğretim ilkeleri ve okul planlaması” adlı yüksek lisans tezinde, ilköğretim ve planlamasının tarih içindeki gelişimine bakmış, daha sonra Osmanlı ve Cumhuriyet dönemindeki ilköğretime değinmiştir. Genel olarak, “ eğitsel ilkelerin okul planlaması ile entegrasyonu”, “fiziksel çevre koşulları ve öğrenme çevresi ilişkileri”, “okul planlamasının ekonomik yönü”, inşaat metotları”, “şehir planlamasında ilk eğitim yapıları”, “ yönetici- eğitici ve mimarın planlamadaki yeri” konuları Türkiye’den örnek okullar üzerinde araştırılmıştır.

Tunçel [44], “Temel eğitim sistemi ve mimariye yansımaları- İsveç örneği” adlı araştırmasında, İsveç’teki temel eğitim sistemi ve okul planlaması üzerinde durmaktadır. İsveç’in temel eğitim sistemi , okutulan dersler ve derslere göre tasarlanan okul yapıları ele alınmıştır. Okul planlamasında kullanılan koridor sistemleri, tek tek örnekler üzerinde incelenmiş, toplam hacim- toplam alan- sirkülasyon alanı, pedagojik değerlendirme tabloları oluşturulmuştur.

Elgiz [26] “ Türkiye’de ilkokul binalarında endüstrileşme olanakları” adlı doktora tezinde, ülkenin içinde bulunduğu eğitim problemlerinin çözümü için okul yapımında endüstrileşmenin getireceği çözümleri ortaya koymuştur. Tezde, bir yandan ülkedeki ilkokul problemi ve endüstrileşme arasındaki ilişki araştırılırken , diğer yandan uygulanmakta olan 5 sınıflı ilkokul sistemi ve uygulamasına geçilecek temel eğitim

sistemi için ortak bir taban belirlenmiş, elde edilen sonuçların geniş bir alanda geçerliliği aranmıştır. İlkokul binalarının endüstrileşmesinde, sistem seçimi yapılmış, hem planlama hem de yapım için çözüm önerileri sunulmuştur. Mevcut prefabrikasyon sistemleri ölçüsünde, Türkiye’de kullanılabilir çözüm önerileri, maliyet analizleri ile birlikte verilmiştir.

Ataş [45] “ilkokul dersliklerinde boyutsal koşullar”, adlı bitirme tezinde, “Türkiye’deki eğitim sistemi, dersliklerde yer alan etkinlikler, bunlar için gerekli alanlar” üzerinde durmuş, modern eğitim metotlarının gerektirdiği eğitsel etkinliklerin tip ilkokul dersliklerinde plan yönünden uygulanabilme olanaklarını araştırmıştır.

Çağdaş [46] “ Türkiye ilkokullarında proje tipleşmesinin sakıncalarını giderebilecek tasarlama ilkeleri önerisi” adlı diploma tezinde, mevcut tip ilkokul projelerinde gözlem yapmış, yapıların özellikleri ile eylemler arasındaki uyumsuzlukların ortaya çıkarılması için öğretmen ve idarecilere anket uygulamış, çağdaş eğitim anlayışı ve okul yapıları tasarımıdaki eğilimler konusunda uzmanlardan görüşler almış, bu bilgiler ışığında tasarlama ilkeleri önermiştir.

Keskin [47] “ Okullarda mekanların esnek kullanımı” adlı bitirme tezinde, okul planlamasında esnekliğin üzerinde durmuş, esnek kullanım şekilleri ve anlayışa göre planlanmış okullardaki problemleri açığa çıkarmıştır.

Erdem [48] “ İstanbul ilinden örneklerle Cumhuriyet dönemi ilkokul yapıları tasarımının evrimi” adlı yüksek lisans tezinde, “ Türkiye’deki eğitim sistemi, ilkokul yapılarının tasarımı ve üretimi”, “ eğitim sisteminin ilkokul planlamasına yansımaları”, konuları üzerinde durmuş, bunların ışığında İstanbul’daki Cumhuriyet dönemi ilkokul planlarını analiz etmiştir.

Yaylalı [33] “ İlkokullarda derslik geometrisi ve görsel iletişim ilişkileri” adlı tezinde, formal eğitim düzeni içinde aynı alanda, fakat farklı boyutta ve biçimde 3 derslik mekanında yapılan incelemelerinde derslik geometrisi ile yazı tahtasına olan uzaklık- görüş açısı arasında anlamlı bağlantılar elde etmiştir.

Uzyaşar [34] “Temel eğitim okullarının programları üzerine bir çalışma “ adlı tezinde, temel eğitim konusunu araştırmış, İsveç’ teki temel eğitimden örnekler vererek, temel eğitim sistemlerinin mevcut okullarda nasıl karşılanacağına dair önerilerde bulunmuş, temel eğitim programının okul binalarına yansımalarını çeşitli okul binaları üzerinde irdelemiştir.

Tunçel [49] “ Dersliklerin eğitsel kuruluşu ve standartların araştırılması” adlı çalışması ile, sınıf şekli- sınıf düzeni- farklı donanım elemanlarının yerleşimleri konularında tavsiyelerde bulunmuştur.

Tiryaki [50] “ 1839-1970 arası orta dereceli eğitim yapılarının incelenmesi” adlı tezinin amacını, “ eğitim yapılarının tarihsel bir süreç içinde neden sonuç ilişkilerini, ekonomik- toplumsal- kültürel bağlamda irdeleyerek günümüz eğitim yapılarının değerlendirilmesine ışık tutabilecek bilgiler vermek, ele alınan dönemler içinde eğitim- düşünce ve yapı ilişkisini ortaya koymak” olarak açıklamaktadır.

Gür, Özbilen ve Ertürk [51] 6-12 yaş grubundaki ilkokul çocukları arasında “ okul çevresinde algı ve biliş araştırması” yapmışlardır. Araştırmada çocukların okul yapısına karşı gösterdikleri çok boyutlu tepkiler değerlendirilmiştir. Ayrıca, okul çevresinin karmaşıklığının çocuğun görsel gerçekçilik dönemine geçişini geciktiren ve engel olan bir etken olup olmadığı incelenmiştir. Araştırma ile tek katlı, basit planlama ilkeleri ile yapılmış okul yapılarında eğitim gören çocukların bireşim yapma yeteneklerinin, daha karmaşık olarak tasarlanmış çok katlı yapılarda okuyan çocuklardan daha erken gelişip gelişmediği tespit edilmeye çalışılmıştır. Çocuğun ailesinin eğitim ve gelir düzeyi, çocuğun cinsiyeti, eğitim yılı göz önünde bulundurulmuştur. Tek katlı, iki katlı ve üç katlı okulların belli bir sınıfında iki aşamalı olarak yapılmıştır. İlk aşamada tek sayfalık, “okulun içerden nasıl görüldüğünün” ve “ okulun dışarıdan bahçesi ile birlikte nasıl görüldüğünün “ çizilmesi istenmiştir. İkinci aşamada okulda, “ hiç sevilmeyen yer ve eşyalar” ile “ çok hoş giden yer ve eşyalar” soruları sorulmuştur. Soru formları tamamlanarak analiz edilmiş, değerlendirme iki temel boyut üzerinde yapılmıştır. Birinci boyut, tasarımın elemanter gösterge ve simgelerinin incelenmesi üzerine kurulu nesnel boyuttur. İkinci boyut, bazı kavramların varlığının ve yetkinlik derecesinin analizi üzerine kurulu kavramsal boyuttur. Araştırma sonucunda tek katlı okul yapılarında eğitim gören

çocukların, okul çevrelerini çok katlı okulda eğitim gören çocuklara oranla daha erken kavradıkları tespit edilmiştir.

Çelikhan [52] “Eğitimin bölgesel planlama açısından değerlendirilmesi” bildirisinde, ulaşım mesafesi ve nüfus büyüklüğü yönünden, en küçük etki alanına sahip, yapılması zorunlu temel eğitim ve anaokulu üzerinde durmuştur. Araştırma önce Türkiye genelinde yapılmış, sonra bölgeler arası farklılıklar ortaya konulmuştur [53]. Sonuçta, İstanbul ili için tek tek okullar ölçeğinde alınan bilgiler ilçeler ve il düzeyinde ortalaması verilerek Alman standartları ile karşılaştırılmıştır. Araştırma için toplanan bilgiler 1994 yılında bir kitapta toplanmıştır [54]. Araştırma sonuçları aşağıdaki gibidir:

- Anaokulları, 3- 4 yaş grubu çocukların gitmek zorunda oldukları okul öncesi eğitim kurumları olarak geliştirilebilir. İkili ve tekli eğitim yapılabilir. Eğitim süresi günde en fazla 3 saatle sınırlandırılabilir. Konut alanları , annenin çocuğunu yaya olarak götürebileceği mesafede olmalıdır. Yeşil bir bant içinde yapılabilir. Yerleşik alanlarda anaokulları için istenilen nitelikte ve yerde arsa bulunması zorunlu olduğu için, bina zemin katlarında anaokulu yapılabilir.
- İlkokullar ve orta dereceli okullar, yerleşim alanı içinde iseler, çevresinde yeşil bant oluşturularak çevreden ayrılabilir. Yaya olarak ulaşılan okulun etki alanı, 500- 800 m arasında değişirken, taşıtla bu mesafe 15- 20 km ‘ye çıkabilmektedir. Çevresinde yeşil alanların olduğu okul alanları, yerleşik alan içinde bulunabileceği için, bu nitelikte arsalar şehir çevresinde bulunabilir. Okulların geniş yeşil bantla ayrılması , okulları merkezleşmeye götürecektir. Okulların merkezi olması, teknik imkanların daha etkin ve verimli bir biçimde kullanılmasına imkan sağlayacaktır. Bu eğitim merkezlerinde kullanılacak ortak kullanım donanımları olan kütüphane, açık ve kapalı spor tesisleri, lisan eğitim merkezleri, müzik ve sanat merkezi, laboratuvarlar, atölyeler, kantin, kitap-kırtasiye satış merkezi, teneffüshane alanlarından sivil halk da yararlanabilir [54].

Sevimli [55] “ Çağdaş orta eğitim sistemi teknoloji ve ekipmanlarının orta eğitim binalarına etkilerinin analizi” adlı doktora tezinde, ortaöğretim binaları planlamasında yararlanılacak bir model kurarak, bu modeldeki aşamaları belirlemiş, eğitim teknolojisi ile araçları tanımlamış, eğitimdeki kullanım alanları, iletişim donanımları, özellikleri ve eğitim metotları ile etkileşimlerini saptamıştır. Ayrıca, teknolojik gelişmeler ve

ekipmanlarının eğitimde kullanımı için dersliğin mekanizasyon ve organizasyon çalışmalarında, hangi teknik aracın hangi koşullar altında öğrenme ortamlarını gerçekten oluşturabileceğinin saptanması, bu teknolojiye yeniliklerin mekan tasarımına yapacağı etkilerin ortaya konulmasını amaçlamıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin çalışma prensiplerinin tayin edildiği, öğrencilerin karar alma mekanizmalarını ve inisiyatiflerini geliştirici, demokratik ve öğrenciyi merkez alan bir eğitim anlayışının yer alması ön görülmüştür. İlk aşamada çağdaş eğitim metotlarının uygulanacağı mekanların düzenlenmesinde, davranışsal analiz çalışması yapılmıştır. Diğer bir analiz çalışması da okul için değiştirilebilir bölümlerin, öğrenciler için bireysel köşelerin eylem alanı- ekipman düzeni açısından analizidir. Araştırmada AIA tarafından en başarılı seçilmiş 40 adet orta ve ilköğretim okulunda, plan tipleri, mekan ilişkileri, medya merkezi konumu, bilgisayar istasyonları konumları incelenmiştir. Sonuç olarak, geleneksel eğitim binalarındaki mekan ilişkileri, hiyerarşi ve yapılanmanın giderek teknolojinin etkisinde farklılaşmaya başladığı görülmüştür. Teknik bilgi merkezi, medya merkezi ve onun getirdiği teknolojik gereksinimler öğrenci- derslik- koridor ve teneffüshane dışında bir mekan hiyerarşisi doğmasına neden olduğu, teknolojinin eğitim mekanları tasarımında önemli bir etken oluşturduğu tespit edilmiştir.

Çelikhan, Eryılmaz, Atasayan ve Albayrak [56] “Şehir ve bölge planlamasında eğitim sisteminin yapılandırılmasının önemi ve standartlar – PUK (Parçalı- uzmanlaşmış- katılımcı) modeli” bildirileri kapsamında, 1997 yılında İstanbul ‘un 26 ilçesindeki okullarda (İlkokul- ortaokul ve ilköğretim okulları), arsa, bina, spor sahası büyüklükleri, öğrenci- öğretmen- derslik sayılarının belirlenmesi yönünde yaptıkları araştırma ve sonuçları üzerinde durmuşlardır. Araştırma sonucunda bulunan değerler 1984 verileri ile karşılaştırılmış, yeni eğitim sistemi için öngörülen amaçlar ve hedefler belirlenmiş, kırsal ve kentsel alanlarda eş düzeylerde eğitim verebilmek, dünyadaki gelişmeleri yakalayabilmek için tüm kurum ve kuruluşların katılımının sağlanacağı bir eğitim ve yönetim modeli geliştirilmiştir. Geliştirilen PUK modeli ile aşağıdaki faydaların elde edilmesi düşünülmektedir:

- 6-8, 9-11, 12-14, yaş grubu öğrencileri, ayrı, farklı okul kademelerinde eğitilebilir.
- Okul yapılarını kompleks yapılara çevirmeden, mevcut sistemle 8 yıllık temel eğitime geçilebilir.

- Spor dersleri, Milli Eğitim Bakanlığı ve Spordan Sorumlu Devlet Bakanlığı işbirliği yapılarak spor tesislerinde verilebilir.
- Seçmeli dersler ve bireysel etkinlik dersleri, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği, sanayi- ticaret- mimar ve mühendis odalarının yönetimi ve gözetimi altındaki sanayi ve ticaret kurum ve kuruluşlarının işbirliği içinde okul binasından ayrı bir merkezde verilebilir.

Eşsiz, Şahin ve Mert [57] “ileri teknolojilerin ilköğretim yapılarına getirdiği yenilikler” adlı bildirimlerinde, eğitim sektörünü ilgilendiren teknolojik gelişmelerin, eğitim yapılarındaki yapısal çözümleri nasıl yönlendirdiği ve yeni çağın çağdaş ilköğretim okullarının nasıl olması gerektiği konusunu araştırmışlardır. Araştırma sonucunda aşağıdaki çözüm önerileri geliştirilmiştir:

- İdeal bir eğitim ortamında, öğrenci ve öğretmen için okul içinde kurulmuş, net work ağına bağlı bilgisayar kurulmalıdır.
- Ayrı branş derslikleri oluşturulması yerine, bireysel öğrenime imkan veren, bütün eğitim faaliyetlerini barındıran derslikler geliştirilmelidir. Dersliklerin bir duvarına yerleştirilmiş, çeşitli elektronik ekipman, ekran, perde, aydınlatma ve ses tesisatını içeren bölüm bulunmalıdır.
- Eğitim mekanlarının, değişebilir, tüm yapının da gelişmeye ve büyümeye açık olması gerekmektedir.
- Işık kaynakları, teknolojik eğitim cihazlarının kullanımına imkan tanımalıdır. Alçak ve yumuşak ışık, ekran parlamasını ve göz kasılmasını azaltır. Açık gri ve yumuşak pastel duvar, uygun görüş sağlayabilir. Mekanik, havalandırma, elektrik sistemlerinin kabloları asma tavanların üstünden ya da döşeme altından ızgara şeklinde döşenebilir.
- Okullarda kurulacak merkezi ısıtma ve soğutma sistemleri kullanılarak, binadaki sıcak ve soğuk mekanlarda iyi bir ısı dengesi sağlanabilir.
- Güvenlik sistemleri olarak, giriş kontrol sistemleri ve ikaz sistemleri kullanılabilir.

Tokman ve Yamaçlı [58] “ ilköğretim binalarının tasarımında ideal bir işlev modeli önerisi” adlı çalışmalarında, bilgisayar destekli eğitim projelerini açıklamışlardır. Bu proje ile eğitimin, bilgisayarla desteklenmesinin yanında, çevreye açık, sosyal- kültürel- sportif etkinlik olanağı getiren, hizmet içi bir eğitim merkezi olarak geliştirilmesi

amaçlanmaktadır. İdeal işlev modeli oluşturulurken aşağıdaki nitelikler çeşitli alanlarda sınanmıştır:

- Sınıfların esnek bir tasarımla farklı ders içeriklerine göre değişebilen özelliğinin olması yanında, büyük ve küçük grup çalışmalarına izin vermesi gerekir.
- Mevcut ilköğretim yapılarındaki, bina tasarımına ait eleştirilen detayların çeşitli tekniklerle toplanarak analiz edilmesi gerekir.
- Mekan planlamasında önemli olan, oturma düzeni olasılıkları ve farkları ortaya çıkarılmalıdır.
- Öğretmenin konumu ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre derslik planlarının geliştirilmesi gerekir.
- En az ve en çok tercih edilen kullanıcı donanımlarının yerlerinin tespiti yapılmalıdır.
- Bilgisayar destekli öğrenim olanaklarına göre, yeni ve özel tasarımlar gerektiren mekanlar eklenmelidir.

Soygeniş ve Ertin [23] “Sekiz yıllık eğitimde çok işlevli tek ve tek işlevli farklı eğitim mekanlarının birlikte kullanımı” adlı bildirimlerinde, sekiz yıllık eğitimde, beş-onbeş yaş grubunu içeren öğrenci grubuna, sosyal- kültürel ve psikolojik olarak uygun olacağı düşünülen eğitim modelleri ve bu modellerin mekan gereksinimleri tartışmışlardır. Öncelikle mekanda yer alan eylemler, eylemlerin gerektirdiği araç gereç, mekanın kullanıcıları, fiziksel nitelikleri ve antropometrik özellikleri, mekanda olması gereken fiziksel ve çevre nitelikleri ele alınmıştır. Daha sonra, mekan ile özdeşleşmeyi etkileyen, mekanın ölçeği, mekandaki renkler, mekanın algılanabilir niteliği incelenmiştir. En son olarak da öğrencilerin okul ve sınıf mekanı içindeki düzenlemelerinde zihinsel gelişmeye bağlı farklılaşmaya değinilmiştir. Araştırma sonucunda 2 farklı mekan tipi ortaya çıkarılmıştır:

- Çok işlevli tek mekanlar, okul öncesi- 3. sınıf öğrencileri için önerilen mekanlardır. Tüm derslerin aynı mekanın farklı ve değişken noktalarında yapılması amaçlanmaktadır. Esnek, boyutları uygun, ev- okul ortamını çağrıştıran bir atmosfer yaratılmalıdır. Yazı yazma, kitap okuma, şarkı söyleme, oyun oynama, resim yapma, spor yapma gibi eylemler esnek bir bölünme ile gerçekleştirilebilir. Mekanın ölçeği, boyutları, mekanda kullanılan renkler uzmanlarla beraber değerlendirilmelidir.

- Tek işlevli mekanlar, yedinci ve sekizinci sınıf için önerilen mekanlardır. Bu gruptakiler zihinsel gelişimlerinin son aşamasına gelmiş, fiziksel olarak yetişkin aşamasına ulaşmışlardır. Bu aşamada uzmanlaşmış mekanlara gerek duyulmaktadır. Grubun genel derslikler dışında, dil, fen, bilgisayar laboratuvarı, müzik odası, resim atölyesi gibi farklı mekanlara ihtiyacı vardır.
- Dördüncü ve altıncı sınıf grubu geçiş grubudur. Bunların hem genel dersliklere hem de uzmanlaşmış mekanlara ihtiyaçları vardır.

Yukarıdaki çalışmalar ilköğretim okulları konusunda yapılmış çalışmalardan sadece bir bölümüdür. Bu çalışmalardan araştırmanın çeşitli aşamalarında yararlandığı için, tez kapsamına alınmıştır.

2.2. Dünyada İlköğretim Okulları ve Tasarım Standartlarının Geliştirilmesi Üzerine Yapılan Çalışmalar

Bilgisayar ve video teknolojilerinin ortaya çıkması, okul çağındaki çocuklardaki değişim, toplum yapısındaki değişimler, pek çok ülkedeki tasarımcıları ve araştırmacıları eğitim yapılarını tekrar ele almaya yönlendirmiştir. Çünkü, okulun toplumdaki rolü ve etkinliği arttıkça, okul yapısının standartları da değişmektedir [59]. Ülkeler geleceğin bilgi toplumuna göre eğitim reformlarını yaparken, bir yandan da eğitim yapılarını gözden geçirmektedirler. Bu aşamada, Japonya [39], Amerika [60] ve İtalya [61] eğitim reformu örneklerinde olduğu gibi ya binalar yeniden tasarlanmakta, ya da eski binalar belirlenen tasarım standartlarına göre “yeni öğrenci profiline uygun” olarak yeniden düzenlenmektedir.

Eğitim yapıları üzerinde çalışan araştırmacılar, eğitim yapılarının gelecek yüzyıla nasıl daha iyi aktarılabilceği yönünde çalışmalar yapmakta, hatta düşüncelerini tasarladıkları yapılar üzerinde uygulamaktadırlar. Pantano [62] geleceğin okulları için esnek mekanlar önerirken, Jackson [63] geleceğin okullarında modüler planlamayı gerekli görmektedir.

Gump (1987), “Zamanının büyük bölümünü okulda geçiren çocuklar için zamanın öğrenmek kadar yaşamaya da ayrıldığını kabul etmek çok önemlidir” demektedir [64]. Bu

durum binaları yapan mimarlara çok büyük sorumluluklar yüklemektedir. Çünkü öğrencinin çevresini dost-düşman, ilginç-sıkıcı olarak algılaması okulun bütünü, ekolojik çevresi ile ilişkilidir. Okul çevresi öğretim kadar fiziksel yapıyı da içine almaktadır. Okul ve sınıfların kapalılık, ölçü, yoğunluk ve bunların davranışsal sonuçlarından oluştuğu düşünülebilir [16].

Önceleri fiziksel çevrenin akademik başarı çizgisinde farklılık yaratmayacağı düşünülürken; 21. yüzyılda artık pek çok araştırmacı ve eğitimciler okulun fiziksel çevresinin eğitimde önemli olduğunu iddia etmektedirler. Bu konuda çok sayıda araştırma yapılmıştır. Ronald Coluen 'in "Nitelikli eğitimde okulların fiziksel çevrelerinin kalitesi", Paul Gump'ın "çevresel psikoloji" kitabının 1987 baskısında "okul ve sınıf çevreleri" konulu eleştiri yazısı, NewYork Times'ta 1990'da Ted Fiske tarafından okul binaları üzerine yazılan makale serisi araştırmaları bunlardan bazılarıdır [64].

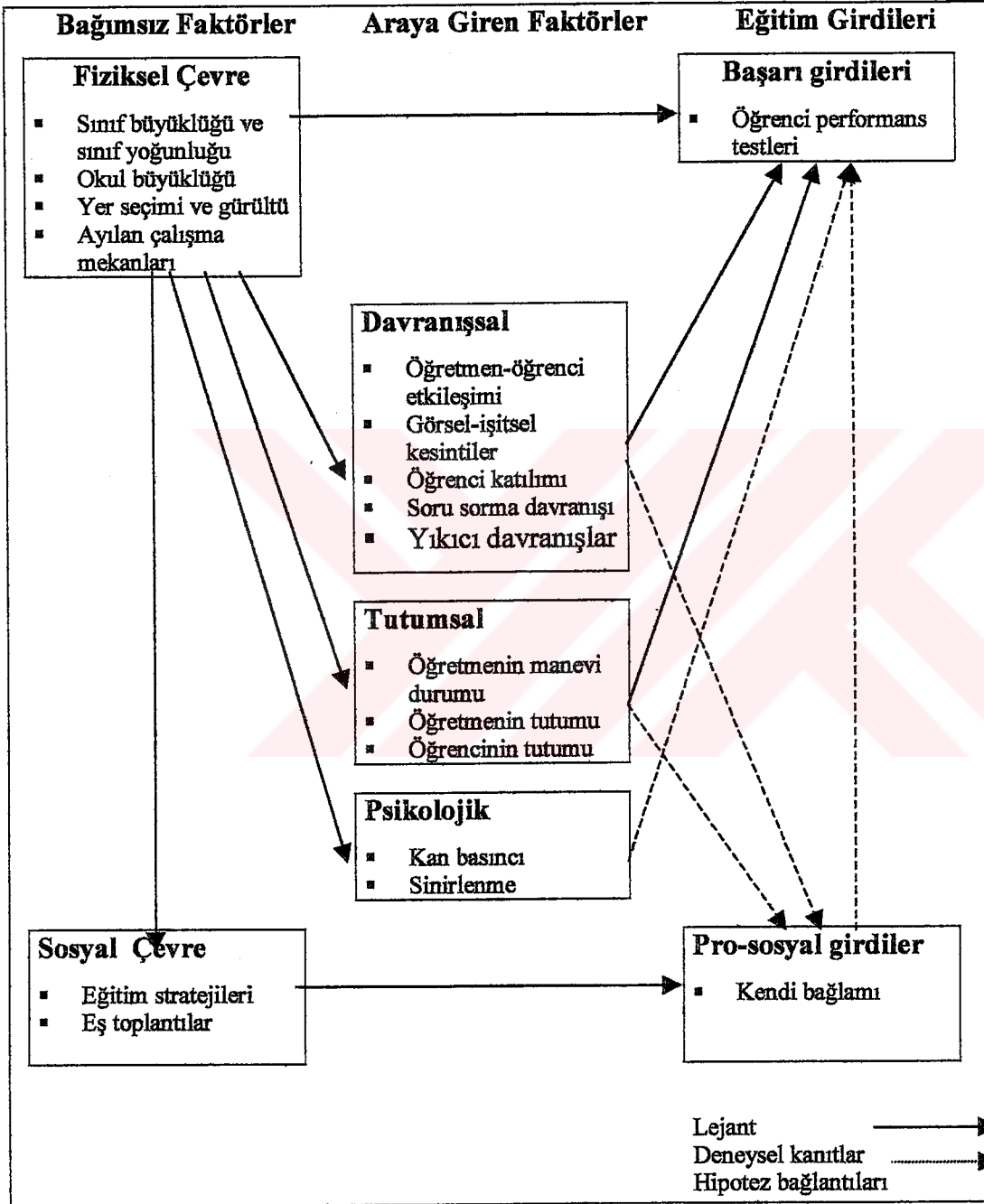
Bunlara göre okul büyüklüğü, sınıf büyüklüğü, yer gibi tasarım karakteristikleri ve ayrılan çalışma mekanı önlemlerinin hepsi öğrenme girdilerinde mevcut farklılıklardır.

Okulların fiziksel çevre araştırmalarına önemli bir katkı, Carol Weinstein'in (1979) eğitim araştırmaları dergisinde basılan yazısıdır: "Sınıflardaki mobilya dizileri, estetik başvurular, pencerelerin varlığı ve yokluğu gibi değişimlerle kıyaslandığında başarıdaki farklılıklar önemini yitirir. Diğer taraftan buradaki sınıf çevresi, başarısız hareket ve tutumları da etkileyebilir." Hatta okuldaki başarıyı etkileyen psikolojik, sosyal, pedagojik faktörlere ek olarak fiziksel çevreden katılan faktörleri de katarak geniş kapsamlı bir model oluşturma yoluna gidilmiştir. Bu model okuldaki performans girdilerine fiziksel çevrenin etkisini bir kez daha araştırmaktadır (Şekil 14) [64].

Moore'un araştırmalarında çok geniş olmamasına rağmen , önemli performans konuları üzerine okul tasarımının etkileri olduğuna dair deneysel veriler de bulunmuştur.

Aynı zamanda mimari literatürde okul tasarımı üzerine açık eğilimlere de rastlanmıştır. Kampüs tasarımı, bezelye okul , sınıf ya da sınıf grupları, William Bruabaker'in büyük sınıfları bunlardan birkaçıdır. Böylece eğitim reformları fikri içinde

tasarım karakteristikleri hakkında tüme varım yolu ile çalışılan bir kaç hipoteze ulaşılmıştır [64].

Şekil 14. Eğitim girdilerini etkileyen fiziksel- psikolojik- sosyal faktörlerden ekolojik bir model [64].

Hebert [65] okul mimarlığı ve okul tasarımını, öğrenme çevresi oluşturulmasında yardımcı bir unsur olarak görmektedir. O'na göre okullar öğrencilerle iletişim kurabilmeli, öğrencilerin beklentilerini karşılayan, kişiliklerine saygılı, mekan organizasyonları yapılabilmelidir. Ayrıca okul çevresi oluşturulurken mimarlar ve eğitimcilerin birarada çalışarak, tasarım ölçeğinin küçültülmesi, hayal gücüne teşvik eden bahçe tasarımı gibi önemli iletişim değerleri bulabildiklerini belirtmektedir .

Bu bölümde yukarıda açıklandığı gibi, fiziksel çevrenin, okul ve öğrenci üzerinde etkili olduğu düşüncesinden hareketle yapılan, çeşitli araştırma ve kuruluşların araştırmaları incelenmektedir.

2.2.1. G.T. Moore ve J. A. Lacney'in Çalışmaları

Moore [64] okullarda başarıyı arttıran etkili bir mimari model üzerinde çalışmıştır. Modelleri ise 4 kümede gruplamıştır:

- A. Planlama ilkeleri
- B. Bina organizasyon ilkeleri
- C. Kişisel mekan karakteri
- D. Teknik detaylar

Topladığı grupların herbirinin içinde bulunan tasarım standartlarını açıklayarak, 21. yüzyıl okulları için alternatif çözümler oluşturmuştur.

A. Planlama İlkeleri

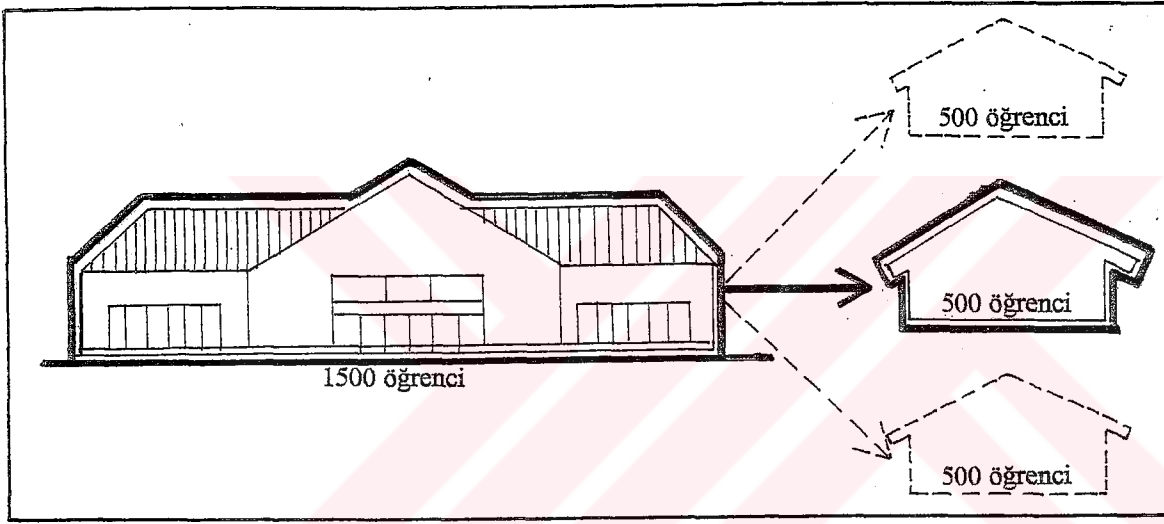
• Küçük Okullar

1000'den fazla öğrencili büyük okullarla, 400-500 öğrencili küçük okullar kıyaslandığında 900-1000 öğrencili orta ölçüdeki okullar daha iyi eğitim derecelerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Yönetim kararlarına daha çok öğrenci katılır. Her şey eşittir. Daha az suç vardır. Öğrenciler daha çok sorumluluk duygusuna sahiptirler. Disiplin daha

fazladır: Örneğin 3000 öğrencilik bir okul, çok sayıda küçük okula bölündükten sonra öğrencilerde daha az tutarsız davranışlar görülmüştür (Şekil 15) [64].

Garbarino (1980), büyük okullarda öğrencilerin “karakter gelişimi ve sosyal yönlerinin gelişmesinin” daha düşük olduğuna rastlamıştır [64].

King and Marans (1979), bunun aksine küçük ve orta büyüklükteki okullarda daha fazla etkinlik, daha fazla katılım ve daha çok olumlu kişisel gelişim saptamıştır [64].

Şekil 15. Küçük okullar [64].

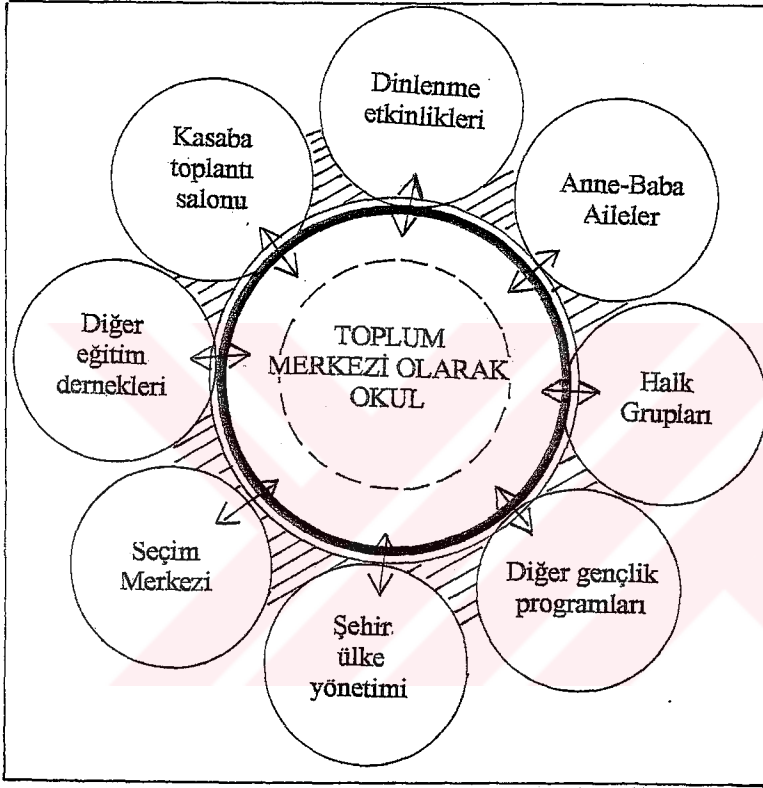
- **Toplum Merkezi Olarak Okullar**

21. yüzyılda yeni eğitim yönelimlerinin önemli yanlarından biri, diğer toplum fonksiyonları ile okulun bütünleştirilmesi, okulun toplumsal etkinliklerin devamı gibi toplum merkezi olarak gelişimi, okulu bir toplum buluşma merkezi gibi yapmaktır. Pek çok yeni okul ve New York'taki okullardan biri bu durumdadır (Şekil 16) [64].

Mayıs 1990'daki “Amerikan okul kurulu dergisi ”nde okulların bir parçası olan toplum dinlenme merkezlerinin, aynı zamanda okul içinde çocukları olmayan halkın eğitimini destekleyen binalara çözüm olarak da getirildiği belirtilmektedir. Herkes burayı

kullanabilir. Artık okulların “ev-çocuk eğitim merkezleri “ haline gelmesi beklenmektedir [64].

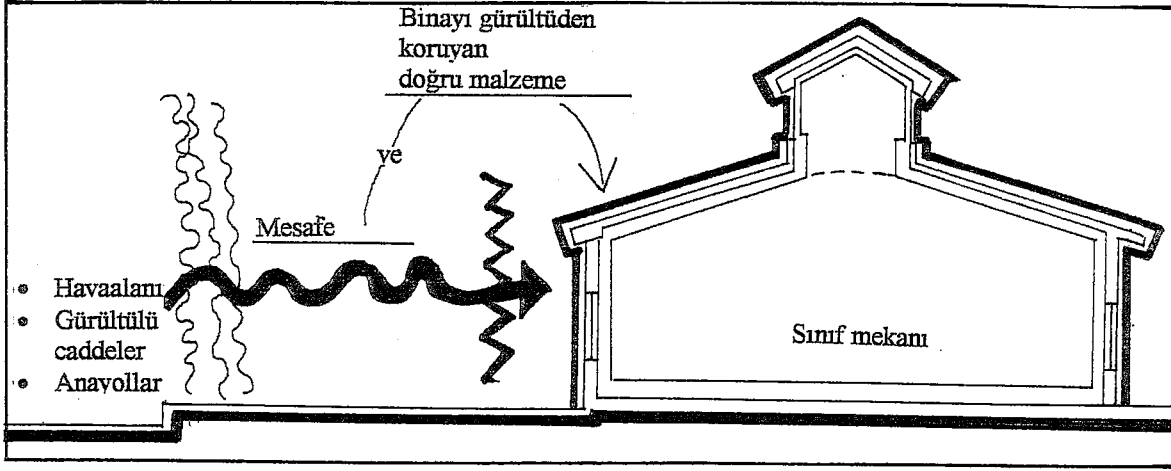
Aynı zamanda okul, iş eğitim programları, gençlik programları, aileler için programların verildiği, yönetim ofisleri, sosyal servisleri, toplantı mekanları ile toplumun etkinlik merkezidir.

Şekil 16. Toplum merkezi olarak okul [64].

• Güvenli Yerleşim

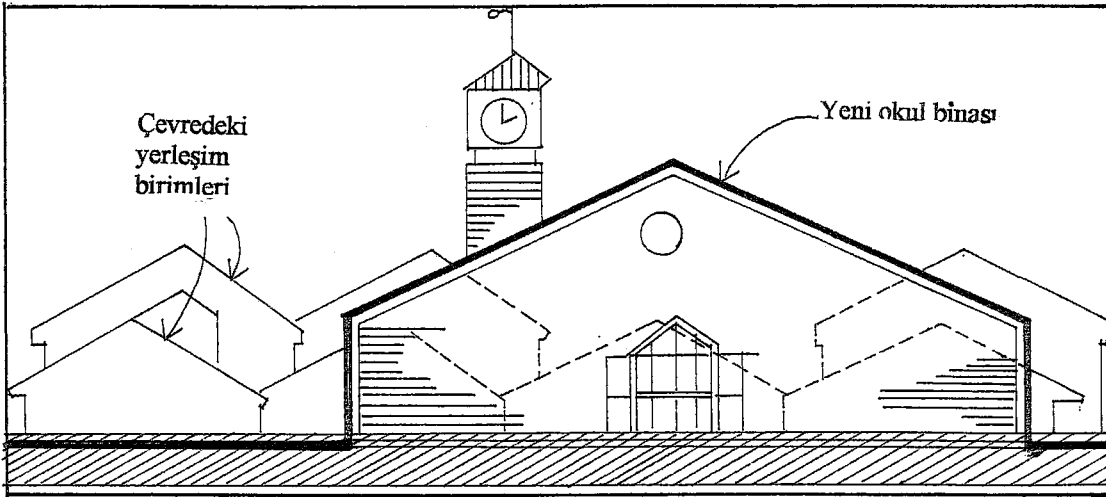
Yerleşim ile ilgili diğer bulgular Almanya ve Rusya'daki çalışmalarda ortaya çıkmıştır. Gürültülü okullardaki ortaokul öğrencileri içinde kan basıncı yükselmektedir. Trafik gürültüsüne maruz kalan okullarda konsantrasyon eksikliği, zor işlerde daha çok hata yapma, ilköğretim okulu öğrencileri arasında zamanından önce vazgeçme görülmüştür. Okulların doğru yere yerleşimi ve onlara uygun mimari tasarım, gürültü ve diğer problemleri azaltabilir (Şekil 17) [64].

Şekil 17. Güvenli yerleşim [64].

▪ Genel Durum Birlikteliği

Genel durum birlikteliği; yerel karakterin içinde okulun uyumunu sağlamaya çalışan bir kavramdır (Şekil 18).

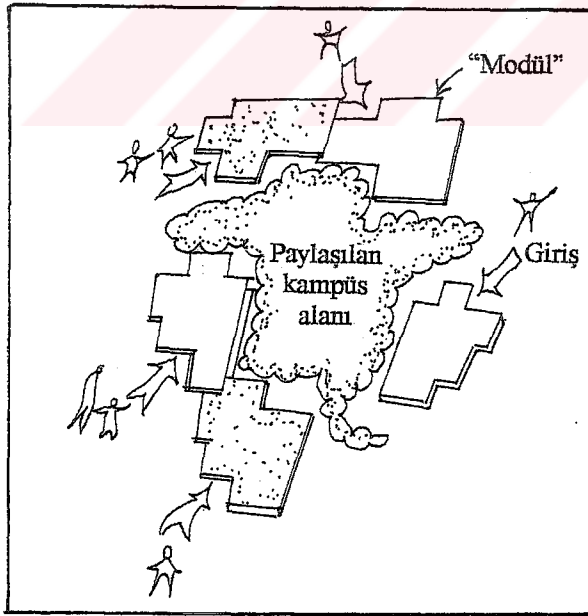
Şekil 18. Genel durum birlikteliği [64].

B- Bina Organizasyon İlkeleri

▪ Kampüs Planlaması

Okul binası nerede ve ne zaman yapılırsa yapılsın, temel model; ortaokul ve ilkokul için 600'den fazla, yüksek okul için 1000'den fazla öğrenci için yapılacaksa köy/kampüs gibi merkezi planlamanın yapılmasıdır. İlkokul ve ortaokul için 500-600 öğrenci, yüksek okul için 1000'den fazla olmayan öğrenciler için okul içinde okul serilerinden oluşan bina grupları çok yönlü birleştirilmelidir [64].

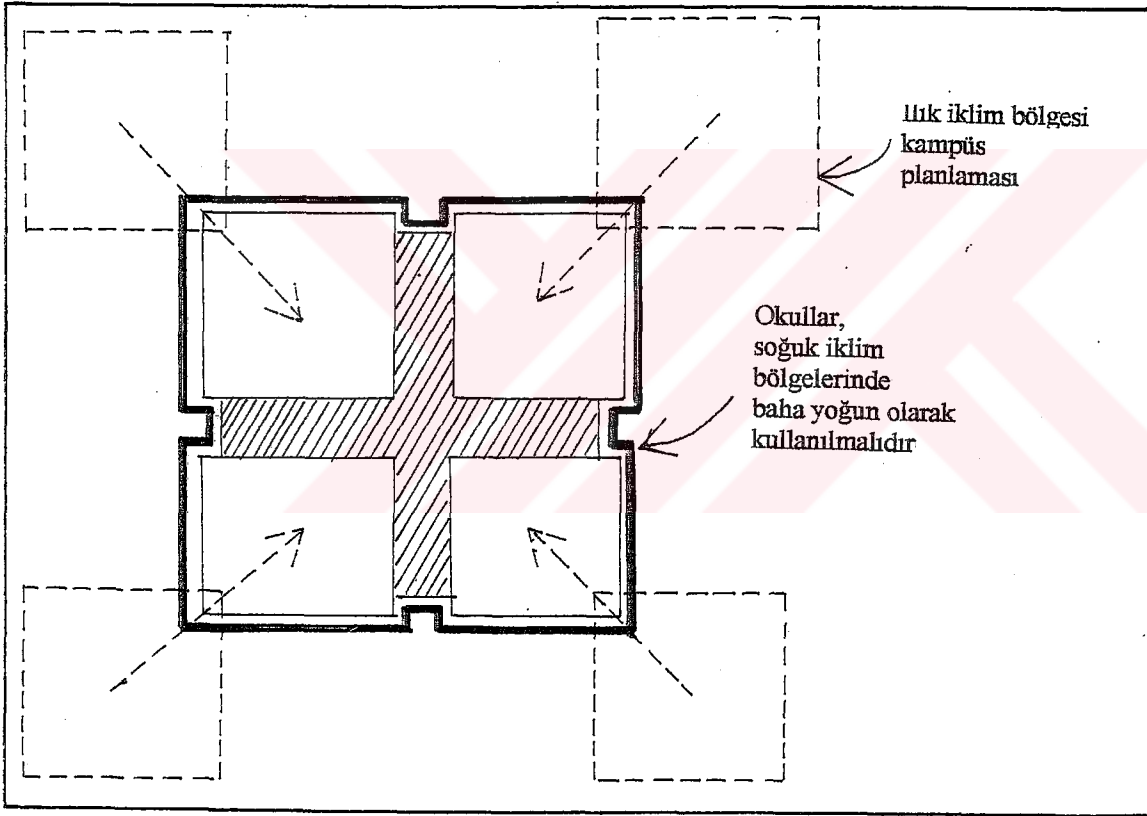
Bazı durumlarda, mimari form, akademik kanat serilerinden ya da medya/kaynak merkezi/geniş çok amaçlı salon /toplum etkinlikleri merkezi etrafında özelleştirilmiş fonksiyon gruplarından oluşturulabilir. Örneğin; bina 2 ana kümeye ayrılmıştır (K-2, 3-5). Her küme kendi içinde bir bütündür ve girişi vardır. Ana avlu bu kümeler arasındadır. Bunun sonucu olarak binanın ölçeği başarılı olarak küçültülmüştür (Şekil 19) [64].

Şekil 19. Kampüs planlaması [64].

• Yoğun Bina Formu

Bill Brubaker okul tasarımı üzerine etkili makalesinde (1988), çok sayıda ayrılmış ama aynı yerde okulları içeren, bütün yıl ılık havaya sahip yerleşim bölgelerine kampüs planlaması önermektedir. Yoğun, çok katlı binalar kışları soğuk olan yerler için daha uygun olabilir. En yoğun planlama ise küredir. Fakat onu bir yüzey üzerinde inşa etmek oldukça zordur. Küp mümkün olduğunca küreye yakın bir planlamadır (Şekil 20) [64].

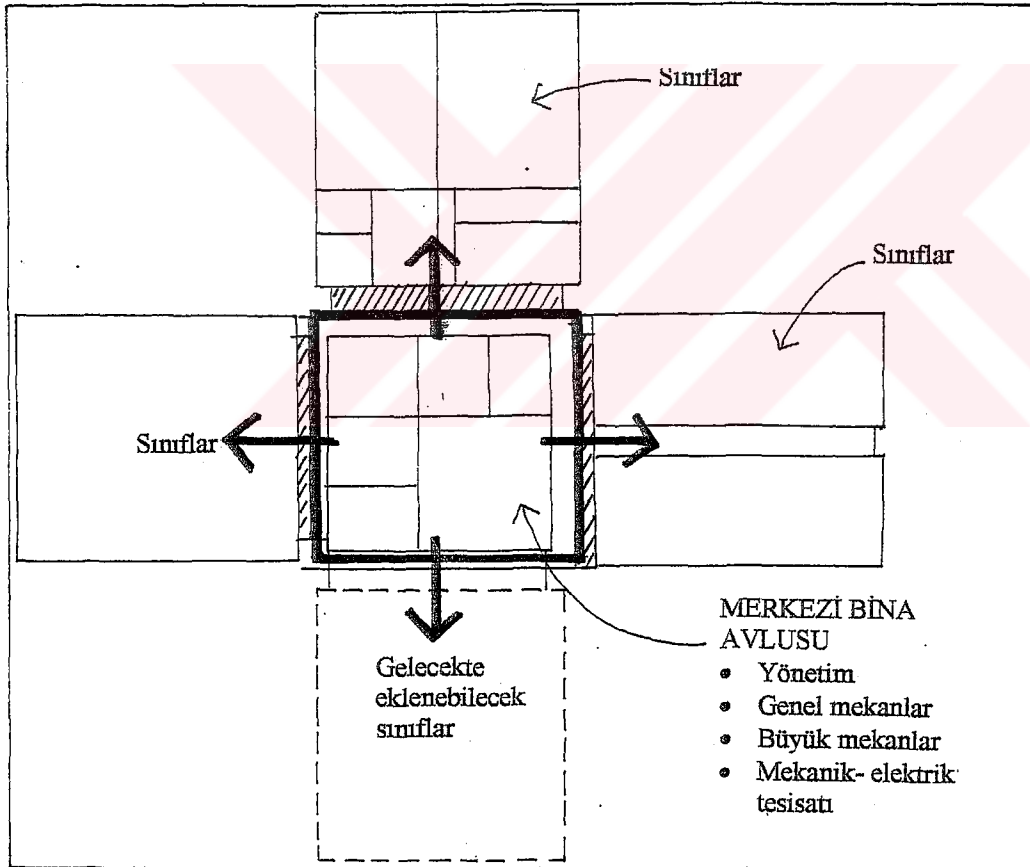

Şekil 20. Yoğun bina formu [64].

• Bina Avlusu/Toplumsal Meydan

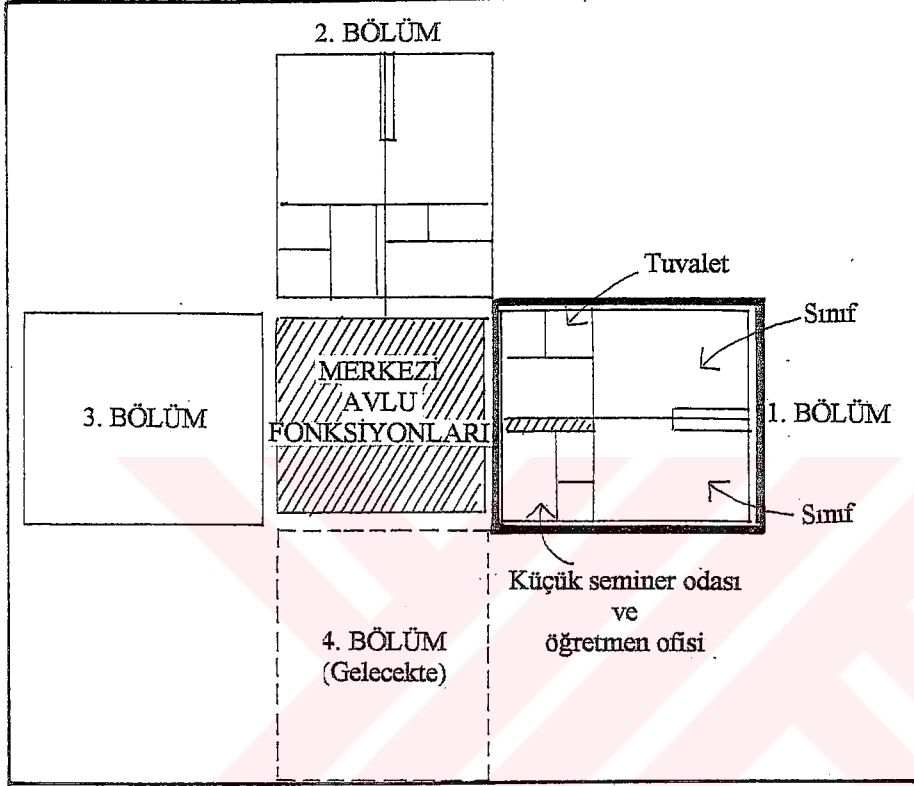
Etkinlik tasarımını da kapsayan tasarım modeli “bina avlusu” tasarım modelidir. Diğer binalarla birlikte sonuç tasarım; kütüphane, çok amaçlı salon, özel eğitim sınıfları, yönetim kompleksi, mekanik, elektrik, tesisat mekanları ve bina avlusundan oluşur.

İç avlulu bina ya da toplumsal forumda (Şekil 21); toplumsal mekanlar ya da okul binasının iç avlusu paylaşılır. Kütüphane, çok amaçlı salon, özel eğitim sınıfları, yönetim birimi, mekanik-elektrik tesisatlarından oluşan, genel kullanımı olan mekanlar avluda olabilir [64].

Şekil 21. Bina avlusu- toplumsal forum [64].

• Sınıf Kümeleri

Şekil 22. Sınıf kümeleri [64].

Benzer veya aynı sebeplerden dolayı oluşan, fakat aynı olmayan bir kampüs planlama yaklaşımıdır. Bazen bu tasarıma “kendi kendine oluşan sınıf topluluğu” ya da “bezelye okul” denilmektedir [64].

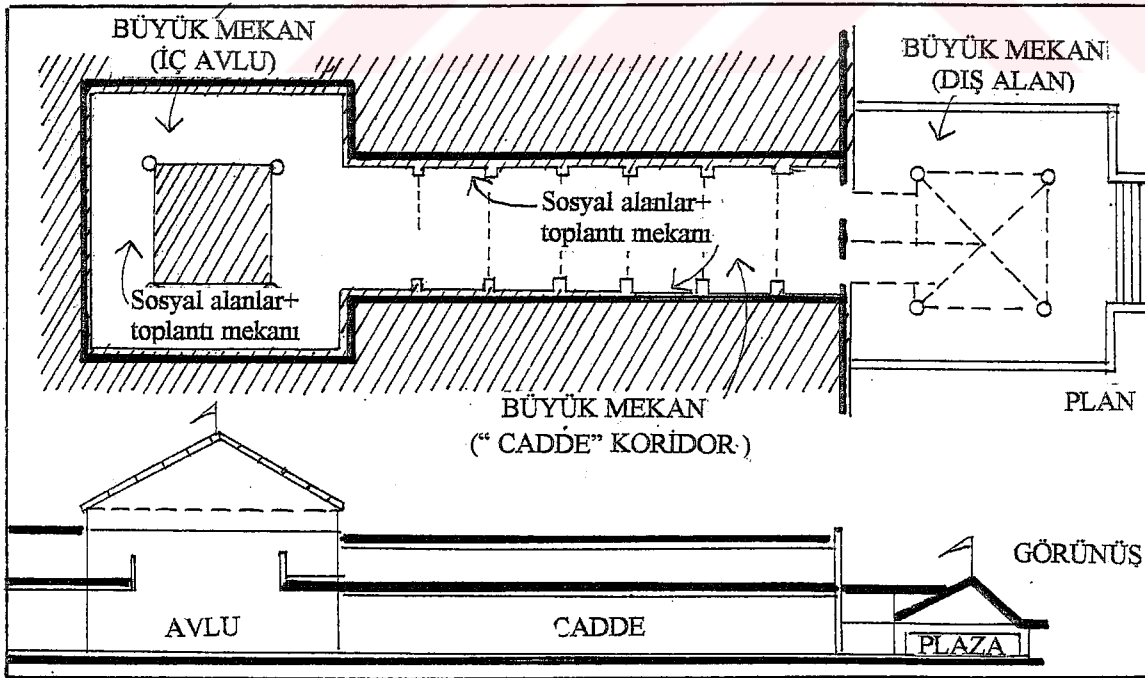
Buradaki temel fikir, merkezi avluda yerleştirilen destekleyici etkinliklerin etrafında, bir grup küçük sınıf bölümlerini organize etmektir. Bu anlayışın farklı şekilde değişimleri ile; toplu öğrenme, grup olarak öğrenme çeşitleri, yol gösterici konumundaki öğretmen, çalışma mekanı gibi okul fikirleri geliştirilmiştir.

Fiske tarafından özetlenen bir yorum da Koln-Holweide modelidir [64]:

Öğretmenler küçük, nispeten özerk takımlara ayrılır. Her takım bir grup öğrenciden sorumludur. Bu takımlardaki öğretmenler, 5. sınıftan 10. sınıfa kadar öğrencileri ile birlikte dirler. Aynı okul, farklı takımlarla birleştirilebilir. Destekleyici etkinlikler arasında holler, informal öğrenme mekanları, küçük bilgisayar laboratuvarı, öğretmenler için ofisler olabilir (Şekil 22) [64].

• Büyük Mekanlar

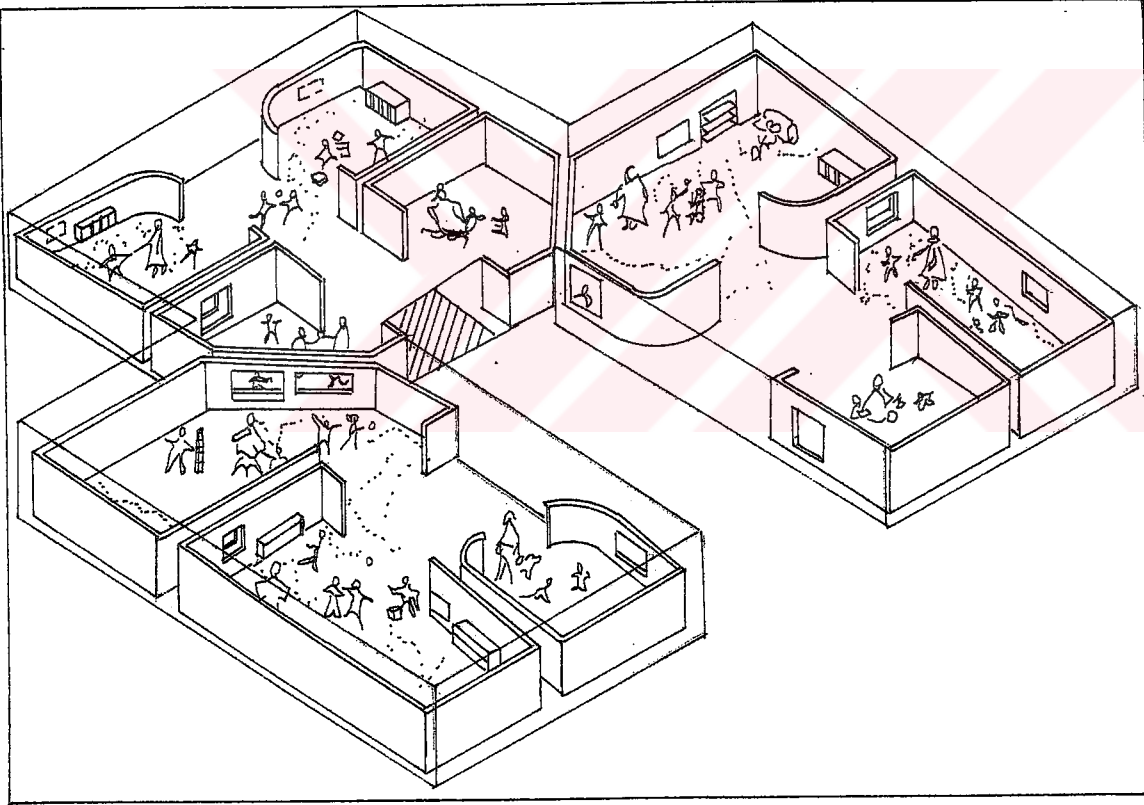
Geniş mekanların, okul içinde bir kimliğe ihtiyaçları vardır. Bu mekanlar aynı zamanda geniş ölçüde toplumla iletişim kurmak için yapılmış mekanlardır. Geniş mekanlar ya da Brubaker'ın deyi miyle büyük mekanlar okul içinde büyük grupları toplama imkanı sağlarlar. Yeteri kadar geniş olan lobiler ve koridorlar, öğrenciler arası sosyal etkileşimi kuvvetlendirir ve teşvik ederler; iç cadde, merkez, genel alan, avlunun hepsi de daha yüksek tavana sahiptir. (Şekil 23) [64].

Şekil 23. Büyük mekanlar [64].

• Değiştirilebilen Açık Mekanlar

Ahrentzen ve Evans (1984) ile Moore (1987), çalışmalarında, açık hacim, farklılaşmamış mekanlar, sınıf çevresinin açık olmasının görsel şaşkınlıkla pozitif bir ilişkide olduğunu saptamışlardır . Evans, Kliewer ve Martin (1991) ile Moore (1987) ise, “açık planlı sınıflar” ın “değiştirilebilen açık mekanlar” olarak değişmesinin ; mekandan yararlanmanın artması, eğitim etkinliklerinden daha çok yararlanma, daha az pasif davranış ,daha az sınıf bölünmesi ve öğrenciyi daha çok teşvik etme ve yaratıcılığını artırma anlamına geldiğini bulmuşlardır (Şekil 24) [64].

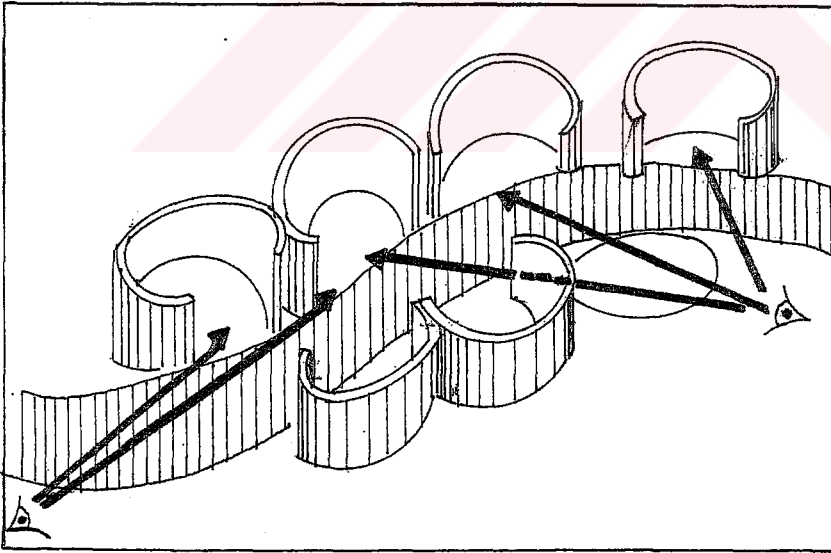
Şekil 24. Değiştirilebilen açık mekanlar [64].

• Sınır Getirilmemiş Sirkülasyon Alanı

Eğitmcilerin, pratik denemelerinden açığa çıkan bir model de “Sınır getirilmemiş sirkülasyon alanı”dır. Belirsiz sirkülasyon modeli, çocukların okulu kullanmasına engel olur, organizasyon bozukluğu yaratır. Sirkülasyon modelindeki ana konu, var olan zamana karşı varılmayan zaman, geçiş ya da hazırlık zamanıdır [64].

Burada iki açık sirkülasyon modeli vardır. Biri iki sınıf ve bütün sınıflar arasındaki toplam sirkülasyon alanı, diğeri sınıf sirkülasyonudur [64].

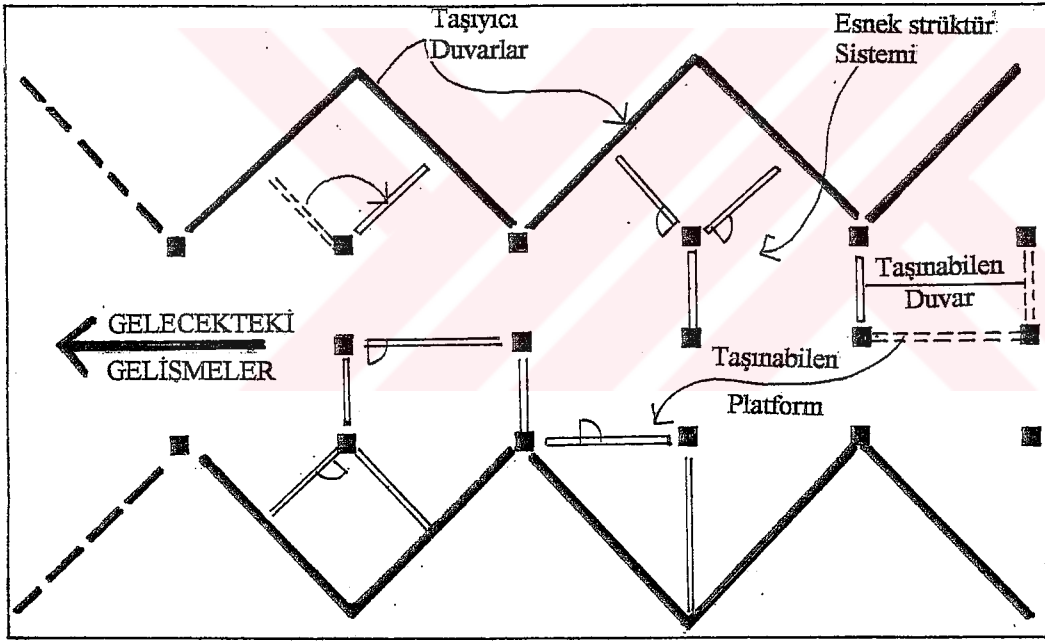
Sirkülasyon alanları aynı zamanda sosyal kaçış mekanları olarak da kullanılabilir. Bu mekanlarda sınıfın dışında öğrencilerin sosyal olmaları sağlanır. Koridorlar genel olarak, kapalı yapılmaya uygun mekanlardır. Mimarlar sıklıkla sınıf girişleri ve eğrisel koridorları uzun koridorlarla keserler. Kötü kullanımdan dolayı yalnızca eğitim ve fonksiyonel ihtiyaçları karşılayan geleneksel sirkülasyon alanları geçersiz hale gelmiştir (Şekil 25) [64].

Şekil 25. Sınır getirilmemiş sirkülasyon alanı [64].

• Esnek-Uyarlanabilir Öğrenme Mekanları

Esnek öğrenme mekanlarının , okula daha yüksek devam ve derslere katılım sağladığı araştırmalarla kanıtlanmıştır. New York projesi için hazırlanan New York okullarının sonuçlarına bakarak Genevro (1990) ; çeşitli ölçülerde odalar ve geniş toplantı mekanları , toplum olayları gibi durumları tartışan küçük tartışma gruplarının değeri üzerinde durmaktadır. Bu esnekliktir. Okullar, aynı zamanda değişen kayıtlar, eğitim felsefesi ve toplumun her zaman ihtiyaç duyduğu değişikliklere uyum sağlayabilmelidir. Bu ise uyumdur (Şekil 26) [64].

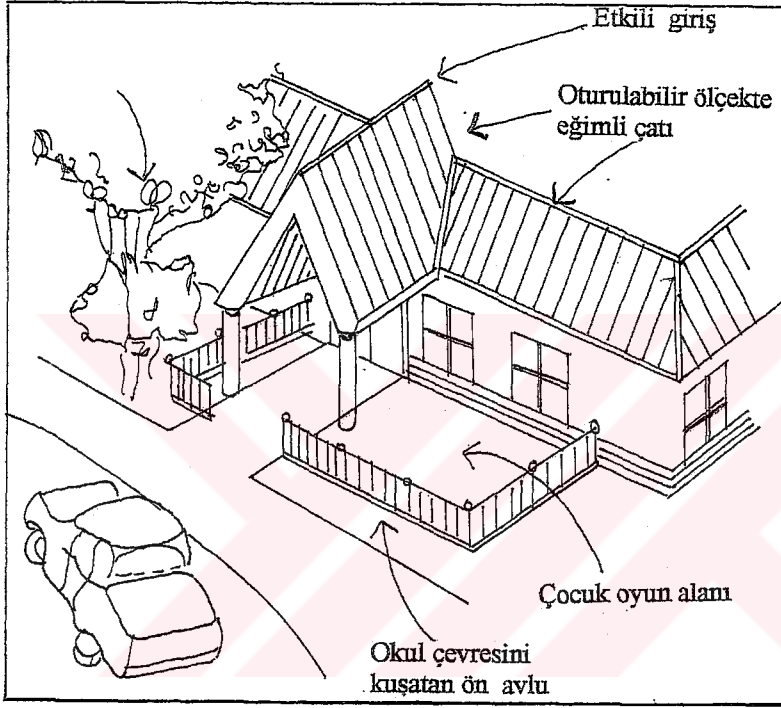

Şekil 26. Esnek/Uyarlanabilir öğrenme mekanları [64].

• Okul İçin Ev Modeli

Amerika'daki yeni eğitim yönelimi ev gibi okullardan daha çok hoşlanıldığını ortaya koymuştur. Fakat bu konuda yapılmış bir çalışmaya henüz rastlanmamıştır. Yine de

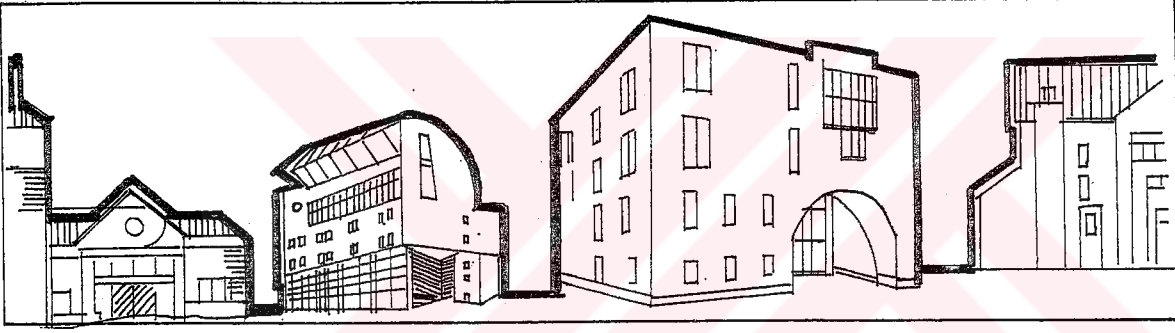
gözlem çalışmaları olan Crumpacker ile Clark Üniversitesinden Wapner, tarafından yapılan çevresel psikoloji çalışmaları, ev ve eğitim etkinlikleri arasında ani geçişlerin mümkün olduğunca en aza indirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Şekil 27) [64].

Şekil 27. Okul için ev modeli [64].

• Tasarım Yoğunluğu

Okul için ev modeli ile yakından bağlantılı olan bir konu da tasarım yoğunluğudur. 1950 ve 1960'larda Amerika'da okul karakteri oldukça bilimsel bir hal almıştır. Hatta bazen gelecek nesillerin aktif öğrenme mekanlarından çok, pencereleri ile depo gibi görünen "kutu" yapılarda eğitim görmeleri sağlanmıştır. Bazı binalar ise okul ölçeğinde yapılmamıştır. Fakat artık, yeni okul yorumlarında high-tech, post-modern ve geleneksel detay-malzeme kullanımından yararlanılmaktadır(Şekil 28) [64].

Şekil 28. Tasarım yoğunluğu [64].

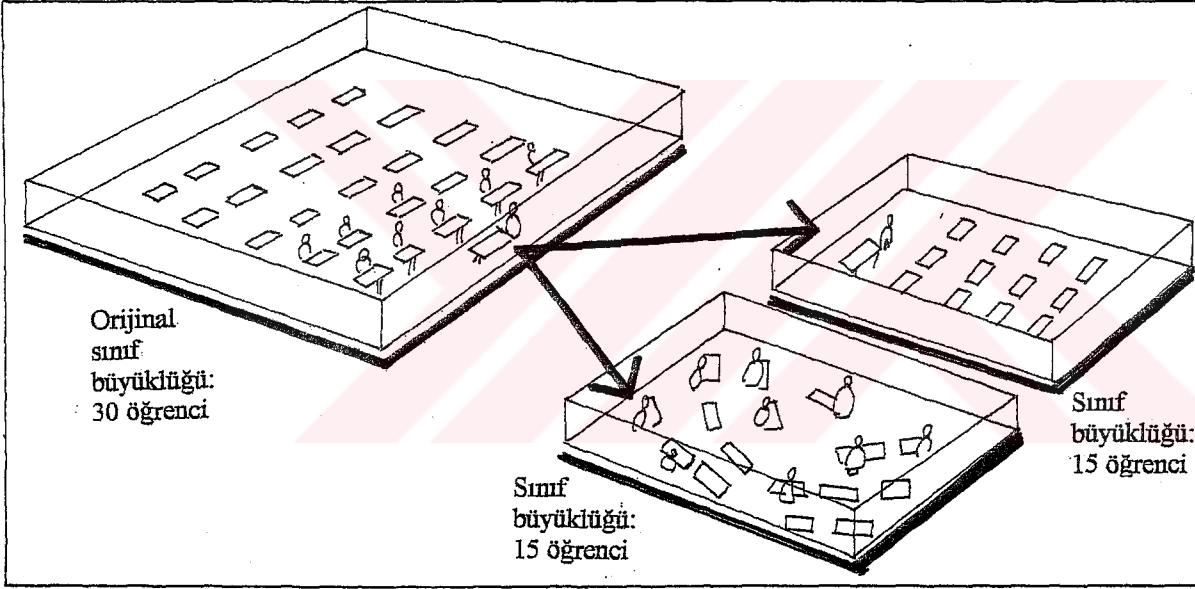
C. Kişisel Mekanların Karakteri

• Küçük Sınıflar

Yoğunluk ve kalabalıklık üzerine yapılan çalışmalar, "küçük sınıflar daha iyidir" sonucunun doğru olduğunu göstermektedir. Mutlak yoğunluk ve kalabalıklık; azalan ilgi,

daha az iş performansı, sinirli davranışlar gibi bazı davranış bozukluklarını beraberinde getirmektedir.

Öğrenci sayısı 20'nin altında ve 20'ye eşit sınıflarla, 25'in üzerinde olan sınıflar karşılaştırıldığında; öğrenci sayısı 20'nin altında ve 20'ye eşit sınıflarda daha iyi öğrenme, farklı ve çeşitli pratikler, yüksek öğretmen memnuniyetine rastlanmıştır (Şekil 29) [64].

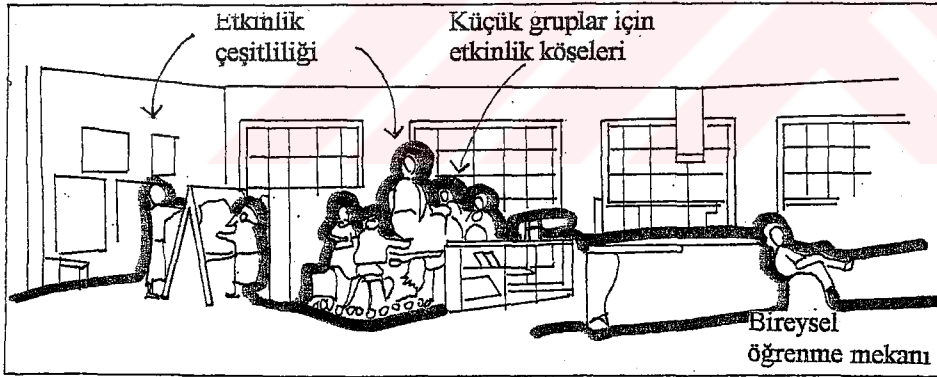
Şekil 29. Küçük sınıflar [64].

• Öğrenme Mekanının Çeşitliliği

Bu başlık, okul veya sınıfın , okuma ve öğrenme çeşitliliği sağlaması anlamında kullanılmaktadır. Prototip temel eğitim okullarında 3 öğrenme mekanına ihtiyaç duyulmaktadır:

- Esnek, geleneksel ana mekan,
- Sanat veya bilim için mekan,
- Bazen birebir ya da sessiz çalışma için pencere kenarında olan köşeler.

Aynı zamanda Allsopp (1991)'un dediği gibi, “tekli, ikili ve araçlı sunumlarda oturularak çalışılan mekan” grupları için çok sayıda ek öğrenme mekanlarına ihtiyaç duyulur. Bunların hepsi öğrenme mekanını çeşitlendirmek için önemli yollardır (Şekil 30) [64].

Şekil 30. Öğrenme mekanının çeşitliliği [64].

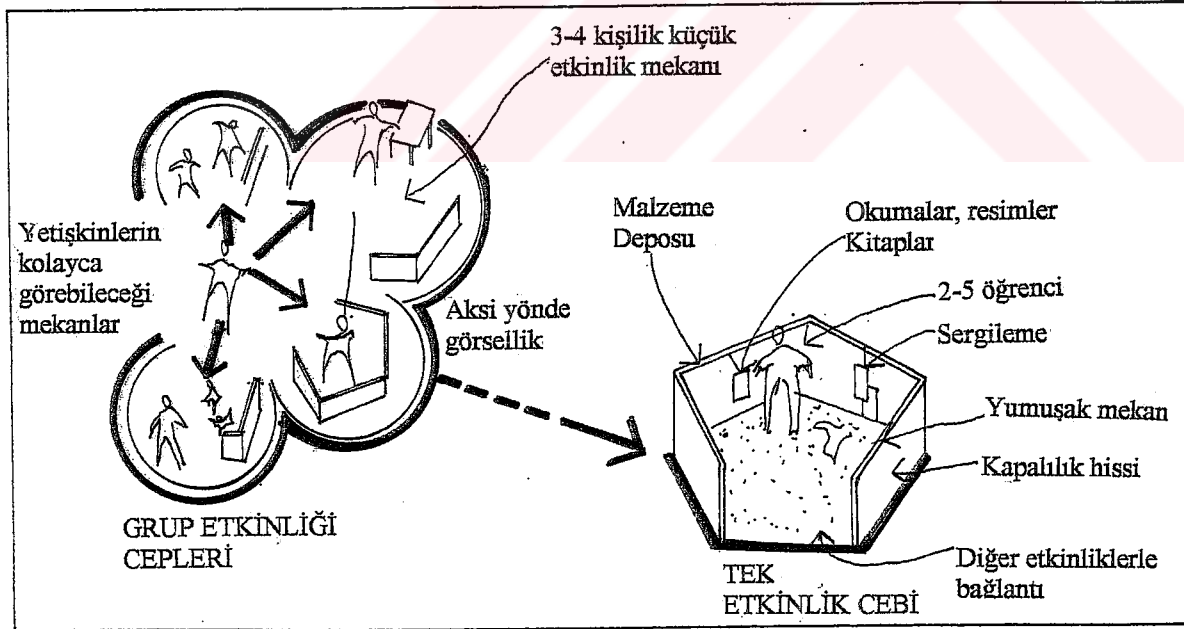
• İyi Tanımlanmış Etkinlik Cepleri

Öğrenme mekanının mimari tanımıdır. Moore (1986)'a göre, mimari olarak iyi tanımlanmış davranışlar, öğrenme mekanı ile iş yapma arasındaki bağlantıyı

kuvvetlendirir. Öğretmen-öğrenci ilişkilerinin artmasını, öğretmenin daha az ara vermesini, daha açıklayıcı davranışı, sosyal etkileşim ve öğrenciler arasında toplu davranışları sağlarlar [64].

Weinstein (1982), Evans ve Lowell (1979), yaptıkları çalışmalarda oluşturulan küçük gruplarda ; öğrenme malzemelerinin kullanımının ve bağımsız-memnuniyet verici soruların artmasını, daha az görev dışı hareketlerin oluşmasını, daha az yüksek sesle konuşmayı, daha uzun dikkat süresi ve daha çok memnuniyeti sağladığını bulmuşlardır [64].

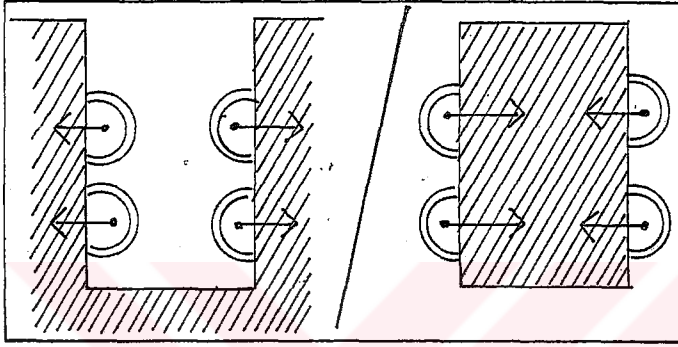
Bütün bunlar ses yutucu bölmeler, gizlilik için küçük mekanlar, ders bölmeleri, iyi eklenmiş etkinlik köşeleri ile sağlanır. Sınıflar içinde küçük öğrenme mekanları yaratmak sınıftaki görsel-işitsel ayrımı azaltır (Şekil 31) [64].

Şekil 31. İyi tanımlanmış etkinlik cepleri [64].

- **Masa Grupları**

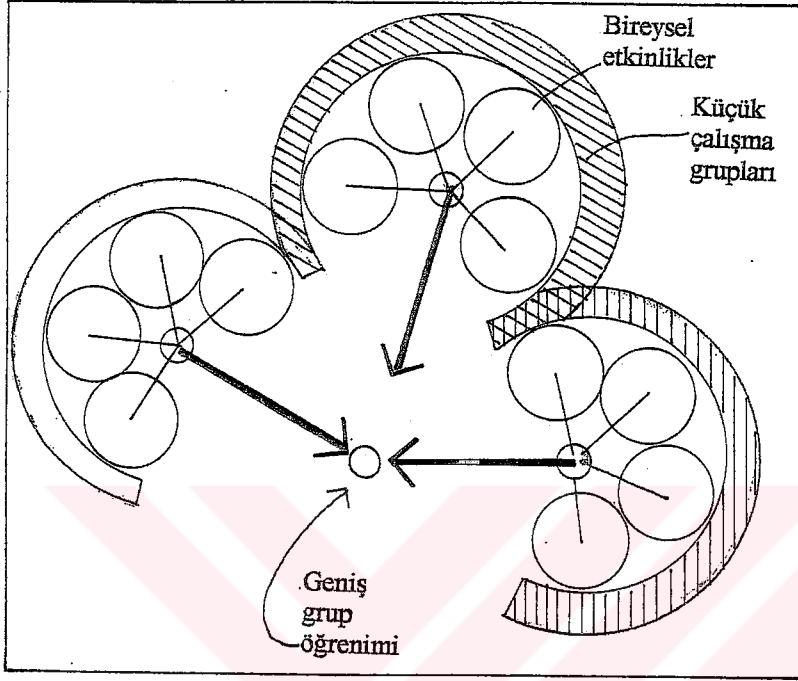
Slavin ve Fiske (1991)'nin çalışmaları, öğrencilerin küçük gruplarla, ana malzemelerle çalışmasının, kendi başlarına çalışmasından daha iyi olduğunu desteklemektedir. Fiske'ye göre bu model Loh-Holweide modeli ile mimari olarak ilişkilidir (Şekil 32) [64].

Şekil 32. Masa grupları [64].

- **Yuva Gibi İç İçe Girebilen Sınıf Grupları**

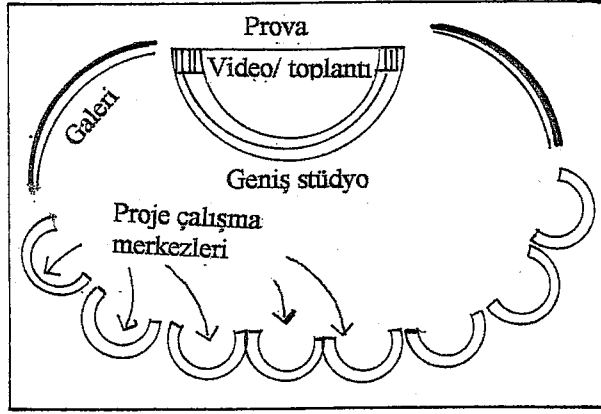
California eğitim bölümü (1990), yuva gibi sınıf gruplarının; bireysel çalışma ve etkinlikleri, masa grupları, geniş grup öğrenimini desteklediğini bulmuştur (Şekil 33) [64].

Şekil 33. Yuva gibi iç içe girebilen sınıf grupları [64].

- **Geniş Stüdyolar**

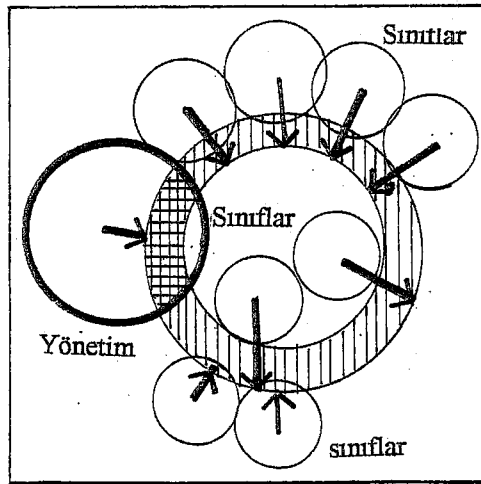
Okullarda geleneksel testler yapıldığında ortaya çıkan modellerden biri de, çok sayıda mekanı içeren geniş stüdyolardır. Bu mekan; AV stüdyosu, dans ve performans stüdyosu, bireysel proje üretme merkezi, geniş proje masaları, çalışmaların sergilendiği galeri, toplantı mekanlarından oluşan büyük bir mekanı içermektedir (Şekil 34) [64].

Şekil 34. Geniş stüdyolar [64].

- **Ana Kütlede Yönetim**

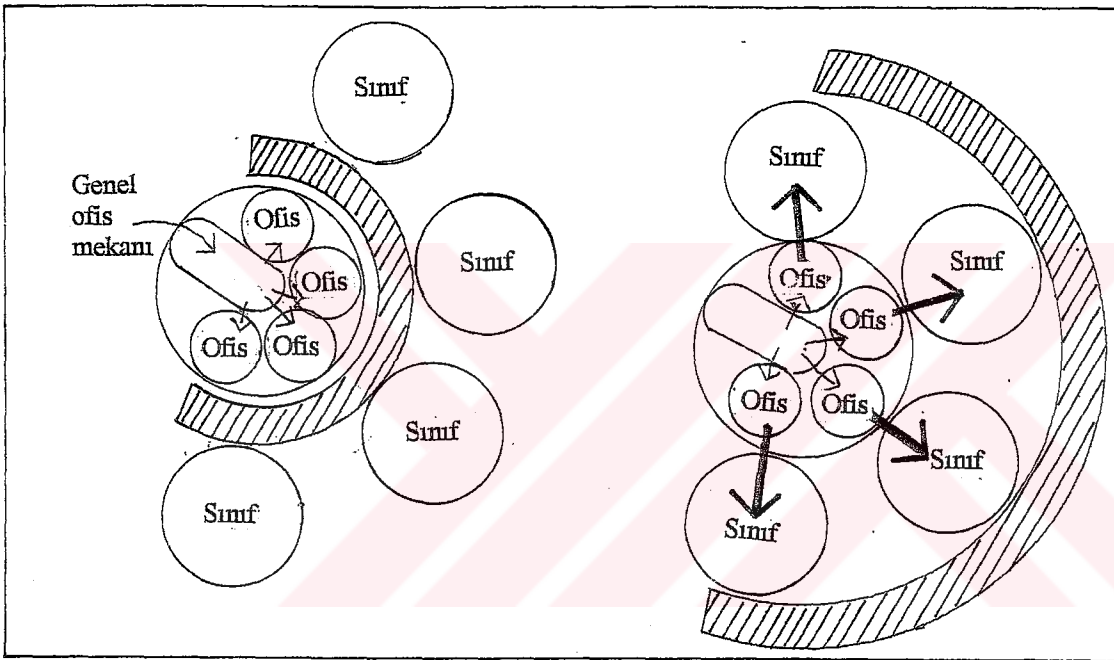
Ana ilke; sınıflara, öğrencilere, öğretmenlere yakın, izole edilmemiş, “yönetim kanadı” diye başka bir yere taşınmamış bir yönetim yapmaktır. İletişim konusundaki bazı etkiler feda edilebilir. Yönetim fonksiyonları ana kütlede yönetim birimine ayrılabilir (Şekil 35) [64].

Şekil 35. Ana kütlede yönetim [64].

• Öğretmen Ofisi Kümeleri

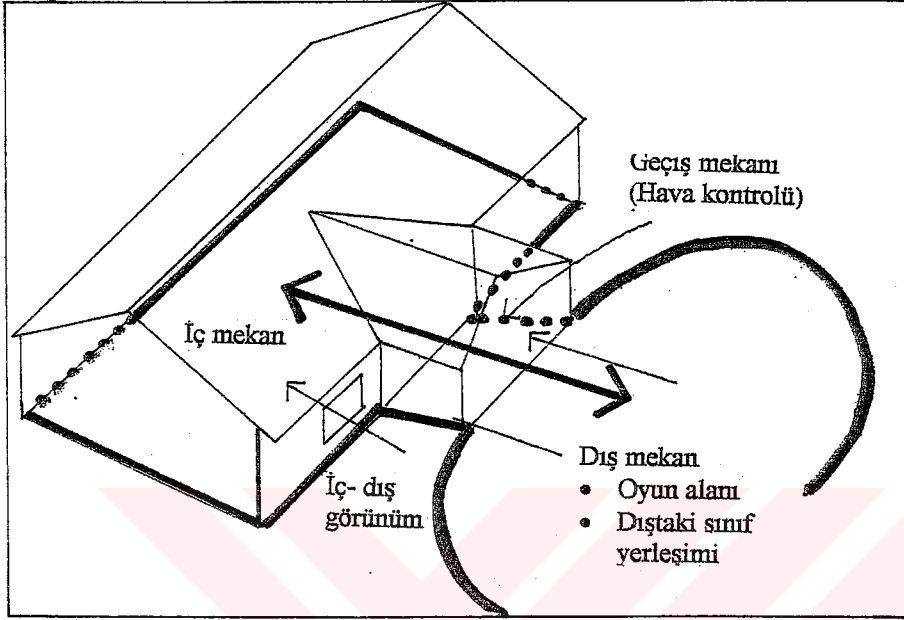
Öğretmenlerin de artık, kaliteli, özel telefonlu çalışma mekanları, fax makineleri, bilgisayarlara ihtiyaçları olduğu kabul edilmektedir. Bu düşüncelere paralel olarak öğrenen topluluk, ayrılmış sınıflarda öğretmenlerinden ayrılmış olmamalıdır. Bu ofisler kümelenebilir ve seminer odası, toplantı odası, personel odasını paylaşabilir (Şekil 36) [64].

Şekil 36. Öğretmen ofisleri kümeleri [64].

• İç /Dış Mekan Geçiş Mekanları

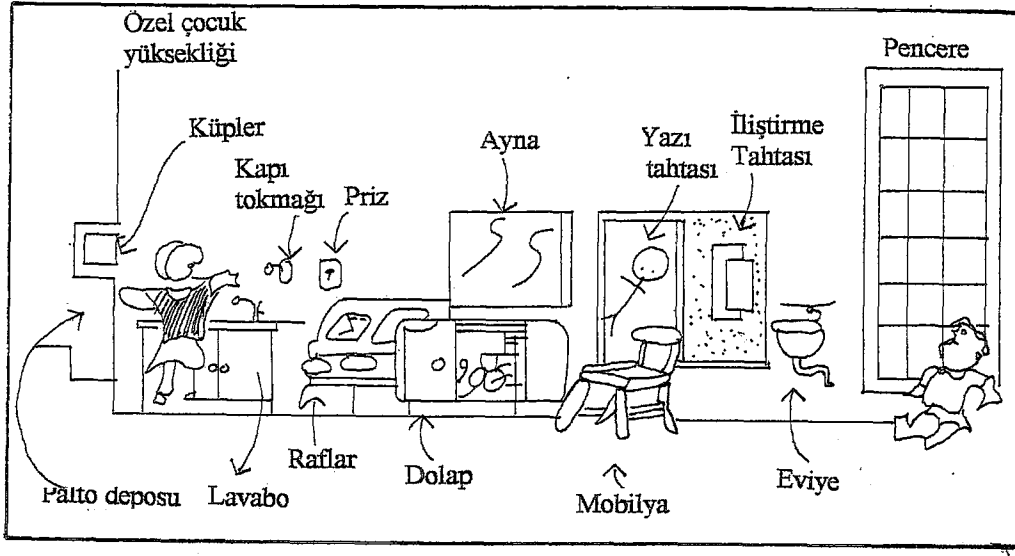
Eğitim programlarında geçiş mekanlarının önemi, dış mekanların sadece bir oyun alanı değil, aynı zamanda bir öğrenme laboratuvarı olarak kullanılmasıdır. Dış mekanda öğrenme, çoğu ilerici İngiliz okullarında geleneksel bir hale gelmiştir. Okullar bunu, bina elemanlarını dış mekana doğru uzatarak , sınıf etkinlikleri için bir mekan oluşturarak ve soğuk havalarda koruyucu, geniş bir kaş gibi, hafif eğimli çatı kullanarak başarmışlardır (Şekil 37) [64].

Şekil 37. İç -dış mekan geçiş mekanları [64].

• Dostça Kullanım-Öğrenci Merkezli Estetik ve Ölçek

Küçük dinlenme mekanları, sınıflara bitişik küçük banyolar oluşturulmuştur. Genel olarak daha arkadaşça, daha az akademik, okul binalarını farklılaştırıcı tasarımlar yapılmıştır. Aynı zamanda estetik çekicilik ve yaratıcılık; renk kullanımı, okulun önünde geniş bir peyzaj düzenlemesi, ilginç ve işlev yüklenmiş mekan-form-doku, çocuk ölçeğinde mekanlar, sembol kullanımını da içermektedir (Şekil 38) [64].

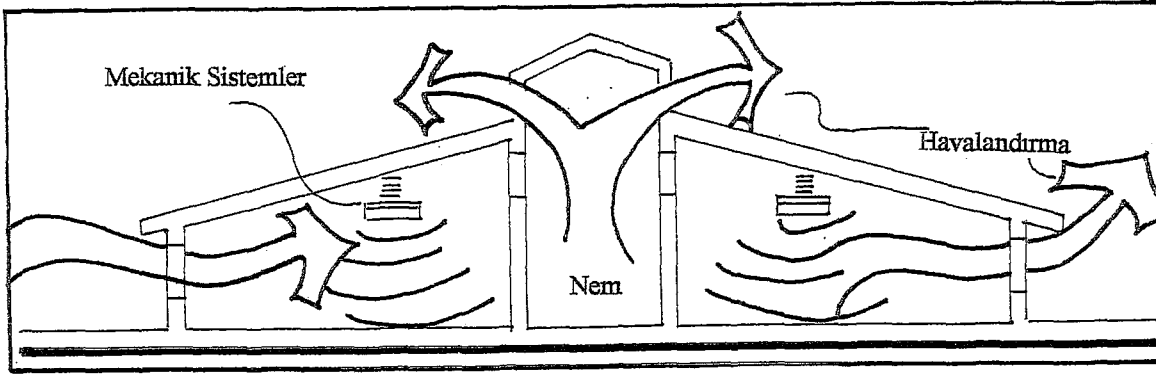
Şekil 38. Dostça kullanım/Öğrenci merkezli estetik ve ölçek [64].

E. Teknik Detaylar

• İç Mekan İkliminin Kontrolü

İnsan faktörü ve çeşitli iklimlendirme faktörlerinin öğrencilerin performansına etkisi (sıcaklık, nemlilik, hava hareketleri) üzerine pek çok araştırma vardır. King ve Marans (1979)'ın çalışmalarında iç mekan ikliminin kontrolü ile, konfor seviyesi, dikkat süresi, üretim seviyesi, performans, sıcaklığın azalması, nemin artışı bulgularına ulaşılmıştır (Şekil 39) [64].

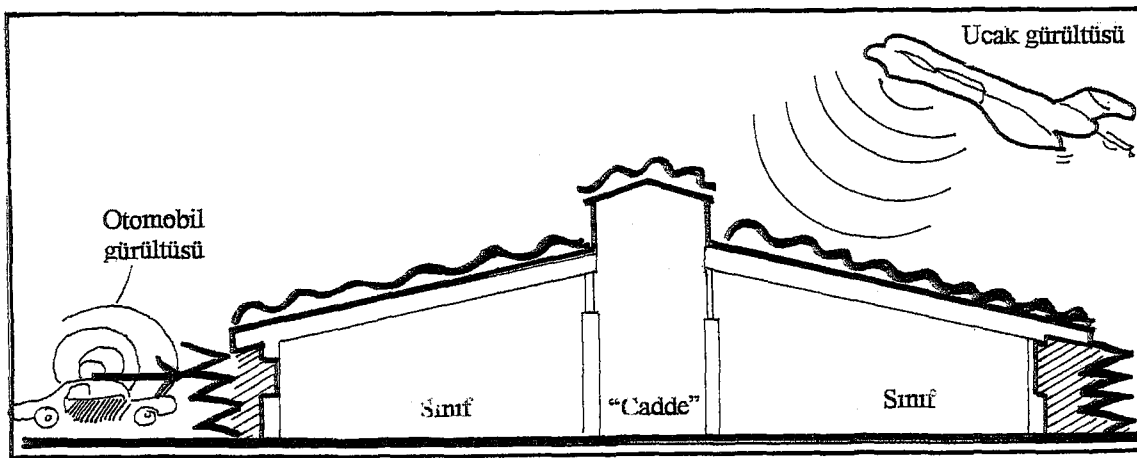
İç mekan iklimlendirme faktörleri pek çok okul için önemli problemlerdir.

Şekil 39. İç mekan ikliminin kontrolü [64].

• Uygun Akustik

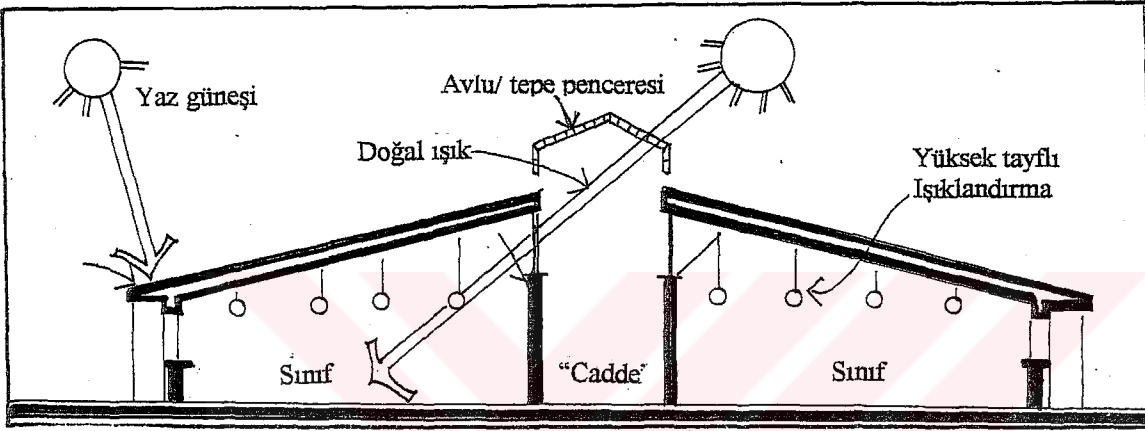
Eğitim çevreleri çalışmalarında, gürültü problemine geniş yer ayırmıştır. Öğretmenler dış gürültüden, öğrencilerin yaptıkları gürültüden daha çok şikayet etmektedirler. King ve Marans (1976), gürültülü çevrenin özürli çocukları daha çok etkilediğini bulmuşlardır. Buna rağmen kısa ve orta seviyedeki gürültünün öğrenciler üzerinde, hız ve performansları açısından görülebilir bir farklılık yaratmadığı saptanmıştır. Diğer taraftan iç mekandaki uzun süreli gürültü, daha yavaş okuma, ilgide azalma, yüksek kan basıncı gibi önemli değişikliklere neden olmaktadır (Şekil 40) [64].

Şekil 40. Uygun akustik [64].

• Doğal Işık - Yüksek Tayflı Işıklandırma

Pencereli ve penceresiz sınıflar üzerinde yapılan çalışmalarda, öğrenciler her ikisinde de olumlu ve olumsuz davranışlarda bulunmuşlardır. Fakat çoğunlukla olumsuz davranışlarda bir artış gözlenmiştir. Floresan aydınlatmasının yüksek aydınlatma ve doğal ışığa göre stresi ve hiperaktiviteyi artırıcı özelliğine rastlanmıştır (Şekil 41) [64].

Şekil 41. Doğal ışık -yüksek tayflı ışıklandırma [64].

2.2.2. W. Bruabaker'ın Çalışmaları

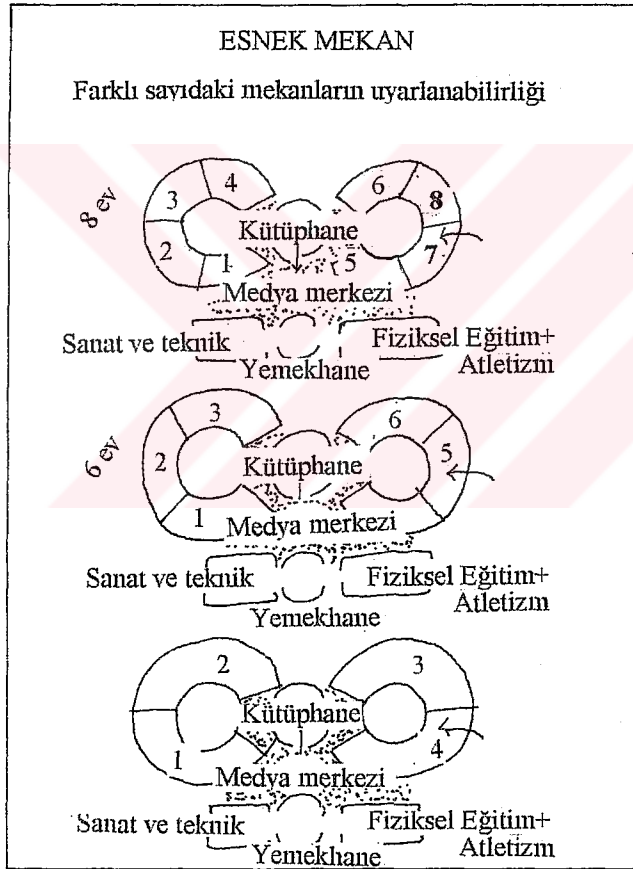
Okul binalarında başarıyı arttıran etkili bir mimari çevre üzerinde araştırma yapan tasarımcılardan Bruabaker [66] ise, aşağıdaki özellikleri içeren binaların iyi bir eğitim binası olarak geleceğe aktarılabilceğini belirtmektedir.

• Esneklik

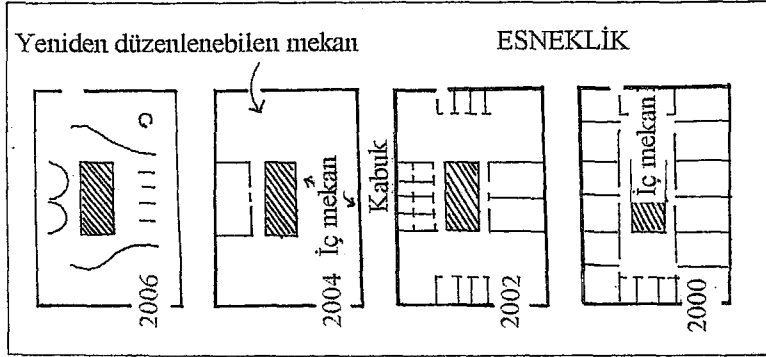
Ofis binaları için yapılan tasarımlar, okul binalarının biçimini oluşturmaya da yardım etmiştir. Eğitim alanında iş ve devlet sektöründeki gibi esnek mekanlar kullanılabilir (Şekil 42) (Şekil 43). 20. yüzyıl binaları hem geleneksel hem modern, yeni ihtiyaçlara sorunsuz uyum sağlayabilen mekanlar sağlamıştır. 19. yüzyıl binaları da bu mekanları sağlamakta, fakat bazen yangınlarda tatmin etmemekte, kontrolden çıkmakta ve restorasyonu çok pahalıya mal olmaktadır [66].

Mekan, açık olduğunda , odaların sabit bir planlaması olmadığında ve mekanik-elektrik sistemlerin yeni gelişmelere uyumu kolay olduğunda esnektir.

21. yüzyıl okulları, gerek 20. yüzyıldan dönüştürülen gerekse çağdaş ve geleceğin mekan ihtiyacını karşılayan yeni binaları; korunan ve restore edilen ana strüktür kabuğunun içinde bulunan, tamamı 19. yüzyıl iç mekanları ile işlevsel olacaktır. Eğitim mimarlığındaki bu zengin karışım, eğitim etkinliklerine daha çok bireysellik , kişisellik katacak ve yenilik yapacakları cesaretlendirecektir [66].

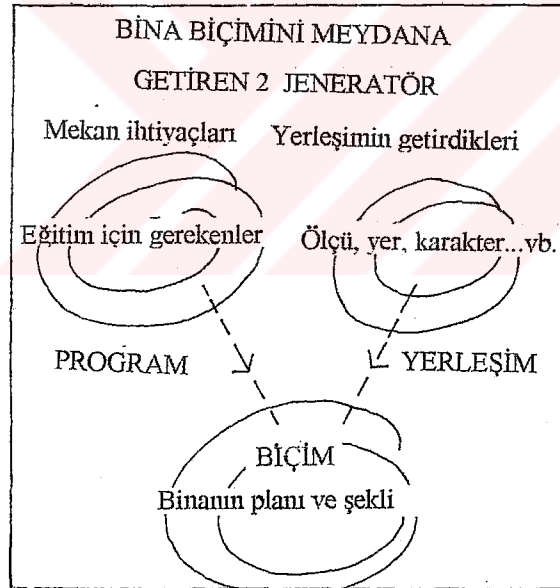

Şekil 42. Esnek mekan ihtiyacı [66].

Şekil 43. Yeniden açılmış mekanlar sağlayan ofis binaları [66].

- Okul Biçimi

Şekil 44. Bina biçimi= Program + yerleşim [66].

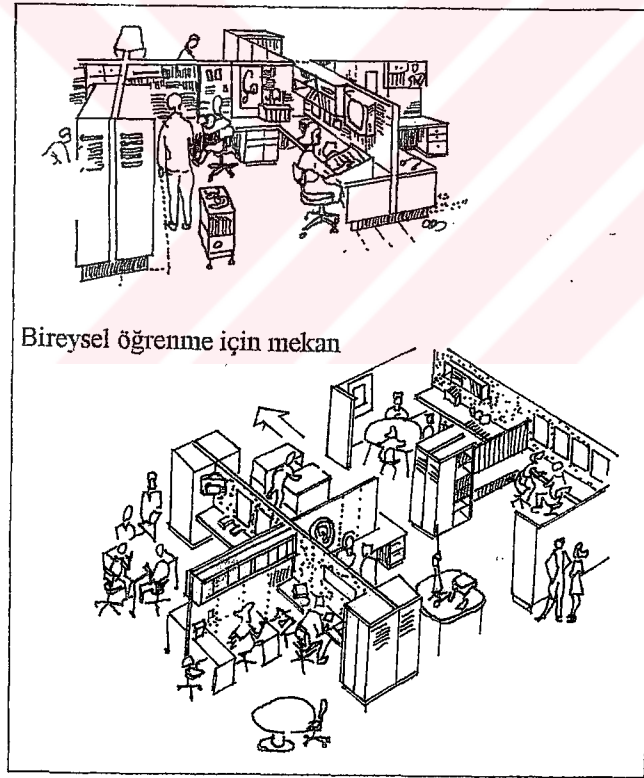
Okul binasının planı ve şekli, eğitim tarifesindeki mekan ihtiyaç programı ve ölçü-şekil, yerin karakteristiği ve bitişindeki özelliklerle tanımlanmıştır. Bu basit ve doğrudan gerçek, mimar, mühendis ve planlamacılar tarafından kabul edilmiştir.

Geçmişte bazı okulların biçimleri keyfi seçimlerle (Gotik ve Georgian dönemleri arasında) veya moda (modern ve post modern dönemleri arası) olan akımların etkisi ile belirlenmiştir. Geleceğin binalarında program ve yer seçimi belirleyici olduğunda , yöresel ihtiyaçlara cevap veren, bölgesel eğitim yapıları tasarlanabilecektir (Şekil 44) [66].

- **Okul Büyüklüğünün Ortaya Çıkışı**

Bruabaker [66] 'a göre , okul ya da okulla bağlantılı sistem , büyüklüğü belirlenmeden düşünülmemeli, planlanmamalı, tasarlanmamalı ve inşa edilmemelidir.

- **Bireysel Öğrenme İçin Mekanlar**

Şekil 45. Turf: Bireysel öğrenme için 5 öğrencilik mekan [66].

Gelecekte uygun mekanların, çok çeşitlilikteki öğrenme stilleri ile bağdaştırılması ihtiyacı doğacaktır.

- Küçük gruplar (ofis ölçüsü içinde 5 öğrenciden oluşan gruplar için) için bireysel mekan (Şekil 45)
- 10-25 öğrenci için orta büyüklükte mekan
- 50-200 öğrenci için tiyatro, yemek salonu, çok amaçlı salon, 600-1200 veya 2400 kişilik tamamen öğrenci ölçülerine uygun spor salonu [66].

Bruabaker [66]' göre, ciddi bir biçimde planlandığı, yapıldığı ve yönetildiğinde okullar; dünyanın çok geniş bir kesiminin isteyebileceği mekanlar olarak tasarlanacaktır. Sadece öğrenme ve öğretme yeri olmamasına rağmen, gelecekte eğitimde temel mekanlar olacaktır. Bireyin ve tüm ailenin temel beceriler kazanma, araştırma yapma, sunu hazırlama ve iş-meslek-tarih-sanat ve dil öğrendiği mekanlar olarak görülecektir. Bütün bunlar evde , okul otobüsünde, işte yapılabilecek işlerdir. Fakat okul; konularla ilgili gruplama yapma, hem basılı hem de elektronik medyayı kullanma, her bireyin tek olarak ihtiyaç duyduğu farklı müfredatı toplama yoluyla öğretilen bilgilerin organize edilmesini sağlar. Öğrenme ve öğretmede yoğunlaştırır. Aynı zamanda okul; birlikte öğrenme için toplanma mekanı ve öğrenmeyi teşvik eden, kolaylaştıran çevreyi sağlar [66].

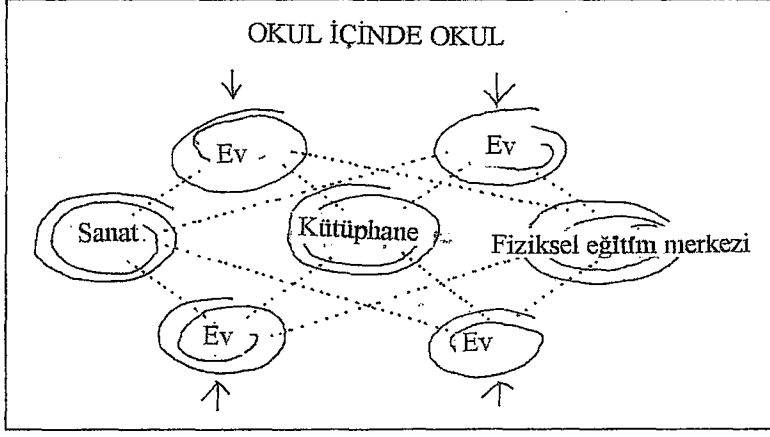
• Yenilik İhtiyacı

Okuldaki temel yenilikler ; 20 öğrencili sınıflar, özel mağazalar ve laboratuvarlar, bilgisayar teknolojisi, modern ofis binalarında bulunan esnek ve uyarlanabilir mekanlar, toplumsal okul ve takım eğitim fikirleridir. Eğitim mimarisi yeniliği yakaladığı zaman, planlamalar, kullanılan okul binaları ve okulun içerdiği ekipmanlar değişecek, yenilikler yayılacaktır.

Sağlıklı ve teşvik edici bir toplumun ihtiyaçlarını karşılamak , yenilik fikirlerini beraberinde getirmektedir. Etkili okullar yaratmak için, eğitim mekanları tasarımında yenilik yapılmalıdır [66].

• Okul İçinde Okul

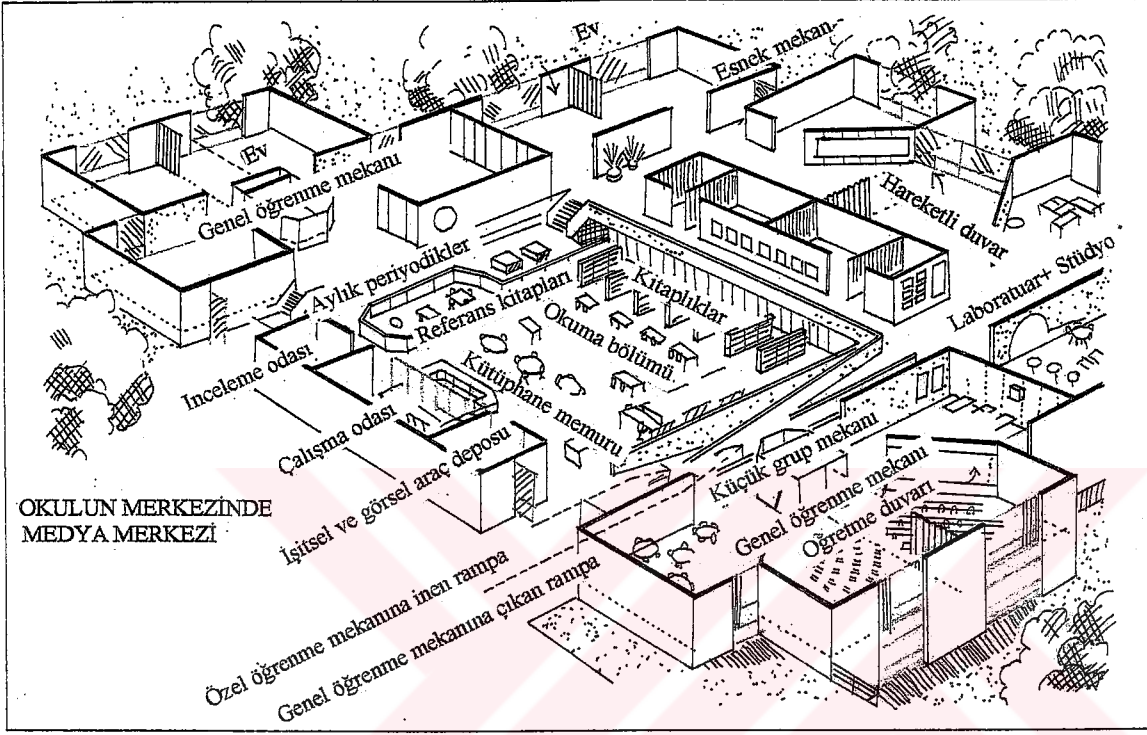
Okul içinde okul; büyük okulların tekrar parçalanarak, her biri kendi içinde mekana ve kimliğe sahip 6 küçük okul olan “ev planına” dönüşmesidir (Şekil 46).

Şekil 46. Küçük okullar için okul içinde okul [66].

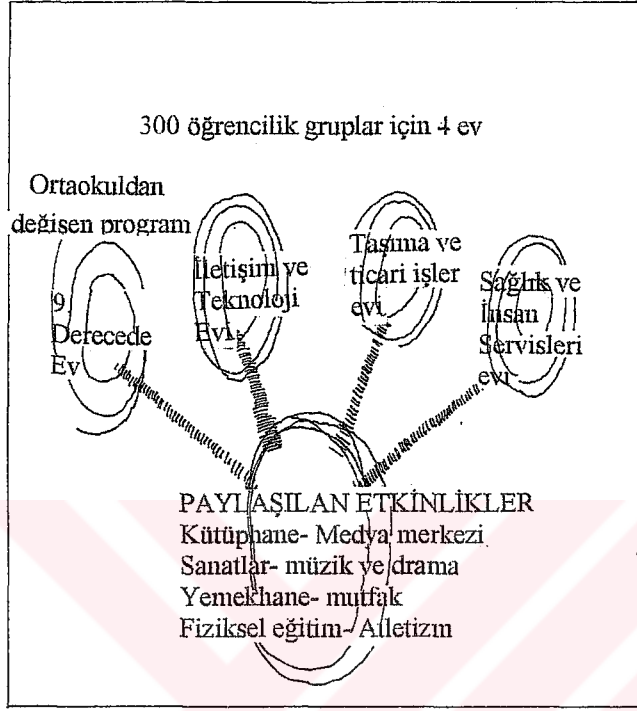
Okul içinde okul planı (Şekil 47), okulun ofis ve çalışma odalarının etrafındaki genel öğrenme mekanlarından oluşur. 4 okul, bazı özel öğrenme mekanlarını (fen, el sanatları ve zanaatları laboratuvarı , teknik eğitim ve müzik) ve birbirine yakın ama ayrı birimleri (çok amaçlı salon ve fiziksel eğitim mekanı) paylaşır [66].

Okullar artık, eskisinden daha geniş ve eğitim fırsatları daha fazladır. Geniş okullar bazı disiplinler için (fiziksel eğitim, tiyatro ve müzik, fen ve teknoloji) daha çok etkinlik sağlayabilirler.

Şekil 47. Ortadaki medya merkezinin etrafında iki katlı ev [66].

Geniş okulların seçilmesinin sebebi, daha kompleks , ekonomik, kültürel, sosyal ve daha rekabete dayanır olmalarıdır. Büyük okullar daha geniş mekanlara, daha çok okul otobüslerine sahiptir. Daha az yürütür. Bunun aksine 3000 öğrencili ortaokul, genellikle “megastrüktür” tekil binalardan oluşan, master plana uyumlu olmayan çok sayıda ekten meydana getirilmiştir. Öğrenciler katlardaki koridorları ve merdivenleri kullanırlar (Şekil 48) [66].

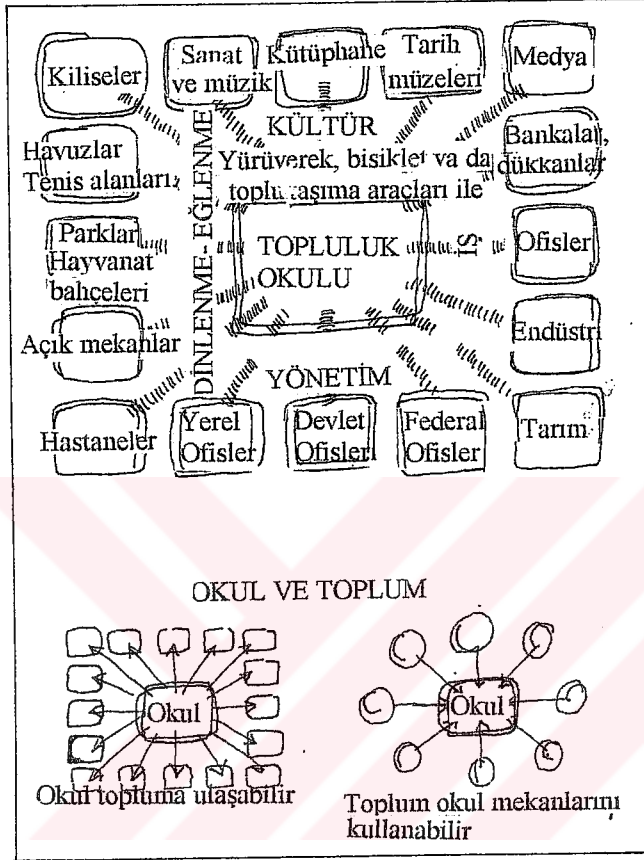
Şekil 48. 4 okul içinde okul birimine sahip Chelsea lisesi [66].

- Çok Konumlu Okul

Pek çok okul öğrencisi, zamanlarının büyük çoğunluğunu okulda geçirir. Bu tempo, otobüslerle bir başka lisenin atletizm faaliyetlerine veya nadiren gidilen müze, laboratuvar, ofislere gidişle rahatlatılmaya çalışılmıştır.

Bir merkezli koleje devam eden 1. sınıf öğrencilerinin durumu bunun tersidir. Her gün yatakhane, yemekhane, kütüphane, sınıf, laboratuvar, stüdyolar, spor salonu ve yüzme havuzu, kampüs dışındaki lokantalarla iç içedirler. Bir veya daha çok otobüse binme ve yürüme imkanları vardır. Alternatifler oldukça özgür, çok çeşitli, çok konumludur (Şekil 49) . Öğrenciler eğitimleri için, kampüs dışına gidebilirler. Devlet binalarını, özel ofis binalarını, bankaları, laboratuvarları, fabrikaları, medya binalarını, hastaneleri, yöresel

kütüphaneleri, müzeleri, konser salonlarını, kolejleri ve üniversite kampüsünü kullanabilirler [66].

Şekil 49. Eğitim mekanında toplum [66].

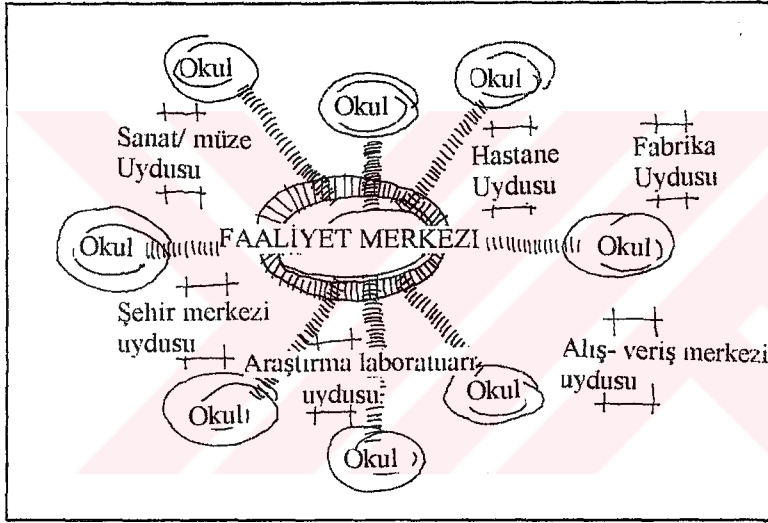
• Bölgeselcilik

ABD ve Kanada, çok çeşitli kültürler, iklimler, coğrafi bölgeler, imkanlar, endüstriler, işlerle çevrili geniş devletlerdir. Buna rağmen, bu ülkelerde okul tasarımcılarının eğitim mimarlığı üzerine standartlar yüklemeleri de sakıncalar içermektedir. Gerçekte aynı bina çözümleri farklı bölgelerdeki ile aynı anlayışı taşımamalıdır [66].

- Her okul kendi özel karakterine sahip olmalıdır

Okullar kar taneleri gibidir. Hiçbiri birbirine benzememekte, fakat hemen hemen hepsi aynı karakteristik özellikleri içermektedirler [66]

Bruabaker [66] ' a göre, her okul, yüzlerce öğrenci, düzinelerle fakülte elemanı, okul ziyaretçilerinden etkilenir. Eğitim programında, yüzlerce insanın deneyimleri etkilidir. Eğer bir merkez, öğrenci kişiliği üzerinde etkili ise; doğal olarak onlar için tasarlanmış programların öğrencinin öğrenme deneyimi üzerinde etkili olacağını söylemek mümkündür.

Şekil 50. Uydu okullar [66].

- Sınıf Planlaması

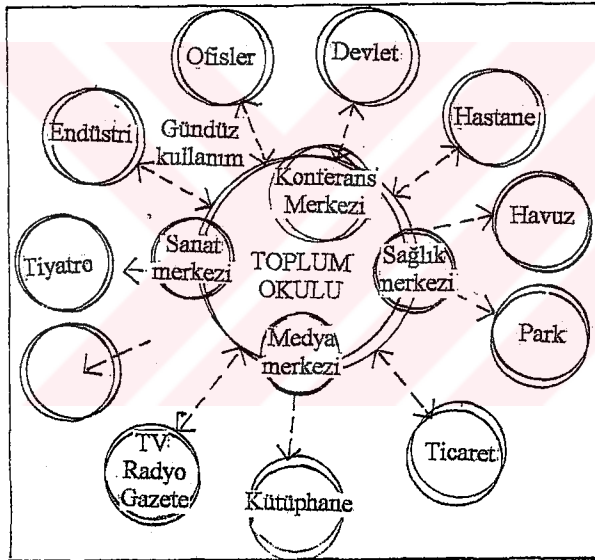
Okul ile ilgili bütün tartışmalar, “sınıfların nasıl tasarlanacağı”, “ne kadar geniş olacağı”, “ne şekilde olacağı”, “ölçülerinin ne olacağı”, “doğal araçların kullanımı”, uygun oturma ve çalışma mekanları” üzerinedir.

Düzinelerce eskiz, farklı sınıf planlama tiplerini de ortaya çıkarmıştır. Bunlar yoğun ızgara plan, organik plan, İki tarafında da koridor olan sınıf düzeni, iki tarafında genel sınıflar olan koridor düzeni, sadece bir tarafında koridor olan koridor düzeni, tek tarafında

sınıflar olan dış sirkülasyon, ofisin paylaşıldığı çift taraflı koridor düzeni, kümelenmiş beş köşeli sınıflar, altıgen ve yedigen sınıflar, küçük ev planı, 200 öğrencilik orta büyüklükte ev, açık plandır (Tablo 7) [66].

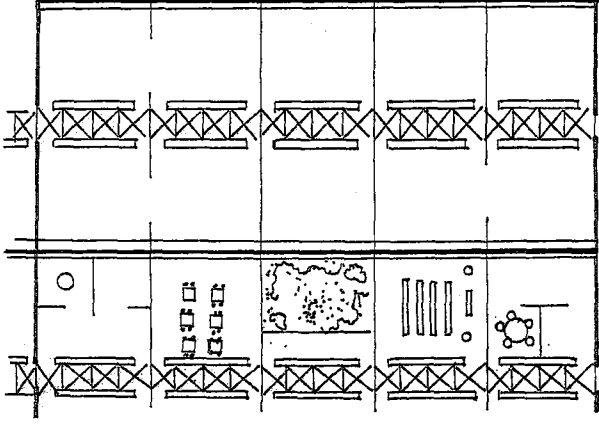
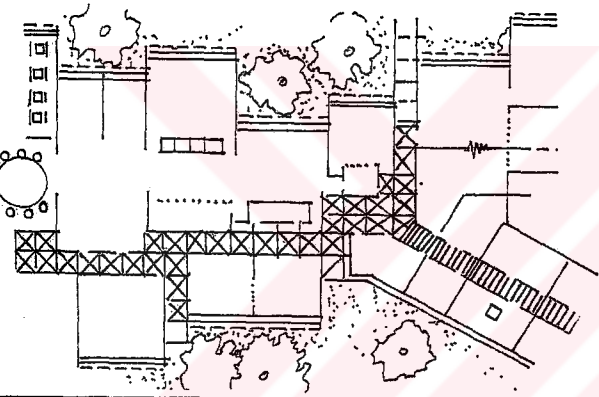
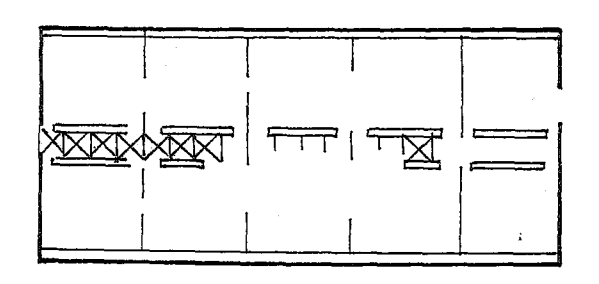
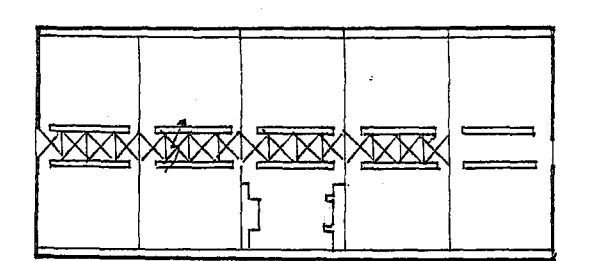
• Toplum Okulu

Bruabaker [66] 'a göre, okullar, sadece orta eğitim yaşındakilere hizmet vermek yerine, toplum merkezi de olabilirler. Pek çok etkinlik paylaşılabilir ve yeni iletişimler kurulabilir. İleride okul kütüphanesi ile toplum kütüphanesi birleşecek ,yeni kütüphane merkezinden bilgiler elektronik olarak evlere gönderilebilecektir (Şekil 51).

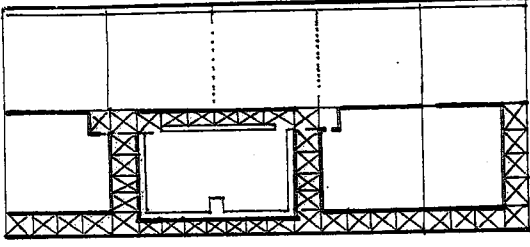
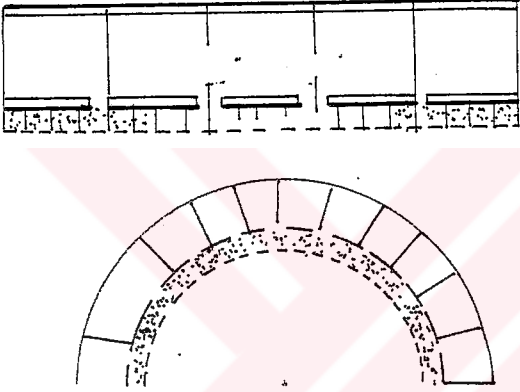
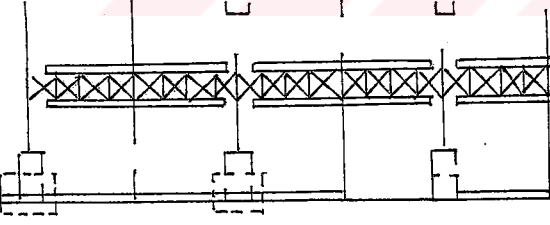
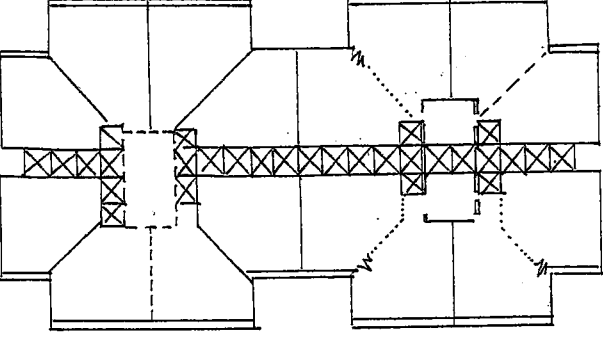

Şekil 51. Başarılı bir öykü: Toplum okulları [66].

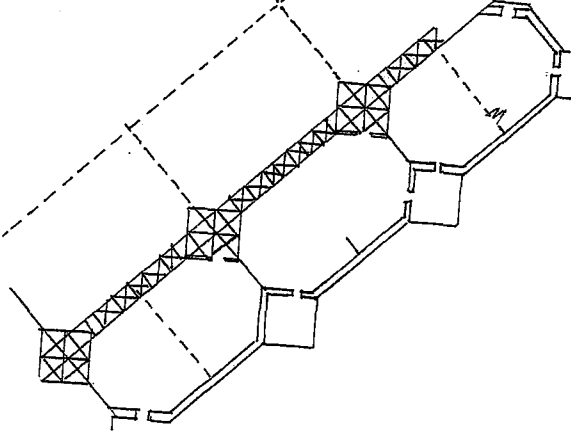
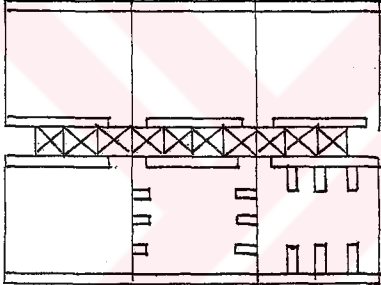
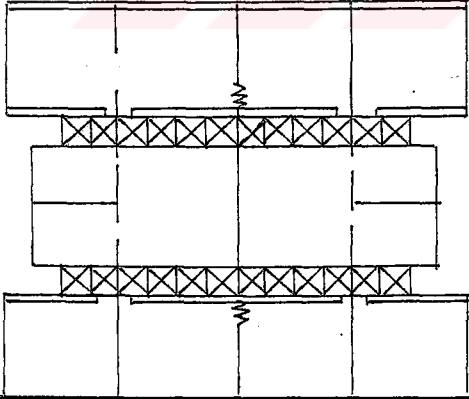
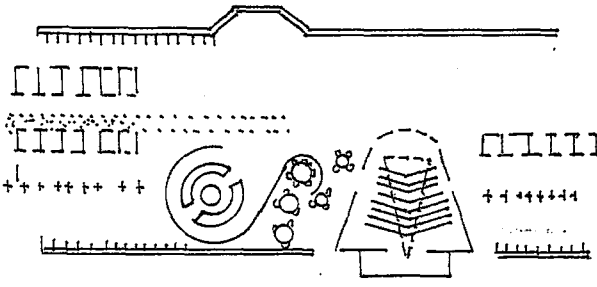
Tablo 7. Sınıf planlaması tipleri [66].

SINIF PLANLAMASI TIPLERİ		
Yoğun ızgara plan		<ul style="list-style-type: none"> - Formal, - Mekanistik - Geniş ve uzun koridor planlaması - Penceresiz sınıflar - Modüler tasarım - Bunaltıcı ve eziyet verici
Organik plan		<ul style="list-style-type: none"> - Düzensiz - Her sınıfın kendine ait özellik taşıması - Değişen mekan ihtiyaçlarına uyarlanabilme özelliği
İki tarafında da sınıf olan koridor		<ul style="list-style-type: none"> - Sınıfta bir tek öğretmenin ders verdiği sınıf - 25 öğrencilik sınıflar - Sınıf= Öğretmen ofisi+ çalışma odası - Kişisel
İki tarafında da genel sınıflar olan koridor düzeni		<ul style="list-style-type: none"> - Genel sınıflar - Sınıfın farklı öğretmen tarafından kullanılması - Branş öğretmenlerinin kullandığı ve çalıştığı ofisler

Tablo 7'nin devamı [66].

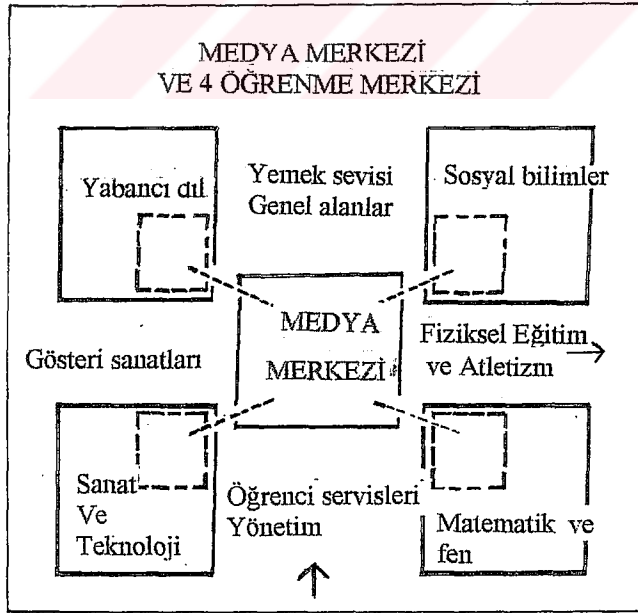
SINIF PLANLAMASI TIPLERİ		
Sınıfları birbirine açılan sadece bir tarafında sınıf olan koridor		<ul style="list-style-type: none"> - Ford Collins plan tipi - Sirkülasyonun bir tarafında sınıflar - Koridorun dış mekana ve sınıflara açılması
Tek tarafında sınıflar olan dış sirkülasyonlu planlama		<ul style="list-style-type: none"> - Laboratuvarlar ve geniş mekanları pencere, manzaralı, doğal ışıklı, doğal havalandırmalı
Ofisler ve deponun paylaştığı çift taraflı koridor		<ul style="list-style-type: none"> - Konferans ve deponun paylaşılması - Ofisler= Özel sohbetler+ telefon görüşmeleri+ küçük grup etkinlikleri
Kümelenmiş 5 köşeli sınıflar		<ul style="list-style-type: none"> - Sınıflar, kapılı- kapısız - Çeşitli öğrenim duvarları ile kısmi olarak birbirine açık

Tablo 7'nin devamı [66].

SINIF PLANLAMASI		
Altıgen, yedigen, sekizgen sınıflar		<ul style="list-style-type: none"> - 1960'lı yıllar - Sınıflara özel donatı ve ekipmanların hazırlanması - Frank Lloyd Wright'dan esinlenme
Küçük ev planı		<ul style="list-style-type: none"> - 125 öğrenci için - Her sınıfın farklı amaç için kullanılması
200 öğrencili orta büyüklükte ev		<ul style="list-style-type: none"> - Eşit ofis ve ev olanakları içeren büyük okul içinde okul planı - Esnek - 9.12 m genişliği ve 30.4 m uzunluğunda - paylaşılan etkinlik merkezi - Her öğrenciye 1.5 m² alan
Açık plan		<ul style="list-style-type: none"> - Bireysel öğrenme için yeniden tasarlanmış mekan

• Yeni Kütüphaneler

Gelecekte okul kütüphaneleri, okulların aynı zamanda toplumun olanak merkezleri olacaktır. Öğrenciler ve aileleri orada pek çok imkanın bulunduğunu ve daima yardım bulabileceklerini bilecekler; eğer bilgi oradan ulaşılamıyorsa, kütüphane personeli devlet, eyalet ve dünya kütüphanelerini tarayabilecektir. Yerel kütüphane sistemleri ile toplumun bütün okullarının işbirliği mümkün olabilecektir. Bu bakış açısı ile gelecekte tüm okul kütüphane, bilgi merkezi, öğrenme merkezi, medya merkezi veya kütüphane tanımını en iyi şekilde geliştirecek yerler olacaktır. Bazı insanlar dünya kütüphanesini, hala” basılı ve elektronik medyanın hazırlandığı, düzenlendiği, depolandığı ve kullanıldığı temel mekan” olarak tanımlamaktadır. Gelecekte de bütün okul bir kütüphane olabilecektir. Eğitim malzemeleri tüm okula dağıtılacak; bilimsel kitaplar, periyodikler, teypler, filmler, plaklar, diskler, fen laboratuvarları, sınıflar, araştırma mekanları ve ofislerinin çok yakınına yerleştirilebilecektir. Sanat için elektronik ve basılı medya olanakları kullanılacaktır (Şekil 52) [66].

Şekil 52. Medya merkezi+öğrenme merkezi [66].

• Yerleşim Planlaması - Master Plan

Master plan, yerleşim ve binaların nasıl genişleyebileceğini , gelecekteki strüktürlerin nereye yerleştirilebileceğini göstermektedir. Aynı zamanda bu planlar, gelecekteki strüktürlerin ,yollar, parklar ve hizmet yerlerinin nerelerde olacağını; korunan ağaçlık, çimenlik, bahçe, ıslak alan , oyun alanları gibi açık mekanlara yerleştirilmemesi gerektiğini de belirtmektedir.

Master plan; düzenleme, var olan ve tasarlanan topoğrafya, yerleşimden görünüşler, ağaçlar ve diğer bitkilerin yerleşimi, ölçüleri, ıslak alan yerleşimi, drenaj dokusu, yol ve cadde geçişleri, servisler, yaya ve bisiklet yolları, binaların komşuluk niteliği, yasal geri çekme mesafesi, kullanım hakkı gibi ölçü, şekil ve doğal nitelikleri tanımlamaktadır [66].

Her okul kampüsünün gelecekte gelişimini gösteren bir master plana ihtiyacı vardır. Fakat çoğu okulların zamana uygun ve takip edebilecekleri bir master planları yoktur. Okulların genel olarak aşağıdaki konuları içeren master planlara sahiptirler (Tablo 8):

- Geleneksel merkezi plan
- Avlulu sistem
- Akıl-beden-ruh sistemi
- Yoğun ev planı
- Geleneksel organik plan
- En kısa ayak izli şehir yerleşimi
- Büyük ayak izli plan
- Lineer plan ve merkez avlu
- Öğrenci caddesi
- Yeni ve eskinin zengin karışımı
- Kütüphane çevresinde 4 ev
- Şehir içinde köprülü cadde [66].

▪ Öğrenme Çevresinde Renk

En son moda renkleri okulda kullanmak çok teşvik edici olabilmektedir. Buna rağmen bazı bilimsel yaklaşımlar, buna şiddetle karşı çıkmaktadır. Çünkü kişisel tercihler

Tablo 8. Master plan şemaları [66].

Geleneksel merkezi plan	Avlulu sistem	Akıl- Beden -Ruh sistemi
Yoğun ev planı	Geleneksel organik plan	En kısa izli şehir yerleşimi
Büyük ayak izli plan	Liner plan ve merkezi avlu	Öğrenci caddesi
Yeni ve eskinin zengin karışımı	Kütüphane çevresinde 4 ev	Şehir içinde köprü cadde

ya da seçimler renk seçimini daha da karmaşık hale getirebilir. Güzellik ve moda, rengin temel amacını ve okulla bağdaşan işlevsel değerini azaltabilir.

Çok zor geometrik parçalardan oluşan çağdaş binalar, görsel etki yaratan renk paleti ile birlikte kullanılabilir. Çoğunlukla en iyi yaklaşım tek ve farklı mimari oluşturmasına imkan sağlayan doğal renklerin kullanılmasıdır [66].

21. yüzyıl okullarında renk seçimi farklı kullanıcılara göre yapılmaktadır. Bu durum çok küçük çocuklardan, toplumsal etkinliklere katılabilen yaşlı grubunu içeren geniş bir grubu içine almaktadır. Renk seçimine ait teknik bir yaklaşım da, kullanıcıların üzerinde çeşitli yollarla olumlu etki yapan mekanlar üretilmesidir. Renk seçimi mekanın amacını çok iyi anlayarak yapılmalıdır. İşlevsel renk; kimlik, doğrudan yardım ve görsel ilgi sağlamaktadır.

Sıcak renkler, ilgiyi başka yöne çekerler. Açık sıcak renkler ilköğretim çocukları üzerinde olumlu etkiler yapmıştır. Soğuk renkler ise, yumuşaklık, soğukluk ve daha iyi konsantrasyon için pasif etki oluşturmuştur. Soğuk renkler; kütüphaneler, çalışma mekanları ve bireysel çalışma mekanlarında kullanılmalıdır. Liseler için işlevsel renk, soğuk ve yumuşak renklerdir. İlköğretim okulları için işlevsel renkler; sıcak, öğrencilerin duygularını keşfetmesine neden olan açık renklerdir [66].

Küçük çocuklar, renk içindeki değişiklikleri fark edemezler. Çok bilinen renk şemaları onlar üzerinde etkili olmayabilir. Erken çocukluk devresindeki çocuklar, kendilerinden büyük çocuklardan daha içe dönük bir eğilim gösterirler. Sıcak renkler bu yaştaki çocukların ilerlemelerine etki edebilir. Temel eğitim duvarı; altın rengi, yeşil, mavi renklerinden oluşturulmalıdır. Genel olarak okul çevresinde doğal malzemeler kullanılmalıdır. Binalar aydınlatma değeri %50-60 arasında olan renklerle boyanmalıdır [66].

2.2.3. OECD 1988 Lidingö Semineri Sonuçları

OECD tarafından 1988’de düzenlenen seminerde, fiziksel çevrenin eğitim üzerindeki etkisi üzerinde durulmuş, başarılı okul binasında olabilecek özellikler aşağıdaki şekilde belirlenmiştir [67].

- **Gizli Müfredat**

Okul müfredatı, çalışma akışı olarak tanımlanır ve amaç-metotları içerir. Müfredat programı, hala pek çok eğitim sisteminin gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Fakat çoğu bilgi formel müfredatın dışında öğretilir [67].

- **Süreklilik Yöntemi**

Okulun işleyişi, “dinamik, gelişmeye açık ve sürekli”dir”. Okul farklı yaş gruplarına hizmet eder ve farklı etkinlikler sağlar. Okul; araştırma, deney, geliştirme ve oyun imkanı yaratmalı, yaşam kalitesini yükseltmeye yardım edecek öğrenme çevresini sağlamalıdır [67].

- **Öğrenci Perspektifi**

Ann Skantze (1988)’ ye göre, öğrencilerin okul mimarisi ve formu olumlu bir bağlantı kurmaları mümkündür. Okul binası “bulmak ve icat etmek için bilgi edinmenin önemli bir parçasıdır” gerçeğini yansıtmalıdır [67].

Okul içindeki etkinlikler, eğitim ile ilgili ve sosyal görünümüdür. Öğretme mekanı, sadece müfredatın verildiği yer değil , aynı zamanda çocukların vakit geçirebildiği ve dikkatlerini toplayabildikleri yerlerdir [67].

- **Mekan Ayrımı**

Toplantıda bir grup, “ bina ve okul yeri hem öğretme, hem de öğrenmeyi içermektedir” derken, diğer grup “ okul ve çevresi muhteşem olmalıdır” demektedir [67].

- **Tasarım ve Planlama**

Fiziksel görünümü de kapsayan okul çevresi, eğitim ihtiyaçlarının da bir göstergesidir. Bunlar zamanla başarılı okul binasının karakteristikleri ile değişecektir. Tasarım ve getirdikleri ile bina karışımı, okulun geleceğini ve çevresini etkileyecektir.

Katılımcılar, okul binalarının ve yerleşiminin ana fonksiyonunun, müfredatın verilmesi olduğunu kabul etmişlerdir. Buna rağmen tasarımın, öğretme metotları ve öğrenme tarzlarına izin verecek esneklikte olması konusunda hemfikirdirler [67].

- **Mekânın “Yer” Olması**

Fiziksel çevre; çevresindeki elemanlarla tanımlanmış, sınırlanmış, bağlantılı mekanlar serisi olarak tanımlanabilir. Öğrenciler ve öğretmenler, bu mekânı kullandıklarında, onların algıladıkları ve kurdukları sınırlara uygun, onları taşıyan etkinliklerle 3 boyutlu bilgi edinirler. Bundan dolayı mekân belki de, yer haline gelmektedir. Böylece mekân, kişisel olmayan 3 boyutlu genişleme veya çevresel deneyimlerin paylaşımı haline gelir. Eğer çevresel bir nitelik varsa, bu geçiş çok önemlidir. Okullarda artık sosyal mekânların önemi anlaşılmaya başlanmıştır. Okullar öğrencilerin, çalışıp oynayabilecekleri bir çevreye, bütün okul boyunca sahip olabilecekleri ve kimliklerini bulabilecekleri yaratıcı bir atmosferden oluşan sokağa, öğrenci ve öğretmenlerin birarada yiyebilecekleri geleneksel odalara dönüşmektedir [67].

Okulun, hem içinde hem de dışında bazen küçük, bazen büyük gruplar halindeki çocukların toplanabildikleri çeşitli mekânlara ihtiyacı vardır. Bu mekânların aitlik, sahiplik hissettirici, davet edici karakteristik özelliklere sahip olması gerekir [67].

Toplantının sonunda, bütün bu tartışmaların sonucunda başarılı okul binalarının genel olarak sahip olması gereken özellikler 4 grupta toparlanarak yayınlanmıştır.

a. Okul fonksiyonel bir çevredir:

İyi tasarımlarda mekan; etkili ve esnek olacak, farklı kullanımlara, kullanıcı gruplarına imkan verecektir. Binadaki odalar ve alanlar bu kullanım ile kolayca kimlik kazanacaklardır.

Tasarım, büyük ve çocukların fiziksel engelleri ile beraber bütün ihtiyaçlarına olanak sağlayacak, ses ve ışıklandırma çeşitliliği sunacaktır. Bu, temel bir teknik konu değildir. Fakat sosyal çevrenin farklı tipler için gerektirdiği ihtiyaçlar da göz ardı edilmemelidir. Diğer önemli teknik konular; ısıtma, havalandırma, uygun malzemenin kullanılması, güvenlidir [67].

b. Okul bir öğrenme çevresidir:

Mekanlar sosyal ve psikolojik açıdan yaratıcı olmalıdır. Aynı şekilde dış mekânlarda biçimsel-biçimsel olmayan oyunlar da gözlem ve keşfetmeye imkan verecek şekilde olmalıdır [67].

c. Okulun estetik bir boyutu vardır:

Bina görsel bir objedir. Bu yüzden hem tasarımı hem de kullanımı ile teşvik edici olmalıdır.

Renk ve doku kullanımı, eski ve yeninin karışımı bina çevresinin , cesaret verici ve yaratıcı olmasında önemli rol oynar [67].

d. Okul geniş çevrenin bir parçasıdır:

Başarılı tasarım; okulun tarihsel ve gelenekselliğini arttıracak, yerel ekoloji ile uyum sağlayarak yaratıcı ve kullanışlı olacak, fiziksel çevresi ile bütünleşecek tasarımdır [67].

2.2.4. H. Sanoff'un Çalışmaları

Sanoff ve arkadaşları (16) daha başarılı fiziksel çevreler yaratılması için, katılım tekniklerinden yararlanmışlardır. Bu yolla elde ettikleri verileri okul tasarımlarında kullanmışlardır. Aşağıdaki okulların her biri , bu teknikler sonucu oluşturulmuştur.

Rancho Cucamongo'daki Coyote Canyon ilköğretim okulu tasarlanırken mimarlar, öğrenciler ve eğitimciler aşağıdaki kararları beraberce almışlardır. Bu standartlara göre oluşturulan okul binası, bölgeye uygun ve başarılı bir okul binası olmuştur:

- Okul, geleneksellik hissine sahip olmalıdır.
- Okul, davetkar ve arkadaşça olmalıdır.
- Tasarım, doğal ışığı sağlamalıdır.
- Tarihi İspanyol tasarımının kullandığı elemanları kullanmalıdır.
- Okul çevresi, öğrenme etkinliğini içermelidir.
- Tasarım, öğrenci, öğretmen ve aileler arasında olumlu davranışlar teşvik etmelidir.
- Okul, çocuklar için tasarlanmalıdır.
- İç mekan, sıcak renkler ve doğal ışık birleştirilerek davetkar hale getirilmelidir [16].

Carolina'daki Davidson ilköğretim okulu öğretmen- öğrenci- veli ve mimarların işbirliği sonucu hazırlanmış, nitelikli eğitimin pedagojik değişimleri göz önünde tutulmuş, tasarımda toplumun tarihi kadar öğretmen ve öğrencilerin ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmuştur.

Nuntuchet ilköğretim Okulunda, öğretmenler ve mimarlar işbirliği yapmışlardır. Tasarımda pedagojik değişimler gözönünde tutulmuş, çevrenin tarihi yapısından yararlanılmış, binanın cephesini bu yapı belirlemiştir.

Toussaint Louverture ilköğretim Okulunda, toplumla ilişki tasarlanmıştır. Kişisel ve sempatik bir imaj yaratılmaya çalışılmış, yörenin özellikleri dikkate alınmıştır. Planda ve cephede kültürel semboller kullanılmıştır [16].

2.2.5. A. Taylor'un Çalışmaları

Hannover' de yapılan "Eğitim için mimari" sempozyumunda Taylor [68] 21. yüzyılda okul binalarında olması gereken kriterleri aşağıdaki şekilde açıklamıştır.

• Okul Binalarının Tasarım Kriterleri

Akıl, beden ve ruh olarak kullanıcıların gelişen ihtiyaçları, okul tasarımında biraraya getirilmelidir. Bunun anlamı "Mimari nasıl çocuk gelişimine yardımcı olabilir" fikridir. Taylor ve Presier a göre, bu fikir "Bir mekanda yaşayanların yaşayabilirlik seviyesi" olarak da düşünülebilir [68].

Vücut; bina içinde güvenlik, yaralanma ve ölümleri önlemeyi; akıl, yeterli mekan ve destekleyen fonksiyonlarla mekansal bağlantılarını; ruh ise mahremiyet, duygusal teşvik, estetik görünüşleri temsil etmektedir [68].

• Mimarlığa Tasarım Kriteri Olarak Müfredat

Fizik, matematik, tarih ve ekoloji bağlamında müfredat, tasarım kriteri olarak gözden geçirilmelidir. Böylece okul, doğru bir öğrenme çevresi olarak inşa edilebilir. Kısaca okul "3 boyutlu bir ders kitabı olmalıdır" (Tablo 9) [68].

Tablo 9. Taylor'a göre müfredat- mimari bağlantısı [68].

Müfredat	Mimari
Matematik	Taşıyıcıda geometri
Hayat Bilgisi	Oyun alanında çevreyi öğrenmek
Fizik Bilgisi	Taşıyıcı fiziği: Güç, yük , gerilim, basınç
Sosyal Bilgiler	Öğrenciler tarafından yerleşim analizleri yapılması
Dil Bilgisi	
Drama	İletişim ve tartışma için esnek mekanlar ve küçük tiyatro, sunum için galeriler

Sonuç olarak öğrenciler, binaların ve onların parçaları ile olan bağlantılarının nasıl olduğunu anlayabileceklerdir. Eğitim gerçek olmalıdır. Ancak çocuklar böylelikle ne istediklerini karşılarındakine anlatabilirler [68].

- **Amerikan Sınıfları İçin Bir Model Olarak “Tasarım Stüdyosu” Fikri**

Öğrenim sistemi, farklı disiplinlerle işbirliği yapılmasını, kendi kendine seçim yapabilmeyi ve hayat boyu öğrenmeyi desteklemelidir. Stüdyo fikri ile, istenilen takım çalışmasını destekleme, yaratıcı problem çözme ve algılama becerileri geliştirilir. Bu yüzden, çalışma mekanlarında bireysel çalışma masaları yeniden düzenlenmeli, yatayda çalışma alanları, düşeyde oyun alanları, sunuş galerileri ile eleştiri- fikir alış verişinde bulunma ve değerlendirme mekanları sağlanmalıdır [68] .

- **Esneklik, Genişleyebilirlik**

Ofis sistemleri, “tiyatrovvari yerleşim tasarımı” olarak düşünülen tasarım yaklaşımıdır. Bu sistemle, öğrenme çevresinde hareket kabiliyetinin artırılması, esneklik ve genişleyebilme amaçlanmıştır [68].

- **Eğitim Sistemi**

Okul düşünüldüğünde parça değil, bütün; objektif bilgi değil, bağlamsal bilgi; herkese anında ulaşabilen bilgi akla gelmelidir. Okullar ve okul tasarımları, geniş sistem düşüncesi içinde toplumun yaşanabilir bir parçası olmalıdır [68].

- **Çevresel Öğrenme İçin “Öğrenme Bahçesi”**

Okul tasarımlarında “ekolojik eğitimin” yapılacağı da düşünülmelidir. Buna “öğrenme bahçesinin gelişimi” de denilebilir. Tasarımda “ meyve bahçeleri, ağaç çiftliği, su koruma” projelerine yer verilebilir. Ekoloji ilkeleri; birbiri ile ilişkilendirme, ekolojik

döngü, takım arkadaşlığı, birlikte değerlendirme ve sürdürülebilirlik kavramlarını içerir. Bu tür mekanlarda öğrenci aktif olarak görev yapar [68].

- **Mekanlar Arası Yerleşim İlişkisinin Sağlanması**

Mekanların birbiri ile iyi ilişkilendirilmesi, toplum kaynaklarının en etkili biçimde kullanılmasını sağlar. Böyle bir tasarımda benzer olmayan sanat ve tasarım stüdyoları, müzeler, seralar, beslenme ve yemek yapma yerleri ile çalışma –dans-müzik stüdyoları görülebilir [68].

- **Hayat Boyu Öğrenim İçin Toplumun Okulu Kullanması**

Okulların toplum tarafından kullanımı, toplumun parçaları arasındaki iletişimi sağlar ve hayat boyu öğrenimi devam ettirir [68].

- **Öğrenme Laboratuvarı Olarak Topluluk**

Öğrenciler, fabrikalarda, müzelerde, mağazalarda, oto tamir atölyelerinde ve lokantalarda öğrenebilir. Eğitim sadece okulda değil, hayatın içinde, yaşayarak da öğrenilir [68].

- **Kullanıcı Önerileri ve Kullanım Sonrası Değerlendirme**

Mimarların okul mekanlarını, devamlılığını ve yönetimini daha iyi tanımlamak ve anlamak için yönetici, öğretmen, okul kurulu üyeleri, kullanıcıların tavsiyelerine ihtiyaçları vardır [68].

2.2.6. Uluslararası Heery Firmasının Destek Verdiği Çalışmalar

Atlanta kökenli mühendislik firması olan uluslararası Heery firması [69] “21. yüzyılda okullar nasıl olmalıdır” sorusunun cevabını bulmak için müdür, müdür yardımcısı

ve öğretmenler arasında “21. yüzyılda okullar” araştırması yapmıştır. Sonuçlar 21. yüzyıl okullarında istenen kriterler olarak sunulmuştur.

- Katılımcıların %89’u, ayrı bilgisayar laboratuvarı kadar her sınıfa bir bilgisayar istemişlerdir.
- Aynı zamanda sert plastik sandalyelerin daha konforlu oturma mobilyası ile değiştirilmesi istenmiştir.
- Yeni mobilya ve ekipmanla daha büyük mekan, bu sınıflarda doğal ışık ve iyi havalandırma tercih edilmiştir.
- Geleceğin okulları için yapılan tanımlamalarda “aydınlık, neşeli, davet edici “ sıfatları kullanılmıştır.
- Öğretmenlerin büyük çoğunluğu, tuvalet ve lavaboların her sınıfta olmasını istemişlerdir. %6-8’i, öğrencilerin her gün koridordaki tuvalete gidip gelmelerinin anlamsız olduğunu düşünmüştür.
- Farklı malzemeleri koymak için büyük sınıflarda küçük odalar tercih edilmiştir [69].

Araştırma sırasında başarılı okul binaları için gerekli diğer mekanlar ise aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- Sınıf ve koridorlarda gizli oyun alanları
- Okul projeleri ve sanat çalışmaları için yerler
- Daha geniş koridorlar
- “Kafeteryum” lar yerine ayrı spor salonu ve kafeterya
- Spor salonunda depo mekanları ve geniş soyunma salonları
- Sınıf içinde öğretmenler için geniş planlama bölgesi
- Öğretmen oturma ve konferans alanları
- Dışarıda banklar
- Avlular
- Güvenlik kamerası [69].

2.2.7. G. Hamaty ve D.C. Lines'in Çalışmaları

Hamaty ve Lines'a [70] göre, geleceğin okulları profesyonel eğitimciler, eğitim kurumları , eğitim programları ve yaklaşımları ile ilgilenen toplulukların kararları doğrultusunda planlanmalıdır. Bu yüzden profesyonel tasarımcılar, eğitimciler “gelecekte öğrencilerin istekleri nasıl olacaktır”, “Öğrenci nasıl ve ne öğrenmelidir”, “ Öğrenciler kendi çevreleri ve diğer çevrelerde nasıl bir araya gelmelidir”, “ bu konuda neler başarılabilir”, “ Nasıl bir çevre bu tip bir öğrenme için uygundur” sorularına cevap aramalıdır.

- **Eğitime Bakış Açısının Geliştirilmesi**

Planlama yaklaşımındaki en önemli adım, bina hakkında konuşmadan eğitimle ilgili tartışmaktır. Öncelikle bütün programlar tanımlanmalı ve eğitim ile ilgili dağıtım, amaçlar doğrultusunda başarılı bir biçimde kurulmalıdır. Tasarımcılar, ancak bundan sonra amaçları gerçekleştirecek en iyi fiziksel planlamayı yapacaklardır [70].

- **Eğitim Sistemleri**

Bölgelere ayırma ve disiplinler arası yaklaşım, farklı yaş grupları, performans temelli öğrenme yeniden gözden geçirilmelidir. Okul içinde küçük gruplar yaratma konusu düşünülmelidir [70].

- **Öğrenme Mekanı**

Gelecek on yılın okullarında katılımlı hızlı öğrenme için esnek sınıf mekanlarına ihtiyaç olacaktır. Öğrenciler, eğitime daha aktif olarak katılacaklardır. Bu durumda eğitim çevresinde veri toplama, teknolojiye yararlanma ve küçük-büyük grup öğrenimini sağlayan esnek mekanlar yapılması gerekecektir. Böyle mekanlarda, farklı fonksiyonlara hizmet eden daha çok mekan ve bağlantılı çalışma merkezleri düşünülebilir. Sınıflardaki gelişmeler öğrenciye işbirliği ile öğrenme, bireyselleştirilmiş öğretim, yorum yapma; öğretmene, çok sayıda öğrenci gruplarını tek mekanda çalıştırma imkanı verecektir [70].

- **Özelleştirilmiş Alanlar ve Yardımcı Mekanlar**

Sınıflar, çeşitli deneyler yapan öğrenci grupları tarafından veri toplanarak geliştirilecek, mekanlar ve depolama sistemlerine bu sistem içinde ihtiyaç duyulacaktır. Özelleştirilmiş mekanlarda öğrenciler uzun dönemli projeler üretebilecekler, “hayat boyu öğrenme” yeteneklerini geliştirebileceklerdir. Pek çok okulda “kütüphane-medya merkezi” binanın eğitim merkezi olacak ve çeşitli eğitim etkinliklerine destek sağlayacaktır [70].

- **Genel Mekanlar**

Genel mekanlar, okul içinde pozitif etkileşim için etkili sosyal çevreler yaratacak şekilde tasarlanmalıdır. Tasarımda yönetici ve öğretmenlerin mekanları, öğrencileri denetim altında tutabilecekleri ve onların güvenliklerini sağlayabilecekleri şekilde yerleştirilmelidir. Eğer medeni bir etkileşim isteniyorsa öğrencilere davetkar bir kafeterya sağlanmalıdır. Buradaki alternatif yiyecek dağıtım sistemleri, masa düzeni, renkler mekan içinde sosyal davranışı geliştiren atmosfer yaratmaya yardımcı olacaktır [70].

- **Toplum Katılımı**

Gelecekte toplum, tartışmaların daha çok içinde olacak ve eğitim mekanlarının tasarım ve kullanımına da kendisi yön verecektir. En genel eğilimlerden biri okul binalarının spor, drama, hayat boyu öğrenim ve toplum etkinlikleri ile bağlantılı olmasıdır. Böylece pek çok okul toplum merkezli okul haline gelecektir. Okullar akşamdan sonra ve 12 ay boyunca kullanılabilir. Tasarımda, okul binasının farklı zamanlarda çeşitli yönlerden kullanımını sağlayacak değişiklikler yapılması gerekecektir. Giriş çıkışlarda güvenliğin sağlanması için mekanik kontrol ve izleme sistemleri yerleştirilecektir [70].

Toplumun okulu kullanmasının diğer bir yolu da, çeşitli toplum kuruluşlarının öğrencinin gelişimine yardımcı olmak için okul içinde yer almasıdır. Toplum kuruluşları ve okulun çabası ile eğitim kaynakları daha etkili bir biçimde kullanılabilir [70].

• Teknoloji

Teknoloji, eğitim programını uygulayan öğretmenler için anahtar bir araçtır. Ses, video ve veri sistemleri öğretmenlerin öğrenci ve aileler arasında iletişimini kolaylaştıracaktır. Net-work, e-mail ve konferans sistemleri uzaktan eğitimi sağlayacaktır.

2.2.8. New York İçin Yeni Okul Tasarımı Yarışması

1989-1990 yılları arasında New York mimar cemiyeti ve özel eğitim kuruluşları tarafından "New York için yeni okullar" okul tasarımları yapılmıştır [71]. Tasarımlarda aşağıdaki başlıklar üzerinde durulmuştur:

- Küçük okullar ve eğitim başarısı
- Devamlılığın etkisi
- Ekonomi boyutunun yeniden incelenmesi
- Okul atmosferi

"New York için yeni okullar" yapan mimarlar da aşağıdaki nitelikleri uygulamaya geçirmişlerdir:

• Öğretmen ve Öğrencilerin Bireysel İhtiyaçlarına Saygı

Öğrenciler ve öğretmenler, ara sıra diğer öğretmen ve öğrencilerle toplanmak ve konuşmak için bazı mekanlara ihtiyaç duyarlar. Öğretmenlerin kendi özel eşyalarını ve öğretim malzemelerini depolamak ve kullanmak ; gerektiğinde özel telefon açmak, öğrenci ile sessiz ve özel konuşmak ; diğer öğretmenlerle karar vermek ve fikirlerini tartışmak için özel mekanları bulunmalıdır [71].

• Samimiyet

Sınıflar, toplum mekanları , koridorlar ferah, aydınlık ve davetkar olmalıdır. Canlı renkler, okulu özellikle küçük çocuklar için daha davetkar yapmakta, ferahlık hissi

çocuklarda sakin davranışlara yol açmaktadır. Her sınıfta daha çok pencere ve doğal ışık olmalıdır [71].

- **Güvenlik**

Küçük okullar geniş okullardan daha güvenlidir. Küçük okullarda herkes birbirini tanır ve bilir. Buna rağmen okullar, davetsiz misafirlere karşı da güvence altına alınmalıdır. Oyun alanları güvenli olmalı ve kolay gözlemlenebilmelidir [71].

- **Esneklik**

Okulların çeşitli büyüklükteki odalar, bağlantılı sınıflar, küçük tartışma grupları odaları, çeşitli toplantılar için mekanlara ihtiyaçları vardır. Bu mekanlar hareketli duvarlarla geçici ya da sürekli yapılabilir. Sınıflar çeşitli kullanımlara uyum sağlamak için yeteri kadar esnek olmalıdır [71].

2.2.9. 1998 Vancouver Konferansında Sunulan REFP Takım Çalışması Sonuçları

Refp takım çalışmasında [1] öncelikle 21. yüzyıla kadar Amerikan toplumunun gelişimi, eğitim yaklaşımları ve bunların mekanlarda uygulanması üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak aynı şekilde 21. yüzyıldaki toplum, eğitim yaklaşımı , bunların mekanlarda uygulaması üzerinde fikir yürütülmüş ve aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkarılmıştır:

- **Sosyal Eğilimler**

21. yüzyılda Amerikan toplumu, bilinçli toplum, anlık çağ, bilgi dönemine girecektir. Grup kararları ve koalisyonlar tarafından yapılmış politikalar üretilecektir. Ekonomi ya halkın kontrolünde ya da yerel ve evrensel arasındaki tartışmalarla halkın ilgisizliği ile ilerleyecektir. Yerel ve küçük, bireyselliğin ön planda olduğu, evrensel sosyalleşme yaşanacaktır. Ekonomilerde, uluslararası zenginlik kutuplaşması artacak, buna rağmen ekonomi, ülkeler arasındaki bilgi akışının hızlı olması nedeni ile daha iyi kontrol

edilecektir. Enerji çok pahalı olacak, koruma çabaları artacak, sürdürülebilir/yeşil çözümler gelişecektir. İletişim anlık ve her yerde olacak (Multi-medya, kişisel ve çok boyutlu); taşımacılık her şekilde olabilecektir (bisikletle, yürüyerek, elektrikle, demiryolu). Taşımacılık büyük girdi sağlayarak iletişim ile birleşecektir. Böylece uzaklıklar da yok olacaktır. Toplum; geleneksel aile, küçük birim, çalışma merkezi, gerçek toplumlar, paylaşılan kaynaklar ve toplumun birlikte çalışmasının önemini kavrayacaktır. Aile tanımı daha da genişleyecek, boş zamanlar çocukları yetiştirmeye ayrılacak, daha az bireysellik yaşanacaktır. Daha çok umut, daha çok dinlenme zamanı, aynı ilgi alanlarında olanlar için daha çok iletişim kurma, network ile daha çok evrensel iletişim olacak, insanlar daha çok eğitim görecektir [1].

• Eğitim Yaklaşımları

Çocuklar, kişisel potansiyelleri ve sosyal becerilerine odaklaşacak, özgün öğrenme stilleri için daha farklı metotlar üretilecektir. “Öğrenme yeri her yerdir” anlayışı gelişecektir. Evrensel müfredat geçerli olacaktır. Etkinlik temelli öğrenme ve çalışma, araştırma için bilgi girişinin öğrenilmesi, yaşam boyu öğrenme stratejileri belirlenecektir. Ev okulları ve ayrıcalıklı okullarla uyumlu farklı okul yapıları yapılacaktır. Beyin araştırmaları bulguları iletişim, işbirliği ve öğrendiğini anlamayı teşvik edecektir. Aileler, beraber öğrenmeye yönelecektir [1].

• Eğitim Yaklaşımlarının Mekanlarda Uygulanması

Fikirselsel ve tam anlamıyla tek odalı okullara dönüş başlayacaktır. Çalışma merkezleri, daha az sınıf ve öğretmen, daha çok öğrenme etkinliği, yılın 12 ayı okul, yatılı okul fikri belirleyici olacaktır. Eğitim, dinlenme, hastane ve diğer toplum etkinlik merkezleri ile işbirliğine gidecektir. Bezelye temelli esnek öğrenme çevresi, kişisel-küçük gruplardan öğrenme çevresi, eğitimin bütün seviyelerini barındıran öğrenme köyü gibi toplum merkezi, daha çok toplum mekanı ayrılacaktır. Binalar için özel ve devlet bölgelerinde pay ayrımı artacaktır. Küçük etkinlikler yaygın bir şekilde yapılacaktır. Sınıflar eskisi gibi kalacaktır. Değişen bina kodları, eğitim binalarının tanımlanmasında önemli olacaktır. Medya merkezleri teknolojik olarak ilerleyecektir. Sınıflar, farklı yaş

grupları, bütünleşmiş müfredat, araştırma ve teknoloji için yeniden tanımlanacaktır. Evrensel öğrenme ve bilgi girişi için tasarım yapılacaktır [1].

2.2.10. OECD'nin Öğrenme Mekanını Yeniden Tanımlama Konulu Raporu

Raporda eleştirel bir sunum içinde yeni ekipmanların kullanımı, öğrenci ve öğretmenlerin değişen rolleri, yeni öğretme modellerinin öğretilmesi için “ geleceğin okulu” kavramı irdelenmiştir. Ayrıca tasarım ve eğitim çevresinin kullanımını içeren 4 gösterge üzerinde durulmaktadır [72].

• Öğrenme Mekanının Yeniden Tanımlanması

Teknolojilerin getirdikleri ile bilgisayar laboratuvarları, bütün öğrencilerin belli bir çerçevede bilgisayar kullanabilecekleri ve aynı zamanda grup eğitimine imkan veren mekanlar olarak görülmektedir. Eğitimciler , bilgisayar laboratuvarlarında; öğrencinin beraber çalışması , temel işlerin tasarımı , diğer araç-gerecin kullanımı (Robot ve diğer kontrol araç gereci), bilgisayar laboratuvarları ve çalışma mekanı arasında görsel ilişki etkinliklerini aramaya başlamışlardır [72].

Zamanla okul içindeki sınıflar, bilgi teknolojilerinin daha geniş alanda kullanılmasını sağlamak için değişmiştir. Değişik laboratuvar tipleri özel müfredatların gerektirdiği esnekliğe imkan sağlamışlardır. Laboratuvarların çeşitliliği de, büyüklük ve organizasyon açısından içindeki faaliyetlere göre değişmeye başlamıştır. Laboratuvarlarda; grup çalışması, temel işlerin tasarımı, diğer araç ve gereçlerin kullanımı, çalışma mekanı ile görsel ilişki aranmaktadır [72].

Taşınabilir bilgisayarlar; okulun esneklik, mekan ihtiyaçları, acil ihtiyaçlarının kullanılması problemlerini çözmüştür. Sınıflar arasındaki paylaşılan kaynak alanları, hazır bilgisayar girdilerinin kullanımını kolaylaştırmaktadır.

Okul ve eğitim otoriteleri, genel olarak, bilgi teknolojilerinin daha geniş alanda ve sıkça kullanımını teşvik için, doğrudan bilgisayar kullanımına yönelik çalışmalar yapmaktadırlar. Bu konuda yapılan araştırmalar; sınıf içinde ek mekan, işbirliğini ve

proje tasarımını artırıcı önlemler ve öğretmenlere farklı sınıf düzenleme örnekleri sunmak üzerine yoğunlaşmıştır [72].

- **Uzaktan Eğitim**

Uzaktan eğitim ve açık öğretim, yıllardır tartışılan bir konudur. Pek çok araştırmacı, öğretimin okul binasından bağımsız olabileceğini savunurken, özel öğretmen ve diğer etkinliklere de önem vermektedirler [72].

Bilgisayar, öğrenci ve öğretmenlerin daha çok bilgiye sahip olmalarını sağlamıştır. İnternet yardımı ile dünyadaki akademik kütüphanelerin verilerine her yerden ulaşılabilir. [72].

Dünyada, öğretmen ve öğrenciler arasındaki iletişim elektronik posta ile mümkün hale gelmiştir. Ayrıca internet , ekonomik ve kültürel farklılıktaki öğrenciler arasında iletişimi arttırmıştır. İnternet ile iletişim ve taşınabilir bilgisayarların kullanımı, öğrenciye okulda kazandırdığı bilgi ve kapasiteyi evde de kazandırmaktadır. Bu sistem, kırsal kesimlerdeki okullarda kolayca kullanılabilir, sınıf ölçüsü azaltılabilir [72].

- **Yeni Kullanımın Getirdikleri**

Eğitimde bilgi teknolojilerinin araç gibi kullanımı, öğretmenin gelişimini zorunlu hale getirmiştir. Okulda, öğretmenin gelişimini destekleyici organizasyon ve tasarımlar yapılmalıdır [72].

Okul içinde bağımsız çalışmak ve kendi başına öğrenmek isteyen öğrenciler için eğitim servisleri yapılmalıdır. Torrens Valley enstitüsünde kampüs içindeki binada küçük kaynak ve bilgi merkezleri, bağımsız grup çalışması için açık ofisler tasarlanmıştır [72].

Sınırlı kaynaklarla en iyi teknolojik verilere ulaşmak isteyen pek çok okul, diğer okullarla teknoloji kaynaklarını paylaşmaktadır. Eğitim etkinlikleri ve araçlarının kullanımının daha geniş alana yayılması ile pahalı bilgi teknolojilerinin kullanımı

yaygınlaşmıştır. Aynı zamanda okullar “yaşam boyu öğrenme” isteğini arttırmak için toplantılar düzenlemelidirler [72].

- **Eğitim İçin Destekleyici Etkinlikler**

Geleneksel kütüphane kültürü, bilgi teknolojilerinin kullanımı ile değişmekte ve “bilgi merkezlerine” dönüşmektedir. Cd-rom’lar, video diskler, internet ile bilgi merkezleri çok uzaklara ulaştırılabilmektedir.

Bilgi teknolojileri konusunda deneyim kazanan öğretmenler, diğer öğretmenlere kaynak oluşturmaktadırlar. Teknoloji temelli gelişim merkezleri, bilgi teknolojileri öğrenme ortamı ve öğretim metotları hakkında yeni fikirlerin alış verişine olanak sağlamaktadır [72].

2.2.11. Georgia Üniversitesinin İlköğretim Okulları İçin Tasarım Değerlendirme Ölçeği Çalışması

Bu çalışma ile, temel eğitim okulları için uygun öğrenme çevresi oluşturulmasında, mimarlara ve eğitimcilere yardımcı olmak amaçlanmıştır. Çalışmada ayrıca, okulun fiziksel çevresinin öğrenciler üzerinde etkili olduğu kanıtlanmaya çalışılmıştır. Değerlendirme ölçeğine konu olan nitelikler, aynı zamanda tasarım kriterleridir. Ölçek, 6 aşamadan oluşmaktadır:

- A. İşlevin derecesi
- B. Güvenlik derecesi
- C. Yeterlik derecesi
- D. Nitelik derecesi
- E. Şimdiki dokunun derecesi
- F. Genel izlenim [73].

Her başlığın altında bulunması gereken nitelikler açılmış, okullar bunlara göre değerlendirilmiştir (Tablo 10) .

Tablo 10. Georgia Üniversitesinin ilköğretim okulları için tasarım değerlendirme ölçeği [73].

TASARIM DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ	
A. İşlevin Derecesi	<ul style="list-style-type: none"> - Yaya yolları, ana dış mekanlarla büyük dış merkezleri birbirine bağlayan gezinti yerleri - Okul binasından çıkılmayan, ağaçlar-çim ve bahçenin olduğu, fakat araçlar ve bahçenin olmadığı dış mekanlar, yeşil alanlar - Öğrencilerin kendi başlarına kalabileceği , düşünebileceği içte ve dışta boş zaman geçirme mekanları - Öğrencilerin birlikte kullanabildikleri, vücut kaslarını geliştirebildikleri, yeni yeteneklerini test edebildikleri, düş gücünü kullanabildikleri ve enerjiyi serbest bırakabilecekleri oyun alanları - Eğitim programını tamamlayan gezinti alanları veya yaya yolları, yaya yolları ile bağlanmış çok sayıda doğal ve inşa edilmiş yerleşim planlaması - Davetkar ve oldukça görülebilir, dostça giriş mekanı - Küçük çocuk gruplarının yalnız kalabileceği içte ve dışta sosyal mekanlar (Okuma alanları, sessiz mekanlar, yansıtıcı mekanlar, dinlenme mekanları...vb) - Öğretmenler için planlama mekanları, esnek mekanlar (Çok amaçlı kullanım için mekanlar) küçük-büyük grup mekanları, merkezde bilim ve sanat için ıslak mekanlar ve tuvaletler - Öğrenme çevresini tanımlayan dıştaki sınıflar - Sirkülasyon dokusu: Sirkülasyon mekanı, hareket özgürlüğü tanıyacak kadar geniş ve iyi aydınlatılmış olmalıdır. - Okul içinde öğrencilerin hareketine olanak sağlayan kişisel mekanlar, geçiş yolları, koridorlar, - Ana binanın okul binaları arasında referans noktası ve odak noktası olması - Çocuk ölçeğinde tasarlanmış ve yapılmış yerler; elektrik düğmeleri, çocuk için uygun oturma yerleri, uygun kapı tutacakları, parmaklıklar, alçak basamaklar, musluklar, çocukların dışarıyı rahatça görebileceği gibi kapı ve pencere - Merkezde gruplanan yönetim - İç ve dış mekan gürültü kontrolü - Kamaşmanın olmadığı, boyama ve diğer araçlarla manzara engellenmediği pencereler - Halka açık-özel mekanları sıralaması - Bilgisayarlı, internet bağlantılı, televizyonlu ve videolu mekanlarla, okulda öğrenciler için teknolojiden yararlanma - Öğretmenin, bilgisayara, multi medyaya ve internet bağlantılarına kolayca ulaşabilmesi, araştırma ve ders planlamalarında teknolojiden yararlanabilmeleri - Yapılar arasında özgürce hareket etmeyi sağlayan iyi tanımlanmış kısa yolların yapılması - Halka Açık, toplumu geliştiren mekanlar; Oditoryum, anfitiyatro, medya merkezi, genel mekanlar, yemek salonları - Okulun, yerleşim çevresi ile uyumlu, program ve müfredat için yeterli olması - Okulun doğa ile uyumlu olması, öğrenme çevresine doğayı getirmesi - Sınıfların özgür bir atmosfer yaratması - Sınıflar öğrenme için heyecan verici bir atmosfer yaratması - Bireysel öğrenme çevreleri için çeşitli iç ve dış mekanlar - Sınıfın öğrenme çevresine konfor şartlarına uygun olan bir iklimlendirme sistemi yerleştirilmesi, - Mekanların küçük çocuklara uygun olması - Sınıfların dış kapılar avlu veya iyi planlanmış dış mekanlara yönlendirilmesi - Sınıf içinde telefon, , öğretmenin odasında telefon ve fax ile iletişim - Çalışma odaları, sınıfların yanında olan çalışma odaları - Sınıf duvarlarının ve koridorlarının öğrenci çalışmalarını sergileyecek şekilde yapılması
B. Güvenlik Derecesi	<ul style="list-style-type: none"> - Yerleşim ve öğrenme çevresinin aşırı trafik ve gürültüden arındırılmış olması - İç ve dış çevrenin öğrenci ve öğretmen açısından güvenli olması; yaş seviyesine göre ayrılmış oyun alanları, küçük ve büyük öğrencilerin ayrımı, sınıflarda banyo, görünür sirkülasyon dokusu, gündüz güvenlik sistemleri (Alarm,ışıklar,kilit), gelişmiş, uygun oyun malzemeleri, güvenli oyun alanı ekipmanı, gece güvenlik sistemleri

Tablo 10 'un devamı [73].

TASARIM DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ	
D. Yeterlik Derecesi	<ul style="list-style-type: none"> - Öğrenci ve öğretmenlerin kişisel araçları ve eşyalarını saklayabilecekleri depoların yapılması - Bireysel konfor ve mahremiyet olanağının sağlandığı çeşitli tavan yükseklikleri - Duvarlar ve kapılar üzerine rengarenk sergileme alanları yapılarak ilginç detaylar yaratılması - Duvarların renkli ve canlı olması
D. Nitelik Derecesi	<ul style="list-style-type: none"> - Sanatsal ışık ve doğal ışık - İç ve dış mekan manzarası - Yürüme yolları arasında odak noktası olan amaçlı yollar - Kalabalık olmaksızın öğrencilerin çeşitli görev ve etkinliklere katılabileceği kişisel mekanlar yapılması - Küçük grup çalışmaları için etkinlik ceplerinin yapılması - Bina, ağaçlar, çitler, bahçe, arkad veya yaya yolları ile çevrelenmiş dış mekanlar
E. Şimdiki Dokunun	<ul style="list-style-type: none"> - Okulda veya okul dışında hayvanların yaşayabileceği yerler (Kelebek evleri, kuş evleri, ağaçlar...) - Okul toplumun faaliyet merkezi olması

Yukarıdaki araştırmalar, "21. yüzyılda okul tasarımı" konusunda yapılmış araştırmaların küçük bir bölümüdür. Bunlar gibi çok sayıda araştırma ile tasarımcılar, "21. yüzyılda okullar nasıl olmalıdır" sorusuna cevap bulmakta ve tasarımlarını bu yönde gerçekleştirmektedir.

2.3. Okul Kalitelerinin Ölçümleri İçin Kullanılan Yöntemler

Genel olarak okulların tasarım standartları, araştırmacıların okul tasarımı sırasında yaptıkları araştırma sonuçlarından ortaya çıkarılmıştır. Araştırmalar yapılırken çeşitli yöntemlerden yola çıkılmış, yöntemler içinde de çeşitli teknikler kullanılmıştır.

Sanoff [74] araştırma yöntemlerini 6 ana başlıkta toplamıştır:

- Çevresel değerlendirme yöntemi
- Benzetme yöntemi
- Çevreyi haritalama yöntemi
- Sembolleştirme yöntemi
- Çevresel modelleme yöntemi
- Planlama ve tasarım yöntemi

2.3.1. Çevresel Değerlendirme Yöntemi

Yaşanılan ve çalışılan çevre, hem sosyal hem fiziksel parçaları içinde barındırmaktadır. Profesyonel çalışmalarda, hem fiziksel mekanı tasarlayan mimarlar, hem özel mekanlarında yaşayan toplulukların karakteristiklerini araştıran sosyal bilimciler yer almaktadır. Ostrander (1974), bu problemi “görsel- anlamsal iletişim boşluğu” olarak tanımlamaktadır. O’na göre sosyal bilimciler, parçaları birbirinden ayıran ve iki parça arasındaki ilişkilere bakan analitik düşünceye sahiptirler. Tasarımcıların sorumluluğu ise, parçaları biraraya getirmektir [74].

Çevresel değerlendirme yöntemi içinde problemlerin çözümü için farklı teknikler kullanılmaktadır:

- Çevre hakkında sorular sorarak yerleşimi dolaşma tekniği
- Gould ve White (1974)’ın kullandığı, insanların yaşadıkları çevreyi çizerek tanımlama tekniği
- Garling ve Godleng (1989)’in, yerleşim alanında yürüyüşler yaparak, çevreyi değerlendirmeye çalışma tekniği
- Greenbie (1976)’nin kullandığı, yerleşim yeri ile ilgili fotoğrafları göstererek görüşmeler yapma tekniği
- Yerleşim yeri ile ilgili anketler yapma tekniği (Tablo 11) [74].

Tablo 11. Sanoff tarafından hazırlanan okul değerlendirme anketi örneği [16].

OKUL DEĞERLENDİRME ANKETİ	
ÖĞRENCİ MEKANI	
Öğrenci mekanları okul içinde çeşitli etkinlikler için öğrenciler tarafından kullanılan mekanlardır.	
1.	Okulunuzda fikirlerinizi konuşabileceğiniz ve ilgi alanlarınızı paylaşabileceğiniz, size ait olduğunu hissettiğiniz özel bir yer var mı?
	☐ Evet ☐ Hayır
	Eğer varsa, hangi yerler
.....	
.....	
.....	
Öğrencilerin okullarında "kendilerine ait" olduğunu hissettikleri bir mekanın olması sizce ne kadar önemli?	
	☐ Çok önemli
	☐ Önemli
	☐ Önemli değil
2.	Okulda yalnız kalınca nereye gidersiniz;
 Neden?
.....	
3.	Diğer öğrencilerle çalışmak için nereye gidersiniz?
 Neden?
.....	
4.	Grup projelerinizi nerede çalışırsınız?
 Neden?
.....	
5.	Kişisel çalışmalarınızı sergileyebileceğiniz bir yer var mı?
	Eğer varsa, sergileme için öğrenciler nerede çalışıyor?
.....	
.....	
6.	Neyin nerede sergileneceğine kim karar verir?
	☐ Öğrenciler
	☐ Öğretmenler
	☐ Asistanlar veya yardımcıları
	☐ Yöneticiler
	☐ Klüp
	☐ Diğer

Bir diğer anket örneği David (1982)'in okullarda sınıf değerlendirmesi için kullandığı anket tekniğidir. Sınıfların fiziksel değerlendirilmesi, "gerçek" ve "ideal" sınıf gibi, aynı fikri tanımlamak için kullanılan, farklı durumlara uygun kullanıcı değerlendirmeleri kullanılarak başarılabilmektedir. Teknik, aynı kartlara basılmış tanımlayıcı durumları içermektedir. Öğrenciler, karttaki konulara bağlı olarak bunları derecelendirirler. Bu "sınıftan çok hoşlanıyorum- sınıftan hoşlanmıyorum" arasındaki 5 dereceli bir değerlendirmedir. Cümleler ; öğrenci ihtiyaçları ve

performansları ; mahremiyet, kişisel mekan, kişiselleştirme, sosyal gruplar, kişisel anlam, katılım gibi çalışma tanımları üzerinedir [16].

David'in 1982'de kullandığı teknik, diğer bilgi toplama teknikleri ile kıyaslandığında daha etkilidir (Tablo12) [16].

Çevresel değerlendirme 3 kısımda ele alınabilmektedir:

Bilimsel değerlendirmede, dolaylı metotlar kullanılarak çevre değerlendirilmeye çalışılmaktadır. Değerlendirmeyi yapan kişinin yargıları, tanımlanan çevre üzerinde olacağı için, tanımlanan çevre karakteristikleri , gerçek çevrenin niteliklerini yansıtmalıdır.

Nesnel değerlendirmeler, sıcaklık, gürültü düzeyi, görsel alan, açıklık gibi insani faktörler ile bağlantılıdır.

Deneysel değerlendirmeler, çevresel gözlemlerdeki zor algılanabilecek tepkileri de ortaya çıkarmaktadır. Osgood, Suci ve Tannenbaum (1957)'un çalışmasında, tanımlayıcı yargılar " anlamsal farklılaşma" olarak adlandırılan iki uçlu karşılaştırma tekniği ile ortaya çıkarılmaktadır. Bu teknikte kullanılan niteliklerin hepsine bir değer yüklenmiştir. Teknikte kelimeler, zıt anlamları ile birlikte kullanılmışlardır: Statik- dinamik, iyi-kötü...vb. gibi. Sanoff ve arkadaşları okul araştırmalarında anlamsal farklılaşma tekniğinden sık sık yararlanmışlardır (Tablo13) [74].

Tablo 12. Sınıf çevresi değerlendirme anketi [16].

	Güçlü bir biçimde katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Güçlü bir biçimde katılmıyorum
Sınıfta kalabalığa karışmadan çalışmak için yeterince alanım var.					
Sınıfım eğer istersem kendi başıma kalabileceğim bir yerdir.					
Eşyalarımı koruyabileceğim kendime ait bir yerim var.					
Siz ne yaparsanız yapın odamda konsantre olmam çok kolaydır.					
Oturacağım yeri kendim seçebilirim					
Oturduğum yerden sınıfımdaki her şeyi görebilirim					
Sıramda günümün büyük bir bölümünü geçiririm					
Sınıfımdaki mobilyalar çalışmalarımı kolaylaştıracak şekilde düzenlenmiştir.					
Burayı bana ait bir yer gibi hissediyorum					
Mekanıma istediğim gibi şekil verebilirim					
Sınıfımda çalışabileceğim çok sayıda iyi yer var					
Sınıfım benim için yeterince sessizdir					
Sınıfımızı düzenlemek için sık sık değiştiririz.					
Sınıfım derli-toplu düzenlenmiştir.					
Sınıfım açık bir biçimde organize edilmiştir.					
Sınıfım benim için uygun ölçülerdedir- ne çok büyük ne çok küçük					
Sınıfım memnuniyet verici bir görünümdeydir					
Sınıfım benim için çok özeldir					
Sınıfımda çok sayıda konforlu yer vardır					
Sınıfımızın nasıl düzenleneceğine karar vermede yardımcı olabilirim					
Sınıfımda yapabileceğim çok sayıda ilginç şeye var					
Sınıfımızın daha iyi olması için eklenebilecek şeyler konusunda yardımcı olabilirim					
Sınıfım çalışmalarımı sergileyebileceğim bir yerdir					

Tablo 13. Ligon ortaokulunda sınıf çevresi değerlendirilmesi için yapılan anlamsal farklılaşma cetveli [16].

Var olan					Alternatif				
Çekici	Çekici değil	Çekici	Çekici değil
Işıklı	Karanlık	Işıklı	Karanlık
Değişebilir	Değişemez	Değişebilir	Değişemez
Neşeli	Kasvetli	Neşeli	Kasvetli
Konforlu	Konforsuz	Konforlu	Konforsuz
Modern	Geleneksel	Modern	Geleneksel
Hava					Hava				
Cereyanlı	Havasız	Cereyanlı	Havasız
Heyecan verici	Heyecan Verici değil	Heyecan verici	Heyecan Verici değil
Sabit	Esnek	Sabit	Esnek
Hayal gücüne imkan veren	Hayal gücüne imkan vermeyen	Hayal gücüne imkan veren	Hayal gücüne imkan vermeyen
İlginç	Sıkıcı	İlginç	Sıkıcı
İtici	Davetkar	İtici	Davetkar
Sevimli	Sevimsiz	Sevimli	Sevimsiz
Sessiz	Gürültülü	Sessiz	Gürültülü
Rahatlatıcı	Gerginlik verici	Rahatlatıcı	Gerginlik verici
Güvenli	Güvensiz	Güvenli	Güvensiz
Samimi	Samimi değil	Samimi	Samimi değil
Hoş	Hoş değil	Hoş	Hoş değil

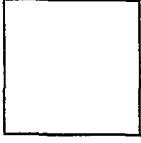

2.3.2. Benzetme Yöntemi

Lynch (1960)'in çalışmasında binalar, gözlemciye güçlü hisler uyandıran çeşitli nitelikler içermektedir. Şekil, renk gibi nitelikler ya da düzenlemeler, çevrenin akılda kalıcı nitelikleri olabilmektedir. Benzetmeler, hem tasarımcı hem de çevre- davranış araştırmacıları için sürüp giden bir mesaj anlamına gelmektedir. Elbiseler, saç stilleri, boylar, araba tercihleri kişiden kişiye değiştiği gibi binalar da farklı kişiler tarafından farklı şekillerde tasvir edilebilmektedir. Bu konuda çok sayıda çalışma yapılmıştır. Groat (1982), Nasar (1989), Hersberger ve Crass (1974), Purshell (1986) yaptıkları araştırmalar

sonucunda, mimarlar ve mimar olmayanların bina değerlendirmelerinin farklı olduğunu bulmuşlardır [74].

Sanoﬀ ve arkadaşları tarafından en iyi okul binası formunun belirlenebilmesi için yapılan bina imaj çalışmasında, her biri farklı bölge karakteristiklerini içeren ve farklı karakterde 10 farklı bina, katılımcılara slaytlar aracılığı ile gösterilmiştir. Her bina katılımcılar tarafından değerlendirilmiş ve bütün liste tamamlanmıştır (Tablo 14) [16].

Tablo14. Okul binalarının imaj değerlendirme anketi [16].

A	B	C	D	E
				
En iyi nitelikleri 1. 2. 3.	En iyi nitelikleri 1. 2. 3.	En iyi nitelikleri 1. 2. 3.	En iyi nitelikleri 1. 2. 3.	En iyi nitelikleri 1. 2. 3.
En kötü nitelikleri 1. 2. 3.	En kötü nitelikleri 1. 2. 3.	En kötü nitelikleri 1. 2. 3.	En kötü nitelikleri 1. 2. 3.	En kötü nitelikleri 1. 2. 3.

Binalar ve mekanlar, hayatın içinden etkinliklerin ve kullanıcıların sosyal değerlerini yansıtan mesajları kaydetmektedirler. Şekil, renk veya düzenleme karakteristikleri, çevrenin zihindeki imajının daha belirgin hale gelmesine yardımcı olabilmektedir. Bu çevresel sıralama, binayı yaratan insan kadar , binayı kullanan insan hakkında da bilgi vermektedir. Aynı şekilde insanlar bu sıralamayı okuyup , yargıya varabilmekte ve uygun rolü oynamaktadır. Alınan mesajlar, insanların çevre imajlarında önemli rol oynamaktadır. Özel çevreler taşıdıkları mesajlara göre değerlendirilmektedir [16].

Fotoğraf anketi ve görüşmeler fiziksel durumlarla ilgili etkili ve anlamlı değerlendirmeler sağlarlar. İnsanlar fiziksel varlıklarla kendilerinin bunlardan etkileşiminden, çevrelerinin anlamını ve kimliğini yorumlamaya çalışmaktadırlar (Tablo 15) [16].

Tablo15. Mevcut mekana alternatif fotoğraflarla yapılan fotoğraf anketi [16].

A	B
C	D
<p>Lütfen hangi sınıfa devam etmekten hoşlanacağınızı iyiden kötüye doğru doğru sıraya koyunuz.</p> <p>1..... 2..... 3..... 4.....</p> <p>İlk sıradaki seçiminizin sebebi nedir?</p> <p>İkinci sıradaki seçiminizin sebebi nedir?</p>	

2.3.3. Çevreyi Haritalama Yöntemi

Düzenleme duygusu, insan içindeki en temel duygudur. Genel olarak bu durum, kişinin nerede bulunduğunu, bir sonraki aşamada nereye gideceğini, gideceği yerin yönünü bilmesini sağlar. Düzenleme, aynı zamanda zaman durumunu da içerir. Günün belirli bir saatinde ışığın ya da gölgenin bina veya caddenin üzerindeki değişimlerinin anlaşılmasına yardımcı olur [74].

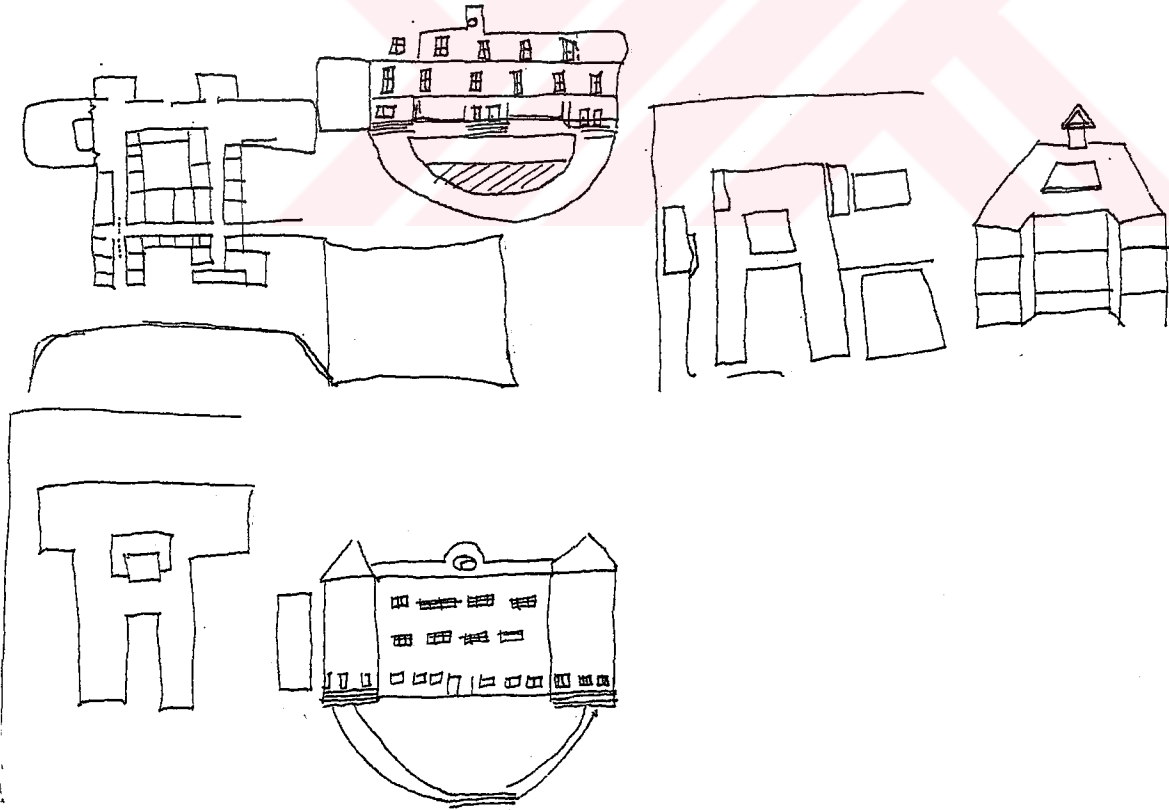
Tarihsel periyotta, çevrenin görsel değişimleri de belirlenmiştir. İnsanın çevresindeki önemli binaların yıkımı, yolların değişimi gibi fiziksel bazı öğelerin değişimi, insan algısını etkilemektedir [74].

Çevreyi haritalama yönteminde diğer yöntemlerde olduğu gibi farklı teknikler kullanılmaktadır.

• Biliş Haritaları Tekniği

Downs ve Stea (1977) 'ya göre biliş haritaları aslında bir "harita" değildir. Aralarında fonksiyonel bir benzerlik vardır. Biliş haritaları hem mekansal bilgiyi çözen hem de aydınlatan çizgisel harita özelliği gösterirler. Aynı zamanda insanın mekan davranışını içeren kapsamlı bilgilere de ulaşılmasını sağlarlar (Şekil 53) [74].

Biliş haritalarında insanlar; çevrenin basitleştirilmiş halini bilgi olarak depolar, bunları sahip olduğu diğer bilgilerle ilişkilendirir, kafasında bulunan bilgileri de kullanarak tahmin yeteneğini ortaya çıkarır ve çizimini yaparlar [16].

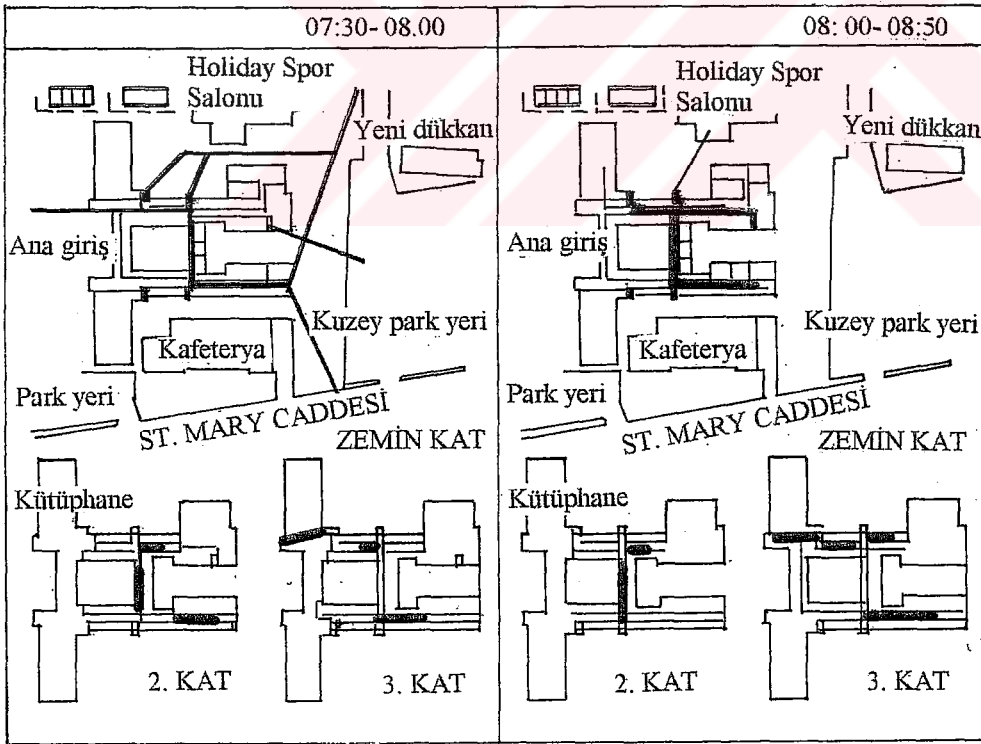

Şekil 53. Okul çevresi için çizdirilmiş biliş haritaları örneği [16].

• Doğrudan Gözlem Tekniği

Gözlem ve davranış haritaları, tasarlanmış çevredeki insanların ne yaptıklarını belirlemek için kullanılan tekniklerdir. Gözlemlerde, nesne insandır. Tasarım kararlarına temel olarak da, insanın periyodik davranış gözlemleri alınmaktadır [74].

Okullar üzerinde yapılan araştırmalar, yerleşim çizimleri temel sirkülasyon dokusunu belirtmekte, fakat insanların izledikleri yollar ve mekanları gerçekte nasıl kullandıkları konusunda bilgi vermemektedirler. Sirkülasyon alanlarında yapılan gözlem yolu ile elde edilen bilimsel verilerle, gün boyunca öğrenci ve öğretmenlerin izledikleri yollar da belirlenmektedir. Bu teknikte yerleşimin çeşitli bölgelerinde bulunan gözlemciler belirli zaman aralıklarındaki insan davranışlarını kaydederler. Toplanan veriler, hareketin sıklığı ve trafik dokusunu tanımlayan karmaşık haritalara işlenir (Şekil 54) [16].

Şekil 54. İç ve dış mekandaki hareket dokuları üzerine çalışma [16].

- **Bireysel Raporlar**

Diğer bir bilgi öğrenme tekniği, öğrencilerin belirli zaman aralıklarında etkinliklerini yazabildikleri etkinlik defteri yada günlüklerdir (Tablo 16) [16].

Tablo 16. Öğrenci etkinliklerinin günlük akış tablosu [16].

ANKET		İmza
Örnek: Okul içinde aşağıdaki zamanlarda ne yaptığımızı tarif ediniz.		
Plandaki Yerleşimi	Zaman Tablosu	
00	-07: 30	Okula varış
01	07: 30- 08: 00	Sınıf arkadaşları ile parktan İngilizce sınıfına geliş
02	08: 00- 08: 50	İngilizce okuma, öğretmen ve 30 öğrenci
03	08: 50- 08: 55	Dolabın yanına gidış ve 3 arkadaşla sohbet
04	08: 55- 09- 10	Biyoloji laboratuvarında 3 sınıf arkadaşı ile çalışma, (Sınıfta 1 öğretmen ve 21 öğrenci ile)
Plandaki Yerleşimi	Zaman Tablosu	Okul içinde aşağıdaki zamanlarda ne yaptığımızı tarif ediniz.
1	07: 30- 08: 00	
2	08: 00- 08: 50	
3	08: 50- 08: 55	
4	08: 55- 09: 10	
5	09: 10- 09: 15	
6	09: 15- 10: 05	
7	10: 05- 10: 10	
8	10: 10- 10: 55	
9	10: 55- 11: 00	
10	11: 00- 11: 50	
11	11:50- 12: 40	
12	12: 40- 12: 45	
13	12: 50- 01: 35	
14	01: 35- 01: 40	
15	01:40- 02 : 30	
16	02: 30- 02: 50	

- **Fotoğraf Anketi Tekniği**

Fotoğraflarla öğrenciler üzerinde yapılan anketler, öğrencilerin okul çevresini nasıl algıladığının daha kolay öğrenilmesini sağlamıştır. Bu fotoğraflar, sınıflar, çalışma

alanları, koridorlar ile ilgili olabilir. Anket için öğrencilerin verdikleri cevaplar, iyi bir okul çevresi için yararlı bilgiler vermektedir [16].

2.3.4. Görsel Sembolleştirme Yöntemi

Sembolleştirme ve gözlem sistemleri, davranış raporlarını standartlaştırmak için geliştirilmişlerdir. Hall (1963), işaretleme sistemi ya da yakınlık davranışını geliştirmiştir. Birbiri ile etkileşim halinde, fakat farklı kültürdeki insanların aynı mesafede farklı anlamlara bağlanabileceğini bulmuştur. Binadaki ve şehirdeki mekanların dinamik organizasyonlarının kaydedilmesi, işaretleme sistemlerinin gelişimi için temel neden olmuştur [74].

2.3.5. Çevresel Modelleme Yöntemi

Görsel modellemeler, bir şeyin ya da bir formun görsel temsilcileridir. Tasarıma alternatif üretmede ve analitik araç olarak kullanılmaktadırlar. Aynı zamanda bir katılım yöntemidirler. Sheppard (1988), yaratıcılığa yardımcı olacak geçerli ve etkili görsel modellemeler üzerinde çalışmış ve bir modelleme yönteminde nelerin olması gerektiğini aşağıdaki şekilde sıralamıştır:

- Gerçeğe oldukça yakın durumlar temsil edilmelidir.
- Esnek olmalıdır.
- İnanırcı olmalıdır. Konu açık ve net anlaşılmalıdır [74].

2.3.6. Planlama ve Tasarım Yöntemi

Tasarımda toplum katılımı yaklaşımı ile yapılan çeşitli çalışmalar, daha geniş ve karmaşık çevreler içinde yapılmış ve organize edilmiştir. Burada bütün tasarımlar, tasarım konularının farkında olan katılımcıların deneyleri ile başlamaktadır. Katılımcılar, toplum amaçları ve tasarım çözümleri arasında kurulan bağlantılarla son kararlarını verirler. Planlama ve tasarım yöntemi ile yapılan okul araştırmalarında kullanılan araştırma teknikleri de aşağıdaki gibidir [74] .

A. Eğitimde Amaç Belirlemeye İlişkin Teknikler

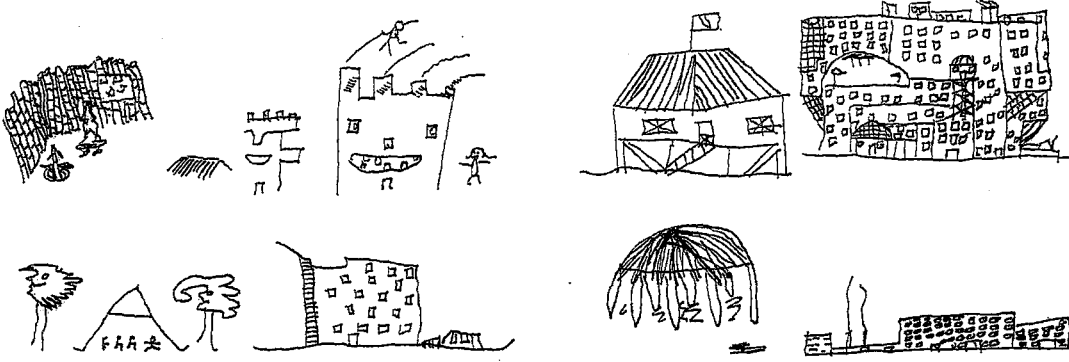
Burada özel bir okul, uzun süreli bina geliştirme programı içinde, öğretmen ve veliler arasında daha iyi iletişim kurmak amacı ile katılımcı planlama takımına seçilmiştir. Okulun bina komitesi, eğitim amaçlarını birlikte belirlemek için aileler, öğretmenler ve öğrencileri toplantıya çağırmıştır. Onların bina planı, 12 programlı okul için yeni olanaklar içermektedir. Sanoff tarafından yönlendirilen planlama takımı, hoşlandıkları okul hakkında fikirlerini verme şansı olan öğrencilerden oluşturulmuştur. Toplantı “Keşke benim okulum...” ile başlayan şiirin tamamlanması ile başlamış, bu yaklaşım öğrencilerin düşlerindeki okulu kurmalarına yardımcı olmuştur. Keşke şiiri (Tablo 17) ; yönetim, müfredat ve fiziksel çevre bağlantılarını göstermiştir. Çalışmanın devamında öğrenciler kafalarındaki tipik ve ideal okulu çizmişlerdir. Okul çizimleri hem pozitif hem de negatif öğeleri içermiştir (Şekil 55) [74].

Tablo 17. Öğrenciler, aileler ve öğretmenlerin yeni okul ile ilgili isteklerini belirttikleri “keşke...” şiiri [16].

KEŞKE BENİM OKULUM (ÖĞRENCİLER)	KEŞKE BENİM OKULUM (ÖĞRETMENLER)
Keşke benim okulumda bir resim odası olsaydı.	Keşke benim okulumda ayrılmış spor salonu ve konferans salonu bulunsaydı.
Keşke benim okulum.....	Keşke benim okulum.....
Keşke benim okulum.....	Keşke benim okulum.....
Keşke benim okulum.....	Keşke benim okulum.....
Keşke benim okulum.....	Keşke benim okulum.....
Keşke benim okulum.....	Keşke benim okulum.....
Keşke benim okulum.....	Keşke benim okulum.....
Keşke benim okulum.....	Keşke benim okulum.....
Keşke benim okulum.....	Keşke benim okulum.....
Keşke benim okulum.....	Keşke benim okulum.....
Keşke benim okulum.....	Keşke benim okulum.....
Keşke benim okulum.....	Keşke benim okulum.....

Öğrenci araştırmasının sonuçları yetişkinler toplantısında gösterilmiştir. Bundan sonra planlama takımı ve okul üyeleri bina programı geliştirilme yönteminin ne kadar önemli olduğu konusunda hem fikir olmuşlardır. Bir sonraki aşamada, aileler ve öğretmenler; eğitim nesnelere, eğitim metotları ve fiziksel durumlar hakkında fikir alış

verisinde bulunmuşlardır. Son adım, metodun mekansal gerekliliklerini yakından gösteren fotoğraf ile her öğrenme metodunu birbirine eşleştirmeden oluşturulmuştur [16].

Şekil 55. Afrika, Japonya ve Amerika'daki öğrencilerin rüyalarındaki okul çizimleri [16].

B. Eğitimde Öğrenme İle İlişkili Nesnelere Yardımı ile Okul Tasarımına İlişkin Teknikler:

a. Eğitim Nesnelere ve Öğrenme Metodları Eşleştirilmesi Tekniği

Bu deneyim öğretmenler, öğrenciler, veliler, yöneticiler ve tasarımcılar arasındaki iletişimi geliştirmektedir. Katılımcılar, çeşitli öğrenme ve öğretme yaklaşımları ile okul çevresi görünümünü keşfetmektedirler. Eğitim nesnelere ve öğrenme metodları katılımcılar tarafından literatürdeki çok sayıda nesne arasından mümkün olabilirdiği tartışılarak seçilmektedir [16].

Bu bilgiler, öğrenmenin amacı ve öğrencinin öğrenme kabiliyetini arttıran fiziksel durum tiplerinin tartışılmasına katkıda bulunmaktadır. Araştırmada eğitim nesnelere başarıya etkisini, etkili planlamada öğrenme metodlarının eğitim nesnelere etkili olmasında kullanıldığını, öğrenci ve öğretmen arasındaki ilişkilerin doğrudan olup olmadığını, öğrenme metodları çevresi veya durumlarını düşünmek gerekmektedir [16].

Oyun 5'li ve 3'lü gruplarla oynanmaktadır. Başlangıçta her oyuncu kendi başına listeden önemli olduğunu düşündüğü 4'den fazla nesne seçmekte, seçimler bittikten sonra

bireyler listelerini bir araya getirmektedirler. Tartışma sırasında grup, bu listelerden bütün katılımcıların aynı fikirde olduğu 4'den fazla nesne seçmektedir. Grup üyeleri kendi seçimlerinin desteklenmesi konusunda diğerlerini inandıran ya da inandırılana kadar ısrar etmektedirler. Fikir birliğine varılınca kayıt tutanağı tutulmaktadır (Tablo 18) [16].

Tablo18. Eğitim nesnelere ve öğrenme metotları [16].

EGİTİM NESNELERİ	ÖĞRENME METOTLARI
- Dilin akıcılığını geliştirmek	- Yarışma
- Toplumun kimlik duygusunu arttırmak	- Öğrenci-öğretmen ve aileler arasında işbirliği
- Bireysel etkinliği güçlendirmek	- Grup problemleri çözümü
- Kognitif becerileri geliştirmek	- Öğrenci katılımı
- Öğrenme isteğini arttırmak	- Kendi kendine sunma
- Kendini ifade etmek için cesaretlendirmek	- Küçük grup tartışmaları
- Olumlu imaj için desteklemek	- Kefil sistemi
- Mahremiyet duygusunu geliştirmek	- Doğrudan deneyim
- Amaçlarda ısrarlı olmayı geliştirmek	- Rol oyunu
- Konsantrasyonu geliştirmek	- Derecesiz sınıflar
- Kendine çeki düzen vermeyi geliştirmek	- Ailelerin katılımı
- Ayrım yapabilmeyi öğrenme	- Derecelenmiş gruplar
- İletişim yeteneğinin gelişimi	- Eksikleri gidermek için atölye çalışması
- Şekillendirme kavramının gelişimi	- Doğrudan yönetilen etkinlikler
- Yapıcı biyolojik faaliyetler	- Bağımsız çalışma
- Becerikliliğin geliştirilmesi	- Öğrenci testleri ve değerlendirme
- Kendilerinden olma ve teşvik etmenin geliştirilmesi	- Açık sınıf
- Kendini denetleme becerisinin gelişimi	- Programlanmış bilgi
- Sosyal yeterliliği geliştirmek	- Kişiselleştirilmiş bilgi
- Farklılıklara sahip çıkmayı geliştirmek	- Profesyonel olmak
- Sorumluluğun geliştirilmesi	- Toplum kaynakları
- Durumlarla öğrenmek	- Toplum içeriği
- Grup etkileşimini teşvik etmek	- Anlaşmalı öğretim
- Yerine getirmeyi öğrenme	- Takım öğretimi
- Dikkat çekme ve hayal etmeyi öğrenme	- Görsel araçlar
- Gerçeklik duygusunun gelişimi	
- Hisleriyle bütünleşmeyi başarmak	
- Motor becerileri geliştirmek	
- Örneklerle öğrenmek	
- Hafızayı geliştirmek	
- Kendi gerçeklerini geliştirmek	
- Doğruluğu cesaretlendirmek	
- Fantezi kullanımının yapılandırılması	
- Algının geliştirilmesi	
- Programa ailenin katılımı	

b. Kayıt Tutanağı Oyunu Tekniği

Tablo 19. Grup kararlarının not edildiği kayıt tutanağı [16].

Nesneler	KAYIT TUTANAĞI	
	Metotlar	Yerleşimler
1	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____
2	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____
3	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____
4	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____

Final kararlarının tutanağında kullanılmaktadır. Katılımcılar uygun öğrenme metotları niteliğine göre her nesneyi sınamalıdır. Bireysel seçimler daha sonra grup kararı ile her nesneye 4 öğrenme metodu olarak bir araya toplanabilmektedir. Ayrıca her öğrenme metodunun öğretmen merkezli mi öğrenci merkezli mi oldukları belirtilmelidir [16].

Her iki durum bir araya getirilerek (nesnelere ve öğrenme metotları), en iyi mekan grup tarafından ortaya konulan isteklerle tamamlanmaktadır. Bütün kararlar "kayıt tutanağı" üzerinde işaretlenmelidir (Tablo 19) [16].

C. Çocuklar İçin Öğrenme Çevresi Planlamaya İlişkin Teknikler

Etkinlik bölgesi ya da öğrenme merkezi, çocukların özel öğrenme deneyimlerinin gerçekleştiği, sınırlar ve malzemelerle tanımlanmış öğrenci oyun mekanı içindeki yerlerdir. Oyun bölgesi içindeki temel düzenleme, öğrenme nesnelерinin işlevselliği ve etkinlik merkezinin organizasyonudur [16].

Küçük çocuklar için öğrenme çevresinin planlanması sırasında öğrenme nesnelерinin başarılı bir biçimde yerleştirilmeleri gerekmektedir. Bu etkili oyun yöntemi 3 bölümden oluşmaktadır:

- Durağan öğrenme nesneleri
- Kimlikli ya da birbirine uygun etkinlik merkezlerinin biraraya getirilmesi
- Oyun alanı ya da merkezinin planlanması [16].

Başlangıçta her kişi listeden her özel yaş grubu için 3 nesneden az olmamak şartı ile nesnelер seçmektedir.

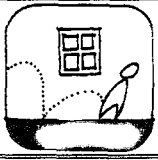
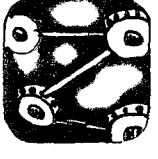
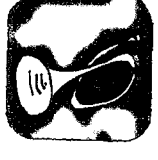
Nesnelerin listeleri, erken çocukluk dönemi literatüründen seçilerek toplanmıştır. Katılımcılar kendi yaş grupları için, programa 3 kelime katmak ve bunda hem fikir olmak zorundadırlar. Daha sonra her nesneye karşılık gelen 2 etkinlik merkezi belirlenmektedir. Bütün kararlar, kayıt tutanağında işaretlenmektedir (Tablo 20) [16].

Etkinlik merkezi amaçlarını belirleyerek etkili katılıma izin vermekle, her grubun kısa senaryolar yazmasına izin verilmiş olmaktadır. Buna ek olarak etkinlik merkezlerinin tanımlanmasında her merkez için belirlenmiş öğrenme nesneleri bulunmaktadır (Tablo 21). Aynı nesnelер farklı etkinlik merkezlerinde olabilmektedir [16].

Tablo 20. Eğitim nesneleri ve etkinlik merkezleri [16].

EĞİTİM NESNELERİ	ETKİNLİK MERKEZLERİ
- Kendi kendine idarenin geliştirilmesi	- Su oyunu
- Eğitim deneyimlerine ailelerin karıştırılması	- Sanat
- Bireysel imajın güçlendirilmesi	- Dramatik oyunlar
- Problem çözüme becerisinin geliştirilmesi	- Uсталık gerektiren işler
- İletişim becerisinin geliştirilmesi	- Yemek yemek ya da atıştırmak
- Açıklama ve yaratıcılık için cesaretlendirme	- Fen ve doğa
- Kas gelişimi	- Kum oyunu
- İşbirliği için cesaretlendirme	- Matematik
- Duyumsal hislerin geliştirilmesi (Dokunma, koklama)	- Korunmuş dış çevre
- Semboller, numaraları seçebilme yeteneğinin geliştirilmesi	- Fikir oluşturma
- Cevap verebilme yeteneğinin geliştirilmesi	- Yapım yeri
- Merak etme ve hayal gücüne özendirme yeteneğinin geliştirilmesi	- Okuma
- Konsantrasyon ve düşünmenin geliştirilmesi	- Dinleme
- Önderlik yeteneğinin geliştirilmesi	- Küçük oyunu
- Başkasına ve kendine güvenme	- Yemek yapma
- Amaçlarda direnme yeteneğinin geliştirilmesi	- Büyük grup oyunları
- Mahremiyet ve içe yönelme	- İç mekan etkinlikleri
- Sosyal becerilerin gelişimi	- Tırmanma
- Başkalarına saygının geliştirilmesi	- Giriş
- Dürüstlüğün geliştirilmesi	- Tuvalet
- Göz/el koordinasyonunun geliştirilmesi	- Müzik
- Kendi kendine motivasyonun gelişimi	

Tablo 21. Etkinlik merkezleri için öğrenme nesneleri [16].

Etkinlik Merkezi	Etkinlik Merkezi Sembolü	Öğrenme Nesneleri
Sanat		<ul style="list-style-type: none"> - İmaj gelişimi - Zihinsel gelişim - Kendi kendine açıklama yapma - İletişim - Problem çözme - Açıklama - Deney yapma
Legolarla oyun		<ul style="list-style-type: none"> - Fikir oluşturma - Problem çözme - Göz/el koordinasyonu - Görsel ayırım - Kas gelişimi - İş birliği - Kendi kendine açıklama - Olumlu fikir üretme
Yapım bölgesi		<ul style="list-style-type: none"> - Motor davranışların gelişimi - Göz/el koordinasyonu - Görsel ayırım - Problem çözme - Kendine güven - Olumlu fikir üretme
Olay katarak oyun oynama yeri		<ul style="list-style-type: none"> - Sosyal beceriler - Deneysellik - Dilin gelişimi - Oyun oynama yeteneği
İç mekan etkinlikleri		<ul style="list-style-type: none"> - Kas gelişimi - Göz/el koordinasyonu - İmaj gelişimi
Ustalık oyunları		<ul style="list-style-type: none"> - Göz/el koordinasyonu - Algısal beceriler - Olumlu fikir üretme - Küçük beceriler kazanma
Müzik		<ul style="list-style-type: none"> - Dil yeteneğinin gelişimi - Fikir kuvvetlendirme - Sosyal çevre ile iletişim - Olumlu fikir üretme - Motor becerileri geliştirme

Tablo 21'in devamı [16].

Etkinlik Merkezi	Etkinlik Merkezi Sembolü	Öğrenme Nesneleri
Okuma		<ul style="list-style-type: none"> - Sembolleri seçebilme - Dilin gelişimi - Olumlu fikir üretme - Görsel/duyumsal ayırım
Fen		<ul style="list-style-type: none"> - Olumlu fikir üretme - Deney yapma - Hislerin gelişimi - Problem çözme
Kum/su oyunu		<ul style="list-style-type: none"> - Olumlu fikir üretme - Hislerin gelişimi - Kasların gelişimi - Deney yapma - Keşfetme

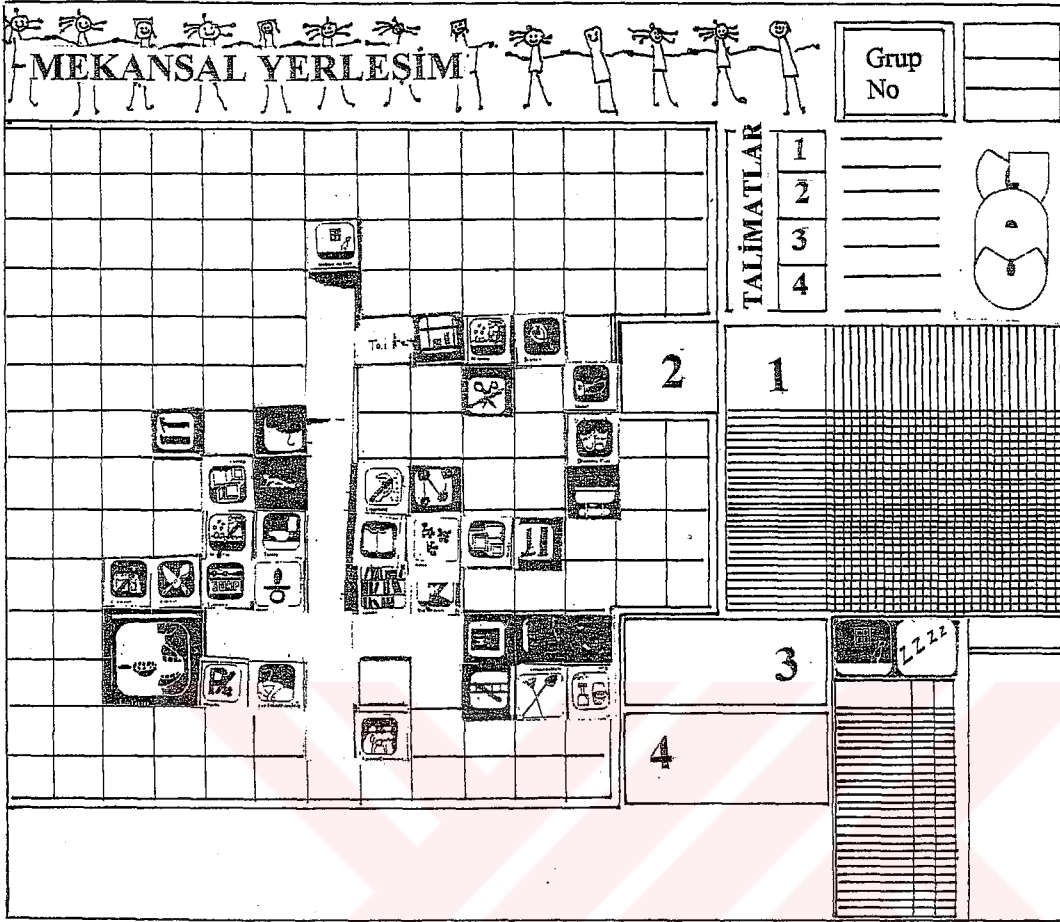
Bir sonraki aşamada belirlenen semboller (Şekil 56) ızgaralara yerleştirilmektedir (Şekil 57). Her sembol , oyun bölgesindeki etkinlikleri temsil etmektedir. Etkinlik sembolleri arasındaki kıyaslamalarla hangi etkinlik merkezinin diğerinin yanında ya da uzağında olacağına karar verilebilir.

Uygun planlama yaklaşımında ızgara, etkinlik sembollerine uygun hazırlanmaktadır. Sembollerin yerleştirilmesinde aşağıdaki özellikler göz önünde bulundurulmalıdır.

- Her etkinlik sembolü boş alana yerleştirilmelidir.
- Semboller birbirinin üzerine gelmemeli ya da oturmamalıdır.
- Etkinlikler arasındaki açık yerler sirkülasyon için kullanılmalıdır.
- Etkinlik merkezleri, gizlilik, sessizlik ilkeleri içinde ulaşılabilir yerlere yerleştirilmelidir [16].

						
Sağlık	Dolap	Soyunma O.	Gözlem	Büyük grup	Tuvalet	Müdür
						
Yıkama	Mutfak	Yemek	Uyuma	Görsel Araç.	Dinleme	Giriş
						
Su Oyunu	Dramatik O.	Sanat	Legolar	Ustalık G. O.	Fen	Personel
						
Okuma	Yapım	Kum	Tırmanma	Salıncak O.	Açık alan	Veti/Toplum
						
Fikir Oluş.	Matematik	İç mekan Et.	Müzik	Yemek Yap.	Korunmuş Ç.	Çamaşırhane

Şekil 56. Sanoff 'un, etkinlik merkezleri ile uyumlu sembol diyagramları [16].

Şekil 57. Öğrenci-öğretmen mekansal düzenleme çalışması, (1) etkinlik ilişkileri diyagramı (2) mekansal yerleşim ızgarası (3), etkinlik sembolleri (4), sessiz-gürültülü etkinlikler analizi [16].

a. Rol Oyunu Tekniği:

İnsanların karar vermeye doğrudan katılımı, düşünce ile eylemi bütünleştirmektedir. Problemin çözümüne yönelik en önemli yaklaşım, rol oyununu başarabilmektir. Burada karakterlerin tanımı ve oyuncuların davranışlarını etkileyen faktörlerin formları her katılımcıya verilmelidir. Senaryo, "rol oyunu" yapılacağı zaman tanımlanmaktadır. Serbest rol oyununda katılımcılar profil ve senaryoları aldıkları zaman, hemen bundan etkilenmeye başlamaktadırlar. Örneğin mimarlar, aileler, öğrenciler, öğretmenler ve yöneticilerden oluşan geniş bir okul bina komitesi pek çok sahne boyunca çatışma halinde olmaktadır [16].

Tablo 22. Özel alternatif okullar için komite üyelerinin profilleri [16].

Aile No-1. Çocuğunuzu bu okula gönderiyorsunuz, çünkü çocuğunuz aynı sosyal seviyedeki çocuklarla birarada olabiliyor. Halk okulları sizin çocuğunuzda istemediğiniz "kendi kişiliği olmayan çocuk" görüntüsünü ortaya çıkarıyor.

Aile No-2. Bu okulun çocuğunuza daha iyi akademik şans verdiğini düşünüyorsunuz. Çocuğunuzun 3 R'leri öğrenmesi ve daha iyi dereceye sahip olması ilginizi çekiyor. Bu yüzde hayatında daha başarılı olacağını düşünüyorsunuz.

Aile No-3. Halk okullarının çocuğunuzu anlamadığını düşünüyorsunuz. Çocuğunuz öğretmenlerine kendini yakın hissetmiyor. Bir şey yapmadığı için onu azarlıyor ve yanlış bir biçimde onu suçluyorlar.

Müdür. Bir müdür olarak siz, eğitimin kendi kendine yönlendirilmesini istiyorsunuz. Size göre her çocuk gelişme derecesine ve ilgi alanına göre yönlendirilmeli, istediği kadar kişisel bilgi almalı.

Mimar. Bu topluluk için okul tasarımı yapıyorsunuz. Sonunda başarıya ulaşmak için bina komitesi, aileler, öğretmenler ve müdürden haberdar olmak zorundasınız. Her bir katılımcının katkıda bulunduğu fikir anlaşmazlık yaratabilir. Sizin rolünüz grup içinde amaçlar ve nesnelere hakkında uzlaşmayı sağlamaktır.

Bina komite üyeleri- İnşa ediciler. Siz inşa edici olarak yapım maliyeti ile ilişkilisiniz. Sizin için, iyi okulun anlamı, az maliyetli sağlam tuğla binalar. Sağlam tuğla binalara karşı çıkılmadığı sürece eğitimdeki pek çok fikri destekliyorsunuz.

Bina komite üyesi- Başkan. Siz müdür olarak din eğitimi ile ilişkilisiniz. Kutsal kitaba eğitim nesnelere önemli bir parçası olarak daha çok zaman ayrılmasını istiyorsunuz.

Bina komite üyesi- Doktor. Siz bir doktor olarak akademik başarının son derece önemli olduğunu düşünüyorsunuz. Orası çocuğun ilgi duyduğu, önemsiz şeyleri serbestlik içinde yaptığı, öğrenme gerçekleri ve bilgileri üzerinde etkili olan bir yer olmalıdır. Böylece daha iyi öğrenme ve daha iyi derecelere çocuğunuz daha iyi bir koleje gidebilir.

Öğretmen No-1. Disiplinli bir müfredata inanıyorsunuz. Size göre bütün öğrenciler bütün etkinlikleri birlikte yapmalı. Görevlerini yapmalı ve ödevlerini yerine getirmeliler. Haftada bir gün öğleden sonra serbest zamanları olabilir.

Öğretmen No- 2. Kullanılan malzemeler ve bunların yararları ile, öğrencilerin kendi ilgi alanlarında ve kendi seviyelerinde katkı elde ettiklerini düşünüyorsunuz. Öğrenciler öğretmene soru sormakta özgürler ve istedikleri zaman yardım isteyebilirler. Öğrenciler öğretmenlerinin iznini alarak , sınıfta serbestçe hareket edebilirler.

Mimarların bakış açısından rol oyunu modelinin ana nesnelereinden biri, tasarım takımını toplantı boyunca olabilecek beklenmedik çatışmalara hazırlamaktır [16].

Her komitenin tertibi için tipik profil ve senaryolar yapılmaktadır.

Senaryo ile oyunun 1-2 saat arasında sınırlı bir zamanda oynanması amaçlanmıştır. Yorumcular çeşitli sorularla katılımcıların tartışmasının devamına önderlik

edebilmektedirler: Ne çeşit tartışmalar yapılacak? Katılımcılar ne öğrendiler? Tartışmayı ne etkiledi? Yanlış yaptıklarında ne hissettiler? Çatışma durumları başarılı bir biçimde çözümlendi mi? Rol oyunu modeli gerçeğe ne kadar yakın? [16].

Katılımcılar açıkça, kendi inanç, davranış ve değerlerinden etkilenen fikirlerini açıklamaktadırlar.

Rol-oyunu; okul tasarımı yöntemi boyunca katılımcılara, özel problemlerin çözümü pratiğine ve analizine katılmalarını sağlamaktadır (Tablo22) [16].

b. Morfolojik Kart Tekniği

Morfo, Yunanca “biçim” anlamına gelen “morphe” kökünden alınan ve bazı sözcüklerin yapısına giren bir elemandır. Morfoloji ise, Fransızca “morphologie” kelimesinden gelip, bir nesnenin şeklini ve yapısını inceleyen bilimdir.

Webster(1969), morfoloji sözcüğünü bir şeyin strüktür yada biçimi, strüktür ve biçimin incelenmesi olarak vermektedir [75].

Allen (1970) gibi, morfolojiyi her nesne ya da olayın temel, asal örnekleri ile ilgili görenler olduğu gibi, Rittel (1971) gibi, “bir problemin çözümü ile ilgili çok genel kavramlar kümesi” olarak kabul edenler de bulunmaktadır [75].

Morfoloji kullanılma alanlarına göre 2 gruba ayrılmaktadır:

- a. Morfolojik tasarlama: Problemlerin çözümünde çeşitliliği arttırıp, yaratıcılığa yardımcı olabilecek tekniklerin geliştirildiği bir alan olarak tanımlanabilir.
- b. Tasarlama morfolojisi: Morfolojik tasarlama yaklaşımında mevcut bilgilerden hareket ederek, bu alandaki bilgiler belirli bir ayıklamadan geçirilerek genişletilir, akla gelebilecek alan içindeki bütün alternatifler ve kombinezonlar ortaya konur [75].

Morfolojik yaklaşım uygulayıcıları için en önemli noktalar, bütün nesnelere, olayların ve kavramların devamlılığı görüşünden sapmamak, bütün morfolojik alanı belirlemeden bir çözüme geçmemektir.

Bunun için aşağıdaki adımlar takip edilebilir:

- Tasarımın yerine getirmesi gereken fonksiyonlar küçük parçalara ayrılır ve ayrı kartlara yazılır.
- Her fonksiyonun yerine getirilmesini sağlayan alternatif alt çözümler, kartlara yazılır.
- Bir süre bilinç altında kalması için tasarımla uğraşılmaz.
- Yeni bulunan ek fikirler de kartlara yazılır.
- Kartlar alt gruplara ayrılarak sıralanır.
- Her fonksiyon grubu başka bir grup alternatif alt çözümlerle matris şeklinde kartlara yazılır.
- Kartların içindeki alternatiflerin birbirleri ile kombinasyonları alınır.
- Uygun çözümlerin seçimi yapılır.

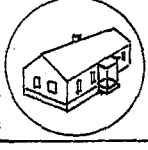

Değişkenlerin tiplerine göre tek, iki, üç boyutlu kombinasyon matrisleri oluşturma olanağı ortaya çıkmaktadır. İki boyutlu değişken matrisine morfolojik kart, üç boyutlu olana ise “morfolojik sandık” denmektedir (Tablo 23) [75].

Morfoloji, karmaşık sorunların, basit ve açık bir biçimde asal parçalarına ayrılarak incelenmesiyle, çözümün bazı önemli boyutlarının gözden kaçmasını önlemek gibi bir yarar sağlayacaktır (Tablo 24) (Tablo 25). Morfolojik analiz sorunu önce en önemli boyutları ile tanımlamayı amaçlar. Analizde dikkat edilecek husus parçaların gerçekten asal olması ve başlangıçta ayrıntılardan kaçınmaktır [76].

Tablo 23. Bir pencere tasarımına örnek morfolojik kart [76].

Fonksiyonlar	Alt Çözümler					
	1	2	3	4	5	6
Gerekli mahremiyeti sağlama	Perde	Panjur	Yana, öne duvar	Öne dikme	ağaç Öne bina koyma	Yön değiştirme
Manzara-dışarıyı görme	Yere kadar pencere	Balkon	Ağaç, bitki dikme	Yüksek parapet	Alçak parapet	Yok
Güneş kontrolü	Panjur	Yatay pergola	Saçak	Düşey eleman	Yok	Yok
Gün ışığı sağlama	Engelsiz pencere	Kayıtlı pencere	Yok	Yok	Yok	Yok
Isı geçirgenliği	Çift pencere	Tek pencere	Isı camlı pencere	Yok	Yok	Yok
Gürültü kontrolü	Yansıtıcı kanatlar	Pencere yönünü değiştirme	Penceresiz duvar	Çift pencere	Yok	Yok
Havalandırma	Açılan kanatlar	Açılmayan pencere	Aspiratör	Klima	Yok	Yok
Yağmur, rüzgar girişini önleme	Saçak	Açılmayan pencere	Yağmur için özel tedbir	Yok	Yok	Yok
Güvenlik	Demir parmaklık	Panjur	Sık kayıt	Yok	Yok	Yok
Kombinezon sayısı: 138. 240						

Tablo 24. Bina rehabilitasyonları için enerji bağlamı ve kontrol ölçümlerini gösteren morfolojik kart [74].

 TANIM 	Yüzeyi kapama	Yüze koruyucu koyma	Pencere şekli değiştirme	Güneş ışığının etkisini yok etme	Gün ışığından yararlanma
	Doğal Işık	A	E	I Tepe pencere- reli çatı yap	M Işık için güneş optikleri ekle
Havalandırma	B	F Çatı havalandırması ekle ve pencere tipini değiştir.	J Açılır- kapanır tepe penceresi yap	N Çatı havalandırması nı geliştir.	R Elektrikli çatı vantilatörü ekle
Gün Işığı Kaybı	C Yeni tavan ve duvar vantilatörü ekle	G Sera ile çift çatı yap	K Sera ile çift tepe penceresi yap	O Çatıya oturtulmuş güneş panelleri ekle	S Güneş ışığı alan sera ekle
Isı Artışı	D Güneşten pencere ve duvarları korumak için kalkan ekle	H Serayı gölgele	L Tepe penceresi ve serayı gölgele	P Çatının kalınlık ve yalıtımını artır	T Çatı penceresi ve seraya gölgelendirme yap

Kışın binalar yalıtımsız ve korumasız kalırlar. Isı kaybı hızlı olur.
Fahra bu yüzden yüksektir.
Yazın, küçük pencereler doğal havalandırma için yetersiz kalır.
Isı artışı çok olur.

Tablo 25. Okullarda enerji sağlanması üzerine mekansal alternatiflerin gösterildiği morfolojik kart [16].

1	2	3	4	ENERJİ BAĞLAMı	
					Güneş ışığı ile doğrudan ısınma, yan yana duvarlar ve güneye bakan pencereler yardımı ile yapılır. Yüksek pencerelerle yapılan doğal ışıklandırma odanın gerilerine kadar maksimum ışığın geçmesini sağlar.
					Güneye bakan pencerelerden doğrudan ısıtmada pencereler, toplayıcı görevi görür. Odanın arka taraflarının doğal ışıklandırması, tepe pencereleri ile sağlanmıştır.
					Doğal yalıtım: Sera ısıyı toplar ve depolar. Havalandırma: Güneydeki örtü binaya gelen ışığı süzer ve üzerindeki deliklerden havaya verir.
					Doğrudan ısı ve güneş panellerinin kullanımı Havalandırma: Güneydeki örtüler binaya gelen ışığı süzer ve süzülen ışık çandaki deliklerle dışarı verilir.

Morfolojik kart tekniğinin bir yararı, grafik tekniklerin kullanılabilmesidir. Problemlerin çözümleri ve özelliklerin görünüşleri grafik anlatımlarla soyutlaştırılıp, kartlara yerleştirilmektedir. Bu kartlardaki, soyut, çizgisel, şematik anlatımlar, görsel algılamaya dayalı, anlaşılır bilgiler ve sonuçlar vermektedir [77].

Morfolojik yaklaşım ve tekniği; mekan organizasyonu konusundaki problemlerin çözümü yanında, yerleşme ve kent ölçeğindeki problemlerin çözümünde de kullanılmaktadır. Usta [77]'ye göre, morfolojik yaklaşım, tasarım problemlerinin çözümünün yanısıra, mevcut bütünlerin ve organizasyonların analizinde de kullanılabilir.

Sanoff'un araştırma yöntem ve tekniklerine ek olarak bu bölümde analiz çalışmasında yararlanılacak okul analiz yöntemlerine değinilmiştir.

2.3.7. Okul Analizlerinde Kullanılan Yöntemler

Okul binaları tasarımı ile uğraşan pek çok araştırmacı, “ okul binalarının analizi” konusunda çeşitli alternatifler ortaya koymuşlardır.

Teymur [22] okulların eğitim mekanları olma özelliklerinden yola çıkarak okul analiz yöntemlerinin oluşturulmasında ; okulların mekansal ve zamansal organizasyonu, okulların toplumsal ve yerel bağları, ders programlarının ve eğitim bilgisinin organizasyonunun kullanılması gerektiğini belirtmektedir. Yukarıdaki başlıkları da mimarlık kuramı ve bilgisi , eğitim kuramları ile ilişkilendirmektedir :

- Buna göre okul binalarının analizinde, bina tipinin biçimsel, işlevsel, kurumsal ve insani yönleri ele alınmalıdır (Tablo 26).

Tablo 26. Teymur'a göre okul analizinde bina tipinin içermesi gereken özellikler [22].

	Biçim	İşlev	Mekan
X			
Y			
Z			

- Eğitim bilgisinin, eğitim yaklaşımlarının ve bunların kurumsal düzenlerinin, belirli kuramsal şemalarla analizi yapılmalıdır (Tablo 27).

Tablo 27. Kurumsal analizde, eğitimin içermesi gereken özellikler [22].

Eğitimin	A	B	C
Hedefleri			
Nesneleri			
Yöntemleri			
Yönelimi			

Gardiner (1998), okul mekanı analizinde; eğitimsel analiz, yerleşim analizi, mekan kullanımları analizi, mekan kompozisyonu (geometri/Form), teknoloji analizinden yararlanmak düşüncesindedir [22].

Soygeniş ve Ertin [23] ise, okul analizlerinde aşağıdaki özelliklerin olması gerektiğini belirtmiştir:

- A. Mekanın işlevsel niteliği
 - a. Mekanda yer alan eylemler
 - b. Eylemlerin gerektirdiği araç/gereç
 - c. Fiziksel nitelikler ve antropometrik nitelikler
 - d. Mekanda olması gerekli fiziksel çevre nitelikleri
- B. Mekan ile özdeşleşme
 - a. Mekan ölçeği
 - b. Mekandaki renkler
 - c. Mekanın algılanabilir niteliği
- C. Okul ve sınıf oryantasyonu
 - a. Zihinsel gelişmeye bağlı farklılaşmalar

Öz [78] kullanım aşamasında değerlendirme yönteminde, yapılan araştırmanın 2. aşamasında uyguladığı mekansal performans anketinde okulun aşağıdaki özelliklerini analiz etmiştir.

- Mekan bazında toplam kalite
- Çeşitli tasarım boyutları bazında mekanların kalitesi (Mekan büyüklüğü, kullanım esnekliği, yoğunluk, estetik değerler, kullanılan malzemelerin estetik boyutu, uygulanan detaylardaki estetik boyut, doğal ışık, yapay aydınlatma, akustik, ısıtma, soğutma, havalandırma, eşya ve ekipmanlar)
- Yapının çeşitli tasarım boyutları bazında toplam kalitesi (Genel tasarım kavramı, arazi tasarımı, dış mekan kullanımı, dolaşım ve etkinlik mekanları, mekansal ilişkiler, yeni ihtiyaçlara göre değişme, güvenli, sağlık, emniyet, bakım, çevresel konfor, malzeme kullanımı, dış ve iç görünüm)

Okulları da içine alan kullanım sürecinde değerlendirme çalışmasında , binaların teknik performansı, işlevsel performansı ve davranışsal performansı analiz edilmiştir. Teknik performans; sağlık, güvenlik ve rahat yaşamla ilgilidir. İşlevsel performansta; kullanıcıların eylem ve organizasyonu ile ilgili tüm ilişkisel, boyutsal, kullanımsal alanları söz konusudur. Davranışsal performansta; fiziksel çevre- insan davranışı, insan memnuniyeti, sosyolojik ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkiler sorgulamaktadır [79].

Yukarıda açıklaması yapılan yöntemlerin ve tekniklerin incelenmesi sonucunda araştırmanın amacına da uygun olarak; konu ile ilgili alternatiflerin görsel olarak ortaya konulması, alt çözümlere ayrılması, tasarımların içindeki fikirlerin ortaya çıkarılması ile uygun çözüm önerilerinin matrislerde incelenmesine olanak sağlayan 2 boyutlu morfolojik kart tekniğinden yararlanılmasına karar verilmiştir. Bu teknikle tasarımlardaki asal parçalar tek tek belirlenerek , araştırma kapsamına alınan ilköğretim okulu örnekleri üzerinde analiz edilmiştir.

2.4. Araştırmanın Kapsamının Belirlenmesi

Araştırmada, Cumhuriyetin ilk yıllarından 2002 yılına kadar olan dönem içindeki Milli eğitimin buna bağlı olarak ilköğretimin kurumsal yapısındaki ve planlamasındaki değişim; eğitimde gelişen felsefe sonucu ortaya çıkan “ toplum okulu”, “öğrenciler üzerinde etkili fiziksel çevre” anlayışları analiz edilmiştir. Bu anlayışlar, Türkiye’de ve dünyadaki ilköğretim okulları üzerinde sınıanmıştır. Çalışma iki aşamalı olarak yapılmıştır.

1. aşamada, 2. aşamada yapılacak okul analizinin kurumsal alt yapısını oluşturmak amacı ile, Türkiye’de 1923- 2002 yılları arasında Milli eğitimin amaçlarının, Milli eğitimde ve ilköğretimdeki yasaların, eğitim felsefelerinin, 6-14 yaş grubuna eğitim verilen okulların gelişimi incelenmiştir. Böylece, 1997 yılındaki 8 yıllık ilköğretime hangi aşamalardan geçilerek geldiği, bu süreç içerisindeki değişimlerden çıkarılabilmektedir .

Dönem aralıkları, Türkiye’nin geçirdiği siyasi, ekonomik, sosyal dönemlere ve tip okul yapılarının farklılaşma gösterdiği dönemlere göre seçilmiştir.

Bu dönem aralıkları aşağıdaki gibidir:

- 1950 öncesi dönem
- 1950-1960 dönemi
- 1960-1970 dönemi
- 1970- 1997 dönemi
- 1997- 2002 dönemi

2. aşamada ise 1. aşamadaki analiz sonuçlarından yola çıkarak ilköğretim okulları analiz edilmiştir. Bu aşamada yapılan analizdeki okullar 4 grupta toplanmıştır.

1. Grup: 1923- 1997 yılları arasında, 6-14 yaş grubunun eğitim gördüğü tip okul projeleri (İlkokul, ortaokul, ilköğretim okulu)
2. Grup: Türkiye’de 8 yıllık ilköğretim okulu tip projeleri
3. Grup: Türkiye’de 1990 sonrası yapılan özel ilköğretim okulu projeleri
4. Grup: Batıda , gelişmiş ülkelerde , genel olarak 1990 sonrası yapılan nitelikli ilköğretim okulu örnekleri

Analiz edilecek okul grupları oluşturulurken, farklı özellikler barındırıyor olmasına dikkat edilmiştir. Analizde, Cumhuriyetin ilk yıllarından 1997 yılına kadar 6-14 yaş grubunun eğitim gördüğü ilkokul, ortaokul ve ilköğretim okulu projeleri ile, 1998 tasarımı 8 yıllık kesintisiz ilköğretim okulu projeleri karşılaştırılacaktır. Böylelikle, Türkiye’de ilköğretimde hangi aşamalardan geçerek 21. yüzyıla gelindiği ortaya çıkarılabilecektir. Ayrıca 8 yıllık kesintisiz ilköğretim okulu projeleri , 1990 sonrası Türkiye’de yapılan özel okul projeleri ve dünyada gelişmiş ülkelerde yapılan nitelikli-özgün ilköğretim okulu örnekleri ile karşılaştırılarak, aralarındaki benzerlik ve farklılıklar saptanabilecek, bu konuda yeni tasarımlar için çözüm önerileri üretilebilecektir.

2.5. Okulların Seçimi

Yukarıda gruplara ayrılan okulların seçimi sırasında belirli kriterler dikkate alınmıştır:

1. 1923- 1997 yılları arasında yoğun olarak kullanılan, 6-14 yaş grubuna eğitim verilen, devlet tarafından çizdirilen ilkokul, ortaokul ve ilköğretim okulu projeleri; Türkiye’de Milli Eğitimdeki gelişmeleri , politikaları , felsefeleri en iyi yansıtan okullar olduğu düşüncesi ile analiz kapsamına alınmıştır. Okulların seçiminde, birbirinin aynı olan, sınıf eklenerek farklılaştırılmış okullardan biri tercih edilmiştir. 16-21 derslikli ortaokuldan 16 derslikli ortaokul, 18-24 derslikli ortaokuldan 24 derslikli ortaokul, 16-21 derslikli ilköğretim okulundan 21 derslikli ilköğretim okulu seçilmiştir.

2. 8 yıllık kesintisiz ilköğretim okullarının analiz kapsamına alınmasında, 2 düşünceden yola çıkılmıştır:

- Türkiye’de 1997 yılında 8 yıllık kesintisiz ilköğretime geçilmesi ile, ilköğretimin yapısındaki ve felsefesindeki değişimin 8 yıllık ilköğretim okul binalarına nasıl yansıdığına araştırılması,
- Cumhuriyetin ilk yıllarından 1997 yılına kadar 6-14 yaş grubunun yoğun olarak eğitim gördüğü ilkokul- ortaokul - ilköğretim okulu projeleri, özel ilköğretim okulu örnekleri, gelişmiş ülkelerin ilköğretim okulu örnekleri ile 8 yıllık kesintisiz ilköğretim okulu projelerinin karşılaştırılarak, aralarındaki benzerlik ve farklılıkların ortaya çıkarılması,

Okulların seçiminde aynı planın değişik alternatifleri arasında seçim yapılmıştır. G. Ü. 1.3. 240 ve G. Ü. 2.2. 240 öğrencili ilköğretim okulu arasından G. Ü. 2.2. 240 öğrencili ilköğretim okulu , G. Ü. 2.3. 480 ve G. Ü. 3.3. 480 öğrencili ilköğretim okulu arasından G. Ü. 3.3. 480 öğrencili ilköğretim okulu seçilmiştir.

3. Türkiye’deki özel ilköğretim okullarının seçilmesinde, 1990 sonrasında farklı estetik anlayışa sahip olmaları, özgün olmaları ve planlama yaklaşımlarındaki farklılıklara sahip olmaları ile referans kaynaklarda yer almış olmalarına dikkat edilmiştir.

4. Gelişmiş ülkelerdeki ilköğretim okullarının seçiminde (ABD, İngiltere, İspanya, Kanada, Hollanda) aşağıdaki kriterler dikkate alınmıştır:

- Okul- eğitim gibi konularda referans olacak temel yayınlarda “başarılı okul binası” olarak adlandırılması
- 1990 yılı ve sonrası yapılmış olması
- Referanslara göre farklı ve özgün mimari kimliğinin bulunması
- Planlama yaklaşımlarında, mimarların yanı sıra eğitimci ve velilerin görüşlerinden yararlanılarak yapılan projeler olması
- Mekansal organizasyonda ilköğretim okulu programını tam anlamı ile barındırıyor olması
- Etkili- teşvik edici fiziksel çevreye sahip olmaları

Belirlenen kriterlere göre seçilen okullar Tablo 28’de gösterilmiştir.

2.6. Okul Araştırmalarında Kullanılabilecek Analiz Yönteminin Oluşturulması

Analiz yönteminin oluşturulmasında Sanoff’un [74] araştırma yöntemlerinden, Teymur [22], Gardiner [22], Soygeniş ve Ertin’in [23] analiz yöntemi önerilerinden yararlanılmıştır.

Analizler, Sanoff’un [74] okul planlaması ve tasarımına yardımcı tekniklerde önerdiği morfolojik kart tekniğinden “ yararlanılarak yapılmıştır. Analizde, okul birimlerinin küçük parçalara ayrılabilmesi, alternatif çözümlerin birarada görünmesi, sembol kullanımına imkan vermesi açısından morfolojik kart tekniği tercih edilmiştir.

Teymur [22], Gardiner [22], Soygeniş ve Ertin’in [23] analiz yöntemi tipleri arasından “toplum okulu” ve “ öğrenciler üzerinde etkili fiziksel çevre” analizine en iyi cevap verebilecek kurumsal, fiziksel ve toplumsal analiz yöntemlerinin oluşturulmasına karar verilmiştir.

Tablo 28. Analiz kapsamına alınan, 6- 14 yaş grubuna eğitim verilen okullar

GRUP ADI		OKUL ADI		
1. GRUP 1923- 1997 Arası 6-14 Yaş Grubuna Eğitim Verilen Tip Okul Projeleri	1950 Öncesi Dönem	1. Tip köy ilkokulu 1 (Soğuk iklim tipi)- (Ek Tablo 4) 2. Tip köy ilkokulu 2 (Mutedil iklim tipi)- (Ek Tablo 5) 3. Tip köy ilkokulu 3 - (Ek Tablo 6)		
	1950- 1960 Dönemi	4. 1 Derslikli köy ilkokulu (lojmanlı tip)- (Ek Tablo 7)		
	1960- 1970 Dönemi	5. 5 Dershaneli ilkokul- (Ek Tablo 8) 6. 16 Dershaneli ortaokul - (Ek Tablo 9) 7. 24 dershaneli ortaokul - (Ek Tablo 10)		
	1970- 1997 Dönemi	8. 5 derslikli ilköğretim okulu (Oyak- Çankaya)- (Ek Tablo 11) 9. 8 dershaneli ilköğretim okulu 1 - (Ek Tablo 12) 10. 8 dershaneli ilköğretim 2 - (Ek Tablo 13) 11. 21 dershaneli ilköğretim okulu - (Ek Tablo 14)		
2. GRUP Türkiye'de 8 Yıllık İlköğretim Okulu Tip Projeleri		1. İTÜ 240 öğrencili ilköğretim okulu- (Ek Tablo 15) 2. İTÜ 480 öğrencili ilköğretim okul- (Ek Tablo 16) 3. İTÜ 720 öğrencili ilköğretim okulu- (Ek Tablo 17) 4. İTÜ 960 öğrencili ilköğretim okulu- (Ek Tablo 18) 5. İTÜ 1200 öğrencili ilköğretim okulu- (Ek Tablo 19) 6. GÜ 2.2. 240 öğrencili ilköğretim okulu- (Ek Tablo 20) 7. GÜ 3.3. 480 öğrencili ilköğretim okulu- (Ek Tablo 21) 8. Y.Ü. 480 öğrencili yatılı ilköğretim bölge okulu- (Ek Tablo 22) 9. Y.Ü. 720 öğrencili yatılı ilköğretim bölge okulu- (Ek Tablo 23)		
	3. GRUP Türkiye'de 1990 Sonrası Yapılan Özel İlköğretim Okulları		1. Açı İlköğretim okulu- (Ek Tablo 24) 2. Özel Yüzyıl Işıl koleji - (Ek Tablo 25) 3. Enka koleji- (Ek Tablo 26) 4. Özel Uğur koleji - (Ek Tablo 27) 5. İTÜ Natuk Birkan İlköğretim Okulu- (Ek Tablo 28)	
		4. GRUP Gelişmiş Ülkelerde Genel Olarak 1990 Sonrası Yapılan İlköğretim Okulları	ABD	1. Cayote Canyon ilköğretim okulu-(Ek Tablo 29) 2. Davidson ilköğretim okulu- (Ek Tablo 30) 3. Nuntucket ilköğretim okulu-(Ek Tablo 31) 4. Parkside ilköğretim okulu-(Ek Tablo 32) 5. Little Village ilköğretim okulu- (Ek Tablo 33) 6. Dennis Earl İlköğretim okulu- (Ek Tablo 34) 7. Shoal Creek ilköğretim okulu- (Ek Tablo 35) 8. Toussaint Louverture ilköğretim okulu- (Ek Tablo 36)
			İSPANYA	9. Morella İlköğretim okulu- (Ek Tablo 37)
			İNGİLTERE	10. Queens Inclosure ilköğretim okulu- (Ek Tablo 38) 11. Pokesdown ilköğretim okulu- (Ek Tablo 39) 12. Woodlea ilköğretim okulu-(Ek Tablo 40)
			KANADA	13. Seabird Island ilköğretim okulu- (Ek Tablo 41) 14. Strawberry Vale ilköğretim okulu- (Ek Tablo 42)
	HOLLANDA		15. Anne Frank İlköğretim Okulu- (Ek Tablo 43)	

2.6.1. Kurumsal Analiz Tablolarının Oluşturulması

Türkiye'deki Milli eğitimin ve ilköğretimin kurumsal gelişiminin analizindeki dönem aralıkları , "Türkiye'de eğitimin gelişimi" bölümünde araştırılan, Türkiye'nin geçirdiği siyasi, ekonomik dönemlere ve tip okul binalarının farklılaşma gösterdiği dönemlere göre oluşturulmuştur: 1950 öncesi, 1950-1960 dönemi, 1960-1970 dönemi, 1970- 1997 dönemi, 1997- 2002 dönemi. Belirlenen her dönem ise, Milli eğitimin amaçlarının gelişimi, Türk Milli eğitiminin amaçları doğrultusunda Milli eğitimin gelişimi- ilköğretim ile ilgili gelişmeler, eğitim felsefelerinin gelişimi ve 6- 14 yaş grubuna eğitim verilen okulların gelişimi başlıkları altında incelenmiştir. Kurumsal analiz tabloları oluşturulurken her başlık için, ayrı bir tablo yapılmıştır.

A. Milli eğitimin amaçlarının gelişimi

- 1950 öncesi dönem
- 1950- 1960 dönemi
- 1960-1970 dönemi
- 1970- 1997 dönemi
- 1997- 2002 dönemi

B. Türk Milli eğitiminin amaçları doğrultusunda Milli eğitimin gelişimi- ilköğretim ile ilgili gelişmeler

- 1950 öncesi dönem
- 1950- 1960 dönemi
- 1960-1970 dönemi
- 1970- 1997 dönemi
- 1997- 2002 dönemi

C. Türkiye'de eğitim felsefesinin gelişimi

- 1950 öncesi dönem
- 1950- 1960 dönemi
- 1960-1970 dönemi
- 1970- 1997 dönemi
- 1997- 2002 dönemi

D. 6- 14 yaş grubuna eğitim verilen okulların gelişimi

Bu başlık altında 1923'den 2002'ye ilkokullar , ortaokullar , ilköğretim okulları , ayrı ayrı analiz edilmiştir. Her okul grubu ayrıca yatayda sıralanan amaçları, eğitim politikası, öğrenci profili, eğitim verilen binalar alt başlıklarına ayrılarak analiz edilmiştir. Düşeyde, yukarıda belirlenen dönem aralıkları yer almaktadır (Tablo 29).

Tablo 29. 6-14 yaş grubuna eğitim verilen okulların kurumsal analiz tablosunun oluşturulması

Dönem aralıkları	İlkokullar- Ortaokullar- Temel eğitim/ İlköğretim okullarının gelişimi			
	Amaçları	Eğitim politikası	Öğrenci profili	Eğitim Verilen Binalar
1950 öncesi dönemi				
1950-1960 dönemi				
1960- 1970 dönemi				
1970- 1997 dönemi				
1997-12002 dönemi				

2.6.2. Toplumsal ve Fiziksel Analiz Tablolarının Oluşturulması

Fiziksel ve toplumsal analiz tablolarında, başlangıçta belirlenen amaçlara uygun olarak "toplum okulu" ve "öğrenciler üzerinde etkili fiziksel çevre" anlayışları üzerinde durulmuştur. Morfolojik kart tekniği ile oluşturulan analizde, belirlenen kriterler, şemalarla ve soyut okul çizimleri ile anlatılmaya çalışılmıştır. Kullanılan şemaların , kriterleri en iyi şekilde yansıtmaya dikkat edilmiştir.

Şemalarda ayrıca, Sanoff'un [16], planlama ve tasarım yöntemi için önerdiği sembol diyagramları örnek alınmıştır. Böylece analizde insan davranışlarının, psikolojisinin de test edilmesi sağlanmıştır.

Fiziksel ve toplumsal analiz tablolarının oluşturulmasında Moore [64], Bruabaker [66], Lidino Semineri [67], Taylor [68], Herry uluslararası firmasının araştırmaları [69], Hamaty ve Lines [70] , Genevro [71], Refp takım çalışması [1], OECD [72] gibi araştırma standartlarından ; Teymur [22], Soygeniş ve Ertin [23], Öz [78] , Gardiner'ın [22] okul analizi önerilerinden yararlanılmış ve aşağıdaki analiz aşamaları geliştirilmiştir.

Analiz 3 ana aşamada gerçekleştirilmiştir:

- A. Okul-toplum etkileşiminin mekana yansımaları
- B. Okul-öğrenme mekanları- öğrenci ilişkisinin mekana yansımaları
- C. Okul-toplum-öğrenci etkileşimli binalarda tasarım kararları

Bu başlıklar ve alt açılımları ise aşağıdaki gibidir:

A. Okul- toplum etkileşiminin mekana yansımaları

- Okul hakkında genel bilgiler

1. Okul-toplum ilişkisi tipi
2. Okul-çevre ilişkisi
3. Okul Planlaması
4. Okul kapasitesi/büyüklüğü
5. Kat sayısı
6. Giriş sayısı ve giriş yapılan mekanlar
7. Okul – bahçe ilişkisi

- Genel mekanlar- toplum ilişkisi

8. Kütüphane

9. Dış bahçe

10. Çok amaçlı salon

11. Fiziksel eğitim merkezi

B. Okul-öğrenme mekanları- öğrenci ilişkisi

- Sosyal etkileşim mekanları- öğrenci ilişkisi

1. Koridorlar (Öğrenci Caddesi)
2. İç bahçe
3. Dış avlu/ öğrenme bahçesi
4. Teneffüşhane/ Kapalı avlu

- Eğitim mekanı- öğrenme mekanı- sınıflar öğrenci ilişkisi

5. Öğrenme mekanında etkinlik ayrımı

6. Sınıf planlaması tipi

7. Yaş gruplarına göre öğrenme mekanı farklılaşması

- Öğrenme mekanları- öğretmenler odası- yönetim ilişkisi

8. Yönetim-öğrenme mekanı ilişkisi

9. Öğretmenler odası- öğrenme mekanı ilişkisi

C. Tasarım kararları

1. Estetik özellikler (Tasarım tarzı)

2. Etkili teşvik edici dış-iç bağlantısı

3. Mekanda okul-şehir çevre bütünlüğü

Yukarıda belirlenen başlıklar morfolojik kartlara yerleştirilerek analiz yapılmıştır.

A. Okul- Toplum Etkileşiminin Mekana Yansıması

Pek çok araştırmacı, okulların toplum mekanlarını, toplumun okul mekanlarını kullanması düşüncesini savunmaktadır. Buradan hareketle “ toplum okulu” kavramı ortaya çıkmıştır. Analizde, okulun toplum üzerindeki, toplumun okul üzerindeki etkisinin okul mekanlarına yansıması aşağıda belirlenen başlıklara göre yapılmıştır:

• Okul Hakkında Genel Bilgiler

1. Okul-toplum ilişkisi tipi

Moore’a [64] göre okullar, toplum merkezi olmalı; iş eğitim programları, gençlik programları, aileler için programların verildiği, yönetim ofisleri, sosyal servisleri, toplantı mekanları ile toplumun etkinlik merkezi durumuna getirilmelidir.

Bruabaker'a [66] göre, sadece öğrencilerin öğrenme yeri değil aynı zamanda bireyin ve ailesinin temel beceriler kazanma, araştırma yapma, sunu hazırlama, iş, meslek, tarih sanat, dil öğrendiği mekanlar olmalıdır. Bu durumda hem toplum okulu hem de okul toplumu kullanır.

OECD'nin Lidingö'deki seminerinde [67] "okulun geniş bir çevrenin parçası olması sonucu çıkmıştır.

Taylor [68] "Hayat boyu öğrenim için okulun toplumu, toplumunda okulu kullanması gerektiği" ni söylemektedir.

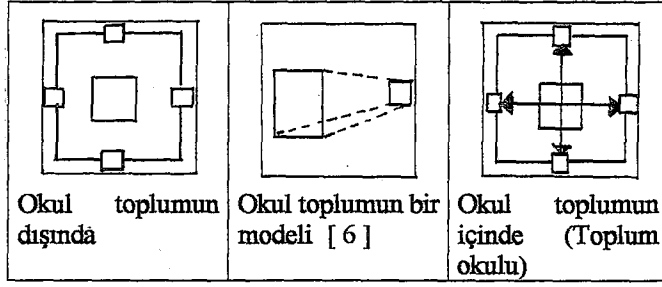
Hamaty ve Lines [70] toplumun gelecekte okul ile ilgili tartışmaların içinde olacağını , eğitim mekanlarının tasarım ve kullanımına kendisinin yol vereceğini söylemektedir. Böylece okullar toplum merkezinde olabilecektir.

Refp takım çalışmasında [1] 21. yüzyıl okullarında daha çok toplum mekanı önerilmektedir.

Tezcan'a [6] göre, okul-toplum ilişkisi ise, aşağıdaki başlıklar adı altında toplanmıştır:

- Geleneksel okul
- Toplumun bir modeli olarak okul
- Topluluk okulu

Yukarıdaki bilgiler ışığında analizde kullanılan okul-toplum ilişkisi tipleri ve şemaları Şekil 58 'de gösterilmiştir.

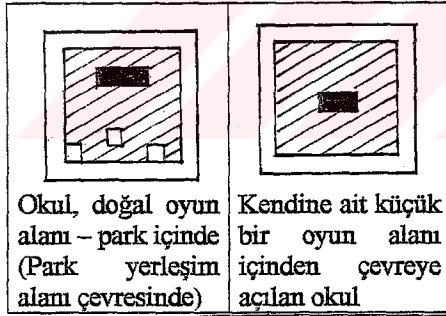

Şekil 58. Okul- toplum ilişkisi şemaları

2. Okul- çevre ilişkisi

Okul arsasının nasıl bir ortamda bulunduğu, güvenli çevre ile ilgili bir kavramdır. Moore'a [64] göre, güvenli yerleşim toplum erişimi ve öğrenci başarısını da etkilemektedir.

Yukarıdaki çalışmadan hareketle okul-çevre ilişkisi tipleri yeniden belirlenmiş ve şemaları Şekil 59'da gösterilmiştir.

Şekil 59. Okul çevre ilişkisi şemaları

3. Okul planlaması

Bruabaker'a [66] göre, her okulun bir master plana ihtiyacı vardır. Bununla binaların ve yerleşimlerinin nasıl genişleyebileceği ve eğer eklemeler yapılabilecekse nasıl yapılabileceği daha iyi tespit edilebilecektir.

Bruabaker [66] aşağıdaki master planların hemen hemen bütün okullarda ve üniversitelerde uygulandığını belirtmektedir:

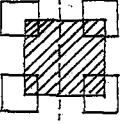
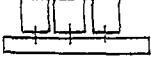

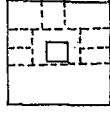
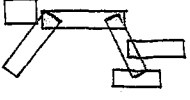
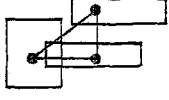
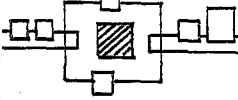
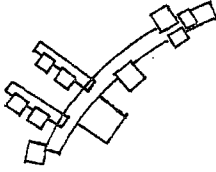
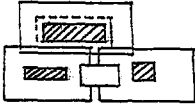
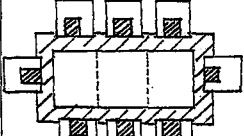
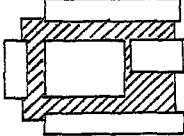
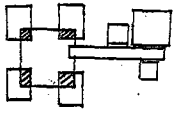
- Geleneksel merkezi plan
- Avlulu sistem
- Akıl-beden-ruh sistemi
- Yoğun ev planı
- Geleneksel organik plan
- En kısa izli şehir yerleşimi
- Büyük ayak izli plan
- Lineer plan ve merkezi avlu
- Öğrenci caddesi
- Yeni ve eskinin zengin karışımı
- Kütüphane çevresinde 4 ev
- şehir içinde köprü cadde

Moore'un [64] master plan şemaları ise aşağıdaki gibidir:

- Yoğun bina formu
- Bina avlusunu -toplumsal meydan /Sınıf kümeleri
- Büyük mekanlar
- Değiştirilebilen açık mekanlar

Perkins ve Kliment [80] ise, master plan tiplerini; iç mekan boyunca uzanan lineer plan modeli, etkinlik ya da oyun alanı olarak kullanılan paylaşılan etkinlik merkezi boyunca oluşturulan melez lineer plan modeli , i mekandaki oyun alanı etrafında kümelenmiş plan modeli, koridorlar ve genel mekanlar etrafında kümelenmiş plan modellerine ayırmıştır.

Yapılan literatür araştırmaları sonucunda bulunan okul planlaması tipleri biraraya getirilmiş , analizde şemalar halinde kullanılmıştır (şekil 60).

			
Geleneksel merkezi plan	Lineer plan	Büyük ayak izli plan	En kısa izli şehir yerleşimi
			
Geleneksel organik plan	Akıl- Vücut- Ruh sistemi	Lineer plan ve merkezi avlu	Öğrenci caddesi
			
Avlulu sistem	Yoğun ev planı- Paylaşılan etkinlikler çevresinde evler	Paylaşılan etkinlikler çevresinde sınıf kanatları	Kütüphane çevresinde 4 ev

Şekil 60. Okul planlaması şemaları

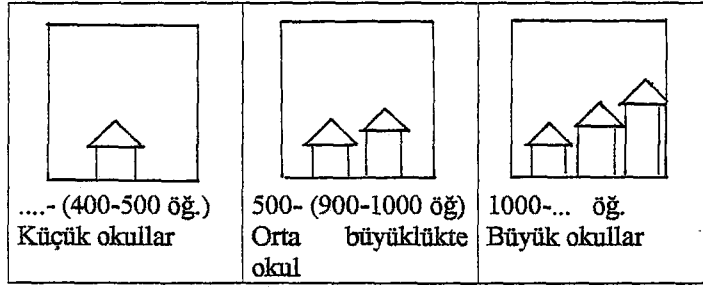
4. Okul kapasitesi- büyüklüğü

Okul mevcudu ile ilgili bir kavramdır. Moore [64] okulları aşağıdaki şekilde ayırmıştır:

- 400-500 öğrencili- Küçük okul
- 500- (900-1000) - Orta büyüklükte okul
- 1000- ... - Büyük okul

Bütün bunlar okul içindeki güvenlik, öğrenciler arasındaki samimiyet, okulun toplumla ilişkisi, okuldaki başarı, kişisel gelişimin okulun büyüklüğü ile ilgili olduğu konusundaki çalışmalardan çıkarılmıştır.

Yukarıdaki çalışmadan yola çıkılarak okul büyüklükleri şemalaştırılmış ve morfolojik kartlarda Şekil 61'deki şemaları kullanılmıştır.

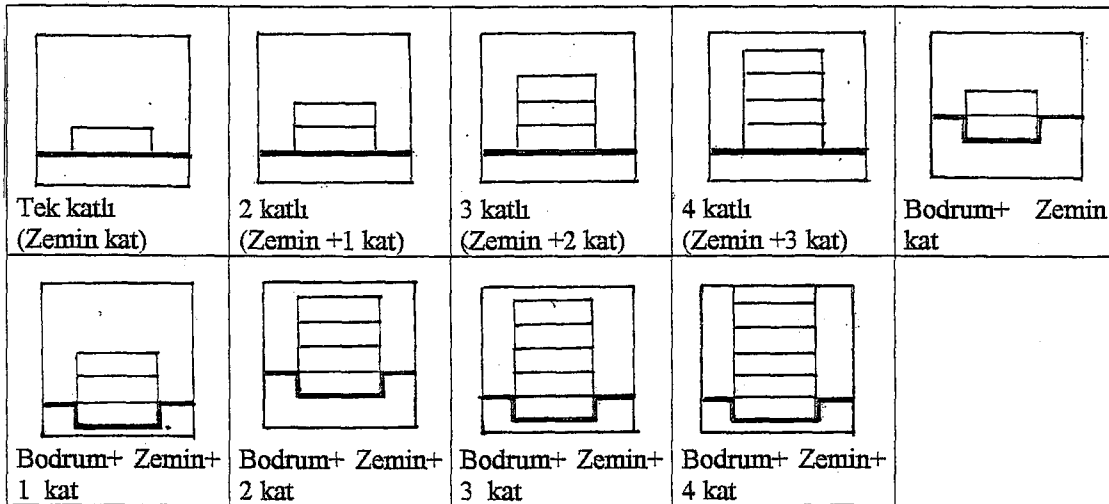
Şekil 61. Okul kapasitesi/ büyüklüğü şemaları

5. Kat sayısı

Bruabaker [66] yayılmış ve aynı avluda, fakat farklı kütlede farklı yaş grupları için bina tasarımı bütün yıl ılık havaya sahip yerleşim bölgelerinde önerirken, Moore [64], çok katlı binaları kışları soğuk olan yerler için uygun görmektedir.

8 yıllık ilköğretim yapıları için Milli eğitimin önerilerinde [2] ise, çok katlı çözümlerden kaçınılması ; iç-dış mekan ilişkisinin kesintisiz ve doğrudan olması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Yukarıdaki araştırmalar sonucunda morfolojik kartlarda kullanılan kat sayısı tipleri ve şemaları Şekil 62'de belirtilmiştir.

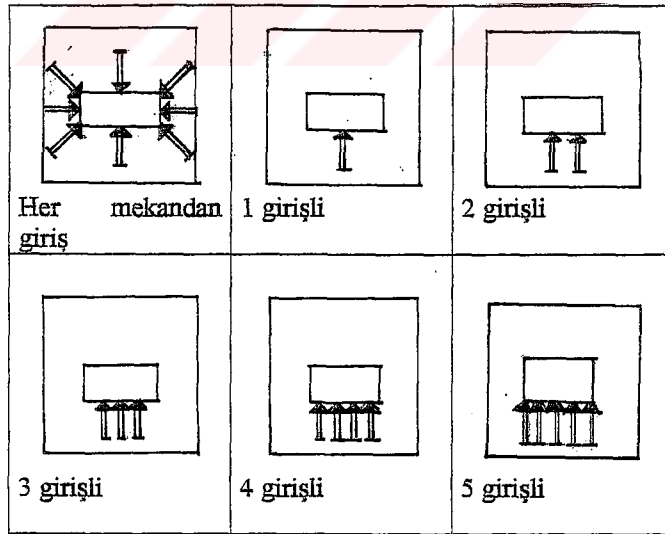
Şekil 62. Kat sayısı şemaları

6. Giriş sayısı ve giriş yapılan mekanlar

Toplumun kullandığı mekanların ayrı girişlerinin olması, bütün mekanların dışarı açılması (dış bahçe ile doğrudan bağlantılarının olması), toplumun okulu kullanması ile ilgili bir kavramdır.

Araştırmalar sonucunda morfolojik kartlarda kullanılan giriş sayısı şemaları Şekil 63'de verilmiştir. Analiz tablolarında kullanılacak giriş mekanları tipleri ise aşağıdaki gibi kodlanmıştır:

- Ana giriş= AG
- Sınıf= SN
- Yönetim= YÖ
- Çok amaçlı salon= Ç
- Avlu= A
- Anaokulu= AO
- Yemekhane= Y

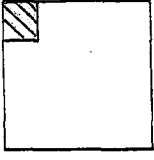
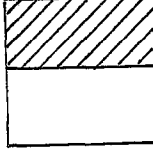
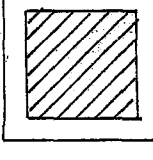
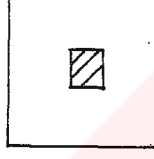
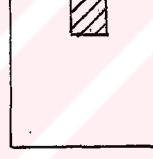

Şekil 63. Giriş sayısı şemaları

7. Okul-bahçe ilişkisi

Okulun bahçenin neresinde olduğu ve bahçenin geri kalanının ne olarak kullanıldığı ile ilgili bir kavramdır. Bahçenin durumu ve konumu toplum ilişkilerini de geliştirmektedir.

Araştırmalar sonucunda morfolojik kartlarda kullanılan okul-bahçe ilişkisi tipleri ve şemaları Şekil 64'de belirtilmiştir.

 <ul style="list-style-type: none"> ▪ Okul bahçenin bir köşesine bitişik ▪ Geniş bahçe ▪ İki taraflı bahçe kullanımı 	 <ul style="list-style-type: none"> ▪ Okul bahçenin üç tarafına bitişik ▪ Tek taraflı bahçe kullanımı 	 <ul style="list-style-type: none"> ▪ Okul bahçenin ortasında ▪ Dört taraflı bahçe kullanımı ▪ Bahçe küçük
 <ul style="list-style-type: none"> ▪ Okul bahçenin ortasında ▪ Dört taraflı bahçe kullanımı ▪ Bahçe büyük 	 <ul style="list-style-type: none"> ▪ Okul bahçenin bir kenarına bitişik ▪ Üç taraflı bahçe kullanımı ▪ Bahçe büyük 	

Şekil 64. Okul-bahçe ilişkisi şemaları

• Genel Mekanlar Toplum İlişkisi

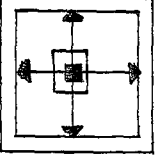
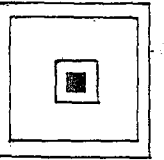
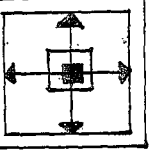
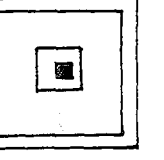
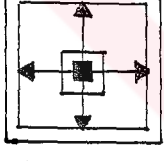
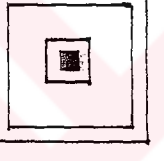
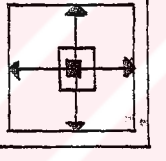
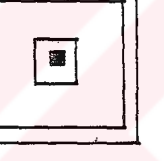
8. Kütüphane

9. Dış bahçe

10. Çok amaçlı salon

11. Fiziksel eğitim merkezi

Toplum tarafından da kullanılabilen ; kütüphane, dış bahçe, çok amaçlı salon, fiziksel eğitim merkezi gibi mekanların okul içindeki konumları, kullanım amaçları okul-toplum ilişkileri açısından çok önemlidir. Analizde yukarıdaki mekanların toplum mekanı olmaları ve olmamaları durumlarındaki kullanımları morfolojik kartlarda Şekil 65'deki şemaları ile gösterilmiştir.

Kütüphane		Dış Bahçe	
			
Medya merkezi/ Toplum kütüphanesi	Okul kütüphanesi	Toplum ve okul spor alanı/ Gezinti alanı	Okul oyun ve spor alanı
Çok Amaçlı Salon		Fiziksel Eğitim Merkezi	
			
Topluma da hizmet eden kül- tür ve konferans merkezi	Okul kültür merkezi -Okul veli iletişimi	Toplumun da fiziksel eğitimde kullanabileceği mekan	Sadece okula ait mekan

Şekil 65. Genel mekanlar- toplum ilişkisi şemaları

B. Okul- Öğrenme Mekanları -Öğrenci İlişkisi

Toplum kullanımı düşünülerek yapılan ve yapılmayan ilköğretim okullarında “öğrenciler üzerinde etkili fiziksel çevre” anlayışı, aşağıdaki kriterlere dayanılarak analiz edilmiştir.

• Sosyal Etkileşim Mekanları- Öğrenci İlişkisi

1. Koridorlar (Öğrenci Caddesi)
2. İç bahçe
3. Dış avlu/ öğrenme bahçesi
4. Teneffüshane/ Kapalı avlu

Öğrenci ve öğretmenlerin birbirleri ile iletişimlerini arttıran koridorlar (öğrenci caddesi), iç bahçe, dış avlu/ öğrenme bahçesi, teneffüshane/ kapalı avlu gibi mekanların çekici hale gelmesi ve daha çok kullanılması için yapılanlar örnek okul mekanlarında analiz edilmiştir. Okulun, ana öğrenme mekanlarından olan sınıf/laboratuvar dışındaki yukarıdaki mekanlarda “gizli müfredat” ya da diğer bir deyişle “okulun her yerinde öğrenilebilirlik” ilkesinin uygulanıp uygulanmadığı, uygulanıyorsa nasıl uygulandığı da bu bölümdeki analiz kapsamına alınmıştır. Araştırmalar sonucunda belirlenen “sosyal etkileşim mekanları kullanım amaçları” önerileri morfolojik kartlarda şemalar halinde kullanılmıştır [Şekil 66].

Şekil 66. Sosyal etkileşim mekanlarının kullanım amacı şemaları

- Eğitim Mekanı/ Öğrenme Mekanı/ Sınıf- Öğrenci İlişkisi

5. Öğrenme mekanında etkinlik ayrımı

Moore [64] öğrenme mekanının iyi tanımlanmasının öğretmen-öğrenci ilişkisinin arttırdığını , öğretmenin daha az ara vermek zorunda kaldığını , sosyal etkileşim ve öğrenciler arasındaki toplu davranışları arttırdığını, öğrencilerin dikkat süresini uzattığını ve hem öğrenci hem de öğretmenleri memnun ettiğini belirtmektedir.

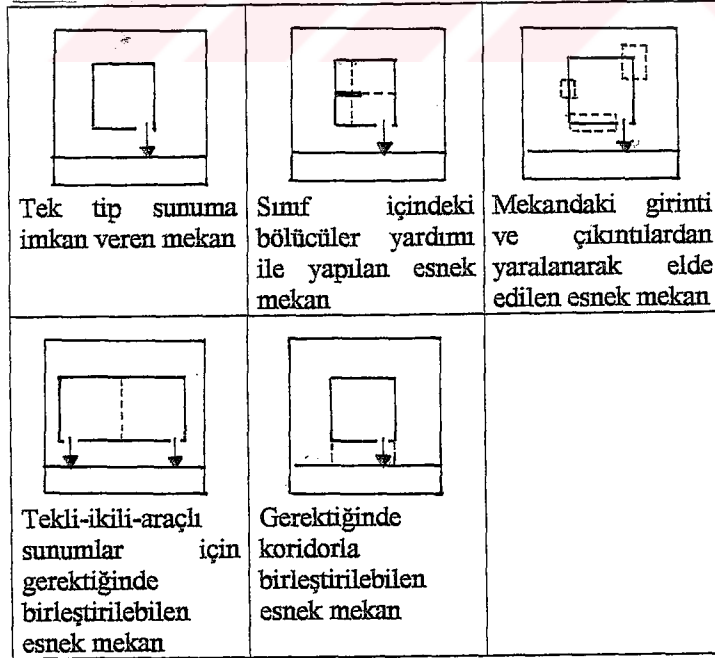
Moore'a [64] göre, öğrenme mekanında 3 temel mekana ihtiyaç duyulmaktadır:

- Esnek geleneksel mekan
- Sanat ve bilim içim mekan
- Bazen birebir ya da sessiz çalışmak için pencere kenarında köşeler

Allsopp'a göre öğrenme mekanı, " tekli, ikili ve araçlı sunumlar için oturularak çalışılan mekan" dır [64].

Hamaty ve Lines'a [70] göre, öğrenme mekanı, esnek sınıf mekanlarına dönüşecektir. 21. yüzyılın öğrenme mekanında farklı fonksiyonlara hizmet eden daha çok mekan ve bunlarla bağlantılı çalışma merkezleri düşünülmelidir. Bu gelişmeler öğrenciye işbirliği yaparak öğrenme, yorum yapma; öğretmene çok sayıda öğrenci gruplarını tek mekanda çalıştırma fırsatı verecektir.

Yapılan literatür araştırmaları sonucunda bulunan öğrenme mekanlarında etkinlik tipleri biraraya getirilmiş , analizde şemalar halinde kullanılmıştır (Şekil 67).

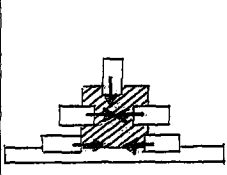
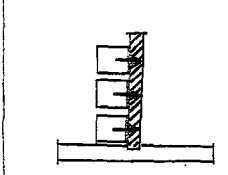
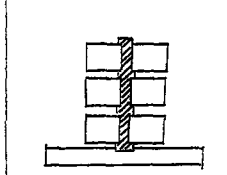
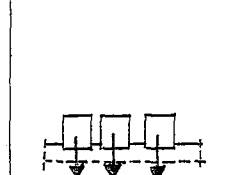
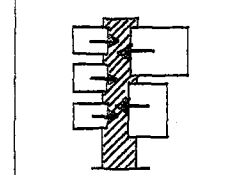
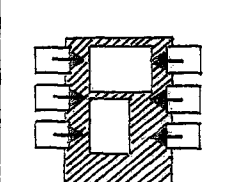
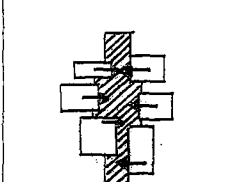
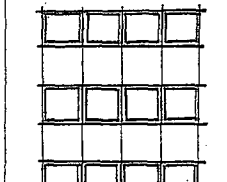
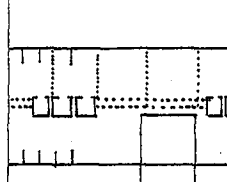
Şekil 67. Öğrenme mekanında etkinlik ayırımı şemaları

6. Sınıf planlaması tipi

Bruabaker'a [66] göre, okul planlaması konusundaki tartışmalar, "sınıfların nasıl tasarlanacağı", "ne kadar geniş olacağı", ölçülerinin ne olacağı", "doğal araçların kullanımı", "uygun oturma ve çalışma mekanları" konusunda da değişiklikler getirmiştir. Aşağıdaki sınıf planlaması tipleri pek çok okulda kullanılan sınıf planlamalarıdır:

- Yoğun ızgara plan
- Organik plan
- İki tarafında da sınıf olan koridor
- İki tarafında da genel sınıflar olan koridor
- Sınıfları daha geniş, esnek mekan için birbirine açılan, sadece bir tarafında sınıflar olan koridor
- Tek tarafında sınıflar olan dış sirkülasyon
- Ofisin paylaşıldığı tek taraflı koridor
- Kümelenmiş 5 köşeli sınıflar
- Altıgen ve yedigen sınıflar
- Okul içinde okul (Küçük ev planı)
- 200 öğrencilik orta büyüklükte ev
- Açık plan

Araştırmalar sırasında, beşgen, altıgen ve yedigen sınıf planlama tiplerinin artık kullanılmadığı görülmüş, bu yüzden analizde de kullanılmamıştır. Belirlenen sınıf planlama tipleri, Şekil 68'de oluşturulan şemaları ile kullanılmıştır.

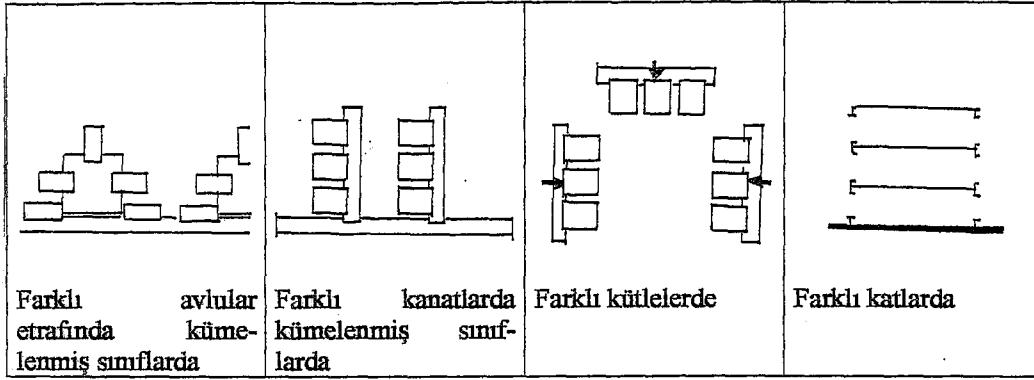
				
Kümelmiş sınıflar	Farklı kanatlar boyunca uzanan sınıf düzenleri / Bir tarafı açık	Farklı kanatlar boyunca uzanan sınıf düzenleri/ İki tarafı da sınıf	Tek tarafında sınıflar olan dış sirkülasyonlu planlama	Bir tarafında sınıf diğer tarafında paylaşılan etkinliklerin olduğu sınıf düzeni
				
Paylaşılan etkinliklerin her iki tarafında da sınıflar olan sınıf planlaması	Organik planlama	Yoğun ızgara plan	Açık plan	

Şekil 68. Sınıf planlaması şemaları

7. Yaş gruplarına göre öğrenme mekanı farklılaşması

Uzmanlar; farklı yaş gruplarının, psikolojik, sosyal ve fiziksel gelişim açısından belli mekanlarda ayrılmalarını önermektedirler. Piaget' e [11] bu grupları 2-7 , 7-11 , 11-15 olarak ayırırken ; Yavuzer [9] 2-6, 6-11, 11-14 olarak ayırmaktadır. Çelikhan [56] 6-8, 9-11, 12-14 yaş gruplarının farklı mekanlarda eğitilmesini önermektedirler.

Araştırmalar sonucunda elde edilen “yaş gruplarına göre mekan farklılaşması” tipleri, morfolojik kartlarda Şekil 69'daki şemaları ile kullanılmıştır.

Şekil 69. Yaş gruplarına göre öğrenme mekanı farklılaşması şemaları

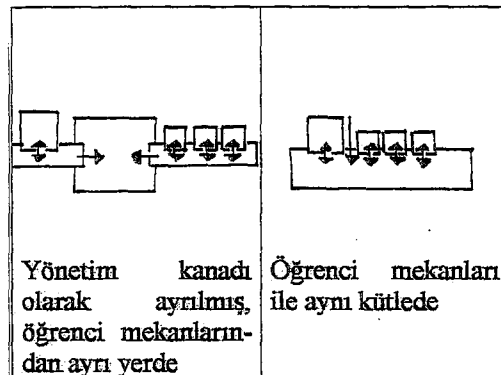
• Öğrenme Mekanları- Öğretmenler Odası- Yönetim İlişkisi

8. Yönetim- öğrenme mekanı ilişkisi

Moore'a [64] göre yönetim; sınıflara, öğrencilere öğretmenlere yakın, "yönetim kanadı" diye başka yere taşınmamış olmalıdır.

Hamaty ve Lines'a [70] göre yönetici ve öğretmenlerin mekanları; öğrencileri denetim altında tutabilecekleri ve onların güvenliklerini sağlayabilecekleri şekilde yerleştirilmelidir.

Yukarıdaki araştırmalardan yola çıkılarak "yönetim- öğrenci mekanı ilişkisi" tipleri oluşturulmuş ve morfolojik kartlarda Şekil 70'deki şemaları ile kullanılmıştır.

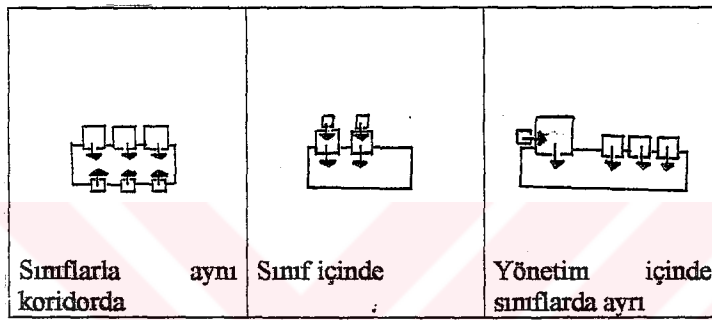

Şekil 70. Yönetim – öğrenme mekanı ilişkisi şemaları

9. Öğretmenler odası- öğrenme mekanı ilişkisi

Moore'a [64] göre, öğretmenler odası sınıflarla aynı koridordadır ya da her sınıfın kendi öğretmen odası vardır.

Analizde, araştırmalardan yola çıkılarak "Öğretmenler odası- öğrenci mekanı ilişkisi" tipleri oluşturulmuş ve morfolojik kartlarda Şekil 71'deki şemaları ile kullanılmıştır.

Şekil 71. Öğretmenler odası- öğrenme mekanı ilişkisi şemaları

C. Tasarım Kararları

Gelişen eğitim felsefeleri ile birlikte, " öğrenciler üzerinde etkili fiziksel çevre" anlayışının, ilköğretim okullarının tasarım kararları üzerindeki etkisi aşağıdaki kriterlere göre analiz edilmiştir.

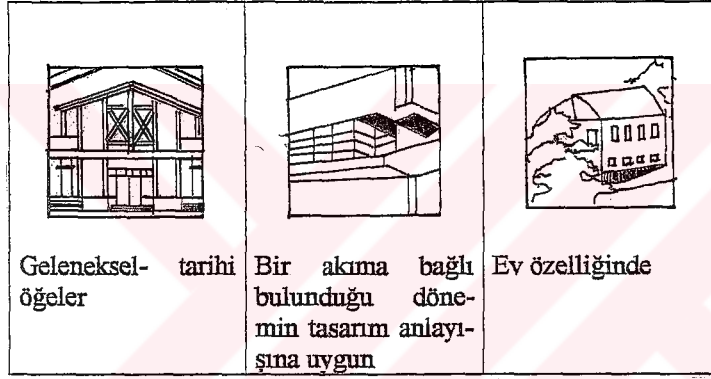
1. Estetik özellikler (Tasarım tarzı)

Bruabaker'a [66] göre, geçmişte keyfi formlarla yapılan okul binaları yerine, gelecekte yöresel ihtiyaçlara cevap veren bölgesel karakterde binalar üretilebilecektir. Aynı bina farklı bölgelerde aynı anlayışı taşımamalıdır.

Son zamanlarda Amerika’da eğitim binalarında ev gibi okullardan hoşlanıldığı ortaya çıkarılmıştır. Moore [64] tasarımlarında dostça giriş alanı yaratmak için bütün “bütün okulun ev gibi” tasarlandığını belirtmiştir.

OECD’nin Lidingö’deki seminerinde [67] binanın görsel bir obje olduğu, bu yüzden hem kullanımı hem de tasarımı ile teşvik edici olması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Yukarıdaki araştırmalardan yola çıkılarak “estetik özellikler (tasarım tarzı)” tipleri oluşturulmuş ve şemalar halinde morfolojik kartlarda kullanılmıştır (Şekil 72) .

Şekil 72. Okulların estetik özellikleri şemaları

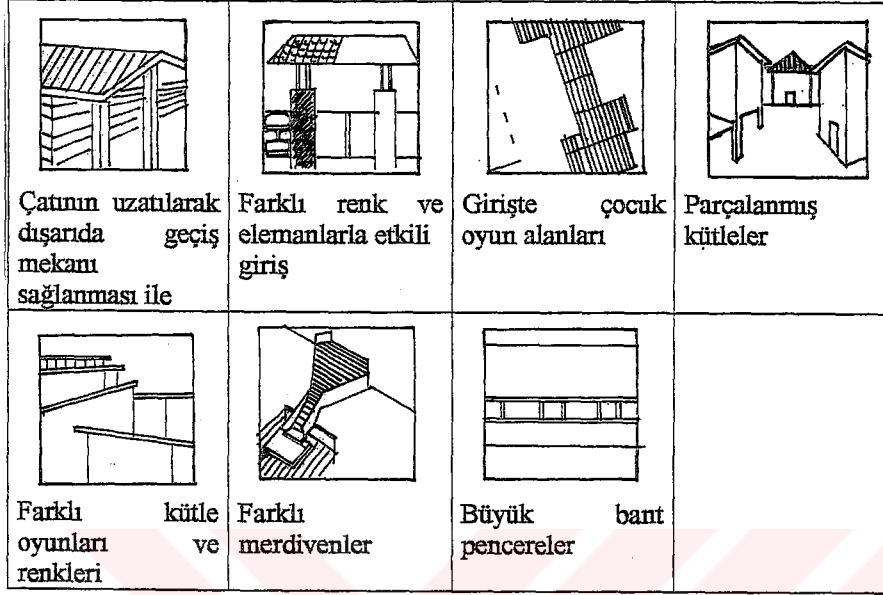
2. Etkili teşvik edici dış-iç bağlantısı

Moore’a [64] göre, dış mekanlar sadece bir oyun alanı değil aynı zamanda öğrenme laboratuvarıdır.

Pek çok okul tasarımında , özellikle de toplum katılımı ile elde edilen okul tasarımlarında okullara, cesaret verici, yaratıcı, teşvik edici olmaları için çeşitli nitelikler katılmıştır.

Taylor [68] ekolojik eğitimin yapılacağı “öğrenme bahçesinin” önemi üzerinde durmaktadır.

Araştırmalar sonucu “etkili teşvik edici dış-iç bağlantısı” tipleri oluşturulmuş ve morfolojik kartlarda Şekil 73’deki Şemaları ile kullanılmıştır.

Şekil 73. Okullarda etkili- teşvik edici dış-iç bağlantısı Şemaları

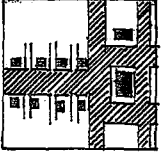
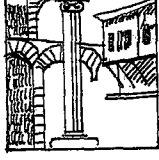
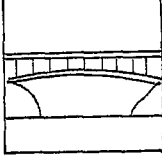
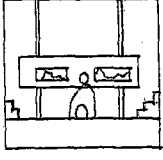
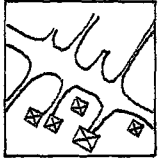
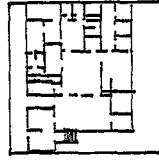
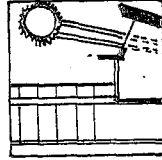
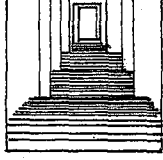
3. Mekanda okul- Şehir - çevre - bütünlüğü

Okul içinin dış mekanlar gibi tasarlanması son yılların yaygın bir anlayışı haline gelmiştir. Bu tür tasarım yaklaşımları, okulun “etkili, samimi, sahiplik hissettirici, davetkar” olması için yapılan yaklaşımlardır.

OECD’nin Lidingö’deki seminerinde [67] okullardaki sosyal mekanların önemi üzerinde de durulmuştur. Burada okullar öğrencilerin çalışıp oynayabileceği bir çevreye, bütün okul saati boyunca kimliklerini bulabilecekleri yaratıcı atmosferden oluşan bir sokağa, öğrenci ve öğretmenlerin bir arada olabilecekleri geleneksel odalara dönüşmektedir.

Taylor [68] “okullar 3 boyutlu bir ders kitabı gibi olmalıdır” demektedir. Kısaca öğrenme sadece sınıflarda değil bütün okul boyunca olabilmelidir.

Yukarıdaki araştırmalardan yola çıkılarak ‘‘Mekanda okul-şehir evre bütünlüğü’’ tipleri oluşturulmuş ve morfolojik kartlarda Şekil 74’deki şemaları ile kullanılmıştır.

				
Koridor boyunca cadde karakteri	İ ve dış mekanda geleneksel-tarihi öğeler	Köprü karakteri	Sanat galerisi gibi avlu	Meydan gibi toplanma alanı
				
Sokak gibi koridor	Geleneksel mekanlardan yola çıkılarak yapılan tasarım	Büyük bant pencereler-tepe pencereleri ile hem doğal hayatın hem doğal ışığın okul içine alınması	Merdivenler-rampalar	

Şekil 74. Mekanda okul- şehir- evre bütünlüğü şemaları

Fiziksel ve toplumsal analiz tabloları oluşturulurken, başlıklara göre analiz kriterleri düşeyde, okullar yatayda yer almıştır.

2.7. Kurumsal- Toplumsal ve Fiziksel Analiz

Kurumsal analizlerle, toplumsal ve fiziksel analizler daha önceki aşamada belirlenen kriterlere göre tablolara yerleştirilmiştir. Analiz tablolarının sıralaması aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir (Tablo 30) (Tablo 31).

Tablo 30. Kurumsal analiz tabloları sıralaması

Tablo 32. Türk milli eğitiminin amaçlarının gelişimi
Tablo 33. Türk milli eğitiminin amaçları doğrultusunda Milli eğitimin gelişimi/ İlköğretim ile ilgili gelişmeler
Tablo 34. Türkiye’de eğitim felsefesinin gelişimi
Tablo 35. 6- 14 yaş grubuna eğitim verilen okulların gelişimi- İlkokullar
Tablo 36. 6- 14 yaş grubuna eğitim verilen okulların gelişimi - Ortaokullar
Tablo 37. 6- 14 yaş grubuna eğitim verilen okulların gelişimi - Temel eğitim/ İlköğretim okulları

Tablo 31. Toplumsal ve fiziksel analiz tabloları sıralaması

Tablo 38. Okul- toplum etkileşiminin mekana yansımaları analizi – 1
Tablo 39. Okul- toplum etkileşiminin mekana yansımaları analizi – 2
Tablo 40. Okul- öğrenme mekanları- öğrenci ilişkisi analizi- 1
Tablo 41. Okul- öğrenme mekanları- öğrenci ilişkisi analizi - 1
Tablo 42. Tasarım kararları analizi

Tablo 32. Türk Milli eğitiminin amaçlarının gelişimi

Dönem Aralıkları	Türk Milli Eğitiminin Amaçlarının Gelişimi
1950 Öncesi	<ul style="list-style-type: none"> - Her düzeydeki okullarda Cumhuriyetçi siyasi bir eğitim vermek [24]. - Eğitimi dini ve milli duruma getirmek - Öğrencileri hayata hazırlama - Eğitimi çağdaş kurallara göre yeniden düzenleme - Türk milletine uygun ders kitapları ortaya çıkarma - Türk dilinin büyük sözlüğünü yapma - Milli duyguları geliştirecek, tarihi, edebi, sosyal eserleri hazırlatma - Eski eserleri koruma - Doğunun ve batının fen kitaplarını Türk diline çevirmek - Okulları iyi yönetmek [14].
1950-1960 Dönemi	- 1973'de kabul edilen 1739 sayılı Milli eğitim temel kanununa kadar aynı
1960-1970 Dönemi	- 1973'de kabul edilen 1739 sayılı Milli eğitim temel kanununa kadar aynı
1970-1997 Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> - 24 Haziran 1973 Milli eğitim temel kanunu: - Atatürk milliyetçiliğine bağlı bireyler yetiştirme - Türkiye Cumhuriyetine, ailesine, vatanına, milletine, kültürel değerlerine bağlı, sorumlulukları bilen bireyler yetiştirme - Beden, zihin, ahlak ve ruh bakımından dengeli, insan haklarına saygılı, topluma karşı sorumlu, yapıcı ve yaratıcı bireyler yetiştirme - Türk milletini hayata hazırlayacak şekilde eğitmek, bireyi mutlu edecek ve topluma katkıda bulunacak meslek sahibi olmasını sağlamak [24]. -
1997-2002 Dönemi	- 24 Haziran 1973 tarihli Milli eğitim temel kanunu doğrultusunda

Tablo 33. Türk Milli eğitiminin amaçları doğrultusunda Milli eğitimin gelişimi - İlköğretim ile ilgili gelişmeler

Dönem Aralıkları	Türk Milli Eğitiminin Amaçları Doğrultusunda Milli Eğitimin Gelişimi İlköğretim İle İlgili Gelişmeler
1950 Öncesi	<ul style="list-style-type: none"> - 3 Mart 1924- Tevhid-i tedrisat kanunu - Ağustos 1924- İlkokullarda karma eğitimin gerçekleştirilmesi - 1926- Her düzeydeki eğitimden ücret alınmasının kaldırılması - 1928- Yeni harflerin kabulü, millet mekteplerinin açılışı - 1931- Türk öğrencilerin ilköğrenimlerini ancak Türk okullarında yapabilecekleri Hükümünü getiren kanun - 1935- Okul ve öğretmen kelimelerinin kullanılmaya başlaması - Temmuz 1939- I. Milli eğitim şûrası - 17 Nisan 1940- Köy enstitülerinin kuruluş kanunu - Şubat 1943- II. Milli eğitim şûrası - Eğitim Enstitülerinin açılmaya başlaması, Ankara'da Milli kütüphanenin kurulması - Aralık 1946- III. Milli eğitim şûrası - Ağustos 1949- IV. Milli eğitim şûrası [24].
1950-1960 Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> - Şubat 1953- V. Milli eğitim şûrası - Şubat 1954- Köy enstitülerinin köy ilk öğretmen okulları ile birleştirilmesi - Mart 1957- VI. Milli eğitim şûrası [24].
1960-1970 Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> - Şubat 1962- VII. Milli eğitim şûrası - 1965- Ankara Üniversitesi eğitim fakültesinin kurulması - Eylül-Ekim 1970- VIII. Milli eğitim şûrası [24].
1970-1997 Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> - 24 Haziran 1973- Milli eğitim temel kanunu - Haziran-Temmuz 1974- IX. Milli eğitim şûrası - 23 Mart 1981- Yeniden okuma-yazma seferberliğine başlanması - Haziran 1981- X. Milli eğitim şûrası - Haziran 1982- XI. Milli eğitim şûrası - 1983 - 1739 sayılı kanunu değiştiren 2842 sayılı kanunla temel eğitim yerine "ilköğretim okulu" kavramının getirilmesi - Temmuz 1988- XII. Milli eğitim şûrası - Ocak 1990- XIII. Milli eğitim şûrası - Mayıs 1990- Spor şûrası - Eylül 1990- Eğitim bilimleri I. ulusal kongresi - Eylül 1993- XIV. Milli eğitim şûrası - Mayıs 1996- XV. Milli eğitim şûrası [24].
1997-2002 Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> - 18 Ağustos 1997- İlköğretimin 8 yıla çıkarılması - 22-26 Şubat 1999- XVI. Milli eğitim şûrası [24].

Tablo 34. Türkiye’de eğitim felsefesinin gelişimi

Dönem Aralıkları	Eğitim Felsefesinin Gelişimi
1950 Öncesi	<ul style="list-style-type: none"> - Pragmatik felsefe ve ilerlemecilik akımı - Uygulamada esasicilik ve daimicilik; Öğretmen merkezli, yol gösterici öğretmen kişinin toplumsallaşmasını sağlayan, kültürel değerleri kazandıran, topluma uyumu - sağlayan, bilgi ve becerili insanlar yetiştirmek [5]. - 17 Nisan 1940- Köy enstitüleri: eğitim felsefesi “yorumcu ve eleştirel eğitim felsefesi”
1950-1960 Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> - Pragmatik felsefe ve ilerlemecilik akımı - Uygulamada esasicilik ve daimicilik
1960-1970 Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> - Pragmatik felsefe ve ilerlemecilik akımı - Uygulamada esasicilik ve daimicilik
1970-1997 Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> - Pragmatik felsefe ve ilerlemecilik akımı - Uygulamada esasicilik ve daimicilik
1997-2002 Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> - 18 Ağustos 1997- İlköğretimin 8 yıla çıkarılması ile öğrenci merkezli “ pragmatik felsefe”, “ yorumcu ve eleştirel eğitim felsefesine geçiş” - Uygulamada esasicilik ve daimicilik felsefesi

Tablo 35. 6-14 yaş grubuna eğitim verilen okulların gelişimi - İlkokullar

Dönem Araçlıları	İlkokulların Gelişimi			
	Amaçları	Eğitim Politikası	Öğrenci Profili	Eğitim Verilen Binalar
1950 Öncesi Dönemi	- Milli eğitimin amaçlarına uygun olarak öğrencinin bedeni, zihni, ahlaki gelişme ve yetişmesini sağlama [28].	- Bağımsız, 5 yıl ve parasız	- Kişisel ve insanlık ilişkileri bakımından belli standartlara ulaşmış, sorumluluk sahibi, ekonomik ve sosyal hayat konusunda bilgili, ülkenin kalkınmasına katkıda bulunan bireyler [30].	- 1926- Şehir ve kasaba (gündüz), şehir ve kasaba (yatılı), köy (gündüz), köy (yatılı) - 1941- Köy enstitüleri mezunlarının çalışabileceği tip köy ilkokulları: Sıcak iklim, mutedil iklim, soğuk tipi - 1942- Eğitimli köy ilkokulu, öğretmenli köy ilkokulu öğretmenli ve eğitimli köy ilkokulu - 1943- 1 derslikli ilkokul - 1947- tip köy ilkokulu
1950-1960 Dönemi	- 24.6 1973 Milli eğitim temel kanununa kadar aynı, 1950 öncesi ile aynı	- 5 Ocak 1961 ilköğretim ve eğitim temel kanununa kadar bağımsız ve 5 yıl	- 24.6 1973 Milli eğitim temel kanununa kadar aynı, 1950 öncesi ile aynı	- 1951- 1,2, 3 derslikli tip köy ilkokulları
1960-1970 Dönemi	- 24.6 1973 Milli eğitim temel kanununa kadar aynı, 1950 öncesi ile aynı	- 5 Ocak 1961- 222 sayılı kanun - İlkokullar zorunlu eğitimin ilk aşaması- 5 yıl - VIII. Milli eğitim şurası- İlkokullarla ortaokulların birleştirilmesi [24]	- 24.6 1973 Milli eğitim temel kanununa kadar aynı, 1950 öncesi ile aynı	- 1961 tipi 5 derslikli ilkokul - 1962 tipi 1-2-3 derslikli ilkokul - 1962 tipi 5 ve 10 derslikli şehir ve kasaba ilkokulu - 1966 tipi 1-2-3 derslikli köy ilkokulu - 1966 tipi 5 ve 12 derslikli şehir ve kasaba ilkokulu - Bölgesel ilkokullar [33].
1970-1997 Dönemi	- 24 .6. 1973 Milli eğitim temel kanunu: - İyi vatandaş anlayışı - Milli ahlak anlayışına uygun insan yetiştirme - Öğrenciyi hayata hazırlama [15].	- 24.6 1973 Milli eğitim temel kanunu, 1983- 2842 sayılı kanun - 8 yıllık zorunlu eğitim - Zorunlu eğitim yaygınlaşana kadar ilköğretim okullarının ilk aşaması [24].	- 24.6.1973 Milli eğitim temel kanunu ve 1983 - 2842 sayılı kanun ile belirlenen ilköğretim amaçları doğrultusunda	- Eski okullarda eğitim
1997- 2002 Dönemi	- Ortaokullarla birleştirilmesi - Zorunlu 8 yıllık ilköğretim			- Ekler yapılarak ilkokul binalarının, ilköğretim okul binalarına çevrilmesi

Tablo 36. 6-14 yaş grubuna eğitim verilen okulların gelişimi - ortaokullar

Dönem Aralıkları	Ortaokulların Gelişimi				Eğitim Verilen Binalar
	Amaçları	Eğitim Politikası	Öğrenci Profili		
1950 Öncesi Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> Öğrencilere orta eğitim seviyesinde genel kültür vermek Ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak Öğrencileri ilgi ve kabiliyetlerine göre yüksek öğretime, mesleğe ve iş hayatına hazırlamak [15]. 	<ul style="list-style-type: none"> İlkokulu bitiren öğrenciyi lise ve dengi okullara hazırlayan 3 yıllık okul Lise ve kolejin ilk aşaması Bağımsız ortaokul [15]. 	<ul style="list-style-type: none"> Yüksek öğrenime, mesleğe, hayata, iş alanlarına hazır öğrenci 	<ul style="list-style-type: none"> Osmanlı döneminden kalma okullarda eğitim 	
1950-1960 Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> 24.6 1973 Milli eğitim temel kanununa kadar aynı, 1950 öncesi ile aynı 	<ul style="list-style-type: none"> 24.6 1973 Milli eğitim temel kanununa kadar aynı, 3 yıl 	<ul style="list-style-type: none"> 24. 6 1973 Milli eğitim temel kanununa kadar aynı 	<ul style="list-style-type: none"> Var olan okullarda eğitim Tip proje olmayan, araziye uygun yapılmış okullarda eğitim 	
1960-1970 Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> 24.6 1973 Milli eğitim temel kanununa kadar aynı, 1950 öncesi ile aynı 	<ul style="list-style-type: none"> 1962- VII. Milli eğitim şurası ile ortaokul bağımsız 1970- VIII. Milli eğitim şurası sonrası ilkokullarla birleşme [34]. 	<ul style="list-style-type: none"> 24. 6 1973 Milli eğitim temel kanununa kadar aynı 	<ul style="list-style-type: none"> 1964- 8,12,16,21, derslikli ortaokul 1970- Spor salonlu 12, 18, 24 derslikli ortaokul [26]. 	
1970-1997 Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> 24. 6. 1973 Milli eğitim temel kanunu ile değişim 1974- IX. Milli eğitim şurası Öğrenciye günlük hayata, ortaöğretime ve iş hayatına hazırlayacak gerekli bilgiyi vermek [34]. 	<ul style="list-style-type: none"> Temel eğitim okulumun 2 kademesi, zorunlu değil 	<ul style="list-style-type: none"> 24. 6. 1973 Milli eğitim temel kanunu: Kişi ve toplum sorunlarını tanıyan Yurdunun ekonomik, sosyal, kültürel, kalkınmasına katkıda bulunan ilgi ve kabiliyetlerine göre yüksek öğretime, mesleğe, hayata, iş alanlarına hazır öğrenci [24]. 	<ul style="list-style-type: none"> 1960 dönemi okullarında eğitim 	
1997- 2002 Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> İlkokulun devamı 			<ul style="list-style-type: none"> Orta okullara ekler yapılarak ilköğretim binalarına dönüştürülmesi 	

Tablo 37. 6-14 yaş grubuna eğitim verilen okulların gelişimi - temel eğitim / ilköğretim okulları

Dönem Aralıkları	Temel Eğitim / İlköğretim Okullarının Gelişimi			Eğitim Verilen Binalar
	Amaçları	Eğitim Politikası	Öğrenci Profili	
1950 Öncesi Dönemi				
1950-1960 Dönemi				
1960-1970 Dönemi		<ul style="list-style-type: none"> - 5 Ocak 1961, 222 sayılı kanun zorunlu eğitim 		
1970-1997 Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> - İyi vatandaş yetiştirme - Milli ahlak anlayışına uygun - Öğrenciyi ilgi ve kabiliyetlerine göre hayata ve üst öğretime hazırlama [15]. 	<ul style="list-style-type: none"> - 1971-1973 eğitim öğretim yılında örnek okullarda temel eğitim uygulamasına geçiş - 1973- 1739 sayılı temel eğitim kanunu ile 8 yıl , ilkökul temel eğitimin 1. kademesi ve zorunlu, ortaokul 2. Kademesi zorunlu değil 	<ul style="list-style-type: none"> - Temel bilgi ve becerileri kazanmış, milli ahlak anlayışına uygun insan [15]. 	<ul style="list-style-type: none"> - 5, 8, 16, 21 dershaneli ilköğretim okulları
1997- 2002 Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> - Öğrencilere, araştırmacı, yapıcı, yaratıcı, etkili eğitim ortamları sağlama - Yaratıcı, ders içi ve ders dışı ortamları yaratma - Öğrencilerin sosyal, kültürel, akademik ve kişisel gelişmelerini sağlayıcı programlar hazırlamak - Öğrenciyi, topluma, doğaya, kültüre uyum sağlayacak şekilde yetiştirmek - Aile ve çevrenin okuldan yararlanmasına imkan sağlayan programlar yapmak - Farklı özellikteki öğrencilerin, diğer öğrencilerle birarada olmalarını sağlayan çalışmalar yapmak [2]. 	<ul style="list-style-type: none"> - 18 Ağustos 1997 tarihindeki kanunla ilköğretim 8 yıl ve zorunlu 	<ul style="list-style-type: none"> - Karar veren, kendilerini yönlendirebilen, sorumluluk sahibi, aktif, işbirliğine yatkın, sorgulayan, teşhis eden bireyler [2]. 	<ul style="list-style-type: none"> - Var olan ilkökul ve ortaokullarına eklenenler yapılarak ilköğretim okullarına çevrilmesi - Üniversitelere çizdirilen tip projeler: 1,2,3,4 şubeli, yatılı ilköğretim bölge okulu, pansiyonlu ilköğretim okulu

Tablo 38. Okul- toplum etkileşiminin mekana yansması analizi- 1

Okul Grubu		1. Grup				
		16 Ders. Ortaokul 1960-1970 Dönemi	24 Ders. Ortaokul 1960-1970 Dönemi	5 Ders. İlköğ. Okulu 1970- 1997 Dönemi	8 Ders. İlköğ. Okulu 1970- 1997 Dönemi	8 Ders. İlköğ. Okulu 1970- 1997 Dönemi
OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI						
Okul Hakında Genel Bilgiler						
Okul Adı						
Okul-Toplum İlişkisi						
Okul-Çevre İlişkisi						
Okul Planlaması						
Okul Kapasitesi/ Büyüklüğü						
Kat Sayısı						
Giriş Sayısı ve Giriş Yapılan Mekanlar	AG +YÖ 	AG+Ç 	AG+YÖ +A 	AG+Ç+ A 	AG+ YÖ 	
Okul- Bahçe İlişkisi						

Tablo 38'in devamı

Okul Grubu	1. Grup				
	Tip Köy İlk. O. 1 1950 Öncesi	Tip Köy İlk. O. 2 1950 Öncesi	Tip Köy İlk. O. 3 1950 Öncesi	1 Derslikli Köy İlk. 1950-1960 Dönemi	5 Derslikli İlk. 1960-1970 Dönemi
Okul-Toplum İlişkisi					
Okul-Çevre İlişkisi					
Okul Planlaması					
Okul Kapasitesi/ Büyüklüğü					
Kat Sayısı					
Giriş Sayısı ve Giriş Yapılan Mekanlar	SN+YÖ 	AG+SN 	AG+SN 	AG 	AG
Okul- Bahçe İlişkisi					
Okul Hakkında Genel Bilgiler					
OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI					

Tablo 38'in devamı

		2. Grup			
Okul Grubu	1. Grup	İTÜ 240 Öğrencili İlköğretim Okulu	İTÜ 480 Öğrencili İlköğretim Okulu	İTÜ 720 Öğrencili İlköğretim Okulu	İTÜ 960 Öğrencili İlköğretim Okulu
Okul Adı	21 Ders. İlköğ. O. 1970-1997 Dönemi				
Okul-Toplum İlişkisi					
Okul-Çevre İlişkisi					
Okul Planlaması					
Okul Kapasitesi/ Büyüklüğü					
Kat Sayısı					
Giriş Sayısı ve Giriş Yapılan Mekanlar	AG+ YÖ	AG+ Ç+ AO+ YÖ+ Y	3 AG+ AO	AG+ Ç+ YÖ+ Y AO+ Y	4 AG
Okul- Bahçe İlişkisi					
Okul Hakkında Genel Bilgiler					
OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI					

Tablo 38'in devamı

2. Grup					
Okul Grubu	İTÜ 1200 Öğrencili İlköğretim Okulu	GÜ 2. 2. 240 Öğ. İlköğretim Okulu	GÜ 3. 3. 480 Öğ. İlköğretim Okulu	YÜ 480 Öğrencili YİBO	YÜ 720 Öğrencili YİBO
Okul-Toplum İlişkisi					
Okul-Çevre İlişkisi					
Okul Planlaması					
Okul Kapasitesi/ Büyüklüğü					
Kat Sayısı					
Giriş Sayısı ve Giriş Yapılan Mekanlar	AG+ AO+ YÖ+ Ç	AG+ AO+ Ç	2 AG+ AO+ Ç	AG+ YÖ+ Y Ç+	AG+ SN+ YÖ + Y
Okul- Bahçe İlişkisi					

OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI

Okul Hakkında Genel Bilgiler

Tablo 38'in devamı

Okul Grubu	3. Grup				
	Açı İlköğretim Okulu	Özel Yüzyıl Işıl Koleji	Enka Koleji	Özel Uğur Koleji	İTÜ Natuk Birkan İlköğretim Okulu
Okul-Toplum İlişkisi					
Okul-Çevre İlişkisi					
Okul Planlaması					
Okul Kapasitesi/ Büyüklüğü					
Kat Sayısı					
Giriş Sayısı ve Giriş Yapılan Mekanlar	AG	2AG+ YÖ	3 AG	AG	AG+Ç
Okul- Bahçe İlişkisi					

OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI

Okul Hakkında Genel Bilgiler

Tablo 38'in devamı

		4. Grup				
Okul Grubu	Okul Adı	Cayote Canyon İlköğretim Okulu	Davidson İlköğretim Okulu	Nuntucket İlköğretim Okulu	Parkside İlköğretim Okulu	Little Village İlköğretim Okulu
	Okul-Toplum İlişkisi					
	Okul-Çevre İlişkisi					
	Okul Planlaması					
	Okul Kapasitesi/ Büyüklüğü					
	Kat Sayısı					
	Giriş Sayısı ve Giriş Yapılan Mekanlar	2 AG+ Ç 	AG+ YÖ+ A+ F+Ç 	AG+ YÖ+ A 	AG+ YÖ+ A 	
	Okul- Bahçe İlişkisi					
		Okul Hakkında Genel Bilgiler				
		OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI				

Tablo 38'in devamı

		4. Grup				
Okul Grubu	Okul Adı	Dennis Earl İlköğretim Okulu	Shoal Creek İlköğretim Okulu	Toussaint Louverture İlköğ. Okulu	Morella İlköğretim Okulu	Queens Inclosure İlköğretim Okulu
Okul-Toplum İlişkisi						
Okul-Çevre İlişkisi						
Okul Planlaması						
Okul Kapasitesi/ Büyüklüğü						
Kat Sayısı						
Giriş Sayısı ve Giriş Yapılan Mekanlar						
Okul- Bahçe İlişkisi						

OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI

Okul Hakkında Genel Bilgiler

Tablo 38'in devamı

		4. Grup					
Okul Grubu	Okul Adı	Pokesdown İlköğretim Okulu	Woodlea İlköğretim Okulu	Seabird Island İlköğ. Okulu	Strawberry Vale İlköğretim Okulu	Anne Frank İlköğretim Okulu	
OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI							
Okul Hakkında Genel Bilgiler							
Okul-Toplum İlişkisi							
Okul-Çevre İlişkisi							
Okul Planlaması							
Okul Kapasitesi/ Büyüklüğü							
Kat Sayısı							
Giriş Sayısı ve Giriş Yapılan Mekanlar							3 AG
Okul- Bahçe İlişkisi							

Tablo 39. Okul- toplum etkileşiminin mekana yansması analizi- 2

Okul Grubu		1. Grup				
Okul Adı		Tip Köy İlk. O. 1 1950 Öncesi	Tip Köy İlk. O. 2 1950 Öncesi	Tip Köy İlk. O. 3 1950 Öncesi	1 Derslikli Köy İlk. 1950- 1960 Dönemi	5 Derslikli İlk. 1960-1970 Dönemi
Kütüphane	Toplum İlişkisi					
	Konumu					
Dış Bahçe	Toplum İlişkisi					
	Konumu					
Çok Amaçlı Salon	Toplum İlişkisi					
	Konumu					
Fiziksel Eğitim Merkezi	Toplum İlişkisi					
	Konumu					
Genel Mekanlar- Toplum İlişkisi						
OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI						

Tablo 39'un devamı

Okul Grubu		1. Grup			
Okul Adı		16 Ders. Ortaokul 1960-1970 Dönemi	24 Ders. Ortaokul 1960-1970 Dönemi	5 Ders. İlköğ. Okulu 1970-1997 Dönemi	8 Ders. İlköğ. Okulu 1970-1997 Dönemi
Genel Mekanlar- Toplum İlişkisi	Toplum İlişkisi				
	Konumu				
Çok Amaclı Salon	Toplum İlişkisi				
	Konumu				
Fiziksel Eğitim Merkezi	Toplum İlişkisi				
	Konumu				

Tablo 39'un devamı

		2. Grup			
Okul Grubu	1. Grup	İTÜ 240 Öğrencili İlköğretim Okulu	İTÜ 480 Öğrencili İlköğretim Okulu	İTÜ 720 Öğrencili İlköğretim Okulu	İTÜ 960 Öğrencili İlköğretim Okulu
Okul Adı	21 Ders. İlköğ. O. 1970-1997 Dönemi				
Kütüphane	Toplum ilişkisi				
	Konumu				
Dış Bahçe	Toplum ilişkisi				
	Konumu				
Çok Amaçlı Salon	Toplum ilişkisi				
	Konumu				
Fiziksel Eğitim Merkezi	Toplum ilişkisi				
	Konumu				
Genel Mekanlar- Toplum İlişkisi					
OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI					

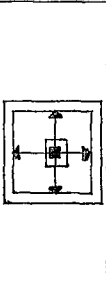
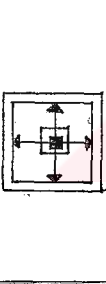
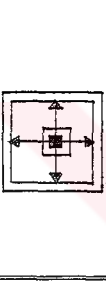
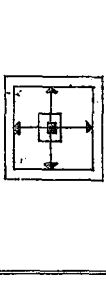
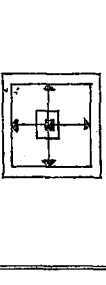
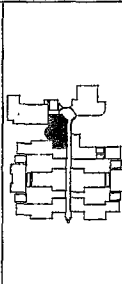
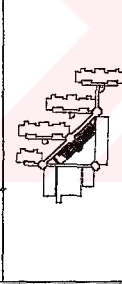
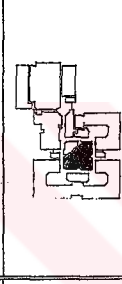
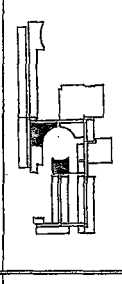
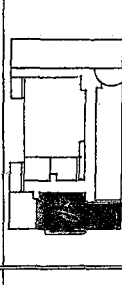
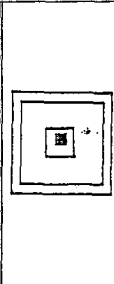
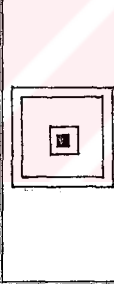
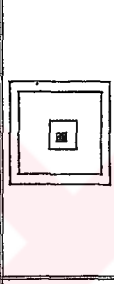
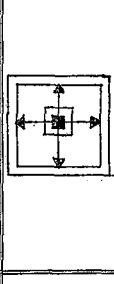
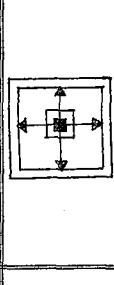
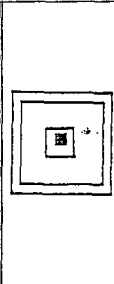
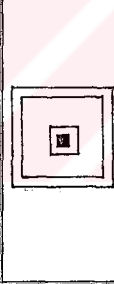
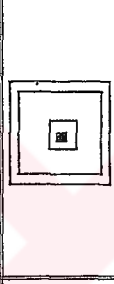
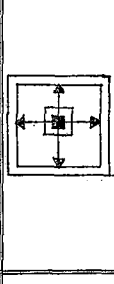
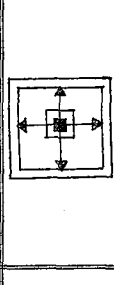
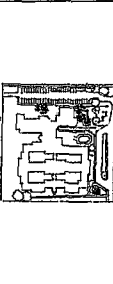
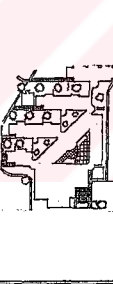

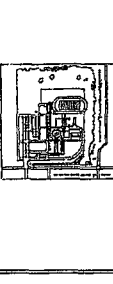
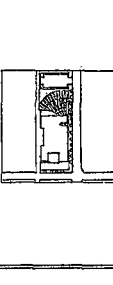
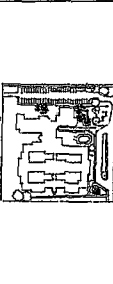
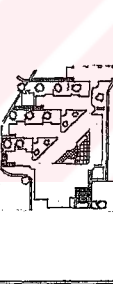

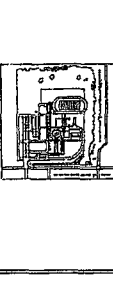
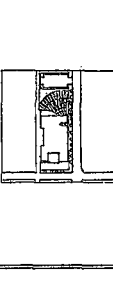
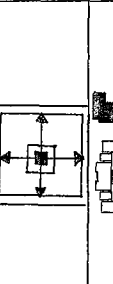
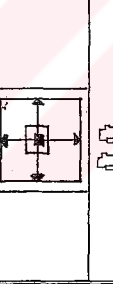

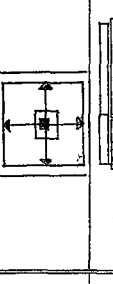
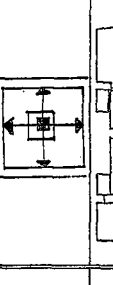
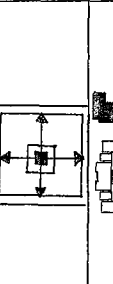
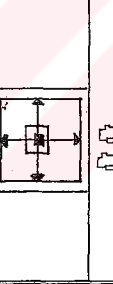

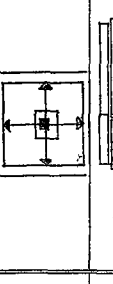
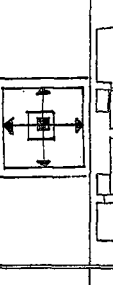
Tablo 39'un devamı

Okul Grubu		2. Grup				
Okul Adı		İTÜ 1200 Öğrencili İlköğretim Okulu	GÜ 2. 2. 240 Öğ. İlköğretim Okulu	GÜ 3. 3. 480 Öğ. İlköğretim Okulu	YÜ 480 Öğrencili YİBO	YÜ 720 Öğrencili YİBO
Genel Mekanlar - Toplum İlişkisi	Toplum İlişkisi					
	Konumu					
Dış Bahçe	Toplum İlişkisi					
	Konumu					
Çok Amaçlı Salon	Toplum İlişkisi					
	Konumu					
Fiziksel Eğitim Merkezi	Toplum İlişkisi					
	Konumu					
OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI		Genel Mekanlar - Toplum İlişkisi				

Tablo 39'un devamı

Okul Grubu		3. Grup				
Okul Adı	Açı İlköğretim Okulu	Özel Yüzyıl Işıl Koleji	Enka Koleji	Özel Uğur Koleji	İTÜ Natık Birkan İlköğretim Okulu	
Kütüphane	Toplum İlişkisi					
	Konumu					
Dış Bahçe	Toplum İlişkisi					
	Konumu					
Çok Amaçlı Salon	Toplum İlişkisi					
	Konumu					
Fiziksel Eğitim Merkezi	Toplum İlişkisi					
	Konumu					
Genel Mekanlar- Toplum İlişkisi						
OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI						

Tablo 39'un devamı

Okul Grubu		4. Grup				
Okul Adı		Cayote Canyon İlköğretim Okulu	Davidson İlköğretim Okulu	Nuntucket İlköğretim Okulu	Parkside İlköğretim Okulu	Little Village İlköğretim Okulu
Kütüphane	Toplum İlişkisi					
	Konumu					
Dış Bance	Toplum İlişkisi					
	Konumu					
Çok Amaçlı Salon	Toplum İlişkisi					
	Konumu					
Fiziksel Eğitim Merkezi	Toplum İlişkisi					
	Konumu					
		Genel Mekanlar- Toplum İlişkisi				
		OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI				

Tablo 39'un devamı

Okul Grubu		4. Grup				
Okul Adı		Dennis Earl İlköğretim Okulu	Shoal Creek İlköğretim Okulu	Toussaint Louverture İlköğ. Okulu	Morella İlköğretim Okulu	Queens Inclsoure İlköğretim Okulu
Kütüphane	Toplum ilişkisi					
	Konumu					
Dış Bahçe	Toplum ilişkisi					
	Konumu					
Çok Amaçlı Salon	Toplum ilişkisi					
	Konumu					
Fiziksel Eğitim Merkezi	Toplum ilişkisi					
	Konumu					
		Genel Mekanlar- Toplum ilişkisi				
		OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI				

Tablo 39'un devamı

Okul Grubu		4. Grup				
Okul Adı		Pokesdown İlköğretim Okulu	Woodlea İlköğretim Okulu	Seabird Island İlkög. Okulu	Strawberry Vale İlköğretim Okulu	Anne Frank İlköğretim Okulu
Kütüphane	Toplum İlişkisi					
	Konumu					
Dış Bange	Toplum İlişkisi					
	Konumu					
Çok Amaçlı Salon	Toplum İlişkisi					
	Konumu					
Fiziksel Eğitim Merkezi	Toplum İlişkisi					
	Konumu					
Genel Mekanlar- Toplum İlişkisi						
OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI						

Tablo 40. Okul- öğrenme mekanları- öğrenci ilişkisi analizi- 1

Okul Grubu		1. Grup							
		Tip Köy İlk. O. 1 1950 Öncesi	Tip Köy İlk. O. 2 1950 Öncesi	Tip Köy İlk. O. 3 1950 Öncesi	1 Derslikli Köy İlk. 1950- 1960 Dönemi	5 Derslikli İlk. 1960-1970 Dönemi			
1A	Okul Adı	Koridorlar	Kullanım Amacı						
			Konumu						
	İç Bahçe	Kullanım Amacı							
		Konumu							
Dış avlu- Öğrenme	Kullanım Amacı								
	Konumu								
Teneffüshane- Kapalı avlu	Kullanım Amacı								
	Konumu								

Tablo 40'ın devamı

Okul Grubu		1. Grup							
Okul Adı		16 Ders. Ortaokul 1960-1970 Dönemi	24 Ders. Ortaokul 1960-1970 Dönemi	5 Ders. İlkög. Okulu 1970-1997 Dönemi	8 Ders. İlkög. Okulu 1970-1997 Dönemi	8 Ders. İlkög. Okulu 1970-1997 Dönemi	8 Ders. İlkög. Okulu 1970-1997 Dönemi	8 Ders. İlkög. Okulu 1970-1997 Dönemi	8 Ders. İlkög. Okulu 1970-1997 Dönemi
Koridorlar	Kullanım Amacı								
	Konumu								
İç Bahçe	Kullanım Amacı								
	Konumu								
Dış avlu- Öğrenme	Kullanım Amacı								
	Konumu								
Teneffüshane- Kapalı avlu	Kullanım Amacı								
	Konumu								
		Sosyal Etkileşim Mekanları-Öğrenci İlişkisi							
		OKUL-ÖĞRENME MEKANLARI-ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ							

Tablo 40', in devamı

Okul Grubu		1. Grup				2. Grup					
Okul Adı		21 Ders. İlköğ. O. 1970-1997 Dönemi		İTÜ 240 Öğrencili İlköğretim Okulu		İTÜ 480 Öğrencili İlköğretim Okulu		İTÜ 720 Öğrencili İlköğretim Okulu		İTÜ 960 Öğrencili İlköğretim Okulu	
Koridorlar	Kullanım Amacı										
	Konumu										
İç Bahçe	Kullanım Amacı										
	Konumu										
Dış avlu- Öğrenme	Kullanım Amacı										
	Konumu										
Teneffüshane- Kapalı avlu	Kullanım Amacı										
	Konumu										
OKUL-ÖĞRENME MEKANLARI-ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ											
Sosyal Etkileşim Mekanları-Öğrenci İlişkisi											

Tablo 40'in devamı

Okul Grubu		2. Grup				
Okul Adı	Okul Grubu	İTÜ 1200 Öğrencili İlköğretim Okulu	GÜ 2. 2. 240 Öğ. İlköğretim Okulu	GÜ 3. 3. 480 Öğ. İlköğretim Okulu	YÜ 480 Öğrencili YİBO	YÜ 720 Öğrencili YİBO
Koridorlar	Kullanım Amacı					
	Konumu					
İç Bahçe	Kullanım Amacı					
	Konumu					
Dış avlu-Öğrenme	Kullanım Amacı					
	Konumu					
Teneffüshane-Kapalı avlu	Kullanım Amacı					
	Konumu					
		Sosyal Etkileşim Mekanları-Öğrenci İlişkisi				
		OKUL-ÖĞRENME MEKANLARI-ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ				

Tablo 40'in devamı

Okul Grubu		3. Grup				
Okul Adı		Açı İiköğretim Okulu	Özel Yüzyıl Işıl Koleji	Enka Koleji	Özel Uğur Koleji	İTÜ Natak Birkan İlköğretim Okulu
Koridorlar	Kullanım Amacı					
	Konumu					
İç Bahçe	Kullanım Amacı					
	Konumu					
Dış avlu-Öğrenme	Kullanım Amacı					
	Konumu					
Teneffüshane-Kapalı avlu	Kullanım Amacı					
	Konumu					

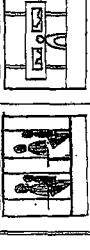
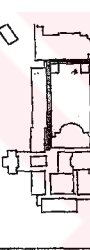

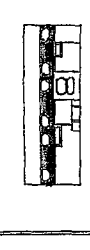

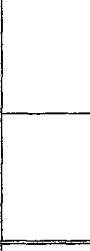

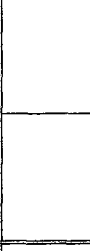
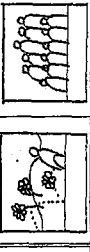

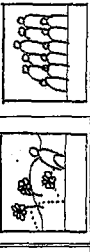

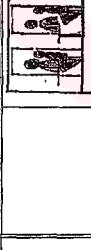

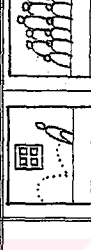
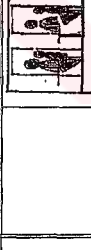

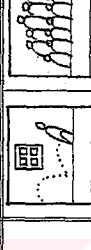
OKUL-ÖĞRENME MEKANLARI-ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ

Sosyal Etkileşim Mekanları-Öğrenci İlişkisi

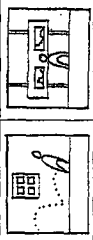

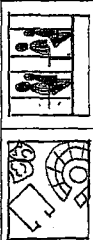

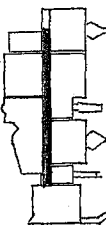
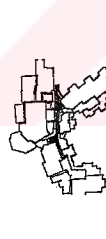

Tablo 40'ın devamı

Okul Grubu		4. Grup				
Okul Adı	Okul Grubu	Cayote Canyon İlköğretim Okulu	Davidson İlköğretim Okulu	Nuntucket İlköğretim Okulu	Parkside İlköğretim Okulu	Little Village İlköğretim Okulu
Koridorlar	Kullanım Amacı					
	Konumu					
İç Bahçe	Kullanım Amacı					
	Konumu					
Dış avlu-Öğrenme	Kullanım Amacı					
	Konumu					
Teneffüshane-Kapalı avlu	Kullanım Amacı					
	Konumu					
		Sosyal Etkileşim Mekanları- Öğrenci İlişkisi				
		OKUL-ÖĞRENME MEKANLARI- ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ				

Tablo 40'ın devamı

Okul Grubu		4. Grup				
Okul Adı	Dennis Earl İlköğretim Okulu	Shoal Creek İlköğretim Okulu	Toussaint Louverture İlköğ. Okulu	Morella İlköğretim Okulu	Queens Inclosure İlköğretim Okulu	
Koridorlar	Kullanım Amacı					
	Konumu					
İç Bahçe	Kullanım Amacı					
	Konumu					
Dış avlu- Öğrenme	Kullanım Amacı					
	Konumu					
Tenfüşhane- Kapalı avlu	Kullanım Amacı					
	Konumu					
OKUL-ÖĞRENME MEKANLARI-ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ						
Sosyal Etkileşim Mekanları-Öğrenci İlişkisi						

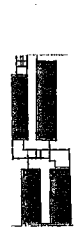

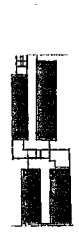

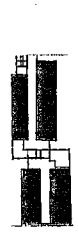

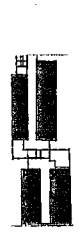

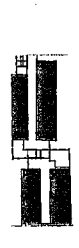

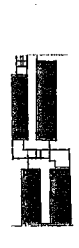

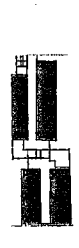

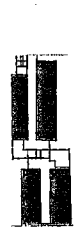

Tablo 40'in devamı

Okul Grubu		4. Grup					
Okul Adı	Okul Adı	Pokesdown İlköğretim Okulu	Woodlea İlköğretim Okulu	Seabird Island İlköğ. Okulu	Strawberry Vale İlköğretim Okulu	Anne Frank İlköğretim Okulu	
OKUL-ÖĞRENME MEKANLARI-ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ	Koridorlar						
	Konumu						
Sosyal Etkileşim Mekanları-Öğrenci İlişkisi	İç Bahçe						
	Konumu						
OKUL-ÖĞRENME MEKANLARI-ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ	Dis avlu-Öğrenme						
	Konumu						
OKUL-ÖĞRENME MEKANLARI-ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ	Tenefsizhane-Kapalı avlu						
	Konumu						

Tablo 41. Okul- öğrenme mekanları- öğrenci ilişkisi analizi- 2

		1. Grup				
Okul Grubu	Okul Adı	Tip Köy İlk. O. 1 1950 Öncesi	Tip Köy İlk. O. 2 1950 Öncesi	Tip Köy İlk. O. 3 1950 Öncesi	1 Derslikli Köy İlk. 1950- 1960 Dönemi	5 Derslikli İlk. 1960-1970 Dönemi
Okul-Öğrenme Mekanları- Öğretmenler Odası- Öğrenme Mekanı İlişkisi	Konumu					
	Öğrenme Mekanında Etkinlik Ayrımı					
Eğitim Mekanı- Öğrenme Mekanı- Sınıf/ Öğrenci İlişkisi	Sınıf Planlaması Tipi					
	Yaş Gruplarına Göre Öğrenme Mekanı Farklaşması					
Öğrenme Mekanları- Öğretmenler Odası- Öğrenme Mekanı İlişkisi	Yönetim- Öğrenme Mekanı İlişkisi					
	Öğretmenler Odası- Öğrenme Mekanı İlişkisi					

Tablo 41'in devamı

		1. Grup				
Okul grubu	Okul adı	16 Ders. Ortaokul 1960-1970 Dönemi	24 Ders. Ortaokul 1960-1970 Dönemi	5 Ders. İlköğ. Okulu 1970-1997 Dönemi	8 Derslikli İlköğ. Okulu 1970-1997 Dönemi	8 Ders. İlköğ. Okulu 1970-1997 Dönemi
OKUL-ÖĞRENME MEKANLARI- ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ	Eğitim Mekanı- Öğrenme Mekanı- Sınıf/ Öğrenci İlişkisi					
	Öğrenme Mekanları- Öğretmenler Odası- Yönetim İlişkisi					
	Konumu					
	Öğrenme Mekanında Etkinlik Ayrımı					
	Sınıf Planlaması Tipi					
	Yaş Gruplarına Göre Öğrenme Mekanı Farklaşması					
	Yönetim- Öğrenme Mekanı İlişkisi					
	Öğretmenler Odası- Öğrenme Mekanı İlişkisi					

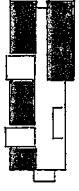
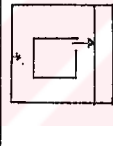

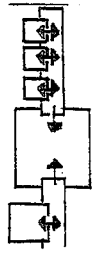
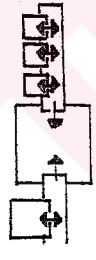

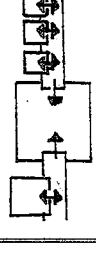
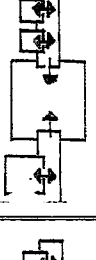
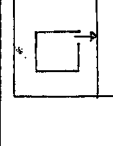
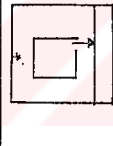
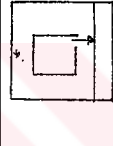
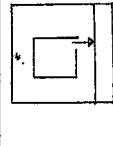
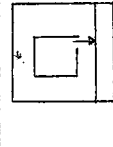
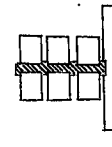
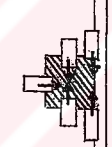
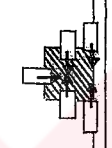
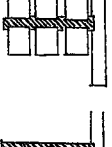
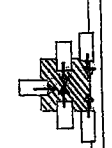
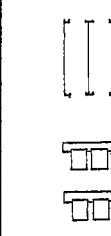

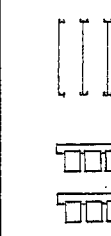
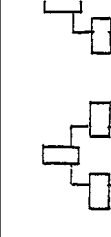
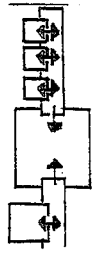
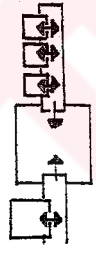

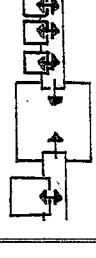
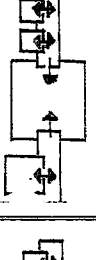
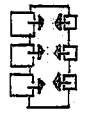
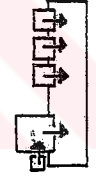
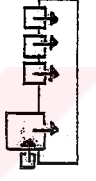
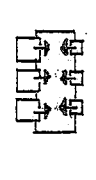
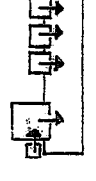
Tablo 41'in devamı

		2. Grup				1. Grup	
Okul grubu		İTÜ 960 Öğrencili İlköğretim Okulu	İTÜ 720 Öğrencili İlköğretim Okulu	İTÜ 480 Öğrencili İlköğretim Okulu	İTÜ 240 Öğrencili İlköğretim Okulu	21 Ders. İlköğ. O. 1970-1997 Dönemi	Okul grubu
OKUL-ÖĞRENME MEKANLARI- ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ	Eğitim Mekanı- Öğrenme Mekanı- Sınıf Öğrenci İlişkisi						Konumu
	Öğrenme Mekanları- Öğretmenler Odası- Yönetim İlişkisi						
	Sınıf Planlaması Tipi						Sınıf Planlaması
	Yaş Gruplarına Göre Öğrenme Mekanı Farklaşması						Yaş Gruplarına Göre Öğrenme Mekanı Farklaşması
	Yönetim- Öğrenme Mekanı İlişkisi						Yönetim- Öğrenme Mekanı İlişkisi
	Öğrenme Mekanları- Öğretmenler Odası- Öğrenme Mekanı İlişkisi						Öğretmenler Odası- Öğrenme Mekanı İlişkisi

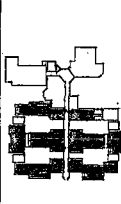
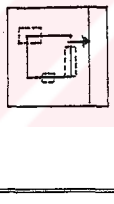

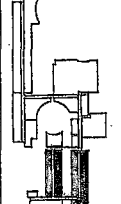
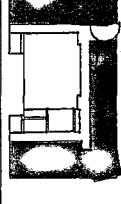
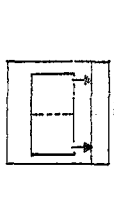
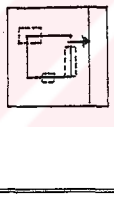
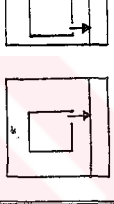
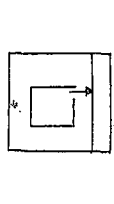
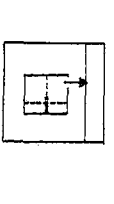
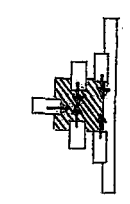
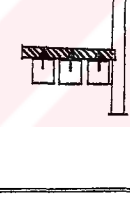
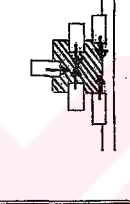
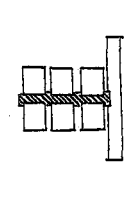
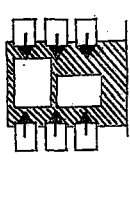
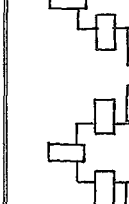

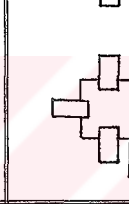
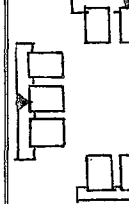
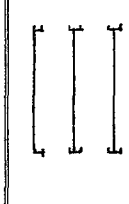
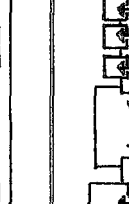
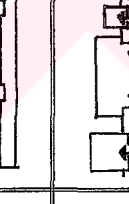

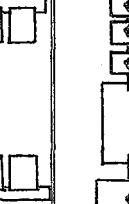
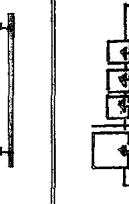
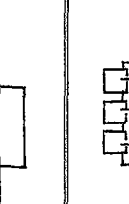

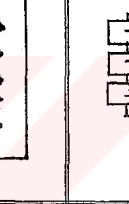
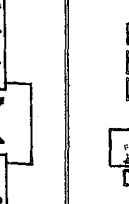
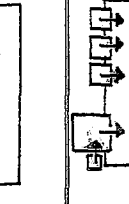
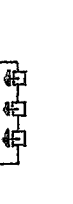
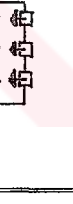

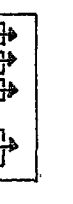
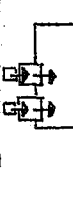

Tablo 41'in devamı

Okul grubu		2. Grup					
Okul grubu	Okul adı	İTÜ 1200 Öğrencili İlköğretim Okulu	GÜ 2. 2. 240 Öğ. İlköğretim Okulu	GÜ 3. 3. 480 Öğ. İlköğretim Okulu	YÜ 480 Öğrencili YİBO	YÜ 720 Öğrencili YİBO	
OKUL-ÖĞRENME MEKANLARI- ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ	Eğitim Mekanı- Öğrenme Mekanı- Sınıf/ Öğrenci İlişkisi						
	Öğrenme Mekanları- Öğretmenler Odası- Yönetim İlişkisi						
	Konumu						
	Öğrenme Mekanında Etkinlik Ayrımı						
	Sınıf Planlaması Tipi						
	Yaş Gruplarına Göre Öğrenme Mekanı Farklaştırması						
	Yönetim- Öğrenme Mekanı İlişkisi						
	Öğretmenler Odası- Öğrenme Mekanı İlişkisi						

Tablo 41'in devamı

		3. Grup				
Okul grubu	Okul adı	Açı İlköğretim Okulu	Özel Yüzyıl Işıl Koleji	Enka Koleji	Özel Uğur Koleji	İTÜ Natuk Birkan İlköğretim Okulu
OKUL-ÖĞRENME MEKANLARI- ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ	Eğitim Mekanı- Öğrenme Mekanı- Sınıf/ Öğrenci İlişkisi					
	Öğrenme Mekanları- Öğretmenler Odası- Yönetim İlişkisi					
Öğrenme Mekanında Etkinlik Ayrımı						
Sınıf Planlaması Tipi						
Yaş Gruplarına Göre Öğrenme Mekanı Farklaşması						
Yönetim- Öğrenme Mekanı İlişkisi						
Öğretmenler Odası- Öğrenme Mekanı İlişkisi						

Tablo 41'in devamı

4. Grup						
Okul grubu	Cayote Canyon İlköğretim Okulu	Davidson İlköğretim Okulu	Nuntucket İlköğretim Okulu	Parkside İlköğretim Okulu	Little Village İlköğretim Okulu	
Okul adı						
Konumu						
Öğrenme Mekanında Etkinlik Ayrımı						
Sınıf Planlaması Tipi						
Yaş Gruplarına Göre Öğrenme Mekanı Farklaşması						
Yönetim-Öğrenme Mekanı İlişkisi						
Öğretmenler Odası-Öğrenme Mekanı İlişkisi						
Öğrenme Mekanları- Öğretmenler Odası- Yönetim İlişkisi						
Öğrenme Mekanları- Öğrenme Mekanı- Sınıf/ Öğrenci İlişkisi						

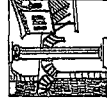
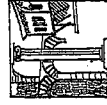
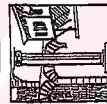
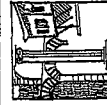
Tablo 41'in devamı

Okul grubu		4. Grup				
Okul adı	Dennis Earl İlköğretim Okulu	Shoal Creek İlköğretim Okulu	Toussaint Louverture İlköğ. Okulu	Morella İlköğretim Okulu	Queens Inclsoure İlköğretim Okulu	
Konumu						
Öğrenme Mekanında Etkinlik Ayrımı						
Sınıf Planlaması Tipi						
Yaş Gruplarına Göre Öğrenme Mekanı Farklaşması						
Yönetim-Öğrenme Mekanı İlişkisi						
Öğretmenler Odası- Öğrenme Mekanı İlişkisi						
Öğretim Mekanları- Öğretmenler Odası- Öğrenme Mekanı İlişkisi						
Öğretim Mekanları- Öğrenme Mekanı İlişkisi						
Öğretim Mekanları- Öğrenme Mekanı İlişkisi						

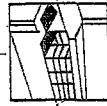
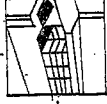
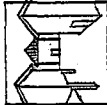
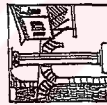
Tablo 41'in devamı

Okul grubu		4. Grup				
Okul grubu	Okul adı	Pokesdown İlköğretim Okulu	Woodlea İlköğretim Okulu	Seabird Island İlköğ. Okulu	Strawberry Vale İlköğretim Okulu	Anne Frank İlköğretim Okulu
OKUL-ÖĞRENME MEKANLARI- ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ	Eğitim Mekanı- Öğrenme Mekanı- Sınıf Öğrenci ilişkisi					
	Öğrenme Mekanları- Öğretmenler Odası- Yönetim ilişkisi					
	Yönetim- Öğrenme Mekanı ilişkisi					
	Yaş Gruplarına Göre Öğrenme Mekanı Farklaşması					
	Sınıf Planlaması Tipi					
	Öğrenme Mekanında Etkinlik Ayrımı					
	Konumu					

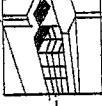
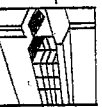
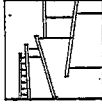

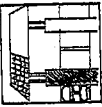
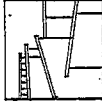

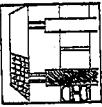

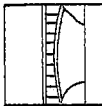
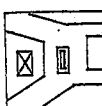
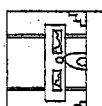
Tablo 42. Tasarım kararları analizi

1. Grup						
Okul Grubu	Okul Adı	Tip Köy İlk. O. 1 1950 Öncesi	Tip Köy İlk. O. 2 1950 Öncesi	Tip Köy İlk. O. 3 1950 Öncesi	1 Derslikli Köy İlk. 1950- 1960 Dönemi	5 Derslikli İlk. 1960-1970 Dönemi
TASARIM KARARLARI	Estetik Özellikler					
	Etkili- Tesvik Edici Dış- İç Bağlantısı					
	Mekanda Okul-Şehir- Çevre Bütünlüğü					

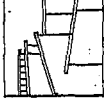

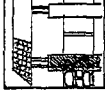

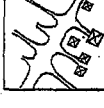
Tablo 42'nin devamı

1. Grup					
Okul Grubu	16 Ders. Ortaokul 1960-1970 Dönemi	24 Ders. Ortaokul 1960-1970 Dönemi	5 Ders. İlköğ. Okulu 1970-1997 Dönemi	8 Ders. İlköğ. Okulu 1970-1997 Dönemi	8 Ders. İlköğ. Okulu 1970-1997 Dönemi
Estetik Özellikler					
Etkili- Teşvik Edici Dış- İç Bağlantısı					
Mekanda Okul- Şehir- Çevre Bütünlüğü					
TASARIM KARARLARI					

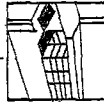
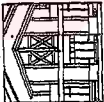

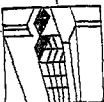

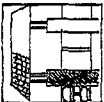
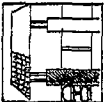

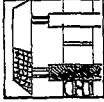
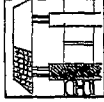
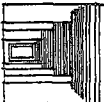
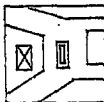

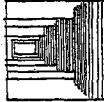

Tablo 42' nin devamı

		2. Grup				
Okul Grubu	1. Grup	İTÜ 240 Öğrencili İlköğretim Okulu	İTÜ 480 Öğrencili İlköğretim Okulu	İTÜ 720 Öğrencili İlköğretim Okulu	İTÜ 960 Öğrencili İlköğretim Okulu	
Okul Adı	21 Ders. İlköğ. O. 1970-1997 Dönemi					
Estetik Özellikler						
Etkili- Teşvik Edici Dış- İç Bağlantısı						
Mekanda Okul-Şehir- Çevre Bütünlüğü						
TASARIM KARARLARI						

Tablo 42'nin devamı

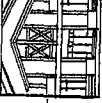

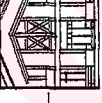

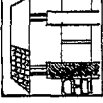

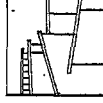

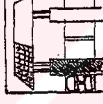

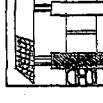
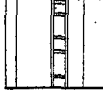
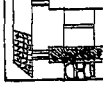

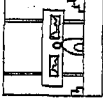

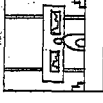

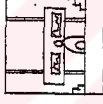
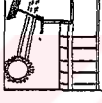

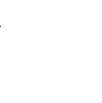

2. Grup						
Okul Grubu	Okul Adı	İTÜ 1200 Öğrencili İlköğretim Okulu	GÜ 2. 2. 240 Öğ. İlköğretim Okulu	GÜ 3. 3. 480 Öğ. İlköğretim Okulu	YÜ 480 Öğrencili YİBO	YÜ 720 Öğrencili YİBO
Estetik Özellikler						
Etkili- Tesvik Edici Dış- İç Bağlantısı						
Mekanda Okul- Şehir- Çevre Bütünlüğü						
TASARIM KARARLARI						

Tablo 42'nin devamı

3. Grup					
Okul Grubu	Açı İlköğretim Okulu	Özel Yüzyıl Işıl Koleji	Enka Koleji	Özel Uğur Koleji	İTÜ Natuk Birkan İlköğretim Okulu
Estetik Özellikler					
Etkili- Tesvik Edici Dış- İç Bağlantısı					
Mekanda Okul- Şehir- Çevre Bütünlüğü					

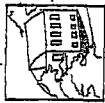

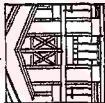
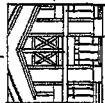

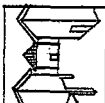
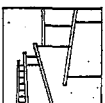

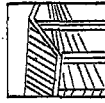
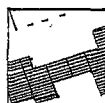
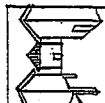

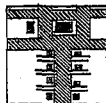
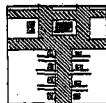

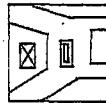

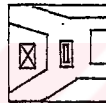

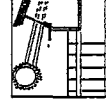

TASARIM KARARLARI

Tablo 42'nin devamı

4. Grup						
Okul Grubu	Okul Adı	Cayote Canyon İlköğretim Okulu	Davidson İlköğretim Okulu	Nuntucket İlköğretim Okulu	Parkside İlköğretim Okulu	Little Village İlköğretim Okulu
Estetik Özellikler						
Etkili- Teşvik Edici Dış- İç Bağlantısı	 	 	 	 	 	
Mekanda Okul- Şehir- Çevre Bütünlüğü	 	 	 	 	 	

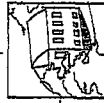
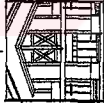

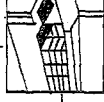

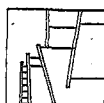

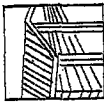

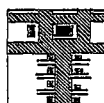
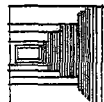
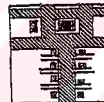
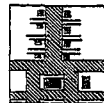
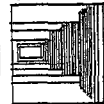
TASARIM KARARLARI

Tablo 42'nin devamı

		4. Grup					
Okul Grubu	Okul Adı	Dennis Earl İlköğretim Okulu	Shoal Creek İlköğretim Okulu	Toussaint Louverture İlköğ. Okulu	Morella İlköğretim Okulu	Queens Inclosure İlköğretim Okulu	
Estetik Özellikler							
							
Etkili- Tesvik Edici Dış- İç Bağlantısı							
							
Mekanda Okul- Şehir- Çevre Bütünlüğü							
							

TASARIM KARARLARI

Tablo 42'nin devamı

4. Grup						
Okul Grubu	Okul Adı	Pokesdown İlköğretim Okulu	Woodlea İlköğretim Okulu	Seabird Island İlköğ. Okulu	Strawberry Vale İlköğretim Okulu	Anne Frank İlköğretim Okulu
Estetik Özellikler						
Etkili- Tesvik Edici Dış- İç Bağlantısı						
Mekanda Okul- Şehir- Çevre Bütünlüğü						
TASARIM KARARLARI						

3. BULGULAR ve İRDELEME

Bu bölümde “yapılan çalışmalar” bölümünde yapılan kurumsal, fiziksel ve toplumsal analiz tablolarının bulguları değerlendirmeye alınmış ve tartışılmıştır.

3.1. Kurumsal Analiz Tablolarının Değerlendirilmesi

1. aşamada Türkiye’de 1923’den 1997 yılına kadar olan dönemdeki Milli eğitim amaçlarının, amaçlara paralel olarak Milli eğitimde, özellikle ilk öğretimde çıkarılan yasaların, eğitim felsefelerinin, 6-14 yaş grubuna eğitim verilen okulların gelişmelerinin incelendiği kurumsal analiz tablolarının değerlendirmeleri yapılmıştır.

A. Milli Eğitimin Amaçlarının Gelişimi

1923- 2002 arasında Milli eğitimin amaçları belirgin olarak 1950 öncesinde ve 24 Haziran 1973 Milli Eğitim temel kanunu ile değişmiştir.

1950 öncesinde Milli eğitimde temel amaç, Cumhuriyet rejimini benimsetmek açısından, Cumhuriyetçi siyasi bir eğitim vermektir. Bunun dışında öğrencilerin hayata hazırlanması, eğitimin yeniden düzenlenmesi, ders kitapları, Türk dili ile ilgili sözlük tasarısı, tarihi-edebi-sosyal eserlerin hazırlanması, okulları iyi yönetmek, doğu ve batının kitaplarını Türk diline çevirmek amaçlanmaktaydı. Kısaca eğitimde amaçlananlar, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin eğitimini, Türk dilini, tarihini, eserlerini geliştirme çabalarının bir parçasıydı.

1950-1960 ve 1960- 1970 dönemi yukarıda açıklanan çabalar doğrultusunda geçtiği için, 1970 yılına kadar aynı amaçlar geçerliliğini korumuştur.

1973 yılındaki Milli eğitim temel kanunu ile Milli eğitimde amaçlananlar daha çok bireyin nasıl yetiştirilmesi gerektiği ile ilgilidir: “Atatürk milliyetçiliğine, vatanına,

ailesine, milletine, kültürel değerlerine bağlı, beden- zihin- ahlak ve ruh bakımından dengeli, insan haklarına saygılı, topluma karşı sorumlu, yapıcı ve yaratıcı, hayata hazır, topluma katkıda bulunacak meslekler seçen bireyler” .

1973'deki kanunla belirlenen amaçlar 2002 yılında geçerliliğini korumaya devam etmektedir (Tablo 32).

B. Türk Milli Eğitiminin Amaçları Doğrultusunda Milli Eğitiminin Gelişimi- İlköğretim ile İlgili Gelişmeler

Türk Milli eğitiminin amaçları doğrultusunda, Milli eğitimin ve buna bağlı olarak 1923- 2002 tarihleri arasındaki ilköğretimdeki yasalara, toplantılara, değişimlere bakılmıştır.

1950 öncesinde Türkiye Cumhuriyetinde daha çok ilerleme kaydedilmesi gereği olarak, gelişmeler de o ölçüde fazla olmuştur. Eğitim üzerinde dikkatle durulmuştur.

Tevhid- i tesisat kanunu, İlkokullarda karma eğitimin gerçekleştirilmesi, ücretsiz eğitim, yeni harfler ve millet mekteplerinin açılışı, Türk öğrencilerin ancak Türk okullarında okuyabilmesi anlayışının getirilmesi, “okul” ve “öğretmen” kelimelerinin kullanılması, köy enstitülerinin açılması, eğitim enstitülerinin açılması, Dünya ve Türk eserlerini bir arada toplayan milli kütüphanenin kurulması dönemin Milli eğitim amaçlarına paralel gelişmelerdir. Ayrıca 1950 öncesinde müfredatın gözden geçirildiği I. Milli eğitim şûrası, okullarda ahlaki gelişimin konu alındığı II. Milli eğitim şûrası, mesleki ve teknik eğitim üzerinde durulan III. Milli eğitim şûrası, ilk ve orta eğitimin geliştirildiği IV. Milli eğitim şûraları toplanmıştır. Görüldüğü gibi, dönemin şûraların da yeni geliştirilen eğitimin niteliklerinin belirlenmesi üzerinde durulmuştur.

1950-1960 döneminde köy enstitüleri köy öğretmen okulları ile birleştirilerek kaldırılmıştır. Tablolardan da anlaşılacağı üzere daha az eğitime ağırlık verildiği görülmektedir. Dönem içinde yapılan V. ve VI. Milli eğitim şûralarında okul öncesi, ilköğretim, mesleki ve teknik eğitim gözden geçirilmiştir.

1960- 1970 dönemi, daha önceki dönem gibi eğitim çalışmalarına ağırlık verilmeyen bir dönemdir. Okullara nitelikli öğretmen yetiştirilmesi açısından Ankara Üniversitesi Eğitim fakültesinin kurulması önemlidir. Yine de bu dönemde VII. Milli eğitim şûrasında Milli eğitim sisteminin bütünüünün gözden geçirilmesi, VIII. Milli eğitim şûrasında orta öğretimin yeniden yapılandırılması ve yüksek öğretimin planlanması ile ilerici adımlara imza atılmıştır.

1970- 1997 dönemi yeniden eğitime ağırlık verildiği bir dönem olmuştur. 24 Haziran 1973 Milli eğitim temel kanunu ile Milli eğitimin amaçları geliştirilmiştir. Amaçlar 2002 yılında hala geçerlidir. Milli eğitim şûralarının çokluğu dikkat çekicidir. Yapılan 7. şûra ile Milli eğitim sistemi, öğretim ve eğitim uzmanlarının eğitimi, yüksek öğretim, yaygın eğitim, okul öncesi eğitim, 2000'i yıllarda eğitim gibi sorunlu konulara çözüm üretilmiştir.

1997'de 8 yıllık zorunlu ilköğretim yasasının çıkarılmasından sonra, 1999 yılında XVI. Milli eğitim şûrası toplanarak , mesleki ve teknik eğitim, okul ve işletmelerde meslek eğitimi, finansmanı, öğretmen ve yönetici yetiştirme konularına açıklık getirilmiştir (Tablo 33).

C. Türkiye’de Eğitim Felsefesinin Gelişimi

1950 öncesinde okullarda öğretmen merkezli, öğretmenin daima bilen, öğrencinin pasif ve daima öğrenen durumunda olduğu daimicilik ve esasicilik felsefesi uygulanmıştır. Bu anlayışa göre okullar tasarlanmış, eğitim programları düzenlenmiştir. Daimicilik ve esasicilik felsefesi, ancak 18 Ağustos 1997 tarihinde 8 yıllık ilköğretime geçilmesi ile değişmiş, öğrencinin merkezde ve sorgulayan, aktif, öğretmenin yol gösteren olduğu “pragmatik felsefe”, “yorumcu ve eleştirel eğitim felsefesine” geçilmiştir. Uygulamada ise hala daimicilik ve esasicilik felsefesi geçerliliğini korumaktadır (Tablo 34).

D. 6-14 Yaş Grubuna Eğitim Verilen Okulların Gelişimi

a. İlkokullar

• İlkokulun Amaçlarının Gelişimi

1950 öncesinin öğrencinin bedeni, zihni, ahlaki gelişmesi ve yetişmesini sağlama anlayışı 1970'li yıllara kadar sürmüştür.

1973 yılındaki Milli eğitim temel kanunu ile ilkokulun amaçları , 1950 öncesinin amaçları doğrultusunda yeniden tanımlanmıştır (Tablo 35).

• İlkokulda Eğitim Politikasının Gelişimi

İlkokul, 1950 öncesinde ve 1950- 1960 arasında 5 yıl ve parasızdır.

1961'deki 222 sayılı kanunla temel eğitimin zorunlu 1. kademesi olmuştur.

1973 'teki 1739 sayılı Milli eğitim temel kanunu ve 1983- 2842 sayılı kanunla zorunlu eğitim kabul edilmiştir. Fakat yine de ilkokullar , 8 yıllık zorunlu eğitim yaygınlaşana kadar zorunlu eğitimin 1. ve zorunlu kademesi olmaya devam etmişlerdir (Tablo 35).

• İlkokulun Öğrenci Profilinin Gelişimi

1950 öncesinde kişisel ve insanlık ilişkileri bakımından belli standartlara ulaşmış, sorumluluk sahibi, ekonomik ve sosyal hayat konularında bilgili, ülkenin kalkınmasına katkıda bulunan birey yetiştirme çabası, 1973 - 1739 ve 1983 – 2842 sayılı kanunla geliştirilmiştir. Bu kanun hala geçerlidir (Tablo 35).

• İlkokul Eğitimi Verilen Binaların Gelişimi

1941 yılına kadar eğitim- öğretim, var olan okullarda verilmiştir. Şehir- kasaba gündüz ve yatılı okulları, köy gündüz ve yatılı okulları bunlardandır. 1941'de köy enstitüleri mezunlarının çalışacakları tip köy ilkokulu için yarışma açılmıştır. Tip projeler, iklim tiplerine ve belirlenen mekanlara göre hazırlanmıştır. Yarışma sonucunda sıcak, soğuk ve mutedil olmak üzere 3 tip köy ilkokulu geliştirilmiştir.1942'de eğitimli ve öğretmenli köy ilkokulları, 1943'de 1 derslikli- lojmanlı köy ilkokulları tasarlanmıştır. Diğer ilkokul ise 1947'de tasarlanmış köy ilkokuludur.

1951'de 1- 2- 3 derslikli tip köy ilkokulları tasarlanmıştır.

1960-1970 dönemi , çok sayıda okul tasarlanılan bir dönemdir. Öğrenciler 1961 tipi 5 derslikli ilkokul, 1962 tipi 1-2-3 derslikli ilkokul, 1962 tipi 5-10 derslikli şehir ve kasaba ilkokulları, 1966 tipi 1-2-3- derslikli köy ilkokulları, 1966 tipi 5-12 derslikli şehir ve kasaba ilkokulları ile bölgesel ilkokullarda eğitim görmüşlerdir.

1970- 1997 döneminde daha önce tasarlanan ilkokul tipleri uygulanmıştır.

1997'de 8 yıllık ilköğretime geçiş ile birlikte ilkokul binalarına ek kat ve ek binalar yapılarak ilköğretim okullarına çevrilmiştir (Tablo 35).

a. Ortaokullar

• Ortaokulun Amaçlarının Gelişimi

1950 öncesinde ortaokul eğitiminin amacı, öğrencilere ortaokul seviyesinde genel kültür vermek, ekonomik- sosyal- kültürel katkı sağlamak, yüksek öğretime ve mesleğe hazırlamaktır. Aynı anlayış, 1973 Milli eğitim temel kanunu ile yeniden tanımlanarak, hala sürdürülmektedir (Tablo 36).

• Ortaokulun Eğitim Politikasının Gelişimi

1950 öncesinde öğrenciyi lise ve dengi okullara hazırlayan bağımsız veya lise-kolejin ilk aşaması olan 3 yıllık okullardı.

1962 VII. Milli eğitim şûrası ile ortaokullar tamamen bağımsız olmuş, 1970 VII. Milli eğitim şûrası ile ise ilkokullarla birleştirilmiştir. Temel eğitim okulunun ikinci kademesidir.

1997 yılına kadar zorunlu olmayan, ilköğretimin ikinci kademesi olmaya devam etmiştir.

1997 yılında 8 yıllık ilköğretim kanunu ile ilkokullarla birleştirilerek, zorunlu hale getirilmiştir (Tablo 36).

• Ortaokulun Öğrenci Profilinin Gelişimi

1950 öncesinde ortaokullar, yüksek öğretime, mesleğe, hayata, iş alanlarına hazır öğrenci yetiştirmektedir. 1970 yılına kadar bu anlayış geçerli olmuştur. 1973 yılındaki Milli eğitim temel kanunu ile 1950 öncesinin yetiştirilmek istenen öğrenci profili yeniden tanımlanmıştır: “ Kişi ve toplum sorunlarını tanıyan, ülkesinin kalkınmasına katkıda bulunan, kabiliyetlerine göre yüksek öğretime, mesleğe, iş hayatına hazır öğrenci” (Tablo 36).

• Ortaokul Eğitimi Verilen Binaların Gelişimi

1950 öncesinde ortaokul eğitimi Osmanlı döneminden kalma okullarda verilmekteydi.

1950-1960 döneminde mevcut okullarda veya araziye uygun yapılmış okullarda eğitim sürdürülmüştür.

1960 sonrasında ortaokul tip projeleri de tasarlanmaya başlamıştır. 1964 yılında 8-12- 16- 21 derslikli ortaokullar ile 1970 döneminde spor salonlu 12, 18, 24 derslikli ortaokullar tasarlanmıştır.

18 Ağustos 1997'de 8 yıllık ilköğretime geçilmesi ile birlikte ortaokullar da tıpkı ilkokullar gibi ek kat ve ek binalarla ilköğretim okuluna dönüştürülmüştür (36).

b. Temel Eğitim- İlköğretim Okulları

• Temel Eğitim- İlköğretim Okullarının Amaçlarının Gelişimi

1973'de 1739 ve 1983'de 2842 sayılı kanunla ilköğretimde temel amaçlar iyi vatandaş, iyi ahlaklı öğrenci yetiştirmek, öğrenciyi yetenek ve ilgisine göre hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.

1997'de 8 yıllık ilköğretim kanunu ile değişen eğitim felsefesi, eğitimin amaçlarını da değiştirmiştir. 8 yıllık eğitimle sadece öğrencilerin değil, aile, çevre ve farklı özellikteki öğrencilerin okul imkanlarından yararlanması amaçlanmaktadır. Okul öğrencilerine, yapıcı, yaratıcı, ders içi ve ders dışı ortamlar yaratmak; sosyal, kültürel ve kişisel gelişmelerini sağlayan programlar hazırlamak; topluma, doğaya, kültüre uyum sağlayacak şekilde yetiştirmek zorundadır (Tablo 37).

• Temel Eğitim- İlköğretim Okullarının Eğitim Politikasının Gelişimi

5 Ocak 1961, 222 sayılı kanunla ilkokullar zorunlu eğitimin birinci kademesi olmuş, fakat ortaokullar zorunlu yapılamamıştır.

1973- 1739 sayılı kanunla ilköğretim 8 yıl olmuş , fakat yine ikinci kademe olan ortaokullar zorunlu hale getirilememiştir. . Bu durum ancak 18 Ağustos 1997 ilköğretim kanunu ile düzenlenebilmiştir. İlkokul ve ortaokul birleştirilmiş ve 8 yıl zorunlu olmuştur (Tablo 37).

• **Temel Eğitim- İlköğretim Okullarının Öğrenci Profiline Gelişimi**

1973 Milli eğitim temel kanunu ile “temel bilgi ve becerileri kazanmış, milli ahlak anlayışına uygun insan” yetiştirmek temel amaç iken, 1997 8 yıllık ilköğretim kanunu ile karar veren, kendini yönlendirebilen, teşhis eden, kısaca kendi başına ayakta durabilen, kendine güvenen bireyler yetiştirilmesi istenmektedir (Tablo 37).

• **Temel Eğitim- İlköğretim Eğitimi Verilen Binaların Gelişimi**

1970-1997 arasında, ortaokul projelerine çeşitli mekan ekleri ile 5, 8, 16, 21 dershaneli ilköğretim okulları oluşturulmuştur.

1997 yılında 8 yıllık ilköğretime geçilmesi ile gereken mekan ihtiyacı, mevcut ilkokul ve ortaokullara ek kat ve ek bina yapılarak giderilmeye çalışılmaktadır. Bu dönemde ayrıca 8 yıllık ilköğretimin amaçlarına göre üniversitelere 1, 2, 3, 4, şubeli ilköğretim okulları yatılı ilköğretim bölge okulu ve pansiyonlu ilköğretim okulları çizdirilmiştir (Tablo 37).

3.2. Toplumsal ve Fiziksel Analiz Tablolarının Değerlendirilmesi

2. Aşamada; 6- 14 Yaş grubuna Cumhuriyetin ilk yıllarından 8 yıllık ilköğretim okullarına kadar eğitim verilen ilkokul- ortaokul- ilköğretim okulu projeleri, 8 yıllık ilköğretim okulu projeleri , 1990 sonrası yapılan özel ilköğretim okulları ile gelişmiş ülkelerdeki ilköğretim okulu örneklerinin toplumsal ve mekansal analizlerinin bulguları değerlendirmeye alınmış ve tartışılmıştır.

A. Okul Toplum Etkileşiminin Mekana Yansıması

• Okul Hakkında Genel Bilgiler

1. Okul- Toplum ilişkisi Tipi

1950 öncesi Türkiye’inde köy enstitüleri mezunlarının eğitim verecekleri köy okulları toplumun bir modeli olarak kurgulanmıştı. Osmanlı döneminden kalan okul binalarının ise toplumla bağlantıları yoktu (Tablo 43).

1950- 1997 tarihleri arasında çizdirilen ilkokul, ortaokul ve ilköğretim okulu tip projeleri , okulun toplumun dışında olduğu tip projelerdi. Ne toplum okulun mekanlarını ne de okul toplumun mekanlarını kullanabiliyordu. Aralarında bir iletişim yoktu. Ancak, 1960- 1970 ile 1970- 1997 dönemlerinde çizdirilen tip projelerdeki çok amaçlı salonlar öğrencilerin gösterilerinin sunulduğu mekanlar olduğu için veli – öğretmen- öğrenci iletişimini sağlıyordu (Tablo 43).

1997’de 8 yıllık ilköğretime geçilmesi ile 1998’de çizdirilen tip projelerde, yeni eğitim sisteminin anlayışına uygun olarak, okul toplumun içine alınmaya çalışılmıştır. Okul- toplum etkileşiminde kütüphane- çok amaçlı salon- dış bahçe- fiziksel eğitim merkezlerinin çok önemli bir rolü vardır. Bu mekanlar, hem okul hem de çevre tarafından kullanılabilir şekilde düzenlenecektir (Tablo 43).

Aynı dönemde ele alınan özel okullarda okul yine toplumun dışındadır. Yalnızca çok amaçlı salon ile okul- öğrenci- veli etkileşimi kurulmuştur. Bunun dışındaki mekanlarla toplumun dışında yer almıştır.

1990’lı yıllarda gerek toplumun katılımı ile özel olarak üretilen, gerekse veli- psikolog- öğretmen işbirliği ile üretilen gelişmiş ülkelerin örnek okullarının analizlerinden, 21. yüzyılın yaratıcı bilgi toplumundaki okulların artık toplumla iletişim halinde olduğu görülmüştür. Hem toplum okulu hem okul toplumu kullanabilmektedir. Bu iletişim analizin diğer safhalarında görüleceği gibi, okulun tüm mekanlarında mevcuttur (Tablo 43).

2. Okul- Çevre İlişkisi

1950 öncesi döneminin tip okul projelerinin etrafı duvarlarla çevrilidir. Okul, sadece kendine ait küçük oyun alanı içinden çevreye açılmaktadır. 1950- 1997 arasında tasarlanan tip projelerde, okul arazileri ve vaziyet planları belli değildir. Fakat uygulamalarda, imar planlarında okul arazisi olarak ayrılan yerlerde küçük bahçeler yapılmıştır (Tablo 43).

1998'de çizdirilen 8 yıllık ilköğretim okulu projelerinde daha büyük okul çevresi önerilmektedir. Artık bahçe içinde farklı yaş gruplarının bilişsel ve kas gelişimini sağlayacak şekilde düzenlemelere yer verilebilecektir. Ayrıca okulun çevre düzenlemesinin hem çocuklara hizmet etmesi hem de kontrollü biçimde çevreye açılarak , yetişkinlerin çocuklarla etkileşimlerine imkan sunan “etkinlik merkezleri” olarak geliştirilmesi istenmektedir. Bu etkinlikler 6-10 yaş grubu için kum su alanları, yaratıcı oyun alanları (10 yaş üzeri sert zemin oyun alanları, tarım-sera alanları, ev hayvanlarını besleme yerleri) olarak belirlenmiştir [2]. Analizlerde tip proje olarak ele alınan okulların bazılarında okul arazilerinin kullanımına da yer verilmiştir. Bu okullar kendine ait küçük bir oyun alanı içinden çevreye açılmaktadır (Tablo 43).

İncelenen özel okullarda ise , okulun kullanabileceği bir çevre düzenlemesi vardır ve dışa kapalıdır. Giriş çıkışlar kontrollüdür. Çevresi duvarlarla çevrilmiştir. Bahçeyi ancak okul öğrencileri kullanabilir.

Gelişmiş ülkelerdeki ilköğretim okulu örneklerinde, iki tür çevre düzenleme anlayışına yer verildiği tespit edilmiştir. Okul ya, Cayote Canyon, Davidson, Nuntucket, Little Village, Toussaint Louverture, Morella örneklerinde olduğu gibi kendine ait küçük bir oyun alanı içinden çevreye açılmakta, ya da Parkside, Dennis Earl, Shoal Creek, Queens Inclosure, Pokesdown, Woodlea, Seabird Island, Strawberry Vale, Anne Frank örneklerindeki gibi bir park içinde yer almaktadır. Kendine ait oyun alanı; Türkiye'dekilerden farklı olarak tamamen beton bir düzenlemeden çok, doğal çevreyi barındıran, çocukların kendilerini dış çevrede yabancı hissetmeyecekleri yaratıcı mekanlardır. Bu mekanlar kontrollüdür. Okul çevresi farklı bitki ve ağaçlarla belirlenmiştir. Park içinde yer alan okullarda, okula ait oyun alanları ile çevrenin

kullandığı gezinti ve oyun alanları yan yanadır. Parkın çevresinde yerleşim ve oyun alanları mevcuttur. Öğrenci caddeyi geçmeden hem oyun alanlarına hem de evine gidebilmektedir. Çevre okulun açık olmadığı zamanlarda hem okulun mekanlarından hem de gezinti alanlarından yararlanabilmektedir. Böylece okul bütün sene boyunca kullanılabilir (Tablo 43).

3. Okul Planlaması

Yapılan analizlerde okul planlaması ile okul-toplum ilişkisi arasında yakın bir bağ görülmektedir.

Cumhuriyetin kuruluşundan 1997 yılına kadar yapılan , daimicilik ve esasicilik felsefesinin uygulandığı, milli amaçlara uygun, akıl, beden ve ahlaki gelişmenin amaçlandığı okullarda ne çocuğun yaratıcılığını geliştirici ne de çevreyi etkileyecek fiziksel bir planlamaya rastlanmamıştır. Okul planlamaları “lineer plan ve geleneksel merkezi” planlamadır (Tablo 43).

1997 yılında ilköğretimdeki değişiklikler, 1998 yılında çizdirilen okul planlamalarına da yansımıştır. Öğretmen merkezli “daimicilik ve esasicilik felsefesinden” öğrenci merkezli “pragmatik felsefe” “yorumcu ve eleştirel eğitim felsefesine “ geçen okulların planlamalarında bu yönde çeşitlenmeler görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde 21. yüzyılda kabul gören, toplumu okul içine alan ve yaratıcı düşünceyi geliştiren planlama anlayışları, 8 yıllık ilköğretim okullarının okul planlama anlayışlarıdır. Paylaşılan etkinlikler (Çok amaçlı salon, kütüphane...) çevresinde sınıf kanatları (İ.T.Ü 720, Y.Ü. Y.İ.B.O. 480), yoğun ev planı (İ.T.Ü. 240 , İ.T.Ü. 480), avlulu sistem (İ.T.Ü. 960 , G.Ü. 3.3. 480), lineer planlama anlayışı(İ.T.Ü. 1200 , G.Ü. 2.2. 240 , Y.Ü. Y.İ.B.O. 720). 8 yıllık ilköğretim okullarında tespit edilen planlama anlayışları içinde lineer planlama anlayışı ve yoğun ev planı en çok kullanılan planlama anlayışları olmuştur (Tablo 43).

Özel okullar tasarım açısından daha serbest, araziye uygun yapıldıklarından incelenen örneklerde farklı planlama yaklaşımlarına rastlanabilmektedir: Lineer planlama yaklaşımı (Açık İ. O., Özel Uğur koleji) , geleneksel organik planlama (Özel Yüzyıl Işıl koleji), avlulu sistem (Enka koleji) , akıl- vücut- ruh sistemi (İ. T.Ü. Natuk Birkan İ.O.).

Bu planlama yaklaşımlarında toplumun tümünü olmasa da aileyi okula çekecek, okul-veli- öğrenci etkileşimini sağlayacak yaratıcı tasarımlar bulunmuştur. Analiz edilen okul sayısı arttırıldıkça planlama yaklaşımları da çeşitlilik göstermektedir (Tablo 43).

Gelişmiş ülkelerin ilköğretim okullarındaki okul planlamaları farklı ama hepsi de öğrenci ve toplum etkileşimi açısından yaratıcı okul planlamalarıdır. Bu planlamalarla okulun çok amaçlı salon, fiziksel eğitim merkezi, bahçe ve kütüphaneleri, okul saati dışında da toplum tarafından kullanılabilmekte ve çevreye hizmet vermektedir. Özellikle küçük kasabalar için bu çok önemli bir durumdur. Kullanılan planlama tipleri aşağıdaki gibidir: Yoğun ev planı (Cayote Canyon, Dennis Earl, Shoal Creek) , akıl- beden- ruh sistemi (Davidson) , kütüphane çevresinde 4 ev (Nuntucket) , paylaşılan etkinlikler çevresinde sınıf kanatları (Parkside, Little Village) , öğrenci caddesi (Pokesdown, Seabird Island) , lineer plan (Queens Inclosure) , avlulu sistem (Toussaint Louverture) . Bazı okullarda ise iki planlama tipi birden kullanılmıştır: Öğrenci caddesi- yoğun ev planı (Strawbery Vale), öğrenci caddesi- paylaşılan etkinlikler çevresinde sınıf kanatları (Woodlea). İncelenen örneklerde yoğun ev planı, akıl- beden- ruh sistemi, paylaşılan etkinlikler çevresinde sınıf kanatları, öğrenci caddesi ağırlıklı olarak kullanılan planlama yaklaşımlarıdır (Tablo 43).

4. Okul Kapasitesi - Büyüklüğü

1950 öncesinin köy okulları küçük okullardır. 1950'den 1997'ye kadar yapılan okulların sınıflarındaki öğrenci sayıları belli olmadığından okul büyüklükleri de belli değildir. İmar yönetmeliklerinde ancak okullardaki kişi başına düşen m² bellidir. Yönetmeliğe göre aynı okul için nüfus artsa da, kişi başına düşen m² aynı kalmaktadır. Fakat nüfusun artması ile okulda hem kişi başına düşen m² azalmakta hem de okulun büyüklüğü değişmektedir. Okul, başlangıçta belli sayıda öğrenci alacak şekilde tasarlanmış olsa da zaman geçtikçe daha çok sayıda öğrenciye hizmet vermek zorunda kalmaktadır (Tablo 43).

1998 yılında çizdirilen 8 yıllık ilköğretim okullarında artık sınıf ve okul kapasiteleri belirlenmiş, düzenlemeler buna göre yapılmıştır. Okullar yerleşim alanlarındaki kapasiteye göre büyük (1000-...) – orta (500 - 900/1000) ve küçük (...-400/500) okullar

olabilmektedir. Okul adları öğrenci sayılarına göre verildiğinden okul kapasitelerini belirlemek oldukça kolay olmuştur: İ.T.Ü. 240 öğrencili ilköğretim okulu, Y.Ü. Y.İ.B.O. 480 öğrencili ilköğretim okulu. İncelenen örneklerde küçük ve orta büyüklükteki okulların fazlalığı dikkat çekicidir (Tablo 43).

Özel okul örneklerinde orta büyüklükte (Özel Yüzyıl Işıl koleji , İTÜ Natuk Birkan ilköğretim okulu, Özel Uğur koleji) ve küçük okullar (Açık ilköğretim okulu, Enka koleji) tespit edilmiştir. Sınıf kapasiteleri belli olduğundan sınıf ve diğer mekanların büyüklükleri de buna göre kolayca belirlenebilmektedir.

Gelişmiş ülkelerin okul örneklerinde okullar; buldukları çevreye, iklime, yere ve nüfusa uygun olarak yapıldıkları için büyüklükleri de bu özelliklere göre belirlenmiştir. İncelenen örneklerdeki az sayıda büyük okul (Toussaint Loverture) örneği belirlenmiştir. Okulların çoğunluğu küçük ve orta büyüklükte okullardır. Burada okulların toplum kullanımına açık olması ile büyük olması arasında bir bağlantının olmadığı görülmektedir. Aksine okullar öğrenci başarısı ve toplumun kullanımı da göz önüne alınarak küçük ölçekte tutulmaktadır (Tablo 43).

5. Kat Sayısı

1960 yılına kadar tasarlanan okullar olan köy ilkokulları, buldukları yere ve nüfusa uygun olarak tek katlı olarak yapılmışlardır. 1960'dan sonra tasarlanan ilkokul ve ortaokul projelerinde kat sayısının giderek arttığı, hatta bunlara bodrumun da eklendiği tespit edilmiştir: Z+2 (8 derslikli ilköğretim okulu 1, 8 derslikli ilköğretim okulu 2) , Z+3 (21 derslikli ilköğretim okulu, 16 derslikli ortaokul) , B+Z+2 (5 derslikli ilköğretim okulu), B+ Z+ 1 (5 derslikli ilkokul), B+ Z+ 3 (24 derslikli ortaokul) (Tablo 43).

Artık toplumun kullanımı da öngörülen 8 yıllık ilköğretim okullarında mekan sayısı arttıkça kat sayısı da artmaya devam etmiştir : Z+2 (İ. T. Ü 1200), B+Z+1 (İ.T.Ü. 480, İ.T.Ü. 960, G.Ü. 2. 2. 240, Y.Ü. Y.İ.B.O. 240, Y.Ü. Y.İ.B.O. 480) , B+Z+2 (G.Ü. 3.3 480), B+Z+4 (İ.T.Ü. 720) . İncelenen okullar içinde en çok B+Z+1 tipine rastlanmıştır. Bu durum hem toplum kullanımı hem de öğrencilerin bahçeye kolay ulaşabilmesi açısından önemlidir (Tablo 43).

Türkiye'deki özel okullarda mekanlar düşeyde yerleştirilmiş, kat sayısı arttırılmıştır: Z+1(İ.T.Ü. Natuk Birkan ilköğretim okulu) , Z+2 (Enka koleji) , B+Z+2 (Açık ilköğretim okulu, Özel Yüzyıl Işıl koleji) , B+Z+3 (Özel Uğur koleji) . Örnekler arttırıldıkça farklılaşmalar da tespit edilebilecektir (Tablo 43).

Gelişmiş ülkelerdeki ilköğretim okulları Türkiye'dekilerin aksine en fazla 3 katlıdır. Okullar mümkün olduğunca yatayda yayılmış, çocuğun bahçe ile teması en üst düzeyde tutulmaya çalışılmıştır. İncelenen örneklerde de en çok tek katlı okul tiplerine rastlanmıştır. Bunun dışında Toussaint Louverture ilköğretim okulu örneğinde Z+ 1 kata, Little Village ve Anne Frank ilköğretim okulu örneğinde Z+ 2 kata ve Morella ilköğretim okulu örneğinde ise Z+ 3 kata rastlanmıştır (Tablo 43).

6. Giriş Sayısı ve Giriş Yapılan Mekanlar

1950 öncesi köy ilkokulları ile, 1960-1970 dönemine gelinceye kadar yapılan tip ilkokul ve ortaokulları en fazla 2 girişe sahipti. 1960 dönemine kadar olan köy ilkokullarında mekan sayısı az ve mekanlar sadece okul tarafından kullanıldığı için giriş sayısı da az olmuştur. Bu okullarda girişler ana giriş, yönetim ve sınıflardan verilmektedir.

1960-1970 dönemindeki ilkokul ve ortaokullarda kat sayısı arttığı halde giriş sayılarında bir değişiklik olmamıştır. Yalnızca çok amaçlı salonun eklenmesi ve mekan dışarıdan da kullanılanların olması sebebi ile "çok amaçlı salon girişi" eklenmiştir (Tablo 43).

1970-1997 dönemi tip ilköğretim okullarında (5-8 ve 21 derslikli ilköğretim okulları) mekan sayısı ile birlikte giriş sayısı artmaya başlamıştır. Artık öğrencilerin dış mekanda kullandığı ortak mekanlara da çıkışlar eklenmiştir: Ana giriş- avlu- çok amaçlı salon, ana giriş- yönetim- avlu (Tablo 43).

1998 yılında tasarlanan 8 yıllık ilköğretim okullarında farklı yaş gruplarının birarada olmasından dolayı ihtiyaç programının genişlemesi , toplumun okulun kullandığı genel mekanlardan yararlanması önerileri, ana giriş dışında giriş sayısının artmasına neden olmuştur. Giriş sayısı okulda bulunan genel mekanlara göre çeşitlenmiştir. Buradaki diğer

bir özellik ana giriş sayısında da artma olmasıdır: Ana giriş- yönetim - çok amaçlı salon - anaokulu -yemekhane (İ.T.Ü. 240, İ.T.Ü. 720) , 3 ana giriş- anaokulu girişi (İ. T. Ü. 480), ana giriş- sınıf –yönetim girişi- yemekhane girişi (Y.Ü. Y.İ.B.O. 720) , 4 ana giriş (İ. T. Ü. 960) , 2 ana giriş- yönetim girişi - çok amaçlı salon girişi- anaokulu girişi (İ. T. Ü. 1200) , 2 ana giriş- çok amaçlı salon girişi- anaokulu girişi (G.Ü. 2.2. 240, G.Ü. 3.3. 480), ana giriş- yönetim girişi - çok amaçlı salon girişi- yemekhane girişi (Y.Ü. Y.İ.B.O. 480) (Tablo 43).

Türkiye’de incelenen özel okul örneklerinde okulların toplum kullanımına kapalı olmaları sebebi ile giriş sayılarında da bir artma olmamıştır. İncelenen örnekler arasında en fazla 3 girişe sahip okullara rastlanmıştır. Girişlere öğrenci girişi dışında, veli ve öğretmenlerin dışarıdan belirli zamanlarda kullanabildikleri yönetim ve çok amaçlı salon girişleri eklenmiştir (Tablo 43).

Gelişmiş ülkelerdeki ilköğretim okullarında kat sayısı azalmış, buna rağmen giriş sayısında bir artma olmuştur. İncelenen okulların büyük çoğunluğunda (Nuntuket, Little Village, Dennis Earl, Shoal Creek, Morella, Queens Inclosure, Pokesdown, Woodlea, Seabird Island, Strawberry Vale) her mekandan girişe rastlanmıştır. Bu okullarda bütün sınıflara, koridorlara, genel mekanlara kontrollü de olsa giriş yapılabilir. Diğer giriş mekanları seçenekleri okuldan okula değişmektedir. 2 ana giriş- çok amaçlı salon girişi (Cayote Canyon) , 3 ana giriş (Anne Frank) , ana giriş- yönetim girişi- çok amaçlı salon girişi (Toussaint Louverture) , ana giriş- yönetim girişi- avlu girişi- çok amaçlı salon girişi- fiziksel eğitim merkezi girişi (Davidson), ana giriş- yönetim girişi- avlu girişi (Parkside) (Tablo 43).

7. Okul- Bahçe İlişkisi

1950 öncesi tip projelerde, bahçenin 3 tarafı da kullanılabilirdi. Böylece öğrenci daha çok alandan yararlanabilmekteydi.

1950- 1997 dönemine kadar olan tip projelerde arazi belli olmadığı için bahçe kullanımını da değişebilirdi.

1998 yılında çizdirilen tip projelerde özellikle ilköğretim okullarında alan belli olmadığı için bahçe kullanımı da değişkendi. Fakat bahçede neler yapılacağı konusunda tavsiyelerde bulunulmuştur. Bazı ilköğretim okulu projelerinde vaziyet planları çizilerek , önerilerin gerçekleştirilmesi istenmiştir. İ. T. Ü 240, İ. T. Ü 720, İ. T. Ü. 1200 örneklerinde tespit edildiği gibi okul bahçenin ortasındadır ve bahçesi küçüktür. İ. T. Ü. 960 öğrencili ilköğretim okulu örneğinde okul bahçenin ortasındadır ve bahçesi büyüktür. Yatılı ilköğretim bölge okullarında ise, farklı kütleler bulunduğundan alan belli olmasa da bu kütlelerin yerleştirildikleri alanlar belirlenmiştir. Okul kütlesi ortada, diğer kütleler okulun çevresindedir. Bahçe de kütlelerin aralarında düzenlenmiştir (Tablo 43).

Özel okullar her alan için özel olarak yapıldıklarından bahçe kullanımı da değişkendir. İncelenen örneklerde okul bahçenin ortasında yer alırken, bazı okullarda bahçeye daha çok, bazılarında daha az yer ayrılmıştır. Fakat her iki kullanımda da daha çok etkinlik alanına yer verilmiştir (Tablo 43).

Gelişmiş ülkelerin ilköğretim okullarında, farklı tiplerde bahçe kullanımına rastlanmıştır. Okullar üzerinde buldukları arsaya, çevreye ve iklime uygun olarak tasarlandıklarından bahçe kullanımları da çeşit çeşittir. Örnekler arttıkça çeşitlemeler de artacaktır. Bahçe kullanım tipleri aşağıda sıralanmıştır:

- Bahçenin bir köşesine bitişik/ Geniş bahçe/ 2 taraflı bahçe kullanımı (Anne Frank)
- Bahçenin 3 tarafına bitişik/ Tek taraflı bahçe kullanımı (Little Village, Pokesdown)
- Bahçenin ortasında , 4 taraflı bahçe kullanımı, bahçe küçük (Cayote Canyon, Davidson, Nuntucket)
- Bahçenin ortasında, 4 taraflı bahçe kullanımı, bahçe büyük (Parkside, Dennis Earl, Shoal Creek, Woodlea,
- Bahçenin bir kenarına bitişik/ 3 taraflı bahçe kullanımı/ bahçe büyük (Strawberry Vale, Seabird Island, Queens Inclosure) (Tablo 43).

İncelen okul örneklerinde okulun bahçenin ortasında olduğu, küçük ve büyük bahçe tipleri yoğun olarak kullanılmıştır.

- Genel Mekanlar -Toplum İlişkisi

Genel mekanlar olarak adlandırılan kütüphane, çok amaçlı salon, fiziksel eğitim merkezi, dış bahçe gibi mekanlar toplum- okul ilişkisi açısından önemli mekanlardır. Bu mekanların buldukları yer ve kullanım amaçları okulun ne derece topluma açık, toplum içinde yer aldığı bir göstergesidir (Tablo 44).

8. Kütüphane

1960'a kadar yapılan tip projelerde kütüphane mekanı tespit edilememiştir.

Okulun toplumun dışında yer aldığı 1960- 1970 dönemi ilkökullerinde kütüphane sınıflarla aynı koridordadır (5 derslikli ilkökuller, 24 derslikli ortaokuller) . Bazı tiplerinde kütüphane yoktur (16 derslikli ortaokuller) (Tablo 44) .

1970- 1997 döneminde yine toplum kullanımına kapalıdır. Okul öğrencilerinin daha rahat kullanabilmesi için ya sınıflarla aynı koridordadır (21 derslikli ilköğretim okulu, 8 derslikli ilköğretim okulu 2) , ya da kontrolü açısından yönetimin yanındadır (8 derslikli ilköğretim okulu 1) (Tablo 44).

1998 yılında çizdirilen 8 yıllık ilköğretim okullarında toplum kullanımına açılan kütüphanenin yeri de çeşitlenmiştir. Amaç, kütüphanenin bir medya merkezi, kaynak merkezi olmasıdır. Kütüphanenin yeri sınıflarla aynı koridorda (İ.T.Ü 240, Y.Ü. Y.İ.B.O. 7.2.0., G.Ü. 2.2. 240) , sınıf kanatlarının ortasında (İ.T.Ü. 480, İ.T.Ü. 960) , paylaşılan etkinliklerle ve yönetim ile aynı yerde (İ.T.Ü. 1200) , ana koridorda - sınıf kanatlarından ayrı (G.Ü. 3.3. 480), paylaşılan etkinliklerle aynı yerdedir (İ.T.Ü. 720, Y.Ü. Y.İ.B.O. 480). İncelenen örneklerde çoğunlukla sınıflarla aynı koridora ve paylaşılan etkinliklerle aynı yere yerleştirilmiştir. Bu durum, kütüphanenin hem okul hem de toplum kullanımı için ayrıldığını göstermektedir (Tablo 44).

Özel okulların kütüphanesi sadece okul öğrencilerinin kullanımına açıktır. Kütüphane ya sınıflarla aynı koridorda (Enka koleji, Özel Uğur koleji, İ.T.Ü. Natuk

Birkan İlköğretim okulu), ya sınıflardan ayrı ana koridorda (Özel Yüzyıl Işıl koleji), ya da yönetimle aynı yerdedir (Açı ilköğretim okulu) (Tablo 44).

Gelişmiş ülkelerdeki ilköğretim okulları kütüphanesi toplum kullanımına açık, kaynak merkezi- medya merkezidir. Bulunduğu yerler de çeşitlidir (Tablo 44):

- Sınıflardan ayrı- çok amaçlı salon ile aynı yerdedir. Toplumun kullanımını daha kolaydır (Cayote Canyon, Anne Frank, Pokesdown)
- Okulun merkezinde- okulla bütündür. Öğrenci kütüphane için sınıf gibi kapalı bir mekana gitmez. Avluda açık mekanda oynarken her istediğinde kütüphaneyi kullanabilir (Davidson, Nuntucket, Toussaint Louverture, Starwbery Vale).
- Sınıflarla aynı koridordadır. Hem öğrencilere hem toplum kullanımına yakındır. En çok kullanılan yerleşim tiplerinden biridir (Parkside, Little Village, Morella, Queens Inclosure)
- Sınıflarla aynı koridorda ve paylaşılan etkinliklerle aynı yerdedir (Pokesdown)
- Sınıf kanatlarının ortasındadır. Bütün yaş grubundaki öğrencilere eşit mesafededir (Woodlea).
- Okul kütesinden bağımsızdır. Hem okul hem de toplum üyeleri okul saati dışında da kütüphaneyi kullanabilir (Dennis Earl, Shoal Creek) (Tablo 44).

9. Dış Bahçe

1997'ye kadar yapılan tip projelerde bahçeler toplum kullanımına kapalıydı. Etrafi yüksek duvarlarla çevrili olan okulların bahçeleri, sadece okulun oyun ve spor alanı olarak kullanılıyordu (Tablo 44).

8 yıllık ilköğretime geçişle birlikte, bahçelerin toplum kullanımına açık olmaları öneriliyordu. Dış bahçe düzenlemeleri, hem farklı yaş gruplarına uygun hem de kontrollü olarak yetişkinlerin kullanabileceği şekilde yapılmalıydı (Tablo 44).

Özel okulların diğer mekanları gibi bahçeleri de toplum kullanımına kapalı ve kontrollüdür.

Gelişmiş ülkelerin ilköğretim okullarındaki incelemede, bazı okulların bahçelerinin toplum kullanımına açık olduğu belirlenmiştir (Parkside, Little Village, Dennis Earl, Shoal Creek, Anne Frank, Strawberry Vale, Seabird Island, Woodlea, Pokesdown, Queens Inclosure) . Okul bahçesi hem öğrenciler için “öğrenme bahçesi”, hem de toplum gezinti ve etkinlik merkezidir. Cayote Canyon, Davidson, Nuntuket, Toussaint Loverture, Morella örneklerinde okulların bahçeleri toplum kullanımına kapalı, sadece okula ait bahçelerdir. Fakat bu tip okul bahçelerinin çevreleri bitkilerle çevrildiği için okul zamanı dışında toplum bireyleri tarafından da kullanılabilir (Tablo 44).

10. Çok Amaçlı Salon

1960 öncesi tip projelerde çok amaçlı salona rastlanmamıştır.

1960-1970 dönemi tip projelerinde çok amaçlı salon aynı zamanda Fiziksel Eğitim Merkezidir. Toplum kullanımına kapalı olan okullarda, toplumun kullanımına açık tek mekandır. Çocukların etkinliklerini sergiledikleri bu mekanlar, öğrenci- veli- öğretmen etkileşimini de sağlamaktadır. Ayrı bir girişleri vardır. Ya yönetimle aynı yerde (5 derslikli ilkokul) ya da sınıf kanatlarının ortasındadır (24 derslikli ortaokul) .

1970-1997 arasında çizdirilen tip projelerde de çok amaçlı salon aynı zamanda fiziksel eğitim merkezi olarak kullanılmaktadır. 8 derslikli ilköğretim okulu örneğindeki gibi okul kütesine bitişik ya da 5 derslikli ilköğretim okulu örneğindeki gibi sınıf kanatlarının ortasındadır (Tablo 44).

1998 yılında çizdirilen bazı tip projelerde, çok amaçlı salon aynı zamanda fiziksel eğitim merkezidir. Çok amaçlı salonun bağımsız girişleri olan tipleri olduğu gibi, ana girişten ulaşılan tipleri de vardır. Farklı projelerde farklı yerlerde konumlandırılmıştır (Tablo 44):

- Okul kütesinden bağımsızdır (Y.Ü. Y.İ.B.O. 720, İ.T.Ü. 720).
- Paylaşılan etkinliklerle aynı yerdedir(G.Ü. 2.2. 240, Y.Ü. Y.İ.B.O. 480).
- Hem sınıf kanatlarının ortasında hem de paylaşılan etkinliklerle aynı yerdedir (İ.T.Ü. 960).

- Okul kütesine bitişiktir. 8 yıllık ilköğretim okulları içinde en çok kullanılan yerleşim tiplerindedir (İ.T.Ü. 240, İ.T.Ü. 1200, G.Ü. 3.3. 480).

Özel okul örneklerinde hem fiziksel eğitim merkezi olarak kullanılan çok amaçlı salona, hem de ayrı mekanlarda çok amaçlı salon ve fiziksel eğitim merkezine rastlanmıştır. Bunlar okul kütesine bitişik (Enka koleji) ya da paylaşılan etkinliklerle aynı yerde (Açık ilköğretim okulu, Özel Yüzyıl Işık koleji, Özel Uğur koleji, İ.T.Ü. Natuk Birkan ilköğretim okulu) konumlandırılmışlardır (Tablo 44).

Gelişmiş ülkelerdeki ilköğretim okulu örneklerinde Türkiye'deki özel okullardaki çok amaçlı salon ve fiziksel eğitim merkezi kullanımlarına rastlanmıştır. Bunların hemen hemen hepsinin ayrı bir girişleri vardır. Buldukları yerler de çeşitlenmiştir (Tablo 44):

- Okul kütesine bitişik, paylaşılan etkinliklerle aynı yerdedir (Cayote Canyon, Davidson) .
- Okul kütesine bitişiktir (Toussaint Louverture)
- Paylaşılan etkinliklerle aynı yerdedir (Pokesdown, Queens Inclosure, Strawberry Vale)
- Okul kütesinden bağımsız ve ortadadır (Parkside, Dennis Earl, Shoal Creek) .
- Sınıf kanatlarının ortasındadır (Woodlea).
- Sınıf kanatlarının ortasında, paylaşılan etkinliklerle aynı yerdedir(Little Village, Seabird Island).
- Toplumsal meydan gibi ortadadır (Anne Frank).

En çok kullanılan yerleşim tiplerinin sınıf kütesinden bağımsız ve ortada, sınıf kanatlarının ortasında, sınıf kanatlarının ortasında- paylaşılan etkinliklerle aynı yerde olması genel mekan olan çok amaçlı salonların hem okul hem toplum tarafından daha rahat kullanılabilmesi için gösterilen çabanın bir göstergesidir (Tablo 44).

11. Fiziksel Eğitim Merkezi

1997 yılına kadar tasarlanan projelerdeki çok amaçlı salonlar aynı zamanda fiziksel eğitim merkezi olarak kullanılmaktadır. 1998 yılında tasarlanan 8 yıllık ilköğretim okulu projelerinde hem çok amaçlı salon hem de fiziksel eğitim merkezine rastlanmıştır.

Buradaki fiziksel eğitim merkezleri toplum kullanımına açıktır. Okul kütlelerinden bağımsız (Y.Ü. Y.İ.B.O. 480, Y.Ü. Y.İ.B.O. 720) yerleştirildikleri gibi okul içinde paylaşılan etkinliklerle aynı yere yerleştirilmişlerdir (G.Ü .2.2. 240) (Tablo 44).

Özel okullarda çok amaçlı salondan ayrı olarak tasarlanan fiziksel eğitim mekanları genellikle çok amaçlı salon ile aynı yerdedir (Açı ilköğretim okulu, Özel Uğur koleji, İ.T.Ü. Natuk Birkan ilköğretim okulu) (Tablo 44).

Gelişmiş ülkelerdeki ilköğretim okullarında ayrı olarak tasarlanan fiziksel eğitim merkezlerinin de ayrı bir girişleri vardır. Farklı planlamalarla birlikte fiziksel eğitim merkezinin yerleri de farklılaşmıştır:

- Okul kütlelerine bitişiktir(Strawberry Vale).
- Paylaşılan etkinliklerle aynı yerdedir (Davidson, anne Frank).
- Okul kütlelerinden bağımsız ve ortadadır(Parkside) .
- Sınıf kanatlarının ortasındadır (Little Village).
- Paylaşılan etkinliklerle aynı yerde ve okul kütlelerine bitişiktir (Nuntucket) (Tablo 44).

Sonuç olarak okullar toplum kullanımına açıldıkça, mekanlarda da bir takım değişiklikler olmaktadır. Okul çevreleri eğitim ve eğlence amaçlı kullanılmakta; okul planlamaları hem öğrencinin hem de toplumun eğitimi açısından çeşitlenmekte; okul kapasiteleri ve okul büyüklükleri bulunduğu topluma uygun olarak değişebilmekte; kat sayıları giderek azalmakta; öğrencinin bahçe ile etkileşiminin artmasına çalışılmaktadır. Genel mekanlar (Kütüphane, dış bahçe, çok amaçlı salon, fiziksel eğitim merkezi) okuldaki giriş sayıları da buna bağlı olarak artmaktadır. Toplum kullanımına açılan kütüphane, dış bahçe, çok amaçlı salon, fiziksel eğitim merkezlerinin yerleri ve kullanımları da hem öğrencilerin hem de toplumun ulaşabileceği mesafede olmaktadır (Ek Tablo 1).

B. Okul- Öğrenme Mekanları- Öğrenci İlişkisi

• Sosyal Etkileşim Mekanları- Öğrenci İlişkisi

Toplumun okulları kullanması için gösterilen çabalar yanında, zamanla okul binasının öğretici rolü de önem kazanmıştır. Özellikle farklı ve aynı sınıf gruplarının birarada olabilecekleri, müfredat dışı öğrenim mekanları olan koridorlar, iç bahçeler, dış avlu (öğrenme bahçesi) ve teneffüshaneler önemli sosyal etkileşim mekanları olmuşlardır (Tablo 45).

1. Koridorlar

1960 yılına kadar tasarlanan tip projelerde koridor mekanına rastlanmamıştır.

1960'dan 1997'ye kadar tasarlanan tip projelerde koridorların temel işlevi, kapalı havalarda çocukların oynayabilecekleri oyun ve gezinti alanıydı. Sadece kapalı bir alan görevi görüyordu. İnce, uzun, 2 tarafında da sınıf olan, dar ve karanlık koridorların bu işlevden başka bir amaçları yoktu (Tablo 45).

1998'de tasarlanan projelerdeki koridorlar, yüklenilen işlevlerle öğrenme merkezleri haline getirilmeye çalışılmıştır. Koridorlara, oyun alanı ve gezinti alanından başka sergi alanı olma işlevi eklenmiştir. Bu durum, bir yandan çocuğun oyun oynamasını sağlayacak, bir yandan da enerjilerini başka alanlara yönlendirecek fikirlerin gelişmeye başladığının bir işaretidir. Böylece okul tüm mekanları ile öğrencilere eğitim vermeye devam edecektir. Okul planlamalarının değişmesi ile koridor planlamaları da değişmeye başlamıştır. 2 tarafı sınıf olan koridorların yanısıra (İ.T.Ü. 240, İ.T.Ü. 1200, Y.Ü. Y.İ.B.O. 720), sadece bir tarafı sınıf olan (İ.T.Ü. 720, G.Ü. 2.2. 240, G.Ü. 3.3. 480) koridor düzenleri getirilmiştir (Tablo 45).

Özel okullarda koridorların öğrenme mekanı olarak kullanılması daha önceden keşfedilmiştir. Koridorlar daha geniş alanlar olarak tasarlanmış; oyun alanı, gezinti alanı gibi farklı işlevler yüklenmiştir. Ayrıca bazı okullarda koridorların daha çok kullanılması için kafeterya gibi yoğun kullanımı olan mekanlar koridorlarda düzenlenmiştir. Özel okul

örneklerinde 2 tarafı sınıf olan koridor düzenleri gibi (Açık ilköğretim okulu, Özel Yüzyıl Işık koleji) , 1 tarafı sınıf olan (Uğur koleji) koridor tipleri de geliştirilmiştir (Tablo 45).

Gelişmiş ülkelerdeki ilköğretim okullarında bu işlevler daha da gelişmiştir: Sergi alanı , oyun alanı, derslik, kültür avlusu, gezinti alanı... gibi. “Okul öğrenme çevresidir” anlayışı tam anlamıyla oturmuştur. Bu okullarda 2 tarafı da sınıf olan koridorların yanında (Parkside) , çoğunlukla 1 tarafı sınıf (Davidson, Toussaint Louverture, Woodlea), paylaşılan etkinlikler arasında kalan koridor düzenleri(Little Village, Queens Inclosure, Pokesdown, Strawberry Vale) ile kümelenmiş sınıfların birleşiminden oluşan koridor düzeni tipleri (Cayote Canyon) geliştirilmiştir (Tablo 45).

2. İç Bahçe

1997'ye kadar olan tip projelerde “iç bahçe” gibi bir etkileşim mekanına rastlanmamıştır.

1998'de çizdirilen tip projelerde sosyal etkileşim mekanlarında da çeşitlenme görülmektedir. İç bahçeler çocukların hem daha güvenli oyun oynamalarını, hem de iyi vakit geçirerek öğrenmelerini sağlayan etkileşim mekanlarıdır. Kullanım amaçları gezinti alanı, doğal oyun alanı, doğal dersliktir. Bazı okullarda (İ.T.Ü. 720) okul kütleleri ile genel mekanlar olan çok amaçlı salon, fiziksel eğitim mekanı, yemekhane kütleleri arasında iç bahçeler yerleştirilmiştir. İç bahçeler, ayrılan okul kütleleri arasında da (İ.T.Ü. 960, Y.Ü. Y.İ.B.O. 480) olabilmektedir (Tablo 45) .

Özel okullarda da iç bahçeye sadece Enka kolejinde rastlanmıştır. İç bahçe sınıf kütlelerinin arasında doğal oyun alanı ve doğal derslik olarak kullanılmaktadır (Tablo 45).

Gelişmiş ülkelerdeki ilköğretim okullarında iç bahçeler; öğrenme bahçesi (doğal derslik) , toplanma alanı, kültür avlusu, doğal oyun alanı işlevleri ile hem öğrenci- öğretmen hem de öğrenciler arası iletişime imkan sağlamaktadır. Çoğunlukla ya ayrılan farklı yaş gruplarına ait okul kütleleri arasında (Cayote Canyon, Parkside, Toussaint Louverture) ya da okul kütleleri ile genel mekan kütleleri arasında (Davidson) yer almaktadır (Tablo 45).

3. Dış Avlu (Öğrenme Bahçesi)

1970 yılına kadar tasarlanan tip projelerde dış avlu kullanımına rastlanmamıştır.

1970- 1997 döneminde dış bahçe 8 derslikli ilköğretim okulu örneğindeki gibi sınıf kanatları paylaşılan etkinlikler arasında iyi havalarda kullanılan doğal oyun alanı ve toplanma alanı olarak kullanılmaktaydı (Tablo 45).

1998'de çizdirilen tip projelerde farklı yaş grupları için ayrılmış alanları ile bir öğrenme bahçesi (doğal derslik) ve doğal oyun alanıdır. Aynı zamanda yetişkinlere de hizmet vermesi önerilmektedir. İncelenen örneklerde okul kütleleri arasında (İ.T.Ü. 720, İ.T.Ü. 1200, G.Ü. 2.2. 240, G.Ü. 3.3. 480) ve sınıf kanatları- paylaşılan etkinlikler arasında yerleştirilen dış avlu (İ.T.Ü. 240, Y.Ü. Y.İ.B.O. 480, Y.Ü. Y.İ.B.O. 720) türüne rastlanmıştır (Tablo 45).

Özel okullarda da bahçeler toplanma alanı , doğal oyun ve sergi alanlarıdır. Var olan örneklerde sınıf kanatları- paylaşılan etkinlikler arası (İ.T.Ü. Natuk Birkan ilköğretim okulu) ile okul kütleleri- paylaşılan etkinlikler ve sınıf kanatları arasına yerleştirilmiştir (Tablo 45).

Gelişmiş ülkelerdeki ilköğretim okullarının bahçeleri; toplumun ve okulun kullanabildiği alanları ile gezinti ve oyun alanı, ders etkinlikleri için kullanılabilecek doğal derslik- öğrenme bahçesi, toplanma alanı, gezinti alanı ve kültür avlusudur. Çocuklar güven içinde bu mekanı kullanabilmektedir. Her yaş grubu için farklı ve ilgi çekici etkinlikler vardır. Dış avlu okul kütleleri arasına (Davidson), çok amaçlı salon- medya merkezi arasına (Cayote Canyon), sınıf kanatları- paylaşılan etkinlikler arasına (Parkside, Dennis Earl, Shoal Creek) yerleştirilmiştir (Tablo 45).

4. Teneffüshane (Kapalı Avlu)

1997 yılına kadar tasarlanan tip projelerde, teneffüshaneler toplanma alanı ve oyun alanı olarak kullanılmaktadır. Çocuğu kapalı havada okul içinde tutmaktan başka bir amacı

yoktur. Öğrenme amaçlı değildir ve derslikler arasındadır(Tip köy ilkokulu 1-2-3, 5 derslikli ilkokul, 5 derslikli ilköğretim okulu) .

1998'de çizdirilen 8 yıllık ilköğretim okulu projelerinde teneffüshaneler; toplanma alanı, kültür avlusu, oyun alanı, sergi alanlarıdır. Bu mekan da etkileşim alanı olma işlevini kazanmaya başlamıştır. Aynı zamanda bir öğrenme mekanıdır. Konumları çeşitlenmiştir. Sınıf kanatları- çok amaçlı salon arasında (İ.T.Ü. 960, Y.Ü. Y.İ.B.O. 480) , derslikler arasında (İ.T.Ü. 240, İ.T.Ü. 480), giriş holündedir (İ.T.Ü. 720, İ.T.Ü. 1200, Y.Ü. Y.İ.B.O. 720) (Tablo 45).

İncelenen özel okullardaki teneffüshaneler sergi , toplanma ve oyun alanı amaçlıdır. Sınıf kanatları- çok amaçlı salon arasında (İ.T.Ü. Natuk Birkan ilköğretim okulu), derslikler arasında(Özel Yüzyıl Işıl koleji, Enka koleji, Uğur koleji), giriş holünde (Açık ilköğretim okulu) yerleştirilmiştir (Tablo 45).

Gelişmiş ülkelerin ilköğretim okullarındaki teneffüshaneler, öğrenme alanı olma işlevini tamamlamışlardır. Bu alanlar ;toplanma alanı, sergi alanı, oyun ve derslik alanı olarak kullanılmaktadır. Derslik alanı olarak kullanılan teneffüshanelere proje alanı ve fiziksel eğitim merkezi işlevleri verilmiştir. Derslikler arasına (Nuntucket, Shoal Creek, Seabird Island, Anne Frank), giriş holüne (Morella), sınıf kanatları- çok amaçlı salon- derslikler arasına (Strawberry Vale) yerleştirilmiştir (Tablo 45).

- **Öğrenme Mekanı - Eğitim Mekanı – Sınıflar Öğrenci İlişkisi**

21. yüzyılda değişen anlayışla birlikte ana öğrenme mekanı olan sınıflar ve sınıfların biraraya getirilme yöntemleri de değişmiştir (Tablo 46).

5. Öğrenme Mekanında Etkinlik Ayrımı

1997'ye kadar yapılan tip projelerde sınıf mekanı, tek tip kullanıma izin vermektedir. Sınıflardaki değişiklik ancak sıraların farklı şekillerde düzenlenmesinden ibarettir.

1998 yılında çizdirilen 8 yıllık kesintisiz ilköğretim okullarındaki etkinlik ayrımı ders programlarına uygun olarak, sadece sıra düzenlerinin değişmesi ile sınırlandırılmıştır. Önerilen sınıf düzenlemelerinde, etkinlik ayırımına yer verilmemiştir (Tablo 46) .

Özel okul örneklerinin incelenmesinde de sınıf içinde böyle bir etkinlik ayırımına rastlanmamıştır.

Gelişmiş ülkelerin ilköğretim okullarında esnek mekan kavramına büyük önem verildiği saptanmıştır. Okul gibi, sınıflar da farklı kullanımlara imkan vermektedirler. Gerekliğinde birleştirilmekte, farklı etkinlikler aynı öğrenme mekanında düzenlenebilmektedir. Sınıflar geleceğin kullanımı da düşünülerek yapılmaktadır. Moore'a [64] göre ,sınıf içinde iyi tanımlanmış etkinlik alanları; öğretmen- öğrenci arasındaki iletişimin artmasını, öğretmenin daha az ara vermesini, daha belirgin davranışları, sosyal etkileşimi ve öğrenciler arasındaki toplu davranışları arttırmaktadır. Etkinliklerin ayrılması ile oluşan küçük gruplar ise, öğrenme malzemelerinin kullanımının artmasını, daha az ders dışı davranışın oluşmasını, daha uzun dikkat süresini sağlamaktadır. Buna göre gelişmiş ülkelerin sınıf mekanlarındaki etkinlik ayrımları da aşağıdaki şekillerde şekillenmiştir (Tablo 46) :

- Tek tip sunuma imkan veren mekanlar (Parkside, Toussaint Louverture, Morella)
- Sınıf içinde bölücüler yardımı ile yapılan esnek mekanlar (Little Village, Queens Inclosure)
- Mekandaki girinti ve çıkıntılar yardımı ile elde edilen esnek mekanlar (Davidson, Shoal Creek, Strawberry Vale, Seabird Island, Woodlea)
- Mekandaki girinti ve çıkıntılar yardımı ile elde edilen esnek mekanlar ile tekli- ikili- araçlı sunumlar için gerektiğinde birleştirilebilen esnek mekanların birarada kullanıldığı okullar (Pokesdown)
- Tekli- ikili- araçlı sunumlar için gerektiğinde birleştirilebilen esnek mekanlar (Cayote Canyon)
- Gerektiğinde koridorla birleştirilebilen esnek mekanlar (Dennis Earl, Anne Frank)
- Tek tip sunuma imkan veren mekanlar ile tekli- ikili- araçlı sunumlar için gerektiğinde birleştirilebilen esnek mekanların birarada kullanıldığı okullar (Nuntucket).

İncelenen örnekler içinde mekandaki girinti ve çıkıntılar kullanılarak yapılan esnek mekan ve gerektiğinde başka bir mekanla birleştirilen esnek mekan türlerinin sıkça kullanıldığı tespit edilmiştir (Tablo 46).

6. Sınıf Planlaması (Sınıfların Biraraya Getirilme Düzenleri)

1960 dönemine kadar yapılan tip projelerde, sınıfların biraraya gelişlerinde belli bir düzenleme bulunmamıştır. Fakat bazı sınıf planlama anlayışlarına benzer tiplere rastlanmıştır: Toplanma mekanı olarak kullanılan teneffüshane etrafında kümelenmiş sınıflar (1 derslikli köy ilkokulu) , ortak kullanılan işliklerin çevresinde düzenlenmiş sınıflar (Tip köy ilkokulu- 3) .

1960-1970 şehir ilkokul ve ortaokul planlamaları ile birlikte sınıf planlama anlayışları da gelişmeye başlamıştır: Kümelenmiş sınıflar (5 derslikli ilkokul) , kanatlar boyunca uzayan 2 tarafı da sınıf olan sınıf düzenleme yaklaşımı (16- 24 derslikli ortaokul)

1970-1997 döneminde planlanan ilköğretim okulu projelerinde sınıfların biraraya gelişlerinde gelişmeler devam etmiştir: Kanatlar boyunca uzayan ve 2 tarafı da sınıf olan sınıf planlaması (8 derslikli ilköğretim okulu 1-2, 21 derslikli ilköğretim okulu), bir tarafında sınıf diğer tarafında paylaşılan etkinliklerin bulunduğu sınıf planlama düzenleri (5 derslikli ilköğretim okulu) .

1998'de çizdirilen 8 yıllık kesintisiz ilköğretim okulu projelerinde okul planlamasındaki farklılaşma sınıfların biraraya gelmelerine de yansımış, değişik planlama yaklaşımları ortaya çıkmıştır (Tablo 46):

- Bir avlu etrafında kümelenmiş sınıflar planlama yaklaşımı (İ.T.Ü. 240 , İ.T.Ü. 480 , İ.T.Ü. 960)
- Farklı kanatlar boyunca uzayan , koridorun 2 tarafında da sınıf olan planlama anlayışı (Y.Ü. Y.İ.B.O. 720, İ.T.Ü. 1200)
- Farklı kanatlar boyunca uzayan , koridorun tek tarafında da sınıf olan planlama anlayışı (İ.T.Ü. 720, G.Ü. 2.2. 240, G.Ü. 3.3. 480)

- Paylaşılan etkinliklerin her iki tarafında da sınıf kanatları olan planlama anlayışı (Y.Ü. Y.İ.B.O. 480)

İç mekanda öğrenciler için farklı mekanlar oluşturulması gereği olarak incelenen örneklerde kümelenmiş sınıflar ve koridorun tek tarafında da sınıf olan planlama yaklaşımlarının daha sık kullanıldığı tespit edilmiştir.

Özel okul örnekleri incelendiğinde, sınıfların biraraya gelişlerindeki farklı düzenlemelerin daha önceden özel okullarda kullanıldığı belirlenmiştir. Örnekler çoğaltıldıkça bu düzenlerde çoğalacaktır (Tablo 46):

- Bir avlu etrafında kümelenmiş sınıflar planlama yaklaşımı (Yüzyıl Işıl koleji, Enka koleji, İTÜ Natuk Birkan ilköğretim okulu)
- Farklı kanatlar boyunca uzayan , koridorun 2 tarafında da sınıf olan planlama anlayışı (Açık ilköğretim okulu, Uğur koleji)
- Farklı kanatlar boyunca uzayan , koridorun tek tarafında da sınıf olan planlama anlayışı(Uğur koleji)

Toplum kullanımına açık, bütün mekanlarının öğrenme mekanı olarak kullanıldığı ve bu yönde farklı arayışlar içinde bulunulan gelişmiş ülkelerin ilköğretim okullarında, sınıfların biraraya gelişleri de farklılık göstermektedir. Sınıfların biraraya gelişleri sırasında “Gizli müfredat’ın uygulandığı alanlar” olan öğrenme mekanları da çoğalmıştır:

- Bir avlu etrafında kümelenmiş sınıflar planlama yaklaşımı (Cayote Canyon, Nuntucket, Dennis Earl, Shoal Creek, Seabird Island, Strawberry Vale)
- Farklı kanatlar boyunca uzayan , koridorun 2 tarafında da sınıf olan planlama anlayışı ((Parkside)
- Farklı kanatlar boyunca uzayan , koridorun tek tarafında da sınıf olan planlama anlayışı (Davidson, Woodlea)
- Paylaşılan etkinliklerin her iki tarafı da sınıf olan planlama anlayışı (Little Village)
- Bir tarafında sınıf diğer tarafında paylaşılan etkinlikler olan planlama anlayışı (Anne Frank, Morella, Pokesdown)
- Dış sirkülasyonlu planlama (Toussaint Louverture)

- Açık plan (Queens Inclosure)

Gelişmiş ülkelerin ilköğretim okullarında da okul içinde yaratıcı mekanlar oluşturma düşüncesi ile yapılan ve en çok kullanılan tipler, bir avlu etrafında kümelenmiş sınıflar planlama yaklaşımı ve bir tarafında sınıf diğer tarafında paylaşılan etkinlikler olan sınıf planlama yaklaşımıdır (Tablo 46).

7. Yaş Gruplarına Göre Öğrenme Mekanı Farklılaşması

1970 dönemine kadar ilkokul ve ortaokul ayrı ayrı okullar olduğu için böyle bir ayrıma gerek duyulmamıştır.

1970- 1997 yıllarındaki ilköğretim okullarında aynı binada eğitim gören 6-14 yaş grubunun ayrılması gerekliliği doğmuştur. Bu durum ilkokul ve ortaokul sınıflarının farklı katta yerleştirilmesi ile çözümlenmiştir.

1998 yılında çizdirilen ilköğretim okulu planlarında dönemler ilkokul ve ortaokul dönemi olarak değil yaş gruplarına göre ayrılmıştır.

- Anaokulu dönemi- (4-5) yaş
- 1-2-3. sınıf - (6-8) yaş
- 4. ve 8. Sınıf - (9-14) yaş

Yapılan analizlerde yukarıdaki yaş grupları, farklı avlular etrafında kümelenmiş sınıflara (İ.T.Ü. 240 , İ.T.Ü. 480 , İ.T.Ü. 960) , farklı kanatlarda uzayan sınıflara (İ.T.Ü. 720, İ.T.Ü. 1200, G.Ü. 2.2. 240, G.Ü. 3.3. 480 , Y.Ü. Y.İ.B.O. 720) , farklı katlardaki sınıflara (Y.Ü. Y.İ.B.O. 480) yerleştirilmiştir (Tablo 46).

Özel okullardaki yaş gruplarına göre eğitim mekanı farklılaşması; farklı katlarda ve farklı kanatlarda uzayan sınıflarda (Açık ilköğretim okulu, Uğur koleji), farklı avlular etrafında (Yüzyıl Işık koleji, İ.T.Ü. Natuk Birkan ilköğretim okulu, Enka koleji) yerleştirilerek çözümlenmiştir. Daha çok okul incelemesi ile bunun farklılaştığı da gözlenebilecektir (Tablo 46).

Gelişmiş ülkelerin ilköğretim okullarında da 8 yıllık ilköğretim okullarında görülen yaş gruplarına göre öğrenme mekanı farklılaşması, farklı avlular etrafında kümelenmiş sınıflarla (Cayote Canyon, Nuntucket, Seabird Island, Strawberry Vale) , farklı kanatlar boyunca uzayan sınıflarla (Davidson, Toussaint Louverture, Pokesdown, Woodlea) , farklı okul kütleleri ve farklı kanatlarda uzayan sınıflarla (Parkside, Dennis Earl, Shoal Creek), farklı katlardaki sınıflarla (Little Village, Morella, Anne Frank) sağlanmıştır (Tablo 46).

- **Öğrenme Mekanları- Öğretmenler Odası- Yönetim İlişkisi**

8. Yönetim- Öğrenme Mekanı İlişkisi

Yönetim- öğrenme mekanı ilişkilerinin düzenlenmesi ve öğrencilerin kontrolü açısından yönetim mekanlarının yeri çok önemlidir.

1960'a kadar olan tip projelerde (Küçük köy okulları) yönetimden çok bir öğretmen odası bulunuyordu (Tablo 46).

1960-1970 dönemi ilkokullarında yönetim öğrenme mekanları ile aynı koridordaydı. Girişe hakimdi. Ortaokullarda ise, yönetim kanadı olarak ayrı bir yere alınmıştı. Girişe hakimdi ve öğrenciyi kontrol altında tutacak bir konumdaydı (Tablo 46).

1970- 1997 yılındaki ilköğretim okulu projelerinde yönetim, sınıflardan ayrı bir yerde olsa da, girişe hakimdi.

1998'de çizdirilen tip projelerde her iki tipe de rastlanmaktadır. Yönetim ya İ.T.Ü. 240 ve İ.T.Ü. 720 öğrencili ilköğretim okulu örneklerindeki gibi yönetim kanadı olarak ayrılarak ayrı bir uzantı içinde çözülmüştür. Ya da İ.T.Ü. 480 öğrencili ilköğretim okulu örneğindeki gibi sınıfların bulunduğu koridorda bulunmaktadır (Tablo 46).

Özel okullarda Açı ilköğretim okulu, Yüzyıl Işıl koleji, İ.T.Ü. Natuk Birkan ilköğretim okulunda yönetim kanadı olarak ayrılmış, Enka kolejinde ise öğrenme mekanları ile aynı yerde bırakılmıştır (Tablo 46).

Gelişmiş ülkelerin ilköğretim okulu örneklerinde ya yönetim kanadı olarak ayrılmış (Cayote Canyon, Davidson, Parkside, Dennis Earl, Shoal Creek, Tousaint Louverture, Morella, Strawberry Vale, Woodlea); ya da Nuntucket, Little Village, Queens Inclosure, Pokesdown, Anne Frank, Seabird Island'daki gibi öğrenci mekanları ile aynı yerdedir (Tablo 46).

9. Öğretmenler Odası- Öğrenme Mekanı İlişkisi

Öğretmen ofislerinin okul içinde bulunduğu yer , öğrenci- öğretmen iletişimi açısından önemlidir. Çocuk öğretmenle ne kadar birarada olursa, öğretmene ders dışında ne kadar rahat ulaşabilirse aralarındaki iletişim, okula bağlılığı, okulu sevmesi de o kadar kolay olacaktır (Tablo 46).

1950 öncesi tip projelerde, öğretmenler odası yönetim içinde olmasına rağmen , küçük okullar olması nedeni ile yine de öğretmen- öğrenci iletişimi daha fazladır (Tablo 46).

1950- 1960 dönemi tip projelerinde sınıfların bulunduğu mekanlarda öğretmen odaları yoktu. Ofisler girişe hakim konumdaki yönetimin içindeydi (Tablo 46).

1960-1970 döneminde tasarlanan ilkokul ve ortaokullarda öğretmenler odası, hem yönetim içinde (5 derslikli ilköğretim okulu, 16 derslikli ortaokul) hem de sınıflarla aynı koridorda (24 derslikli ortaokul) bulunabiliyordu (Tablo 46).

1970-1997 dönemleri arasındaki tip projelerde öğretmenler odası yine yönetimin içinde bulunmaktaydı.

1998 yılındaki 8 yıllık ilköğretim okullarında, yönetim içinde öğretmen ofisleri olduğu gibi, buna ek olarak sınıflarla aynı koridorda da öğretmenler odası , müdür muavini odası tespit edilmiştir . Y.Ü. Y.İ.B.O. 480 öğrencili ilköğretim okulu tipinde öğretmenler odası sınıf içinde, Y.Ü. Y.İ.B.O. 720 öğrencili ilköğretim okulu tipinde ise yönetim içinde bulunmaktadır (Tablo 46).

İncelenen özel okullarda bazen yönetim içinde (Yüzyıl Işıl koleji, Enka koleji, İ.T.Ü. Natuk Birkan ilköğretim okulu) bazen de sınıfların aralarında bulunabiliyordu.

Gelişmiş ülkelerin toplumla iç içe olan, öğretmen- öğrenci etkileşiminin ön planda tutulduğu okullarında öğretmenler odası, sınıflarla aynı yerde (Cayote Canyon, Davidson Nuntucket) , sınıf içinde (Shoal Creek, Toussaint Louverture, Seabird Island) , yönetim içindedir (Parkside, Morella, Queens Inclosure, Anne Frank, Strawberry Vale). Uzmanlara göre sınıfta küçük bir oda içinde ya da sınıflarla aynı yerde bulunan öğretmenler odası, öğretmen- öğrenci iletişimi açısından daha yararlı olabilmektedir (Tablo 46).

Sonuç olarak; eğitimdeki gelişmeler ve okulun tümünün sınıflar kadar eğitim amaçlı kullanılması düşüncesi, öğrenme ile ilgili bütün mekanların değişime uğramasına sebep olmuştur. Sosyal etkileşim mekanları (koridorlar, iç bahçe, dış avlu, teneffüşhane) artmış, öğrenme amaçlı düzenlenmiş ve daha çok işlev kazandırılmıştır. Bu mekanların her biri okullarda farklı şekillerde yorumlanabilmektedir. Tek bir mekanda daha iyi bir eğitim anlayışı ile sınıflar da farklılaşmış, farklı esnek mekan türleri ortaya çıkmıştır. Sınıfların değişmesi sınıfların bir araya getirilişindeki düzenlemeleri de değiştirmiştir. Bu düzenlemeler sonucu ortaya çıkan mekanlar öğrenme amaçlı kullanılmıştır. 6-14 yaş grubunun bir arada olması sonucu farklı yaş gruplarının derslikleri ayrılmış, gruplar sosyal etkileşim mekanlarında ve genel mekanlarda bir araya getirilmiştir. Öğrencinin okul saati içinde sürekli gözlenmesi gerekliliği ve öğrenme mekanlarının artması yönetim – öğretmen ve öğrenci arasındaki etkileşimin artmasını da zorunlu hale getirmiştir. Yönetim ve öğretmen odaları mümkün olduğunca öğrenme mekanlarına yakın yerleştirilmeye çalışılmıştır (Ek Tablo 2).

B. Tasarım Kararları

1. Estetik Özellikler

Gelişmiş pek çok ülkede artık okulun, hem veliler hem de öğrenciler için cazip hale getirilmesine çalışılmaktadır. Bu yönde çalışmalar, araştırmalar, anketler yapılmaktadır.

1960'a kadar çizdirilen tip projelerde yörenin özelliklerini taşıyan, "ev görünümünde" binalar yapılmıştır.

1960-1997 yılına kadar olan dönemde ise artık yavaş yavaş çağın gereklerine uygun, dönemin anlayışının yansıtıldığı cepheler geliştirilmiştir.

1998 yılındaki 8 yıllık kesintisiz ilköğretim okulu projelerinde, hem ev görünümünün yoğun olarak kullanıldığı (G. Ü. 2.2. 240, G. Ü. 3.3. 480) , hem de çağın gereklerine uygun, dönemin özelliklerini yansıtan (İ.T.Ü. 240, İ.T.Ü. 480, Y.Ü. Y.İ.B.O. 480, Y.Ü. Y.İ.B.O. 720) okul tasarımları tespit edilmiştir. İncelenen örneklerde çoğunlukla çağın gereklerine uygun modern yapılara rastlanmıştır (Tablo 47) .

Özel okullarda çağın gereklerine uygun (Açık ilköğretim okulu, Enka koleji, Uğur koleji , İ.T.Ü. Natuk Birkan ilköğretim okulu) , geleneksel/ tarihi öğeler kullanılarak (Özel Yüzyıl Işıl) yapılan okul tasarımları belirlenmiştir (Tablo 47).

Gelişmiş ülkelerin ilköğretim okullarında çağın gereklerine uygun tasarım anlayışı (Davidson, Parkside, Little Village, Shoal Creek, Queens Inclosure, Strawberry Vale, Anne Frank) , ev karakteri taşıyan tasarım anlayışı (Dennis Earl, Pokesdown, Strawberry Vale) , geleneksel ve tarihi öğelerin kullanıldığı tasarım anlayışları (Cayote Canyon, Nuntucket, Toussaint Loverture, Morella, Woodlea) ile binalar tasarlanmıştır. Ağırlıklı olarak geleneksel ve tarihi öğelerin kullanıldığı tasarım anlayışları ile okullarında çağın gereklerine uygun tasarım anlayışından yararlanılmıştır (Tablo 47).

2. Etkili, Teşvik Edici Dış- İç Bağlantısı

Uzmanlar, toplum katılımını sağlamak için çeşitli niteliklerin okul binalarında bulunması gerektiğini belirtmektedirler. Onlara göre okul binaları “cesaret verici”, “yaratıcı” ve “teşvik edici” olmalıdır. Okul dışı ve içi arasında özendirici bir bağlantı kurulmalıdır (Tablo 47).

1997'ye kadar çizdirilen projelerde nadir olarak girişte çocuk oyun alanları (Köy okulları) ve okul kütlelerinin ayrılması (8 derslikli köy ilkokulu 1) ile okulların çekici hale getirilmesini çalışılmıştır (Tablo 47).

1998 yılındaki tip projelerde bu tutumun temelleri atılmıştır. Yapılan analizlerde okul, topluma ve öğrencilere, farklı kütle oyunları ve renkleri (İ.T.Ü. 240, İ.T.Ü. 480, İ.T.Ü. 720 , İ.T.Ü. 1200, G.Ü. 2.2. 240, G.Ü. 3.3. 480) , etkili girişler yapılarak (İ.T.Ü. 240, İ.T.Ü. 720 , İ.T.Ü. 1200, G.Ü. 2.2. 240, G.Ü. 3.3. 480) çekici hale getirilmiştir (Tablo 47).

Özel okullarda bu durum daha önceden fark edilmiş ve farklı renk ve elemanlarla etkili giriş(Açı ilköğretim okulu, Yüzyıl Işıl koleji, Uğur koleji, İ.T.Ü. Natuk Birkan ilköğretim okulu) yapılarak, girişte çocuk oyun alanları düzenlenerek (Yüzyıl Işıl koleji , İ.T.Ü. Natuk Birkan ilköğretim okulu), kütle girinti ve çıkıntılarla zenginleştirilerek (Yüzyıl Işıl koleji , İ.T.Ü. Natuk Birkan ilköğretim okulu, Uğur koleji), okul kütleleri ayrılarak (İTÜ Natuk Birkan ilköğretim okulu) etkili iç- dış bağlantıları sağlanmıştır (Tablo 47).

Gelişmiş ülkelerin ilköğretim okullarında okulun cesaret verici, etkileyici yönleri de çeşitlilik kazanmıştır (Tablo 47):

- Farklı kütle oyunları ve renklerinin kullanılması (Cayote Canyon, Davidson, Little Village, Shoal Creek, Toussaint Louverture, Morella, Pokesdown, Strawberry Vale)
- Farklı renk ve elemanlarla etkili giriş yapılması (Cayote Canyon, Nuntucket, Parkside, Dennis Earl, Pokesdown, Woodlea, Seabird Island, Strawberry Vale)
- Girişte çocuk oyun alanları düzenlenmesi (Cayote Canyon, Davidson, Nuntucket, Dennis Earl, Shoal Creek, Pokesdown, Woodlea, Seabird Island, Anne Frank)
- Doğanın iç mekana alınması açısından tepe pencereleri ve bant pencerelerinin sıkça kullanılması (Parkside, Queens Inclosure, Woodlea, Strawberry Vale, Anne Frank)
- Çatının uzatılarak geçiş mekanı sağlanması (Dennis Earl, Toussaint Louverture, Queens Inclosure, Woodlea, Seabird Island, Strawberry Vale)
- Değişik merdivenlerin ve rampaların kullanılması (Morella, Strawberry Vale)
- Okul kütlelerinin parçalara ayrılması (Dennis Earl, Shoal Creek)

3. Mekanda Okul- Şehir- Çevre Bütünlüğü

Uzmanlar okul içinin dış mekanlar gibi teşvik edici ve yaratıcı olması gerektiğini belirtmektedirler. Ayrıca zamanlarının çoğunu okul içinde geçiren çocuklar için, ders saatleri dışında buldukları sosyal etkileşim mekanlarının (koridorlar, avlular, iç bahçe, teneffüşhane...) şehrin özelliklerini taşıması üzerinde de durmaktadırlar. Böylece öğrenciler, çevrelerindeki tanıdık öğelerle okulu daha çok benimseyebilecekler ve okulda daha çok vakit geçirmek isteyeceklerdir (Tablo 47).

1960 dönemine kadar yapılan tip projelerde iç ve dış mekanda geleneksel- tarihi öğeler kullanılmıştır.

1970-1997 dönemindeki tip projelerde geleneksel öğelerin kullanılmasına devam edilmiştir (5 derslikli ilköğretim okulu) .

1998'de çizdirilen 8 yıllık kesintisiz ilköğretim okulu projelerinde, iç mekanda çevre ve toplumla bütünleşme çabaları göze çarpmaktadır. Çevrede görülen, çocukların iç mekanda kendilerini yabancı hissetmeyecekleri öğeler mekan içinde kurgulanmıştır. Böylece çocuklar farkında olmadan, birebir yaşayarak hayata hazırlanmaktadırlar. Bir okulda bu düzenlemelerin birkaçı da kullanılmıştır (Tablo 47):

- Sokak gibi koridor düzenleri (İ.T.Ü. 240, İ.T.Ü. 1200 , Y.Ü. Y.İ.B.O. 480, Y.Ü. Y.İ.B.O. 720)
- Meydan gibi toplanma alanları yapılması (İ.T.Ü. 480, İ.T.Ü. 960, İ.T.Ü. 1200, Y.Ü. Y.İ.B.O. 480, Y.Ü. Y.İ.B.O. 720)
- Köprü karakteri kullanılması (İ.T.Ü. 720)
- Koridor boyunca cadde karakteri kullanılması (İ.T.Ü. 720)
- İç mekanda sanat nesnesi gibi merdivenler ve rampaların kullanılması (İ.T.Ü. 720, İ.T.Ü. 960)
- Avlunun sanat galerisi gibi düzenlenmesi (İ.T.Ü. 720, İ.T.Ü. 960)

Özel okullarda okul- şehir- çevre bütünlüğü öğeleri de örnekler arttıkça farklılıklar göstermektedir: Sokak gibi koridor düzenleri (Enka koleji) , meydan gibi toplanma

alanları yapılması (Yüzyıl Işıl koleji, Enka koleji, İ.T.Ü. Natuk Birkan ilköğretim okulu) , iç mekanda sanat nesnesi gibi merdivenler ve rampaların kullanılması (Açık ilköğretim okulu, Uğur koleji, İ.T.Ü. Natuk Birkan ilköğretim okulu) (Tablo 47) .

Gelişmiş ülkelerin ilköğretim okullarında iç mekanda kullanılan okul- şehir- çevre bütünlüğünü sağlayacak öğeleri, bulunduğu şehre ve ülkeye göre farklılıklar göstererek, fakat tanıdık öğeler olarak ortaya çıkmaktadır:

- Sokak gibi koridor düzenleri (Cayote Canyon, Queens Inclosure)
- Meydan gibi toplanma alanları yapılması (Davidson, Nuntucket, Dennis Earl, Shoal Creek, Toussaint Louverture, Morella, Woodlea, Seabird Island, Strawberry Vale, Anne Frank)
- Köprü karakteri kullanılması (Anne Frank)
- Koridor boyunca cadde karakteri kullanılması (Cayote Canyon, Davidson, Dennis Earl, Shoal Creek, Seabird Island, Strawberry Vale, Pokesdown)
- İç mekanda sanat nesnesi gibi merdivenler ve rampaların kullanılması (Anne Frank, Woodlea)
- Avlunun sanat galerisi gibi düzenlenmesi (Davidson, Nuntucket, Cayote Canyon)
- İç ve dış mekanda geleneksel tarihi öğelerin kullanılması (Nuntucket, Cayote Canyon, Little Village, Toussaint Louverture, Pokesdown)
- Tepe pencereleri ve bant pencerelerin kullanılması (Davidson, Nuntucket, Queens Inclosure, Pokesdown, Woodlea, Strawberry Vale)
- Geleneksel mekanlardan yola çıkılarak iç mekan tasarımları yapılması (Toussaint Louverture)

Sonuç olarak eğitim anlayışlarının değişmesi ile mekan tasarımında olduğu gibi 3. boyutta da cephe ve iç mekan düzenleme açısından gelişmeler yaşanmıştır. Tasarım kararları tekrar gözden geçirilmiş; bütün kararlar, okulun öğrenci- öğretmen ve veli üzerindeki psikolojik etkilerine göre yeniden düzenlenmiştir. Okulun iç mekan düzenlemeleri çocuğun günün büyük bölümünü okulda geçirdiği göz önüne alınarak, şehir mekanlarından örneklerle düzenlenmiştir (Ek Tablo 3).

Tablo 43. Okul-toplum etkileşiminin mekana yansması bulguları- 1

		OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI			
		1. GRUP			
		1950 Öncesi Dönem	1950-1960 Dönemi	1960- 1970 Dönemi	
Okul Hakkında Genel Bilgiler	Okul – Toplum İlişkisi Tipi	- Okul toplumun bir modeli	- Okul toplumun dışında	- Okul toplumun dışında	
	Okul- Çevre İlişkisi	- Kendine ait küçük bir oyun alanı içinden çevreye açılan okul - Çevresi duvarlarla çevrili	- Kendine ait küçük bir oyun alanı içinden çevreye açılan okul - Çevresi duvarlarla çevrili	- Kendine ait küçük bir oyun alanı içinden çevreye açılan okul - Çevresi duvarlarla çevrili	
	Okul Planlaması	- Geleneksel merkezi plan - Lineer plan	- Geleneksel merkezi plan	- Geleneksel merkezi plan - Lineer plan	
	Okul kapasitesi / Büyüklüğü	- Küçük okullar	- Sınıf kapasitesi değişken - Okul kapasitesi değişken	- Sınıf kapasitesi değişken - Okul kapasitesi değişken	
	Kat Sayısı	- Tek katlı köy okulları	- Tek katlı köy okulları	- Z+3 - B+Z+1 - B+Z+3	
	Giriş	Giriş Sayısı	- 2 girişli	- 1 girişli	- 1 ve 2 girişli
		Giriş Yapılan Mekanlar	- Sınıf - Yönetim - Ana giriş -Sınıf	- Ana giriş -Sınıf	- Ana giriş - Ana giriş- Yönetim - Ana giriş- Çok amaçlı salon
	Okul- Bahçe İlişkisi	- Okul bahçenin bir kenarına bitişik, 3 taraflı bahçe kullanımı	- Okul arsası belli değil - Bahçe kullanımı değişken	- Okul arsası belli değil - Bahçe kullanımı değişken	

Tablo 43'ün devamı

		OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI		
		1. GRUP	2. GRUP	
		1970-1997 Dönemi	1997-2002 Dönemi	
Okul Hakkında Genel Bilgiler	Okul- Toplum İlişkisi Tipi	- Okul toplumun dışında	- Okul toplumun içinde - Toplum okulu	
	Okul- Çevre İlişkisi	- Kendine ait küçük bir oyun alanı içinden çevreye açılan okul - Çevresi duvarlarla çevrili	- Kendine ait küçük bir oyun alanı içinden çevreye açılan okul - Çevresi duvarlarla çevrili	
	Okul planlaması	- Lineer plan	- Yoğun ev planı - Paylaşılan etkinlikler çevresinde sınıf kanatları - Avlulu sistem - Lineer plan	
	Okul Kapasitesi/ Büyüklüğü	- Sınıf kapasitesi değişken - Okul kapasitesi değişken	- Küçük Okullar - Orta büyüklükte okullar - Büyük okullar	
	Kat Sayısı	- Z+2 - Z+3 - B+Z+2	- Z+2 - B+Z+1 - B+Z+2 - B+Z+3	
	Giriş	Giriş Sayısı	- 2 ve 3 girişli	- 4 ve 5 girişli
		Giriş Yapılan Mekanlar	- Ana giriş-Yönetim - Avlu - Ana giriş- Avlu - Çok amaçlı salon - Ana giriş- Yönetim	- Ana giriş- Yönetim - Çok amaçlı salon - Anaokulu Yemekhane - 3 Ana giriş- Anaokulu - Ana giriş- Sınıf -Yönetim- Yemekhane - 4 Ana giriş - Ana giriş- Yönetim - Çok amaçlı salon- Anaokulu- Yemekhane - Ana giriş- Çok amaçlı salon - Anaokulu - Ana giriş- Yönetim - Çok amaçlı salon - Yemekhane
		Okul- Bahçe İlişkisi	- Okul arsası belli değil - Bahçe kullanımı değişken	- Bazı okullarda belli değil - Okul bahçenin ortasında- küçük - Okul bahçenin ortasında- büyük

Tablo 43'ün devamı

		OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI		
		3. GRUP	4. GRUP	
Okul Hakkında Genel Bilgiler	Okul- Toplum İlişkisi Tipi	- Okul toplumun dışında	- Okul toplumun içinde- toplum okul içinde	
	Okul- Çevre İlişkisi	- Kendine ait küçük bir oyun alanı içinden çevreye açılan okul - Çevresi duvarlarla çevrili	- Kendine ait küçük bir oyun alanı içinden çevreye açılan okul - Doğal oyun alanı park içinden çevreye açılan okul - Çevresi bitkilerle çevrili	
	Okul Planlaması	- Lineer plan - Geleneksel organik plan - Avlulu sistem - Akıl- vücut- ruh sistemi	- Yoğun ev planı - Akıl- vücut- ruh sistemi - Kütüphane çevresinde 4 ev - Paylaşılan etkinlikler çevresinde sınıf kanatları - Öğrenci caddesi+ Paylaşılan etkinlikler çevresinde sınıf kanatları - Öğrenci caddesi+ Yoğun ev planı - Avlulu sistem - Lineer plan	
	Okul Kapasitesi/ Büyüklüğü	- Küçük okullar - Orta büyüklükte okullar	- Küçük okullar - Orta büyüklükte okullar - Büyük okullar	
	Kat Sayısı	- Z+1 - Z+2 - B+Z+2 - B+Z+4	- Z - Z+1 - Z+2 - Z+3	
	Giriş	Giriş Sayısı	- 1 girişli - girişli - 3 girişli	- Her mekandan giriş - 3 giriş - 4 giriş - 5 giriş
		Giriş Yapılan Mekanlar	- 3 Ana giriş - 2 Ana giriş- Yönetim - Ana giriş- Çok amaçlı salon	- 2 Ana giriş - 2 Ana giriş- Çok amaçlı salon - Ana giriş- Yönetim - Çok amaçlı salon - Ana giriş- yönetim – avlu- fiziksel eğitim merkezi- çok amaçlı salon - Ana giriş- yönetim- avlu - Her mekandan giriş
	Okul- Bahçe İlişkisi	- Okul bahçenin ortasında, 4 taraflı bahçe kullanımı - Okul bahçenin bir kenarına bitişik, 3 taraflı bahçe kullanımı	- Okul bahçenin bir köşesine bitişik, 2 taraflı bahçe kullanımı, geniş bahçe - Okul bahçenin bir tarafına bitişik, tek taraflı bahçe kullanımı - Okul bahçenin ortasında, 4 taraflı bahçe kullanımı, bahçe küçük - Okul bahçenin ortasında, 4 taraflı bahçe kullanımı, bahçe büyük - Okul bahçenin bir kenarına bitişik, 3 taraflı bahçe kullanımı, bahçe büyük	

Tablo 44. Okul-toplum etkileşiminin mekana yansması bulguları -2

		OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI		
		1. GRUP		
		1950 Öncesi Dönem	1950-1960 Dönemi	1960- 1970 Dönemi
Genel Mekanlar- Toplum İlişkisi	Kütüphane	<ul style="list-style-type: none"> - Okul kütüphanesi - Sınıflarla aynı koridorda (İlkokullarda)
	Dış Bahçe	<ul style="list-style-type: none"> - Okul spor ve oyun alanı 	<ul style="list-style-type: none"> - Okul spor ve oyun alanı - Okul arsası belli değil - Bahçe kullanımı değişken 	<ul style="list-style-type: none"> - Okul spor ve oyun alanı - Okul arsası belli değil - Bahçe kullanımı değişken
	Çok Amaçlı Salon			<ul style="list-style-type: none"> - Çok amaçlı salon+ Fiziksel eğitim merkezi - Çocuk-Veli-Öğretmen etkileşimi - Toplum ve okul kültür merkezi - Yönetim ile aynı yerde - Sınıf kanatlarının ortasında
	Fiziksel Eğitim Merkezi

Tablo 44'tin devamı

		OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI	
		1. GRUP	2. GRUP
		1970-1997 Dönemi	1997-2002 Dönemi
Genel Mekanlar- Toplum İlişkisi	Kütüphane	<ul style="list-style-type: none"> - Okul kütüphanesi - Yönetim ile aynı yerde - Sınıflarla aynı koridorda 	<ul style="list-style-type: none"> - Medya merkezi- toplum kütüphanesi - Sınıflarla aynı koridorda - Sınıf kanatlarının ortasında - Sınıflardan ayrı paylaşılan etkinliklerle aynı yerde - Yönetim ve paylaşılan etkinliklerle aynı yerde - Sınıflardan ayrı ana koridorda
	Dış Bahçe	<ul style="list-style-type: none"> - Okul spor ve oyun alanı - Okul arsası belli değil - Bahçe kullanımı değişken 	<ul style="list-style-type: none"> - Toplum ve okul spor alanı
	Çok Amaçlı Salon	<ul style="list-style-type: none"> - Toplum ve okul kültür merkezi - Çok amaçlı salon+ Fiziksel eğitim merkezi - Çocuk-Veli-Öğretmen etkileşimi - Okul kütlmesine bitişik - Sınıf kanatlarının ortasında 	<ul style="list-style-type: none"> - Toplum ve okul kültür merkezi - Çok amaçlı salon+ Fiziksel eğitim merkezi - Okul kütlmesine bitişik - Okul kütlmesinden bağımsız - Sınıf kanatlarının ortasında - Paylaşılan etkinliklerle aynı yerde
	Fiziksel Eğitim Merkezi	<ul style="list-style-type: none"> - Topluma ve okula hizmet eden mekan - Okul kütlelerinden bağımsız - Paylaşılan etkinliklerle aynı yerde

Tablo 44'ün devamı

		OKUL-TOPLUM ETKİLEŞİMİNİN MEKANA YANSIMASI	
		3. GRUP	4. GRUP
Genel Mekanlar- Toplum ilişkisi	Kütüphane	<ul style="list-style-type: none"> - Okul kütüphanesi - Sınıflarla aynı koridorda - Sınıflardan ayrı ana koridorda - Yönetim ile aynı yerde - 	<ul style="list-style-type: none"> - Medya merkezi- toplum kütüphanesi - Sınıflardan ayrı paylaşılan etkinliklerle aynı yerde - Okulun merkezinde, okulla bütün - Sınıflarla aynı koridorda - Sınıf kanatlarının ortasında - Okul kütesinden bağımsız
	Dış Bahçe	<ul style="list-style-type: none"> - Okul spor ve oyun alanı 	<ul style="list-style-type: none"> - Toplum ve okul spor alanı- okul spor alanı
	Çok Amaçlı Salon	<ul style="list-style-type: none"> - Toplum ve okul kültür merkezi - Çok amaçlı salon+ Fiziksel eğitim merkezi - Çocuk- veli- öğ. etkileşimi - Okul kütesine bitişik - Paylaşılan etkinliklerle aynı yerde 	<ul style="list-style-type: none"> - Toplum ve okul kültür merkezi - Okul kütesine bitişik - Okul kütesinden bağımsız - Sınıf kanatlarının ortasında - Sınıf kanatlarının ortasında+ Paylaşılan etkinliklerle aynı yerde - Toplumsal meydan gibi ortada
	Fiziksel Eğitim Merkezi	<ul style="list-style-type: none"> - Okula hizmet eden mekan - Paylaşılan etkinliklerle aynı yerde 	<ul style="list-style-type: none"> - Topluma ve okula hizmet eden mekan - Okul kütesine bitişik - Paylaşılan etkinliklerle aynı yerde - Okul kütesinden bağımsız - Sınıf kanatlarının ortasında

Tablo 45. Okul-öğrenme mekanları- öğrenci ilişkisi bulguları- 1

		OKUL-ÖĞRENME MEKANLARI-ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ		
		1. GRUP		
		1950 Öncesi	1950-1960 Dönemi	1960- 1970 Dönemi
Sosyal Etkileşim Mekanları- Öğrenci İlişkisi	Koridorlar	Konumu	- 2 tarafı da sınıf
		Kullanım Amacı	- İç mekanda oluşturulan oyun alanı - Gezinti alanı
	İç Bahçe	Konumu
		Kullanım Amacı
	Dış avlu	Konumu
		Kullanım Amacı
	Teneffüshane	Konumu	- Derslikler arasında	- Derslikler arasında
		Kullanım Amacı	- İç mekanda oluşturulan oyun alanı - Toplanma alanı	- İç mekanda oluşturulan oyun alanı - Toplanma alanı

Tablo 45 'in devamı

		OKUL-ÖĞRENME MEKANLARI-ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ	
		1. GRUP	2. GRUP
		1970 – 1997 Dönemi	1997-2002 Dönemi
Sosyal Etkileşim Mekanları- Öğrenci İlişkisi	Koridorlar	Konumu	- 2 tarafı sınıf - 2 tarafı sınıf - 1 tarafı sınıf
		Kullanım Amacı	- İç mekanda oluşturulan oyun alanı - Gezinti alanı - İç mekanda oluşturulan oyun alanı - Sergi alanı
	İç Bahçe	Konumu - Okul kütlesi- Yemekhane - Okul kütlesi- Çok amaçlı salon - Okul kütleleri arasında
		Kullanım Amacı - Doğal oyun alanı - Doğal derslik - Gezinti alanı
	Dış avlu	Konumu	- Sınıf kanatlarının ortasında+ Paylaşılan etkinliklerle aynı yerde - Okul kütleleri arası - Sınıf kanatları- paylaşılan etkinlikler arası
		Amacı	- Toplanma alanı - Doğal oyun alanı - Doğal oyun alanı - Doğal derslik
Teneffüshane	Konumu	- Derslikler arasında - Derslikler arasında - Giriş holünde - Sınıf kanatları- Çok amaçlı salon arası	
	Kullanım Amacı	- Toplanma alanı - İç mekanda oluşturulan oyun alanı - Toplanma alanı - İç mekanda oluşturulan oyun alanı - Kültür avlusu - Sergi alanı	

Tablo 45 'in devamı

		OKUL-ÖĞRENME MEKANLARI-ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ		
		3. GRUP	4. GRUP	
Sosyal Etkileşim Mekanları Öğrenci İlişkisi	Koridorlar	Konumu	<ul style="list-style-type: none"> - 2 tarafı sınıf - 1 tarafı sınıf 	<ul style="list-style-type: none"> - 2 tarafı sınıf - 1 tarafı sınıf - Bir tarafı sınıf diğer tarafı paylaşılan etkinlikler - Kümelenmiş sınıfların birleşiminde
		Kullanım Amacı	<ul style="list-style-type: none"> - İç mekanda oluşturulan oyun alanı - Gezinti alanı 	<ul style="list-style-type: none"> - Sergi alanı - İç mekanda oluşturulan oyun alanı - Kültür avlusu - Gezinti alanı
	İç Bahçe	Konumu	<ul style="list-style-type: none"> - Sınıf kütlelerinin ortasında 	<ul style="list-style-type: none"> - Okul kütlelerinin ortasında - Yönetim- Çok amaçlı salon.- Fiziksel eğitim merkezi- Medya merkezi
		Kullanım Amacı	<ul style="list-style-type: none"> - Doğal oyun alanı - Doğal Derslik 	<ul style="list-style-type: none"> - Doğal derslik - Toplanma alanı - Kültür avlusu - Doğal oyun alanı
	Dış avlu	Konumu	<ul style="list-style-type: none"> - Sınıf kanatları- Paylaşılan etkinlikler arası 	<ul style="list-style-type: none"> - Okul kütleleri arası - Çok amaçlı salon- Medya merkezi arası - Sınıf kanatları- Paylaşılan etkinlikler arası
		Kullanım Amacı	<ul style="list-style-type: none"> - Doğal oyun alanı - Sergi alanı - Toplanma alanı 	<ul style="list-style-type: none"> - Doğal derslik - Toplanma alanı - Doğal oyun alanı - Gezinti alanı - Kültür avlusu
	Teneffüshane	Konumu	<ul style="list-style-type: none"> - - Derslikler arasında - Giriş holünde - Sınıf kanat.- Çok amaçlı salon 	<ul style="list-style-type: none"> - - Derslikler arasında - Giriş holünde - Sınıf kanatları- Çok amaçlı salon arası
		Kullanım Amacı	<ul style="list-style-type: none"> - Toplanma alanı - İç mekanda oluşturulan oyun alanı - Sergi alanı 	<ul style="list-style-type: none"> - - Toplanma alanı - Sergi alanı - İç mekanda oluşturulan oyun alanı - İç mekanda oluşturulan derslik

Tablo 46. Okul-öğrenme mekanları- öğrenci ilişkisi bulguları- 2

		OKUL-ÖĞRENME MEKANLARI-ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ		
		1. GRUP		
		1950 Öncesi	1950-1960 Dönemi	1960- 1970 Dönemi
Eğitim Mekanı- Öğrenme Mekanı - Sınıflar- Öğrenci ilişkisi	Sınıflarda Etkinlik Ayrımı	- Tek tip kullanıma izin veren mekan	- Tek tip kullanıma izin veren mekan	- Tek tip kullanıma izin veren mekan
	Sınıf Planlaması	- Paylaşılan etkinliklerin her iki tarafı da sınıf - Tek sınıflı, sınıf planlama tipi yok	- Kümelenmiş sınıflar - Bazılarında sınıf planlama anlayışı yok	- Kümelenmiş sınıflar (İlkokullarda) - Kanatlar boyunca uzayan, 2 tarafı sınıf (Ortaokullarda)
	Yaş Gruplarına Göre Öğrenme Mekanı Farklaşması
Öğrenme Mekanları- Öğretmenler Odası- Yönetim ilişkisi	Yönetim- Öğrenci Mekanları İlişkisi	- Yönetim kanadı olarak ayrılmış - Bazı tiplerde yok	- Öğrenme mekanları ile aynı koridorda (İlkokullarda) - Yönetim kanadı olarak ayrılmış (Ortaokullarda)
	Öğretmenler Odası- Öğrenci Mekanları İlişkisi	- Yönetim içinde ve sınıflardan ayrı - Sınıf içinde	- Sınıflarla aynı koridorda	- Sınıflardan ayrı, yönetim içinde - Sınıflarla aynı koridorda

Tablo 46' nın devamı

		OKUL-ÖĞRENME MEKANLARI-ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ	
		1. GRUP	2. GRUP
		1970 – 1997 Dönemi	1997-2002 Dönemi
Eğitim Mekanı - Öğrenme Mekanı Sınıflar- Öğrenci İlişkisi	Öğrenme Mekanında Etkinlik Ayrımı	- Tek tip kullanıma izin veren mekan	- Tek tip kullanıma izin veren mekan
	Sınıf planlaması	- Kanatlar boyunca uzayan 2 tarafı da sınıf - Bir tarafında sınıf diğer tarafında paylaşılan etkinlikler	- Bir avlunun etrafında kümelenmiş sınıflar - Farklı kanatlar boyunca uzanan sınıflar, 1 tarafı açık - Farklı kanatlar boyunca uzanan sınıflar, 2 tarafı sınıf - Paylaşılan etkinliklerin her iki tarafında da sınıf kanatları
	Yaş Gruplarına Göre Öğrenci Mekanı Farklaşması	- Farklı katlarda	- Farklı avlular etrafında kümelenmiş sınıflarla - Farklı kanatlar boyunca uzayan sınıflarla - Farklı katlarda
Öğrenme Mekanları- Öğretmenler Odası- Yönetim İlişkisi	Yönetim- Öğrenme Mekanı İlişkisi	- Sınıflardan ayrı, yönetim kanadı olarak ayrılmış	- Yönetim kanadı olarak ayrılmış - Öğrenci mekanları ile aynı yerde
	Öğretmenler Odası- Öğrenme Mekanı İlişkisi	- Yönetim içinde sınıflardan ayrı	- Yönetim içinde - Hem yönetim içinde hem sınıflarla aynı koridorda

Tablo 46' nin devamı

		OKUL-ÖĞRENME MEKANLARI-ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ	
		3 GRUP	4 GRUP
Eğitim Mekanı - Öğrenme Mekanı Sınıflar- Öğrenci İlişkisi	Öğrenme Mekanında Etkinlik Ayrımı	<ul style="list-style-type: none"> - Tek tip sunuma imkan veren mekan 	<ul style="list-style-type: none"> - Tek tip sunuma imkan veren mekan - Sınıf içinde bölücüler yardımı ile yapılan esnek mekan - Mekandaki girinti ve çıkıntılar yardımı ile yapılan esnek mekan - Tekli- ikili- araçlı sunumlar için gerektiğinde birleştirilebilen esnek mekan - Gerektiğinde koridorla birleştirilebilen esnek mekan -
	Sınıf Planlaması	<ul style="list-style-type: none"> - Bir avlu etrafında kümelenmiş sınıflar - Farklı kanatlar boyunca uzanan, 1 tarafı açık - Farklı kanatlar boyunca uzanan, 2 tarafı sınıf 	<ul style="list-style-type: none"> - Bir avlu etrafında kümelenmiş sınıflar - Farklı kanatlar boyunca uzanan, 1 tarafı açık - Farklı kanatlar boyunca uzanan, 2 tarafı sınıf - Paylaşılan etkinliklerin her iki tarafı da sınıf - Bir tarafında sınıf, diğer tarafında paylaşılan etkinlikler - Dış sirkülasyonlu planlama - Açık plan
	Yaş Gruplarına Göre Öğrenme Mekanı Farklaşması	<ul style="list-style-type: none"> - Farklı avlular etrafında kümelenmiş sınıflarla - Farklı kanatlar boyunca uzayan sınıflarla - Farklı katlarda 	<ul style="list-style-type: none"> - Farklı avlular etrafında kümelenmiş sınıflarla - Farklı kanatlar boyunca uzayan sınıflarla - Farklı kütlelerde - Farklı katlarda
Öğrenme Mekanları- Öğretmenler Odası- Yönetim İlişkisi	Yönetim- Öğrenme Mekanı İlişkisi	<ul style="list-style-type: none"> - Yönetim kanadı olarak ayrılmış - Öğrenci mekan. ile aynı yerde 	<ul style="list-style-type: none"> - Yönetim kanadı olarak ayrılmış - Öğrenci mekanları ile aynı yerde
	Öğretmenler Odası- Öğrenme Mekanı İlişkisi	<ul style="list-style-type: none"> - Yönetim içinde - Sınıflarla aynı koridorda 	<ul style="list-style-type: none"> - Sınıflarla aynı koridorda - Sınıflardan ayrı yönetim içinde - Sınıf içinde - Hem yönetim içinde hem sınıf içinde

Tablo 47. Tasarım kararları bulguları

TASARIM KARARLARI				
Okullar	Estetik Özellikler	Etkili- Teşvik Edici Dış- İç Bağlantısı	Mekanda Okul- Şehir- Çevre Bütünlüğü	
1. GRUP	1950 öncesi	- Ev özelliğinde	- Girişte çocuk oyun alanları	- İç ve dış mekanda geleneksel- tarihi öğeler
	1950-1960 Dönemi	- Ev özelliğinde	- İç ve dış mekanda geleneksel- tarihi öğeler
	1960-1970 Dönemi	- Bir akıma bağlı
	1970- 1997 Dönemi	- Bir akıma bağlı	- İç ve dış mekanda geleneksel- tarihi öğeler
2. GRUP 1997-2002 Dönemi	- Bir akıma bağlı - Ev özelliğinde	- Farklı kütle oyunları ve renkleri - Farklı renk ve elemanlarla etkili giriş	- Sokak gibi koridor - Meydan gibi toplanma alanı - Köprü karakteri - Koridor boyunca cadde karakteri - Merdivenler, rampalar - Sanat galerisi gibi avlu	
3. GRUP	- Bir akıma bağlı - Geleneksel- tarihi öğeler	- Farklı kütle oyunları ve renkleri - Farklı renk ve elemanlarla etkili giriş - Girişte çocuk oyun alanları - Parçalanmış kütleler	- Sokak gibi koridor - Meydan gibi toplanma alanı - Merdivenler, rampalar	
4. GRUP	- Bir akıma bağlı - Geleneksel- tarihi öğeler - Ev özelliğinde	- Farklı kütle oyunları ve renkleri - Farklı renk ve elemanlarla etkili giriş - Girişte çocuk oyun alanları - Büyük bant pencereler - Çatının uzatılarak geçiş mekanı sağlanması - Farklı merdivenler - Parçalanmış kütleler	- Geleneksel- tarihi öğeler - Sanat galerisi gibi avlu - Sokak gibi koridor - Meydan gibi toplanma alanı - Koridor boyunca cadde karakteri - Büyük bant pencereler- tepe pencereleri - Merdivenler, rampalar - Geleneksel mekandan yola çıkılarak yapılan tasarım - Köprü karakteri	

4. SONUÇLAR

Bu çalışma ile, Türkiye ve gelişmiş ülkelerdeki ilköğretim okullarının kurumsal, toplumsal ve fiziksel analizlerini içeren bir analiz yöntemi önerilmektedir. Çalışma kapsamında oluşturulan yöntemle; Türkiye ve gelişmiş ülkelerin ilköğretim okullarında “toplum okulu” düşüncesinin oldukça yaygın olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Analiz sonuçlarından elde edilen veriler, toplum okullarının tasarım kriterlerini de açığa çıkarmıştır.

Çalışmada, ilköğretim okullarının analizi 2 aşamada gerçekleştirilmiştir. 1. aşamada, Türkiye’de Cumhuriyetin ilk yıllarından 2002 yılına kadar geçen süredeki Milli Eğitimdeki gelişmelerin incelendiği kurumsal analizlere yer verilmiştir. 2. aşamada ise, “toplum okulu”, “öğrenciler üzerinde etkili fiziksel çevre” anlayışlarının ilköğretim okulları üzerinde analiz edildiği “toplumsal ve fiziksel analizler” yapılmıştır. 1. ve 2. aşamadaki analiz sonuçları aşağıdaki gibi irdelenebilir.

4.1. Kurumsal Analiz Sonuçları

Türkiye’de Cumhuriyetin kuruluşundan 2002 yılına kadar geçen süre içindeki Milli eğitimdeki amaçlarının , Milli eğitimdeki gelişmelerin, eğitim felsefelerinin, 6-14 yaş grubuna eğitim verilen okulların gelişimlerinin analiz edildiği kurumsal analiz sonuçlarını aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

Milli eğitimin amaçları açısından bakıldığında; amaçların gelişimini Türkiye’nin içinde bulunduğu politik, ekonomik, sosyal olguların etkilediği görülmüştür. Bilindiği üzere, 1970 yılına kadar Türkiye’de sanayi ve ticaret alanında olduğu gibi eğitim alanında da pek çok öncü gelişme olmuştur. Bunlar, yeni Türkiye Cumhuriyetinde dilin gelişimi, eğitimin yaygınlaştırılması, Cumhuriyet rejiminin eğitimle kavratılabilmesine yönelik gelişmelerdir. Ancak, bütün bu düzenlemeler yapıldıktan sonra eğitimin amacı, eğitimin geliştirilmesi, öğrenciye nasıl bir eğitim verilebileceği yönüne doğru kaymıştır.

Milli eğitimdeki gelişmeler incelendiğinde ; 1970 yılına kadar Milli Eğitimin amaçları doğrultusunda ele alınan sorunlar, yapılan toplantılar, şûralar eğitimin yaygınlaştırılması yönündedir. 1970'den sonra ise toplantılar ve şûralarda, Milli eğitim sisteminin gelişimi, öğrenci yetiştirme, öğretim ve eğitim uzmanlarının eğitimi, yaygın eğitim, okul öncesi eğitim, yüksek eğitim, mesleki ve teknik eğitimin gelişimi ve sorunları ele alınmıştır.

Eğitim felsefeleri açısından bakıldığında; 1997 yılına kadar eğitim amaçları doğrultusunda gelişen, hem ortaokul hem de ilkokullarda uygulanan öğretmen merkezli esasicilik ve daimicilik felsefesi, 1997 yılındaki kanunla yerini öğrenci merkezli “pragmatizm” “yorumcu ve eleştirel eğitim kuramı” na bırakmıştır.

İlköğretimin amaçları incelendiğinde; 8 yıllık ilköğretimin kabulüne kadar 6-14 yaş grubu ilkokul ve ortaokullarda eğitim görmüştür. İlkokullarda temel amaç; bedeni, zihni, ahlaki gelişmeyi sağlamak iken, ortaokullarda; ortaokula uygun sosyal kültürel gelişmeyi sağlamak, mesleğe ve yüksek öğretime hazırlamaktır. 1961, 1973, 1983'de zorunlu ilköğretim çabaları ilkokul ve ortaokul eğitimini pilot okullarda da olsa bir araya toplamıştır. Amaçları ilkokulun amaçları doğrultusunda gelişmiştir. 1997'de çıkarılan 8 yıllık ilköğretim kanunu ile; 6-14 yaş grubunun bir arada eğitimi, okul çevresinin, ailelerin ve farklı özellikteki öğrencilerin de okul toplumuna katılması, okulun çevreden yararlanması amaçlanmıştır.

Eğitim politikası açısından incelendiğinde; 1960 yılına kadar ilkokullar 5 yıl, ortaokullar ise 3 yıllık eğitim kurumlarıdır. 1961'de ilkokul zorunlu eğitimin birinci kademesi olmuş, 1970'de ise ilkokullar ve ortaokullar birleştirilmiştir. Fakat 8 yıl uygulamasına geçilememiştir. 1973 ve 1983'te de aynı çabalar söz konusudur. 1997'de ilköğretim 8 yıl ve zorunlu olmuştur.

Öğrenci profili açısından bakıldığında; 1997 öncesinde ilkokul ve ortaokulda yetiştirilmek istenen insan tipi hemen hemen aynıdır: “Ülkesinin kalkınmasına katkıda bulunan, ekonomik ve sosyal konularda bilgili insan”. 8 yıllık ilköğretimle öğrencinin aktif, düşüncelerini ifade edebilen, teşhis eden, sorgulayan hale gelmesi istenmektedir.

İlköğretim eğitimi verilen binaların gelişimi açısından bakıldığında; 1950 öncesinde devlet tarafından yaptırılan ilk tip projeler 1941, 1942, 1947 tarihli köy ilkokullarıdır. 1951’de 1-2-3 derslikli köy ilkokulları çizdirilmiştir. 1960’da planlı döneme geçişle birlikte, eğitime ayrılan payın arttırılması, yeni ilkokul projelerinin çizdirilmesine neden olmuştur. 1960 ve 1970 yılları arasında tasarlanan ilkokul ve ortaokul projesi sayısı artmıştır. 1961 tipi 5 derslikli ilkokul, 1962 tipi 1-2-3 derslikli köy ilkokulları, 5 ve 10 derslikli ilkokullar, 1966 tipi 1-2-3-5 derslikli köy ilkokulları, 5 ve 12 derslikli şehir ve kasaba okulları bunlardandır. 1970- 1997 dönemi arasında, çoğunlukla ortaokul ve ilköğretim tasarımları yapılmıştır. 1964 tipi 8-12-16- 21 derslikli ortaokul, 1970 tipi spor salonlu 12-18-24 derslikli ortaokul, 5-8-16, 21 derslikli ilköğretim okulları bu dönemde tasarlanmıştır. 1997’de 8 yıllık zorunlu ilköğretime geçişle birlikte mevcut ilkokul ve ortaokul projeleri ek kat ve ek binalarla ilköğretim okuluna dönüştürülmektedir. Mevcut binalara yapılan ekler çocuklar için sağlıklı ortamların oluşmasına da neden olmaktadır. Bahçeler küçülmekte, daha çok sayıda öğrenci küçük mekanları kullanmak zorunda kalmaktadır. Ayrıca 8 yıllık temel eğitim için üniversitelere 1-2-3-4 şubeli ilköğretim okulları, yatılı ilköğretim bölge okulları ve pansiyonlu ilköğretim okulları projeleri yaptırılmıştır.

4.2. Toplumsal ve Fiziksel Analiz Sonuçları

Toplumsal ve fiziksel analiz bulgularından da anlaşılacağı gibi gerek gelişmiş ülkelerde, gerekse Türkiye’deki ilköğretim okul yapılarında “toplum okulu”, “ öğrenciler üzerinde etkili fiziksel çevre oluşturma” yolunda önemli adımlar atılmıştır. Analiz bulgularına göre, gelişmiş ülkelerin okullarında yıllar öncesinden başlayan gelişmeler, Türkiye’de 1990’dan sonra, önce özel okullarda daha sonra 1997 yılında zorunlu ilköğretime geçilmesi ile de devlet okullarında da görülmektedir. Analiz bulgularının değerlendirilmesi sonucunda, araştırmanın amacına da uygun olarak aşağıda belirtilen sonuçlara varılmıştır:

- Bir yandan okullardaki eğitim felsefeleri , anlayışları değişip ,okullar toplum kullanımına açılırken bir yandan da eğitim mekanları değişmekte ve gelişmektedir. Toplumun okulu kullanması ilköğretim okullarında bahçe kullanımı, okul planlaması, kat sayısı, giriş sayısını değiştirmiş, çok amaçlı salon- fiziksel eğitim merkezi-

kütüphane ve bahçe mekanlarını odak noktası haline getirmiştir. Bunların okul içindeki yerleri de toplumun kullanabileceği biçimde değişmiştir.

- Toplumun okulu kullanması yanında, teknolojideki gelişmeler, çocuğun bütün gününü okul içinde geçirmesi zorunluluğu tüm okul mekanlarının “eğitim mekanı” olarak kullanılmasına neden olmuştur. Analiz bulguları ile bu görüş desteklenmektedir. Bütün okulun öğrenme mekanı olarak tasarlanması anlayışı sosyal etkileşim mekanlarına (koridor, iç bahçe, dış avlu, teneffüshane) daha çok önem verilmesine neden olmuştur. Sosyal etkileşim mekanlarının kullanım amaçları çeşitlenmiş, iç mekanlarda yaratıcı tasarımlar yapılmaya başlamıştır. Aynı anlayış doğrultusunda, genel sınıf mekanları geliştirilmiş, 6-14 yaş grubunun ayrılacağı ve bir araya getirileceği mekanlara önem vermeye başlanmıştır. Öğretmenler ve yönetici odaları öğrenci mekanları ile iç içe yer almaktadır.
- Öğrenci, veli, öğretmen, toplum kullanımı ve düşüncelerine önem verilmesi ile ilköğretim okullarının iç ve dış mekan düzenlemelerinde , cephe tasarımında özgün çalışmalar yapılmıştır.

Sonuç olarak denilebilir ki, okulun toplum kullanımına açılması, okul mekanlarını değiştirmektedir. Bütün okulun bir öğrenme çevresi olduğu düşüncesi ile yapılan toplum okulları; öğrencileri sosyal yönden geliştirecek, birbirleri ile iletişimlerini arttıracak, psikolojik gelişimlerine uygun, etkili ve teşvik edici şekilde tasarlanmak durumundadır.

5. ÖNERİLER

Yukarıda da belirtildiği gibi çalışmada; ilköğretim okullarının analizini kapsayan bir yöntem önerilmektedir. Çalışmada kapsamlı yapılan kurumsal analizle; Türkiye’de Cumhuriyetin ilk yıllarından 2002 yılına kadar geçen süre içindeki Milli eğitimin buradan hareketle ilköğretimin kurumsal yapısında ve planlamasındaki değişim saptanmıştır. Morfolojik kart tekniği ile yapılan fiziksel ve toplumsal analizlerle ise, “toplum okulu” , “öğrenciler üzerinde etkili fiziksel çevre” anlayışları Türkiye ve gelişmiş ülkelerdeki okullar üzerinde sınanmıştır. Analiz kapsamına 1923- 1997 arasında 6-14 yaş grubuna eğitim verilen toplam 11 ilkokul, ortaokul ve ilköğretim okulu; 1998 tasarımı 9 adet 8 yıllık kesintisiz ilköğretim okulu; 5 adet 1990 sonrası yapılan özel okul; toplam 15 adet ABD, Kanada, İngiltere, İspanya, Hollanda gibi gelişmiş ülkelerin ilköğretim okulları alınmıştır.

Çalışmanın öneriler kısmı 3 aşamada ele alınmıştır:

1. Çalışmada önerilen analiz yönteminin benzer ya da farklı yapılarda da uygulanabileceği,
2. Analizlerden elde edilen bulguların yeni tasarımlara da veri olabileceği ,
3. Analiz sonuçlarının eğitim alanında da kullanılabilmesi,

Toplum- okul ilişkisinin analizinde , bir okuldaki çok amaçlı salon, fiziksel eğitim merkezi, dış bahçe, kütüphane gibi mekanların olup olmadığının incelenmesinin, bu mekanların gerçekteki amaçları , kullanımları hakkında yeterli bilgi vermediği düşünülebilir. Bu adım, belirtilen mekanların tasarlanması ile toplum- okul ilişkisinin artırılabilmesi düşüncesinden yola çıkılarak atılmıştır. Uygulamada toplum- okul ilişkisini arttıran sosyal ve kültürel mekanların kullanımı farklı bir araştırma konusu olabilir. Belirlenen okulların toplum okulu olarak kullanılıp kullanılmadığı ancak, yapılacak gözlem, görüşme gibi araştırma teknikleri ile tespit edilebilecektir. Bu tür çalışmaların gelecek çalışmalara ve araştırmalara veri olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmada oluşturulan yöntem ile , “toplum okulu” ve “öğrenciler üzerinde etkili fiziksel çevre” anlayışları ilköğretim okulu örneklerinde detaylı bir biçimde incelenerek, sonuca ulaşılmıştır. Buradan hareketle, oluşturulan yöntem kullanılarak, yukarıdaki anlayışlar, lise ve yüksek öğretim okulu örnekleri üzerinde sınanabilir. Bu araştırmada eğitimin kurumsal yapısı, mekan kullanımı, mekan kompozisyonları, yerleşim, tasarım kararları analiz edilmiştir. Buradaki kriterler yeni bir analizde çoğaltılabilecektir.

Çalışmada analizler için oluşturulan yöntemin, farklı yapı gruplarında da uygulanması öncelikli öneriler arasındadır. Ancak, öncelikle, bu yapılardaki önemli sorunlar belirlenmeli, kavramlar geliştirilmeli ve bunlara göre analiz kurgusu değiştirilmelidir. Ayrıca geniş kapsamlı analizler bilgisayar ortamına aktarılarak farklı eğitim kurumları analiz edilebilir. Analizde yer alan kriterler, başlıklar farklı yapı türlerine göre geliştirilerek, bu yapıların da analiz edilmesi sağlanabilir.

“İlköğretim okulları mekansal anlamda daha iyi nasıl tasarlanabilir? Tasarımlardaki ölçütler nelerdir?”, “İlköğretim okullarında toplum- okul ilişkisi nasıl olmalıdır? Mekanlar nasıl düzenlenmelidir?”, “İlköğretim okullarında, öğrenciler üzerinde etkili iç ve dış mekanlar nasıl tasarlanmalıdır?”, “Eğitim felsefesi okul mekanlarını nasıl etkiler”, “İlköğretim okullarında öğretmen- öğrenci- yönetim ilişkisi nasıl geliştirilebilir?” sorularının; nitelikli okulların analizinden elde edilen bulgularla yanıtlanabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda, nitelikli olarak düşünülen okulların, okul- toplum etkileşiminin mekana yansımaları, okul- öğrenme mekanları- öğrenci ilişkisi, tasarım kararları konularındaki analizi yapılmıştır. Analiz bulgularının, yeni tasarımlarda veri olarak kullanılabileceği düşünülmektedir.

Çalışma sonuçlarından yola çıkılarak, Türkiye’de gerek özel gerekse devlete ait ilköğretim okulu tasarlanırken, aşağıdaki başlıklar göz önünde bulundurulabilir:

- Büyük bir hızla gelişme ve değişmelerin yaşandığı 21. Yüzyıl bilgi toplumuna uygun okul yapılarının yapılması ve geleceğe aktarılması gerekliliğinden yola çıkılarak, her okul yapısına gelişim planları yapılmalıdır. Okulların gelişim planları gerekli istatistikler yapılarak tasarlanmalıdır. Analiz ve araştırma sonuçları gelişim planları olan okulların yıkılmadan, kolayca yeniliklere uyarlanabildiğini göstermektedir.

- İlköğretimde Türkiye'deki özel okullarda olduğu gibi, devlet okullarının tasarımı ve uygulamasında da yörenin iklim şartları, tarihi özellikleri, çevre insanının düşünceleri göz ardı edilmemelidir. Tip projeler, iklim bölgeleri, yapının yapılacağı yöre belli olmadığından, genel bir tasarım anlayışına sahiptir. Bu projeler, yörenin iklim şartlarına uyum göstermemekte, uygulamada pek çok zorlukla karşılaşmaktadır. Her yörede aynı yapı kullanılmakta; yapı, yöre insanları tarafından yadırganmakta, çevredeki yapılar arasında yabancı kalmaktadır. Gelişmiş okul örneklerinden elde edilen sonuçlara göre, okullar hem belirli bir iklim bölgesi, arsa ve yöreye göre tasarlanmakta; hem de toplumun, velilerin, öğretmenlerin, öğrencilerin düşünceleri doğrultusunda yapılmaktadır. Bu durumda, okula toplumun ve çocukların ilgisi artmaktadır. Buradan hareketle, devlet okulları tasarlanırken , en azından iklim bölgeleri, coğrafi bölge ayrımı yapılabilmelidir.
- Türkiye'de yeni yapılacak olan özel ve devlet okullarında uzmanlaşmış dersliklerin yanı sıra, genel dersliklerde “esnek mekan” anlayışı getirilebilir. Araştırma sonuçlarına göre, gelişmiş ülkelerin okullarında çoğunlukla “esnek mekanların kullanıldığı” tespit edilmiştir. Bu durum hem çocuğa aynı mekan içinde farklı uğraşlar sağlamakta, hem de sınıf ,birden çok etkinlik için kullanılabilir. Bu durum, hem de sınıf ,birden çok etkinlik için kullanılabilir.
- İlköğretim okulları tasarlanırken, “ çocuk için mekan tasarlandığı” unutulmamalıdır. Okul, tüm mekanları ile eğitim alanı olarak düşünülmelidir. Araştırma sonuçları gelişmiş ülkelerin “başarılı okul binalarının” hem okul içinin hem de çevresinin “eğitim alanı- oyun alanı” olarak tasarlandığını göstermiştir.

Bu çalışma sonucunda elde edilen bulguların mimarlık eğitime de veri olabileceği düşünülmektedir. Mimari proje derslerinde ilköğretim okulu, eğitim yapısı tasarlayan öğrenciler, eğitim yapıları üzerine çalışma yapan araştırmacılar ve eğitim yapıları ile uğraşan mimarlar, analizde kullanılan örneklerden ve bulgulardan yola çıkarak araştırmalarını geliştirebilir, başarılı okul tasarımları ortaya çıkarabilirler. Ayrıca tez kapsamında araştırılan, okul tasarımı için gerekli olan, “fiziksel, estetik, sosyal” kriterlerden yararlanabilirler.

Sonuç olarak, gerek elde edilen sonuçlardan ve gerekse tezin son bölümündeki önerilerden yararlanılarak “ Nitelikli ve başarılı ilköğretim okulları ” tasarlanabileceği düşünülmektedir.

6. KAYNAKLAR

1. Http:// www. Spmmag. Com / Design Share/ Changing Patterns in Educational Facilities, Lacney, J. A., REFP workshop, CEFFPI 1998 Vancouver Conference.
2. Anonim , Milli Eğitim Bakanlığı, İlköğretim Genel Müdürlüğü- İlköğretim Yapıları El Kitabı- Temel Eğitim Pilot-Proje Yönetimi Ekibi, ANKON Danışmanlık Hizmetleri A. Ş., Ankara, 1998.
3. Anonim, Milliyet- Hachette, Axis 2000 Büyük Ansiklopedi, Cilt 4, Doğan Kitapçılık İstanbul, 1999, 146-149.
4. Anonim, Temel Britannica, Cilt 6, Ana Yayıncılık A.Ş., 1992, 65-73.
5. Sönmez, V., Eğitim Felsefesi, 5. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 1998.
6. Tezcan, M., Eğitim Sosyolojisi, 10. Baskı, Gelişim Dizgi, Ankara, 1996.
7. Erkiş, M., Eğitim Felsefesi ve Okul Yapıları, XXI Mimarlık Kültürü Dergisi, 1 (2000) 72-76.
8. İnceoğlu, M., Polat, G., İlk ve Orta Öğretim Okullarında Kapasite, Mekansal Organizasyon ve Donatım Olanakları Üzerine Tartışma, Y.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, 21. Yüzyıla Doğru Eğitim Yapıları Sempozyumu, 1993, İstanbul, Bildiriler Kitabı, 166-178.
9. Yavuzer, H., Çocuk Psikolojisi, 13. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1987.
10. Gökler, B., Çocuk Sağlığı - Çocuğun Niteliksel ve Dönemsel Özellikleri , Der: Doç. Dr. Orhan Doğan, Bazı Önemli Psikiyatrik Sorunlar Sempozyumu, 1988, Sivas, Bildiriler Kitabı , 22-28.
11. Onur, B., Ergenlik Psikolojisi, Hacettepe Taş. Kitapçılık Ltd. Şti., Ankara, 1989.
12. Anonim , Pediatri, Düzen.: Prof. Dr. Okay Neyzi ve Prof. Dr. Türkan Ertuğrul, Cilt 2, Nobel Tıp Kitapları, Ankara, 1993, 729- 739.
13. Vaughan, V., Mckay R. J., Pediatri, Çev. Prof. Dr. Gündüz Gedikoğlu, Cilt 1, Güven Kitabevi Yayınları, Ankara, 1978, 82-87.
14. Türk, E., Milli Eğitim Bakanlığında Yapısal Değişmeler ve Türk Eğitim Sistemi, Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Ankara, 1999.
15. Başaran, İ. E., Türkiye Eğitim Sistemi, 3. Baskı, Yargıcı Matbaası, Ankara, 1996.

16. Sanoff, H., School Design, John Wiley & Sons Inc., New York , 1994.
17. Hasol, D., Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, 3. Baskı, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, 1988, 352.
18. Sözen, M. , Tanyeli U., Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, 1992, 157.
19. Gür, Ş. Ö., Mekan Örgütlenmesi, Gür Yayıncılık, Trabzon, 1996.
20. Çakmaklı, D., Kentsel Çevrede Mekan ve Kentsel Mekan Kavramlarının İncelenmesi, Y. Ü. Mimarlık ve Şehircilikte Mekan Sempozyumu, 1992, İstanbul, Bildiriler Kitabı, 7-13.
21. Altan, İ., Mimarlıkta Mekan Kavramı, , Y. Ü. Mimarlık ve Şehircilikte Mekan Sempozyumu, 1992, İstanbul, Bildiriler Kitabı, 1-6.
22. Teymur, N., Okulluk , İlköğretim Sorunları Sempozyumu, M.S.Ü., 1998, İstanbul, Bildiriler Kitabı, 37-41.
23. Ertin , E. , Soygeniş, S., Sekiz Yıllık Eğitimde Çok İşlevli Tek ve Tek İşlevli Farklı Eğitim Mekanlarının Birlikte Kullanımı, İlköğretim Sorunları Sempozyumu, M.S.Ü., 1998, İstanbul, Bildiriler Kitabı, 43-48.
24. Akyüz, Y., Türk Eğitim Tarihi, 5. Baskı, Kültür Koleji Yayınları 4, İstanbul, 1994.
25. Baloğlu, Z., Türkiye’de Eğitim, Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği, İstanbul, 1990.
26. Elgiz, C., Türkiye’de İlkokul Binalarında Endüstrileşme Olanakları, Doktora Tezi, İTÜ, İstanbul 1978.
27. Türkoğlu, P., Tonguç ve Enstitüleri, 1. Baskı, Yapı ve Kredi Yayınları, İstanbul, 1997.
28. Çakıroğlu, N., Okul Yapıları: İlkokullar, Berksoy Matbaası, İstanbul, 1972.
29. Beken, G., İlköğretim Amaçları ve Beş Yıllık Kalkınma Planına göre İlkokullarda Derslik Alanlarının İncelenmesi, İlkokul Paneli, İ.T.Ü. Mimarlık Fak., 1963, İstanbul, Bildiriler Kitabı, 1-15.
30. Hızıroğlu, E., Türkiye’de İlköğretim İlkeleri ve Okul Planlaması, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü., İstanbul, 1975.
31. Anonim, Köy Okulları Proje Müsabakası, Y. Mimar Asım Mutlu ve Ahsen Yapaner, Arkitekt , (1941-1942) 12-23.
32. Anonim , Köy enstitüleri Mezunlarının Çalışacakları Köylerde Yapıtırlacak Okul Binalarının Planlarına Ait Müsabaka Şartnamesi, Arkitekt, (1948) 187-188.

33. Yaylalı, E: H., İlkokullarda Derslik Geometrisi ve Görsel İletişim İlişkileri, Diploma Tezi, İ.T.Ü., İstanbul, 1980.
34. Uzyaşar, Z., Temel Eğitim Okulları Programları Üzerine Bir Çalışma, Bitirme Tezi, İ.T.Ü., İstanbul, 1982.
35. Tokay, S., Türkiye’de İlkokul Yapılarının Gelişimi, Y.T.Ü. Mimarlık Fakültesi 21. Yüzyıla Doğru Eğitim Yapıları Sempozyumu, 1993, İstanbul, Bildiriler Kitabı, 149-159.
36. Erkiş, M., Deneysel ve Yorumsal Eğitim Modeli İçin Mekan Arayışları, İlköğretim Sorunları Sempozyumu, M.S.Ü., 1998, İstanbul, Bildiriler Kitabı, 49-58.
37. Erdoğan, İ., Çağdaş Eğitim Sistemleri, 4. Baskı, Sistem yayıncılık, İstanbul, 2000.
38. Güçlüoğlu, K., “Japon eğitimi Üzerine Notlar”, Eğitim ve Bilim, 48, (1984) 4-11.
39. Http:// www. Yahoo. Com/ school furniture/ Japanese Government Policies in Education, Science and Culture.
40. Kamp C., School Building for Primary Education in Netherland, Information Center of school Building, Rotterdam the Netherland, February 1977.
41. Dudek, M., Architecture of Schools – The New Learning Environments, Architectural Press, Great Britain, 2000.
42. İnceoğlu, M., Türkiye Köy İlkokullarında Eğitsel Alanın Değerlendirilmesinde Kullanılabilecek Bir Metot, Doktora Tezi, İ.T.Ü., İstanbul, 1972.
43. Çetin , G., Türkiye’deki Tıp Ortaokul ve Lise Projelerinin Değerlendirilmesi, TUBİTAK, Yapı Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1975.
44. Tunçel, A., Temel Eğitim Sistemi ve Mimariye Yansıması- İsveç Örneği, TUBİTAK, Yapı Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1976.
45. Atas, N., İlkokul Dersliklerinde Boyutsal Koşullar, Bitirme Tezi, İ.T.Ü., İstanbul, 1978- 1979.
46. Çağdaş, G., Türkiye İlkokullarında Proje Tipleşmesinin Sakıncalarını Giderebilecek Tasarlama İlkeleri Önerisi, Diploma Tezi, İ.T.Ü., İstanbul, 1979.
47. Keskin, G., Okullarda Mekanların Esnek Kullanımı, Bitirme Tezi, İ.T.Ü., İstanbul, 1979.
48. Erdem, A., İstanbul İlinden Örneklerle Cumhuriyet Dönemi İlkokul Yapıları Tasarımının Evrimi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü., İstanbul, 1979.

49. Tunçel, A., Dersliklerin Eğitsel Kuruluşu ve Standartların araştırılması, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul, Eylül 1983.
50. Tiryaki, G., 1839- 1970 Arası Dönem İçinde Orta Dereceli Eğitim Yapılarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 1988.
51. Gür, Ş., Özbilen, A., Ertürk, S., Çevresel Psikolojide Çocuk- İlkokul Öğrencilerinin Okul Çevresine Yönelik Bilişsel Değerlendirmelerinin Tasarım Kararlarına Etkisi, K.T.Ü. Basımevi, Trabzon, 1989.
52. Çelikhan, S., Eğitimin Bölgesel Planlama Açısından Değerlendirilmesi, Y.T.Ü. Mimarlık Fakültesi 21. Yüzyıla Doğru Eğitim Yapıları Sempozyumu, 1993, İstanbul, Bildiriler Kitabı , 55- 67.
53. Çelikhan, S., Şehir ve Bölge Planlaması Yönünden , Türkiye’de Ülke- Bölge ve Şehir Düzeyinde Eğitim Tesisleri Analiz ve Planlaması, 1. Baskı, Uzel Matbaacılık, İstanbul, 1994.
54. Çelikhan, S., Şehir ve Bölge Planlaması Yönünden İstanbul İlk ve Orta Dereceli Okulları, 1. Baskı, Uzel Matbaacılık, İstanbul, 1994.
55. Sevimli, E., Çağdaş Ortaöğretim Sistemi Teknoloji ve Ekipmanlarının Ortaeğitim Binalarına Etkilerinin Analizi, Doktora Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1994.
56. Çelikhan, S., Eryılmaz, Y., Atasayan, Ö., Albayrak, A., Şehir ve Bölge Planlamalarında Eğitim Sisteminin Yapılandırılmasının Önemi ve Standartlar- PUK (Parçalı- Uzmanlaşmış- Katılımcı) Modeli, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi 8. Ulusal Bölge Bilimi- Bölge Planlama Kongresi, Eylül 1998, İstanbul, Bildiriler Kitabı, 25- 37.
57. Eşsiz, Ö., Şahin, B., Mert, İ., İleri Teknolojilerin İlköğretim Yapılarına Getirdiği Yenilikler, İlköğretim Sorunları Sempozyumu, M.S.Ü., Mayıs 1998, İstanbul, Bildiriler Kitabı, 99- 105.
58. Tokman, L. Y., Yamaçlı, R., İlköğretim Binalarının Tasarımında İdeal Bir İşlev Modeli Önerisi, İlköğretim Sorunları Sempozyumu, MSÜ, Mayıs 1998, İstanbul, Bildiriler Kitabı, 92- 98.
59. Pearson, A. C., Overhauling Education, *Architectural Record*, 8 (1993) 82- 83.
60. Schlechty, P., Schools for the 21st. Century, Leadership Imperatives, for Educational Reform, Jossey- Boss Publishers, San Francisco, 1990, 77- 78.
61. O.E.C.D., Rewiews of National Policies for Education, Educational Reform in Italy, Paris, 1985.
62. Http:// www. Spmmag. Com / Design Share/ Pantano, P., Flexible Spaces That Work: Renovating Today for Tomorrow Needs.

63. [Http:// www. Spmmag. Com / Design Share /](http://www.Spmmag.Com/DesignShare/) Jackson, L. M., Modern Schools.
64. Moore, G. , Lacney, J., Educational Facilities For Twenty- First Century: Research Analysis and Design Patterns, University of Wisconsin- The School of Architecture and Urban Planning, Milwaukee, 1994.
65. Hebert, E. A., Design Matters: How School Environment Affect Children, Educational Leadership, 56 (1998) 69.
66. Bruabaker, W., Planning and Designing Schools, Mc Graw Hill, New York, 1998.
67. OECD, Decentralized Programme on Educational Building, Conclusions of Seminar Held in Lidingö, Sweden, 17-21 October 1988, Copyright OECD 1990.
68. [Http:// www. Spmmag. Com / Design Share/](http://www.Spmmag.Com/DesignShare/) Taylor, A., Better School For a New Century, San Francisco, 1999.
69. Herry International Company, Millenium School Offers Space Flexibility, American City & County, 113 (1998) 96.
70. [Http:// www. Spmmag. Com/ Article Archive/](http://www.Spmmag.Com/ArticleArchive/) May 1999/ Facilities – Planning Management/ Hamaty G. Ve Lines D.C., Planning for schools of the Future
71. Genevro, R., New York City School Design: A Project of Architectural League of New York on Public, Teachers College Record, 92 (1990) 248.
72. OECD, Redefining Place to Learn, Programme on Educational Building, Paris, 1995.
73. [Http:// www. Spmmag.com/ Design Share/](http://www.Spmmag.com/DesignShare/) Kenneth, T., A Design Assesment Scale For Elementary Schools”, University of Georgia’s School Design and Planning Labaratory.
74. Sanoff, H., Visual Research Methods in Design, Van Nostrand Reinhold, New York, 1991.
75. Bayazıt, N., Endüstri Ürünlerinde ve Mimarlıkta Tasarlama Metotlarına Giriş, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 1994.
76. Denel, B., Temel Tasarım ve Yaratıcılık, O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Basım İşbirliği, Ankara, 1981.
77. Usta, G., Anadolu Osmanlı Mimarisinde Mekan Analizi Han ve Kervansaray Yapılarında Uygulama, Doktora Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 1994.
78. Öz, F., Eğitim Ortamları- Kullanım Aşamasında Değerlendirme, XXI Mimarlık Kültürü Dergisi, 1 (2000) 58.
79. Dinç, P., Onat, E., Tasarlanmış Çevrelerin Kullanım Sürecinde Değerlendirilmesi, Yapı, 201 (1998) 68-75.

80. Perkins, B., Kliment, S., A., Building Types Basic for Elementary and Secondary School, John Wiley & Sons, Canada, 2001.
81. Anonim, Eğitim Yapıları, TC. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yatırım ve Tesisler Daire Başkanlığı, Ankara, 1989.
82. Anonim , İlköğretim Yapıları , Yatırımlar ve Tesisler Daire Başkanlığı, Ajans Türk Basım ve Basım A. Ş., Ankara, 2000.
83. Çalışlar, H. , Erginoğlu, K., Açık İlköğretim Okulu , Arredamento Mimarlık, 100+18 (1999) 64-68.
84. Çelen, M., Özel Yüzyıl Işık Okulları: Proje Geliştirme Faaliyetleri, Tasarım, 40 (1993) 80-87.
85. Karabey, H., Enka Okulları; İstinye- İstanbul, Arredamento Mimarlık, 100+4 (1998) 70-71.
86. Betil, I., Amaçlarımız, Arredamento Mimarlık, 100+4 (1998) 9-10.
87. Çalışlar, H., Erginoğlu, K., Florya'da Bir Eğitim Yapısı, Arredamento Dekorasyon, 74, (1995)102-106.
88. Sağlamer, G., İstanbul Teknik Üniversitesi: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Çağdaşlaşmanın Öncüsü Bir Üniversite, Mimarlık, 285 (1999) 8-29.
89. Güzer, A., (Zorunlu) Öğrenme Mekanları , XXI Mimarlık Kültürü Dergisi, 1(2000) 48-57.
90. Pearman, H., Contemporary World Architecture, Phaidon Press Ltd., London, 1998, 114.

7. EKLER

Çalışmanın son bölümü olan “ekler” bölümü 2 bölümde ele alınmıştır:

1. Bölümde; analiz bölümünde yapılan tablolar, sonuç tabloları olarak bir bütün halinde verilmiştir. Tablo sıralaması aşağıdaki gibidir:

- Okul- toplum etkileşiminin mekana yansımaları analizi sonuçları (Ek Tablo 1)
- Okul- öğrenme mekanları- öğrenci ilişkisi analizi sonuçları (Ek Tablo 2)
- Tasarım kararları analizi sonuçları (Ek Tablo 3)

2. Bölümde, analizleri yapılan Türkiye ve gelişmiş ülkelerdeki 40 adet okulun tanıtım tabloları verilmiştir. Tablolar; okul hakkında tanıtıcı bilgiler, plan- kesit ve görünüşler ile fotoğraflardan oluşturulmuştur. Tanıtım tabloları yapılan okulların adları ve sıralaması aşağıdaki gibidir:

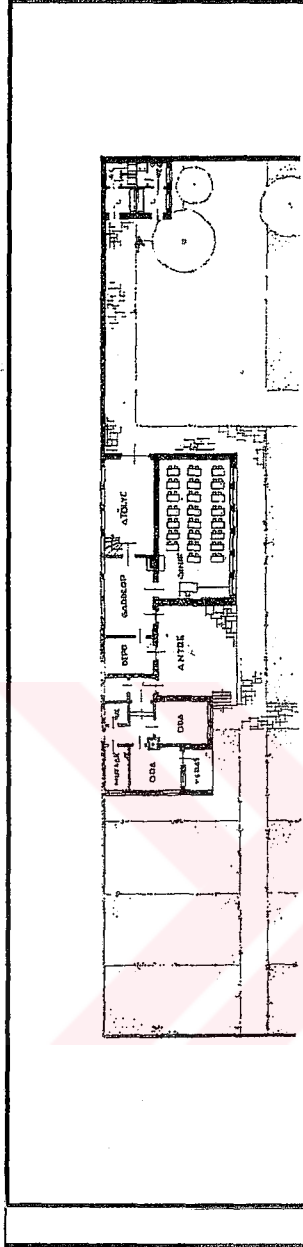
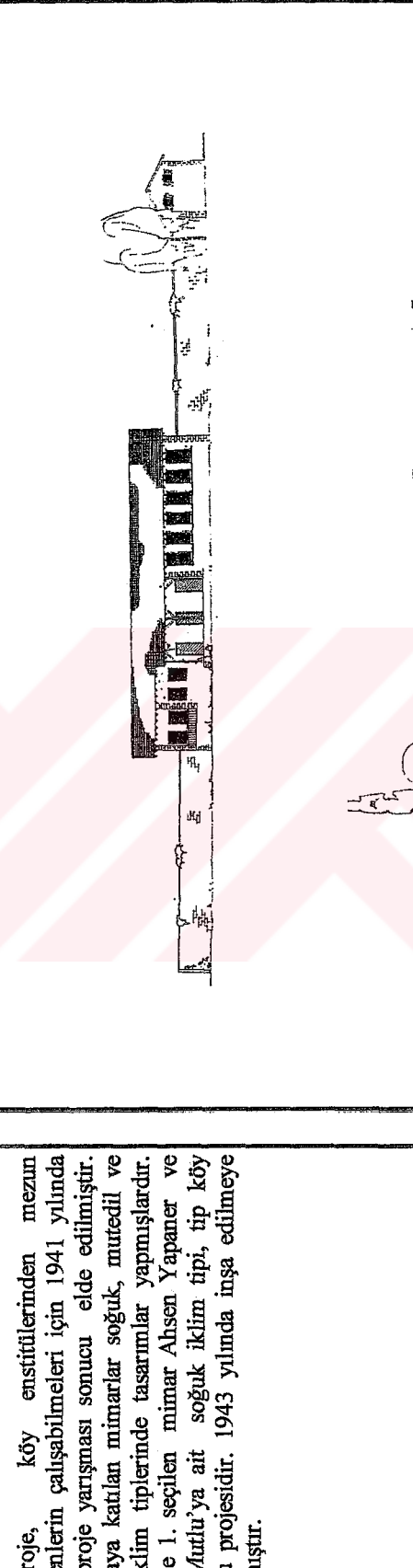
- Tip köy ilkokulu 1 (Ek Tablo 4)
- Tip köy ilkokulu 2 (Ek Tablo 5)
- Tip köy ilkokulu 3 (Ek Tablo 6)
- 1 Derslikli köy ilkokulu (Ek Tablo 7)
- 5 Dershaneli ilkokul (Ek Tablo 8)
- 16 Dershaneli ortaokul (Ek Tablo 9)
- 24 dershaneli ortaokul (Ek Tablo 10)
- 5 derslikli ilköğretim okulu /Oyak- Çankaya (Ek Tablo 11)
- 8 dershaneli ilköğretim okulu 1 (Ek Tablo 12)
- 8 dershaneli ilköğretim 2 (Ek Tablo 13)
- 21 dershaneli ilköğretim okulu (Ek Tablo 14)
- İ.T.Ü. 240 öğrencili ilköğretim okulu (Ek Tablo 15)
- İ.T.Ü. 480 öğrencili ilköğretim okul (Ek Tablo 16)
- İ.T.Ü. 720 öğrencili ilköğretim okulu (Ek Tablo 17)
- İ.T.Ü. 960 öğrencili ilköğretim okulu (Ek Tablo 18)

- İ.T.Ü. 1200 öğrencili ilköğretim okulu- (Ek Tablo 19)
- G.Ü. 2.2. 240 öğrencili ilköğretim okulu (Ek Tablo 20)
- G.Ü. 3.3. 480 öğrencili ilköğretim okulu (Ek Tablo 21)
- Y.Ü. 480 öğrencili yatılı ilköğretim bölge okulu (Ek Tablo 22)
- Y.Ü. 720 öğrencili yatılı ilköğretim bölge okulu (Ek Tablo 23)
- Açı İlköğretim okulu (Ek Tablo 24)
- Özel Yüzyıl Işıl koleji (Ek Tablo 25)
- Enka koleji (Ek Tablo 26)
- Özel Uğur koleji (Ek Tablo 27)
- İ.T.Ü. Natuk Birkan İlköğretim Okulu (Ek Tablo 28)
- Cayote Canyon ilköğretim okulu (Ek Tablo 29)
- Davidson ilköğretim okulu (Ek Tablo 30)
- Nuntucket ilköğretim okulu (Ek Tablo 31)
- Parkside ilköğretim okulu (Ek Tablo 32)
- Little Village ilköğretim okulu (Ek Tablo 33)
- Dennis Earl İlköğretim okulu (Ek Tablo 34)
- Shoal Creek ilköğretim okulu- (Ek Tablo 35)
- Toussaint Louverture ilköğretim okulu (Ek Tablo 36)
- Morella İlköğretim okulu (Ek Tablo 37)
- Queens Inclosure ilköğretim okulu (Ek Tablo 38)
- Pokesdown ilköğretim okulu (Ek Tablo 39)
- Woodlea ilköğretim okulu (Ek Tablo 40)
- Seabird Island ilköğretim okulu (Ek Tablo 41)
- Strawberry Vale ilköğretim okulu (Ek Tablo 42)
- Anne Frank İlköğretim Okulu (Ek Tablo 43)

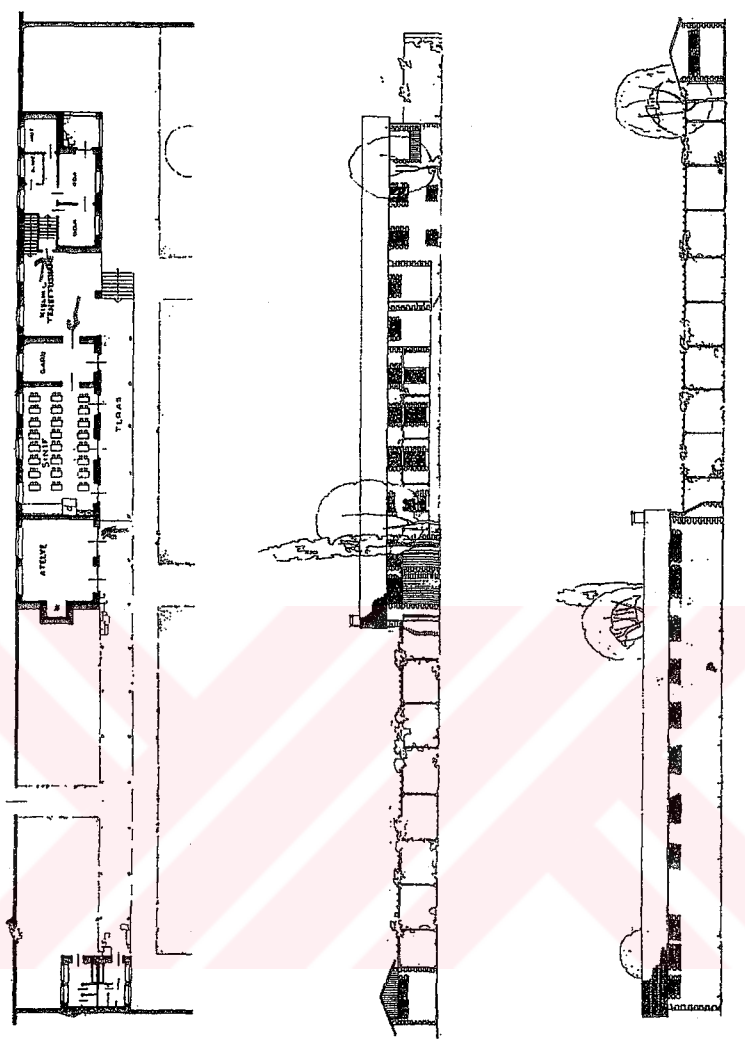
Ek Tablo 3. Tasarım kararları analizi sonuçları

TASARIM KARARLARI		OKULLAR																										
		1. GRUP				2. GRUP				3. GRUP			4. GRUP															
Kriterler	1950	1950-1960		1960-1970		1970-1997		1997-2002				Cayote Canyon I.O	Davidson I.O	Nunucket I.O	Parkside I.O	Little Village I.O	Dennis Earl I.O	Shoal Creek I.O	Toussaint	Louverture I.O	Morelia I.O	Queens Inclosure I.O	Pokesdown I.O	Woodlea I.O	Seabird Island I.O	Strawbery Vale I.O	Anne Frank I.O	
		Tip köy ilkokulu 1	Tip köy ilkokulu 2	Tip köy ilkokulu 3	1 derslikli köy ilk.	5 derslikli ilkokul	16 derslikli ortaokul	24 derslikli ortaokul	5 derslikli I/O/O-Ç	8 derslikli I.O	8 derslikli I.O																	21 derslikli I.O
Geleneksel-tarihi öğeler																												
Bir akıma bağlı																												
Ev özelliğinde																												
Çatının uzatılarak geçiş mekânı sağlanması																												
Farklı renk ve elemanlarla etkili giriş																												
Girişte çocuk oyun alanları																												
Farklı kitle oyunları ve renkleri																												
Farklı merdivenler																												
Büyük bantlı pencereler																												
Parçalanmış kitleler																												
Koridor boyunca cadde karakteri																												
İç ve dış mek. Geleneksel-tarihi öğeler																												
Köprü karakteri																												
Sanat galerisi gibi avlu																												
Meydan gibi toplanma alanı																												
Sokak gibi koridor																												
Geleneksel mekânlardan yola çıkılarak yap. tasarım																												
Büyük bantlı pencereler-tepe pencereleri																												
Merdivenler-rampalar																												
		Estetik Özellikler		Etkili- Tesvik Edici Dış- İç Bağlantısı																								
				Mekanda Okul- Şehir- Çevre Bütünlüğü																								

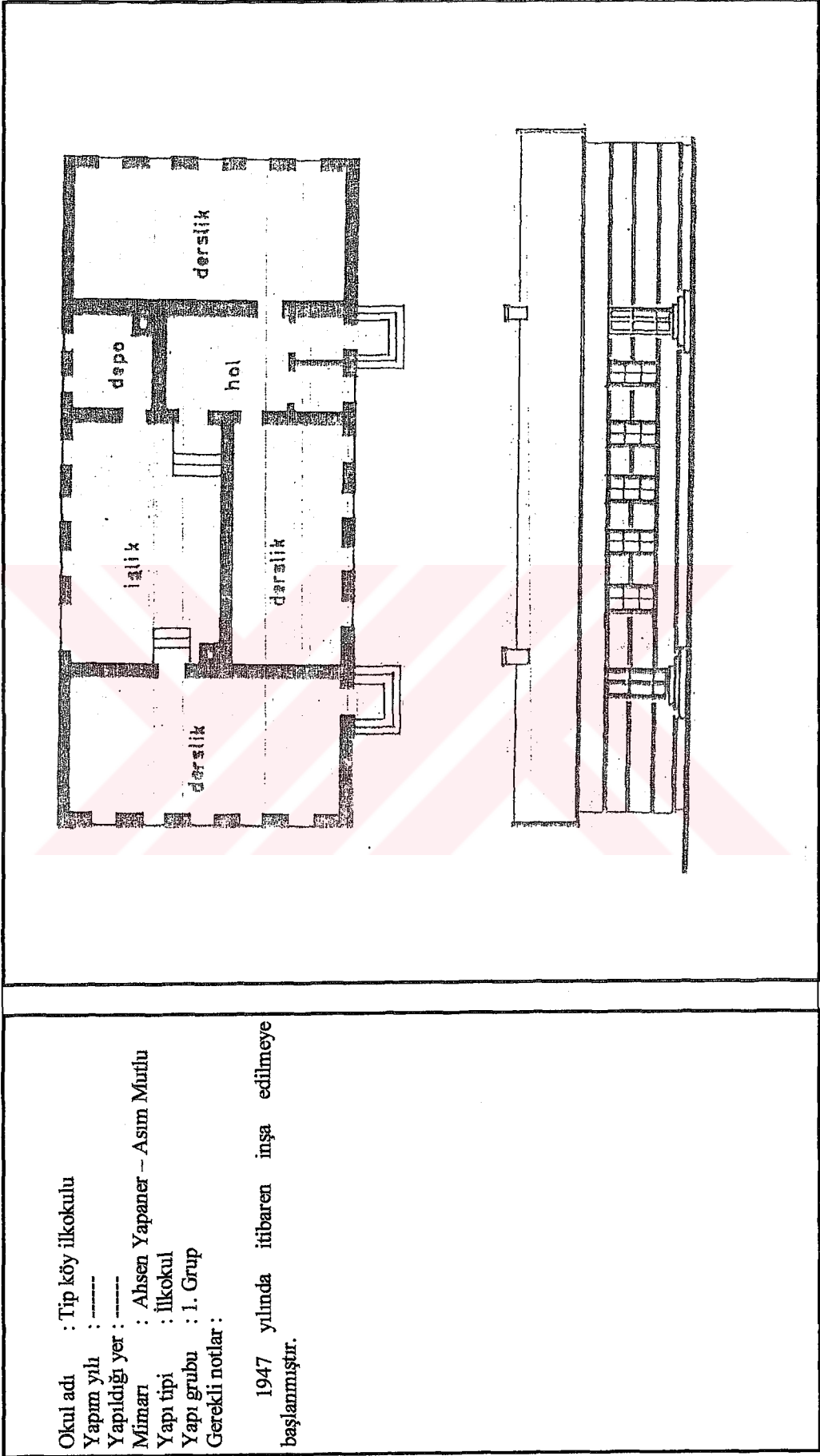
Ek Tablo 4. 1950 öncesi tip köy ilkokulu 1 [31].

<p>Okul adı : Tip köy ilkokulu (Soğuk iklim)</p> <p>Yapım yılı :</p> <p>Yapıldığı yer :</p> <p>Mimar : Ahsen Yapaner - Asım Mutlu</p> <p>Yapı tipi : İlkokul</p> <p>Yapı grubu : 1. Grup</p> <p>Gerekli notlar :</p>	
<p>Proje, köy enstitülerinden mezun öğretmenlerin çalışabilmeleri için 1941 yılında açılan proje yarışması sonucu elde edilmiştir. Yarışmaya katılan mimarlar soğuk, mutedil ve sıcak iklim tiplerinde tasarımlar yapmışlardır. Bu proje 1. seçilen mimar Ahsen Yapaner ve Asım Mutlu'ya ait soğuk iklim tipi, tip köy ilkokulu projesidir. 1943 yılında inşa edilmeye başlanmıştır.</p>	

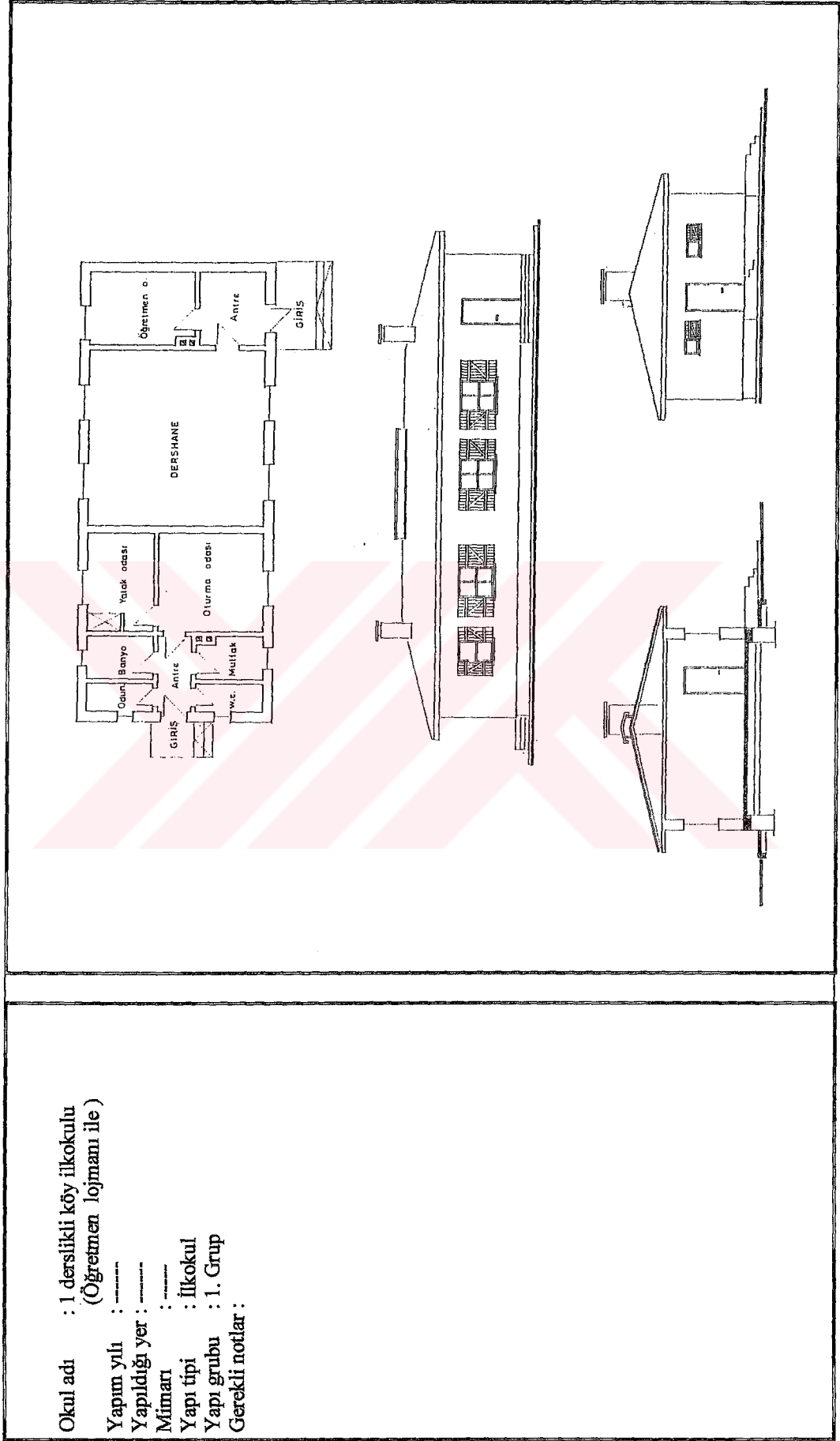
Ek Tablo 5. 1950 öncesi tip köy ilkokulu 2 [31].

<p>Okul adı : Tip köy ilkokulu (Mutedil iklim)</p> <p>Yapım yılı :</p> <p>Yapıldığı yer :</p> <p>Mimarı : Ahsen Yapaner – Asım Mutlu</p> <p>Yapı tipi : İlkokul</p> <p>Yapı grubu : 1. Grup</p> <p>Gerekli notlar :</p> <p>Proje, köy enstitülerinden mezun öğretmenlerin çalışabilmeleri için 1941 yılında açılan proje yarışması sonucu elde edilmiştir. Yarışmaya katılan mimarlar soğuk, mutedil ve sıcak iklim tiplerinde tasarımlar yapmışlardır. Bu proje 1. Seçilen mimar Ahsen Yapaner ve Asım Mutlu'ya ait mutedil iklim tipi tip köy ilkokulu projesidir. 1943 yılında inşa edilmeye başlanmıştır.</p>	 <p>The image contains three architectural drawings of a school building. The top drawing is a floor plan showing a long, narrow structure with a central corridor and several classrooms. Labels include 'ATILVE' and 'TUĞAS'. The middle drawing is a perspective view of the building, showing its long profile and a small structure at the end. The bottom drawing is a section view, showing the internal structure and roof profile.</p>
--	--

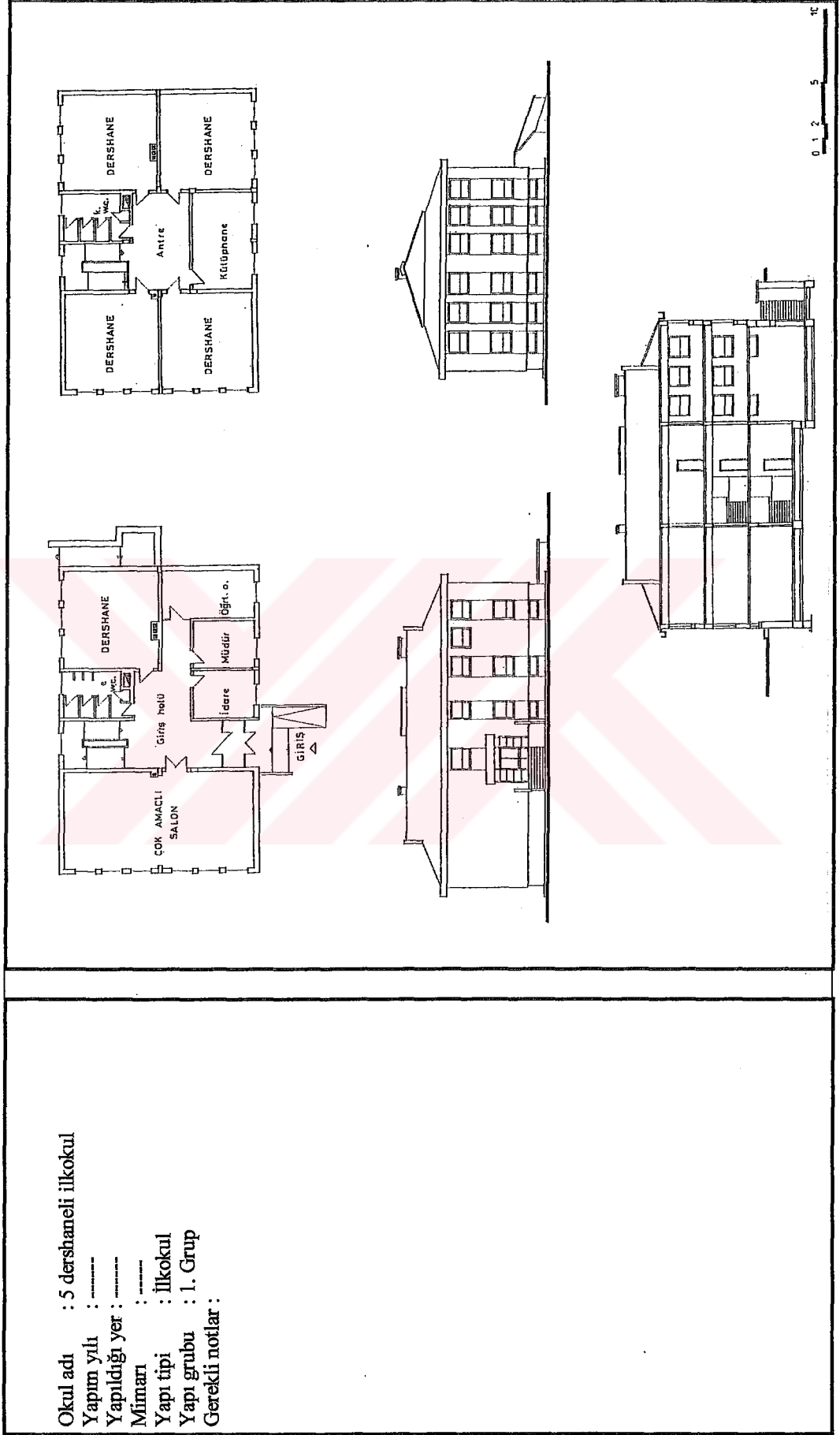
Ek Tablo 6. 1950 öncesi tip köy ilkokulu 3 [30].

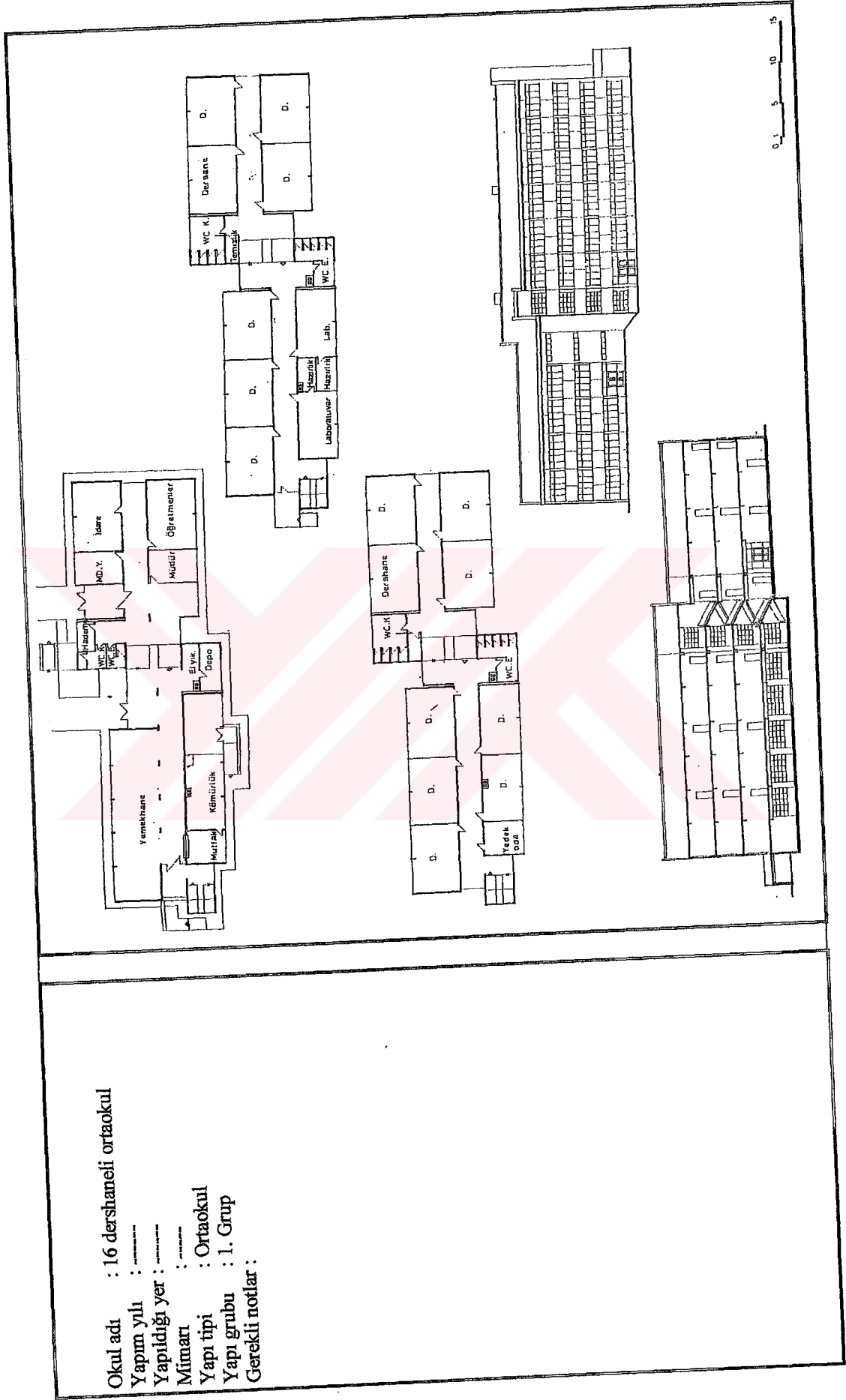
Ek Tablo 7. 1950- 1960 dönemi 1 derslikli köy ilkokulu [81].

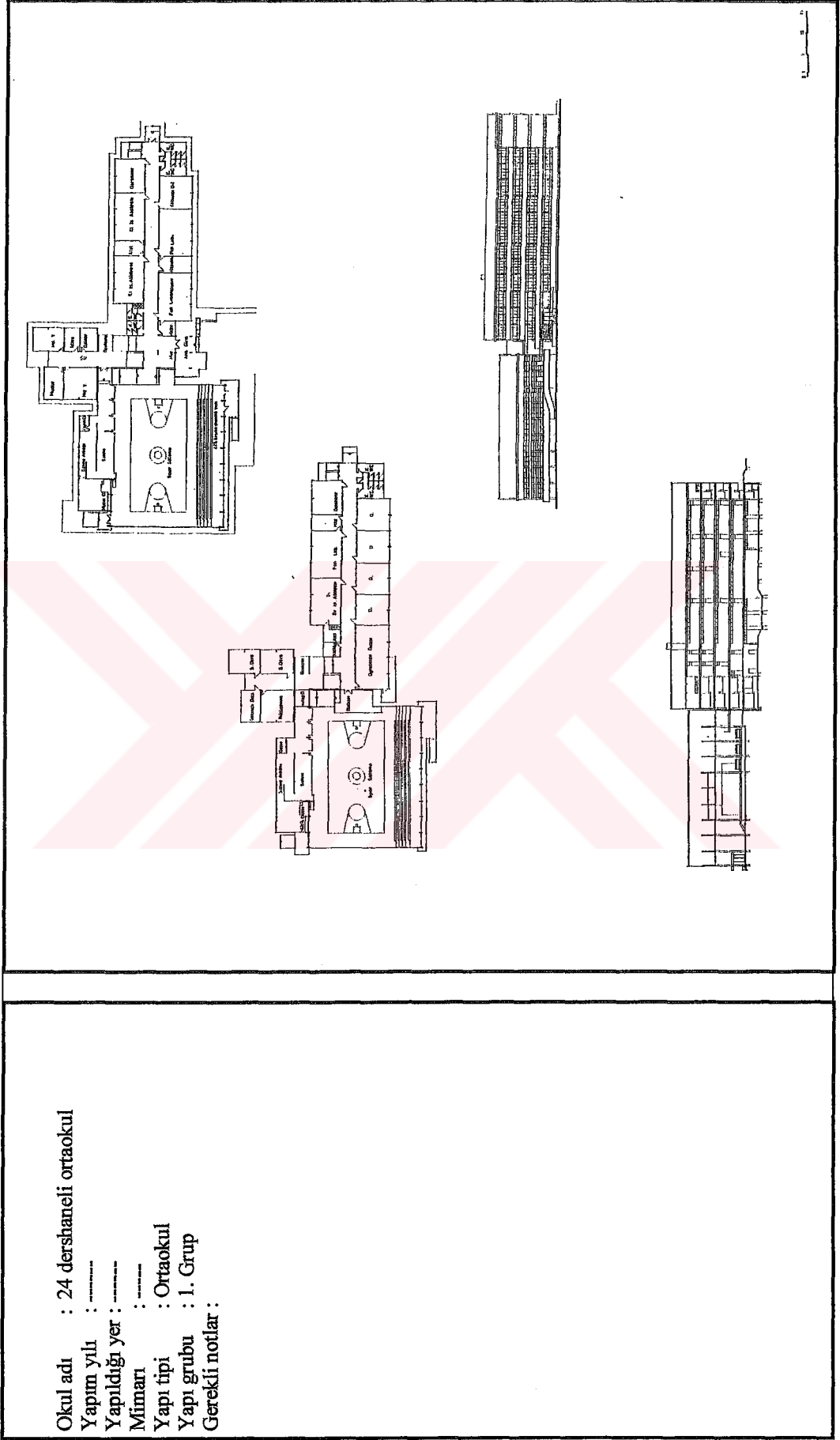
Ek Tablo 8. 1960- 1970 dönemi 5 dershaneli ilkokul [81].

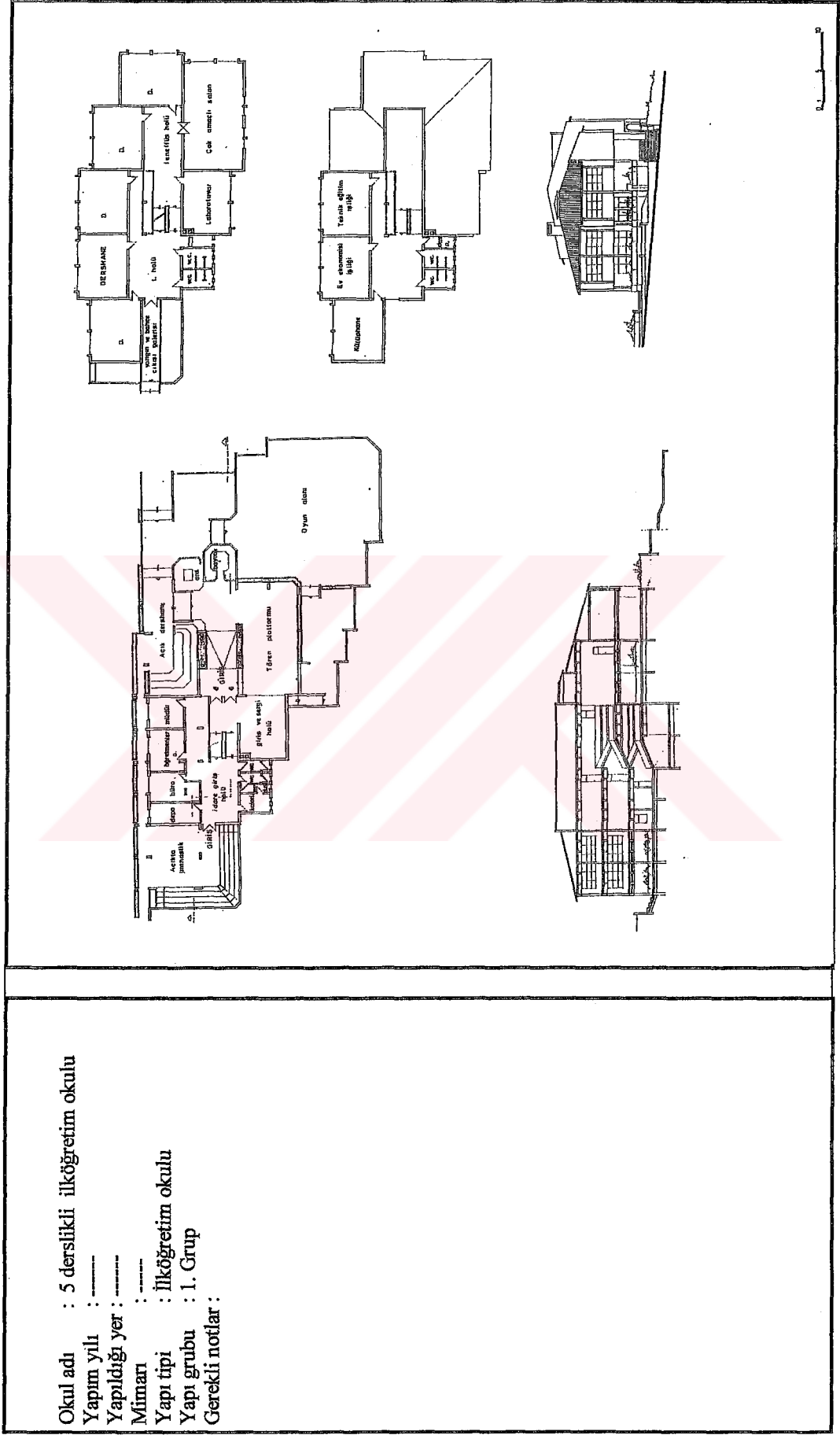
Ek Tablo 9. 1960- 1970 dönemi 16 dershaneli ortaokul [81].

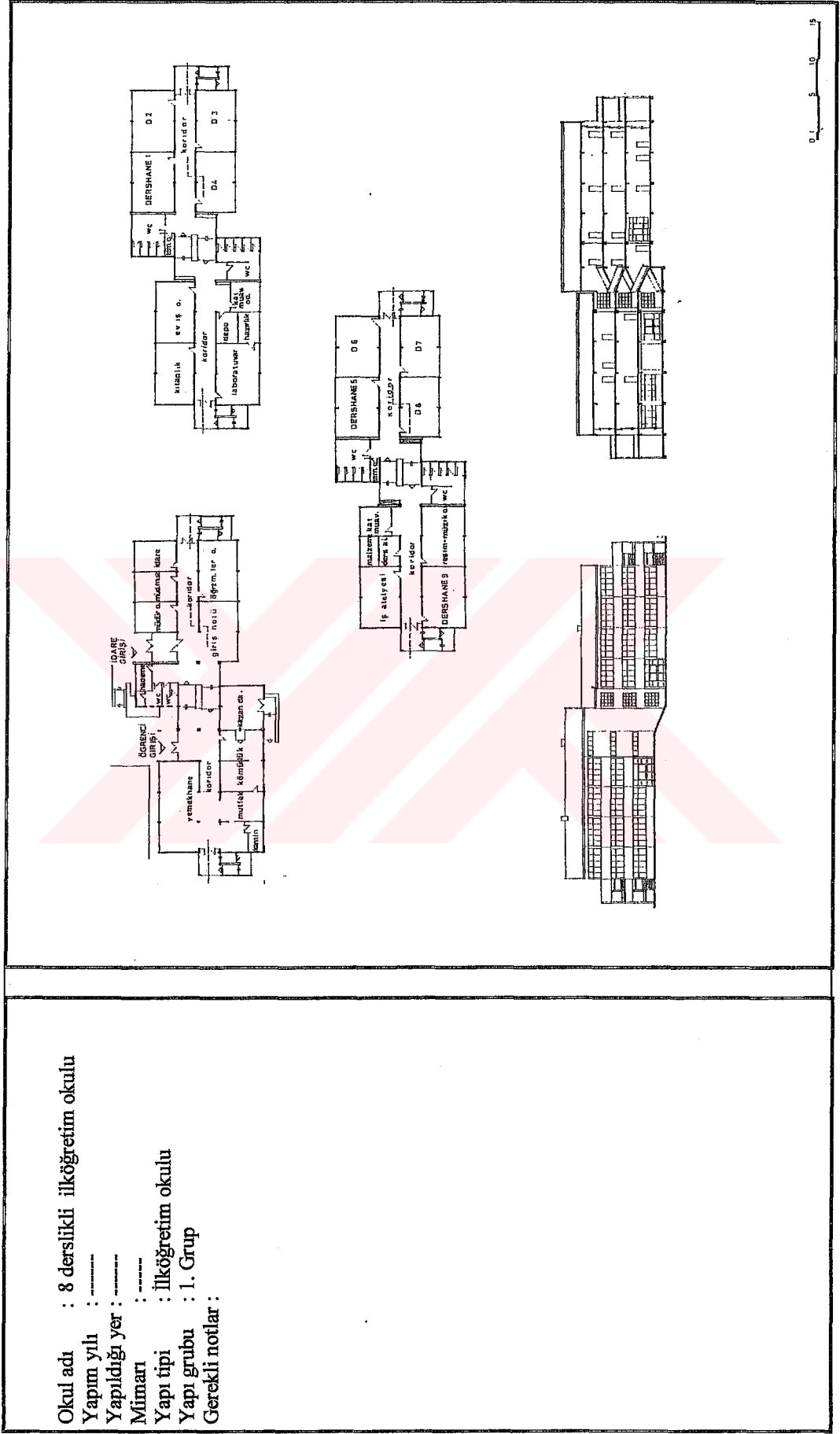
Ek Tablo 10. 1960-1970 dönemi 24 dershaneli ortaokul [81].

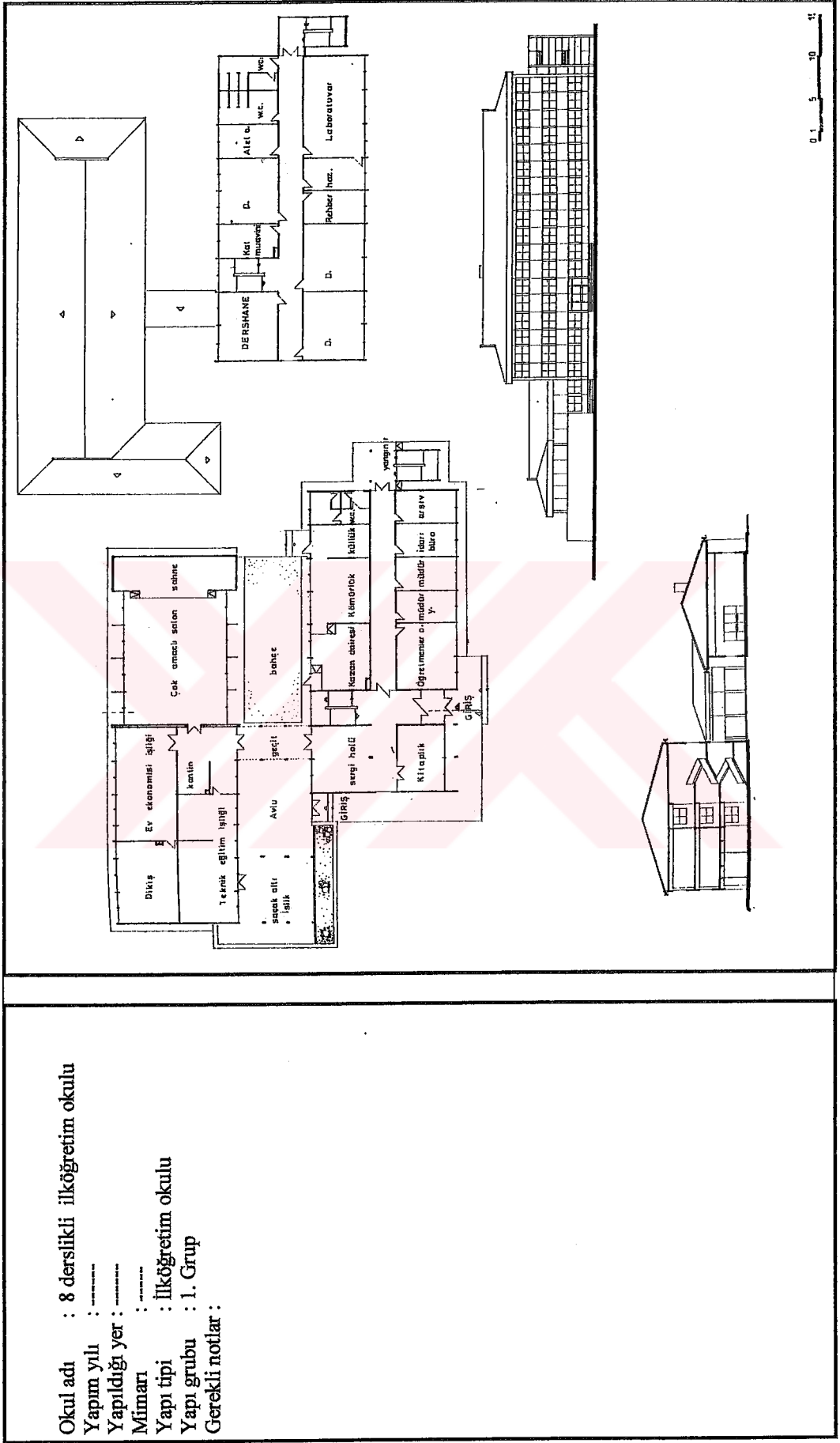
Ek Tablo 11. 1970-1997 dönemi 5 derslikli ilköğretim okulu (Oyak- Çankaya) [81].

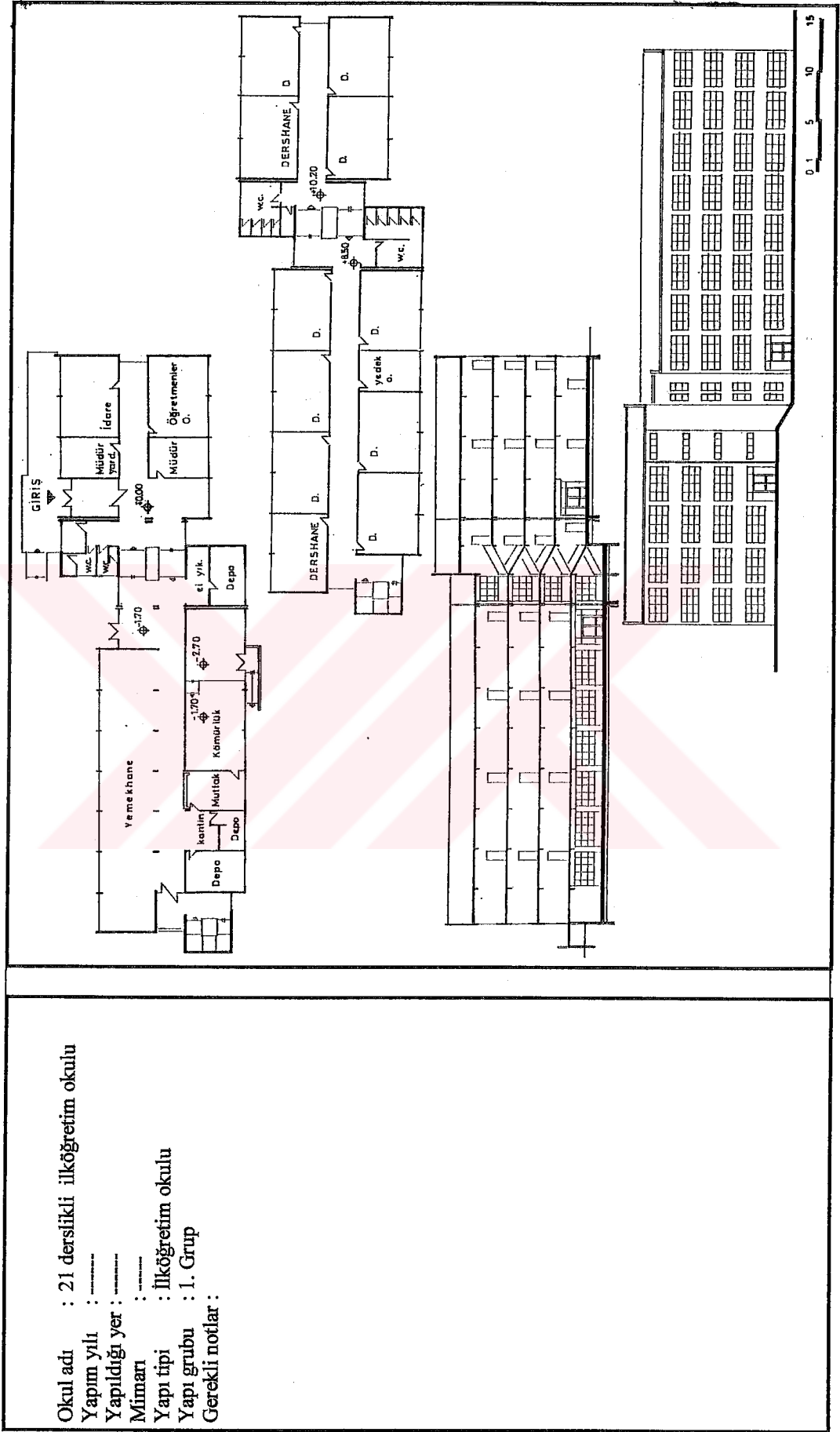
Ek Tablo 12. 1970-1997 dönemi 8 derslikli ilköğretim okulu 1 [81].

Ek Tablo 13. 1970-1997 dönemi 8 derslikli ilköğretim okulu 2 [81].

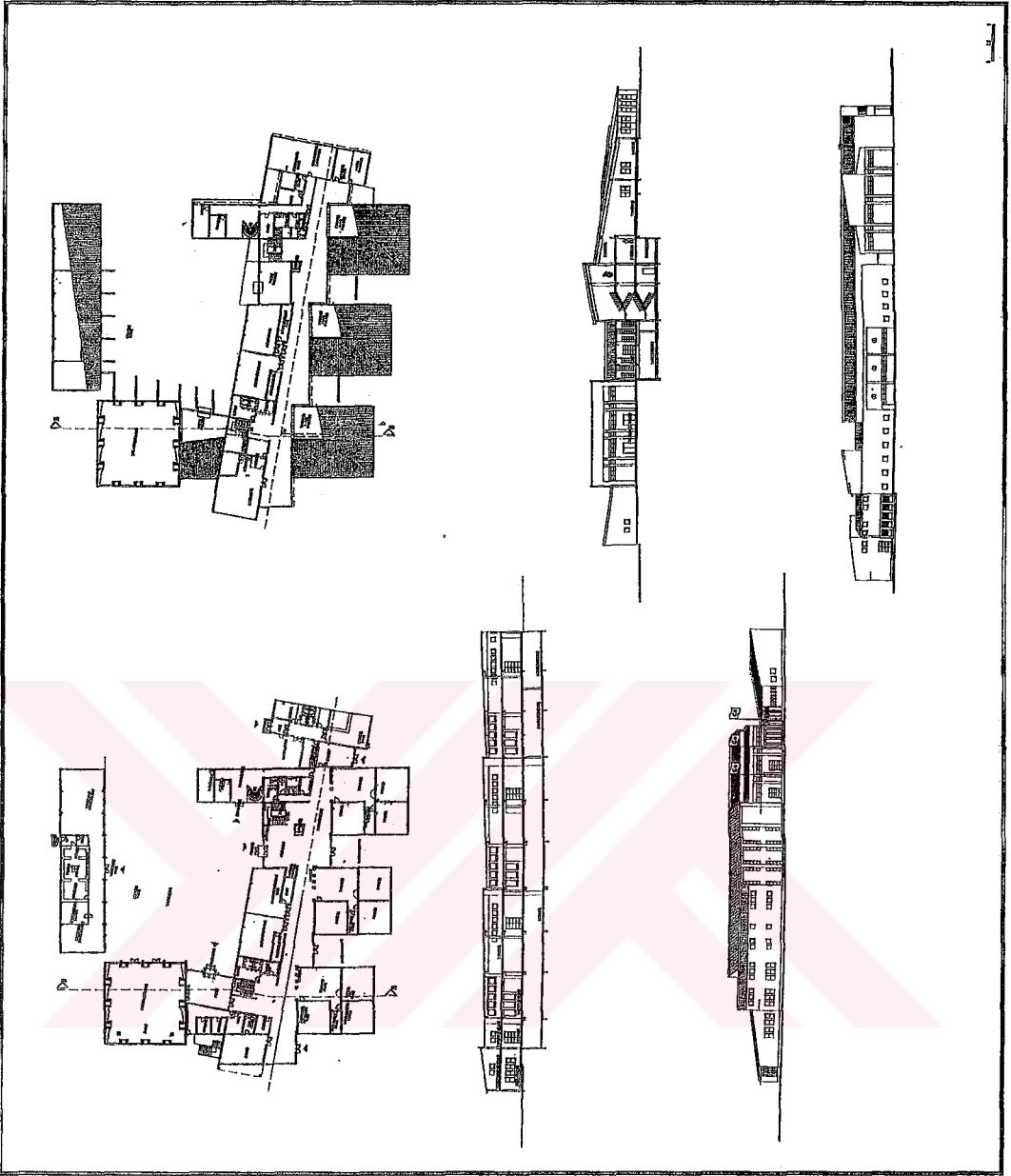
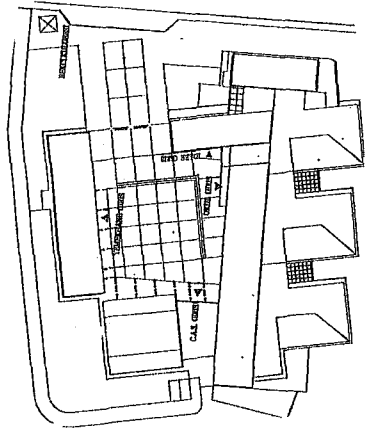

Ek Tablo 14. 1970-1997 dönemi 21 derslikli ilköğretim okulu [81].

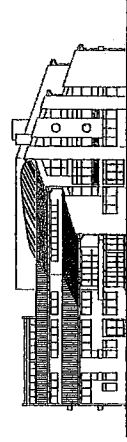
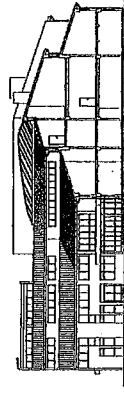
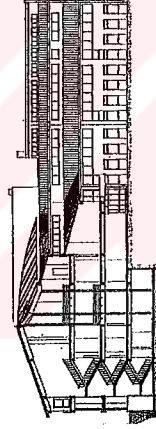
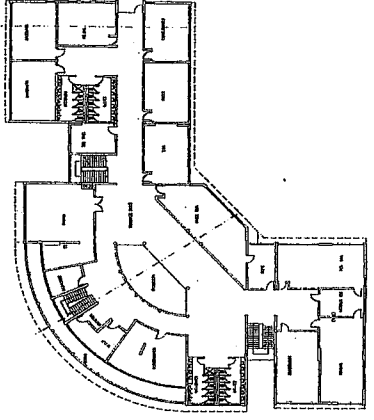
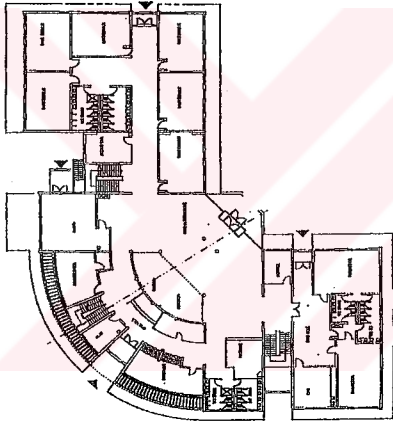
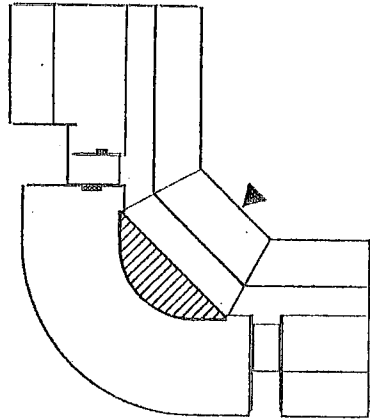
Ek Tablo 15. İ. T. Ü. 240 öğrencili ilköğretim okulu [82].

Okul adı	: İ. T. Ü. 240 öğrencili ilköğretim okulu
Yapım yılı	:
Yapıldığı yer	:
Mimarı	:
Yapı tipi	: İlköğretim okulu
Yapı grubu	: 2. Grup
Gerekli notlar	: 1997 yılındaki 4307 sayılı kanun ile 8 yıllık zorunlu ilköğretime geçilmesi üzerine, 1998 yılında çeşitli üniversitelere, eğitimciler-tasarımcılar- psikologlar- sosyologlar tarafından belirlenen tasarımlar ilkelere göre 8 yıllık ilköğretim projeleri çizdirilmiştir. Bu proje İstanbul Teknik Üniversitesi öğretim elemanları tarafından çizilmiştir.

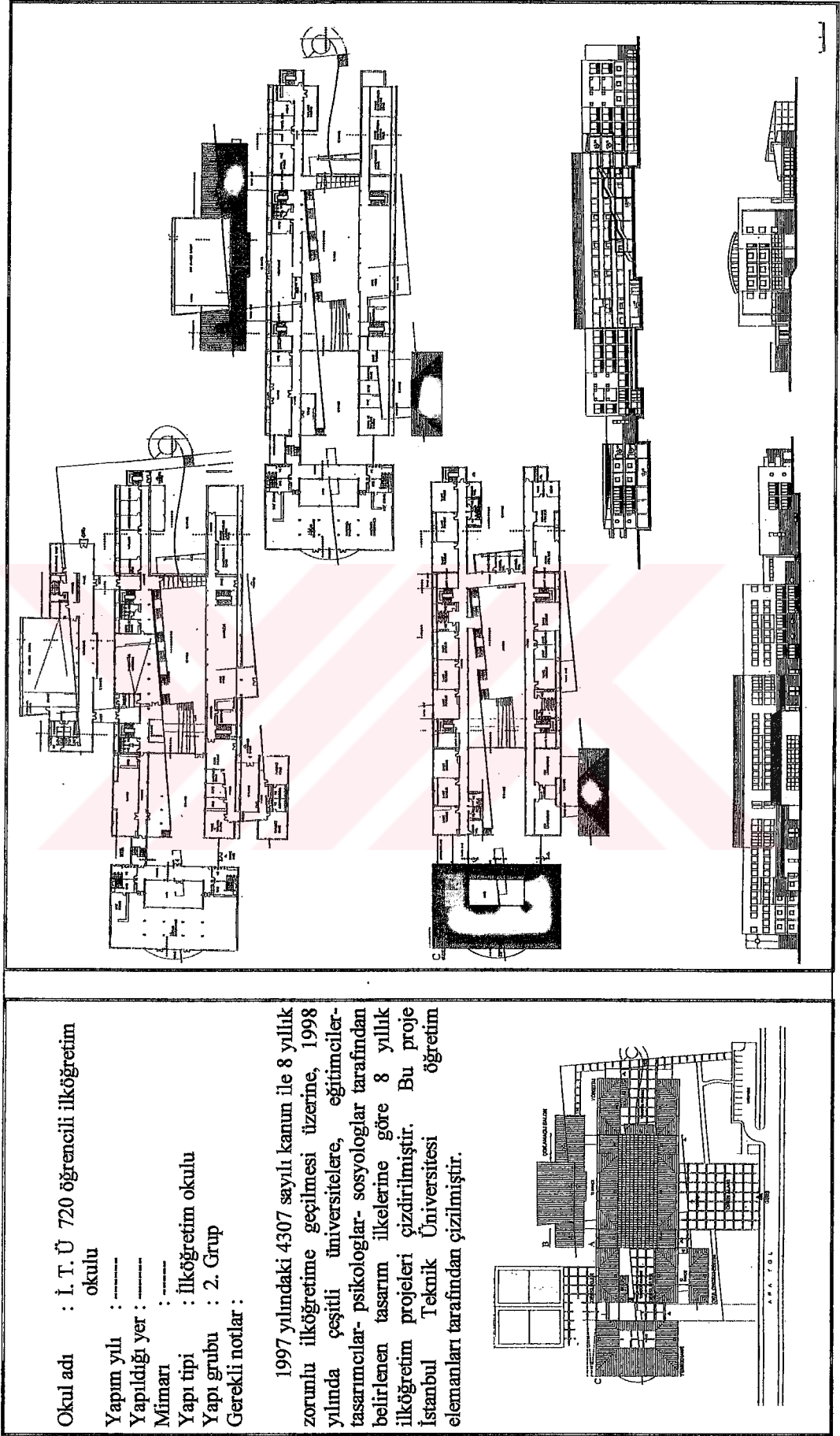

Ek Tablo 16. İ. T. Ü. 480 öğrencili ilköğretim okulu [82].

Okul adı	: İTÜ 480 öğrencili ilköğretim okulu
Yapım yılı	: -----
Yapıldığı yer	: -----
Mimarı	: -----
Yapı tipi	: İlköğretim okulu
Yapı grubu	: 2. Grup
Gerekli notlar	: 1997 yılındaki 4307 sayılı kanun ile 8 yıllık zorunlu ilköğretime geçilmesi üzerine, 1998 yılında çeşitli üniversitelere, eğitimciler-tasarımcılar-psikologlar-sosyologlar tarafından belirlenen tasarım ilkelerine göre 8 yıllık ilköğretim projeleri çizdirilmiştir. Bu proje İstanbul Teknik Üniversitesi öğretim elemanları tarafından çizilmiştir.

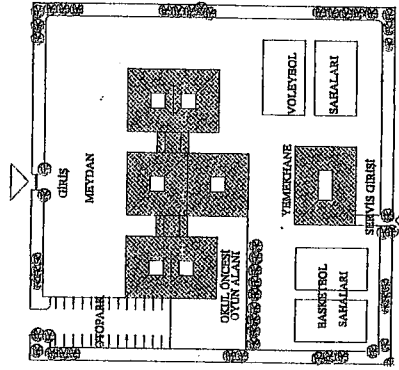
Ek Tablo 17. İ. T. Ü. 720 öğrencili ilköğretim okulu [82].

Ek Tablo 18. İ.T.Ü. 960 öğrencili ilköğretim okulu [82].

Okul adı : İ. T. Ü. 960 öğrencili ilköğretim okulu
 Yapım yılı :
 Yapıldığı yer :
 Mimarı :
 Yapı tipi : İlköğretim okulu
 Yapı grubu : 2. Grup
 Gerekli notlar :

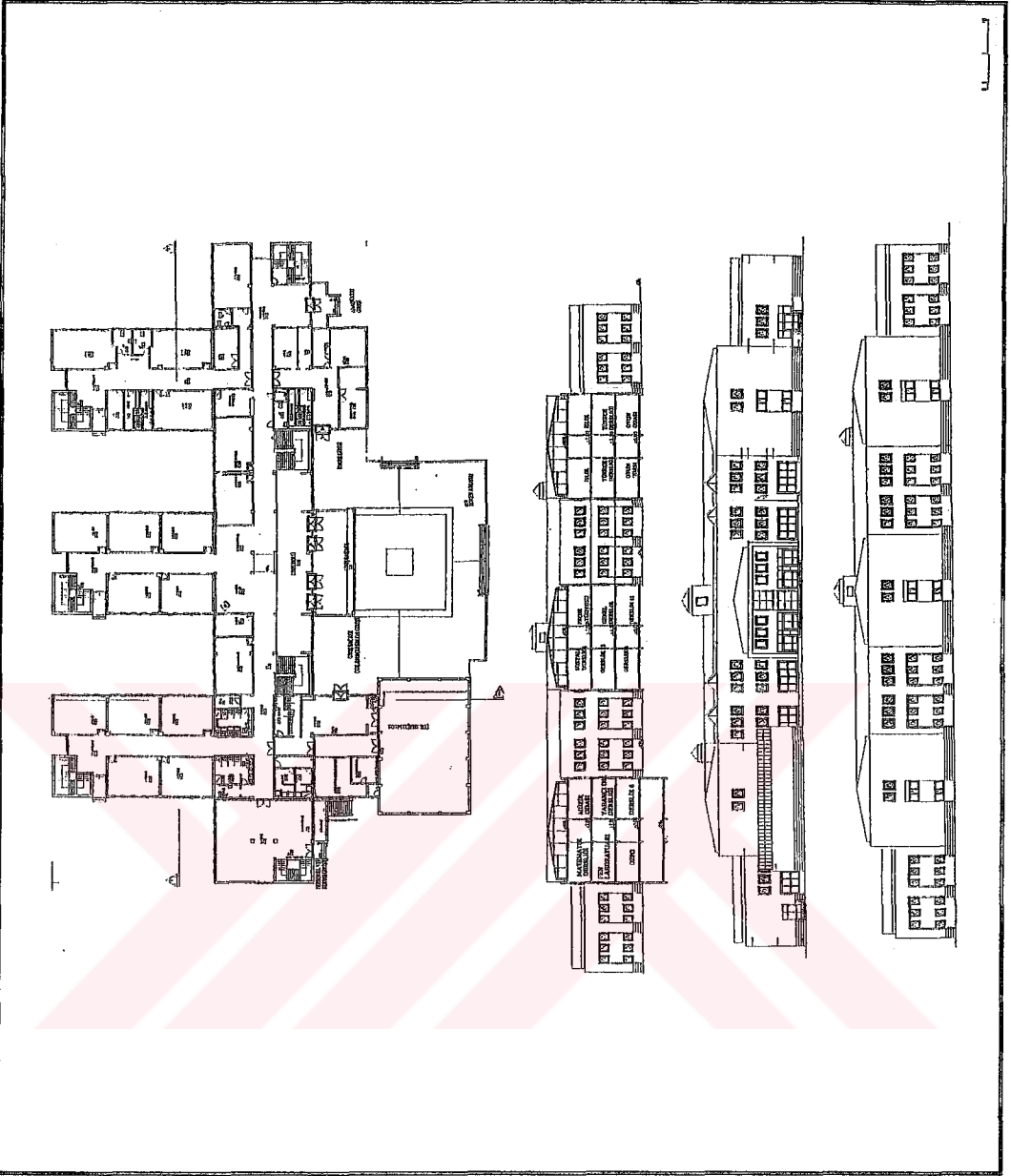
1997 yılındaki 4307 sayılı kanun ile 8 yıllık zorunlu ilköğretime geçilmesi üzerine, 1998 yılında çeşitli üniversitelere, eğitimciler-tasarımcılar-psikologlar-sosyologlar tarafından belirlenen tasarımlarına göre 8 yıllık ilköğretim projeleri çizdirilmiştir. Bu proje İstanbul Teknik Üniversitesi öğretim elemanları tarafından çizilmiştir.

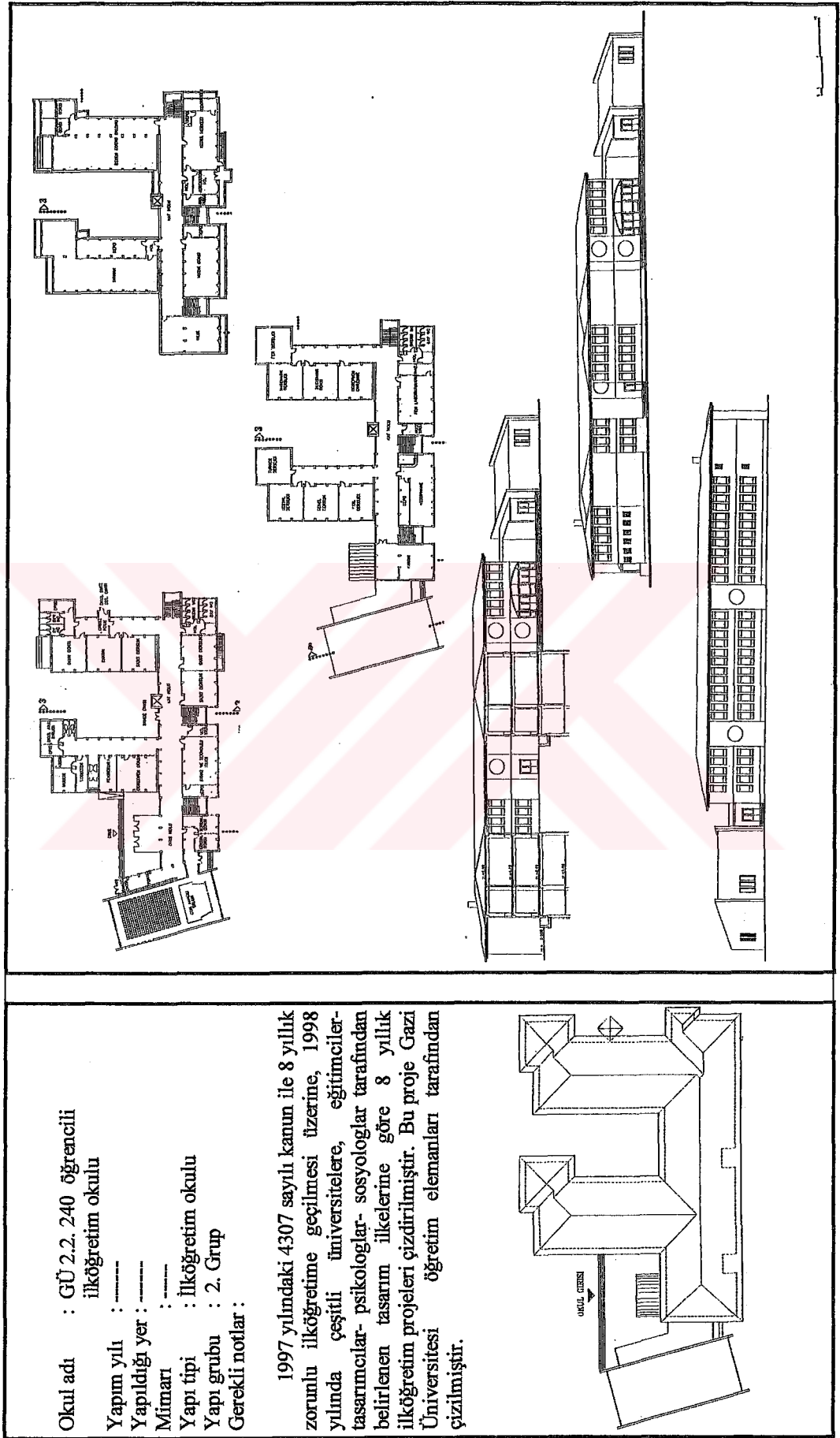
Ek Tablo 19. İ. T. Ü. 1200 öğrencili ilköğretim okulu [82].

Okul adı	: İ. T. Ü. 1200 öğrencili ilköğretim okulu
Yapım yılı	:
Yapıldığı yer	:
Mimarı	:
Yapı tipi	: İlköğretim okulu
Yapı grubu	: 2. Grup
Gerekli notlar	:

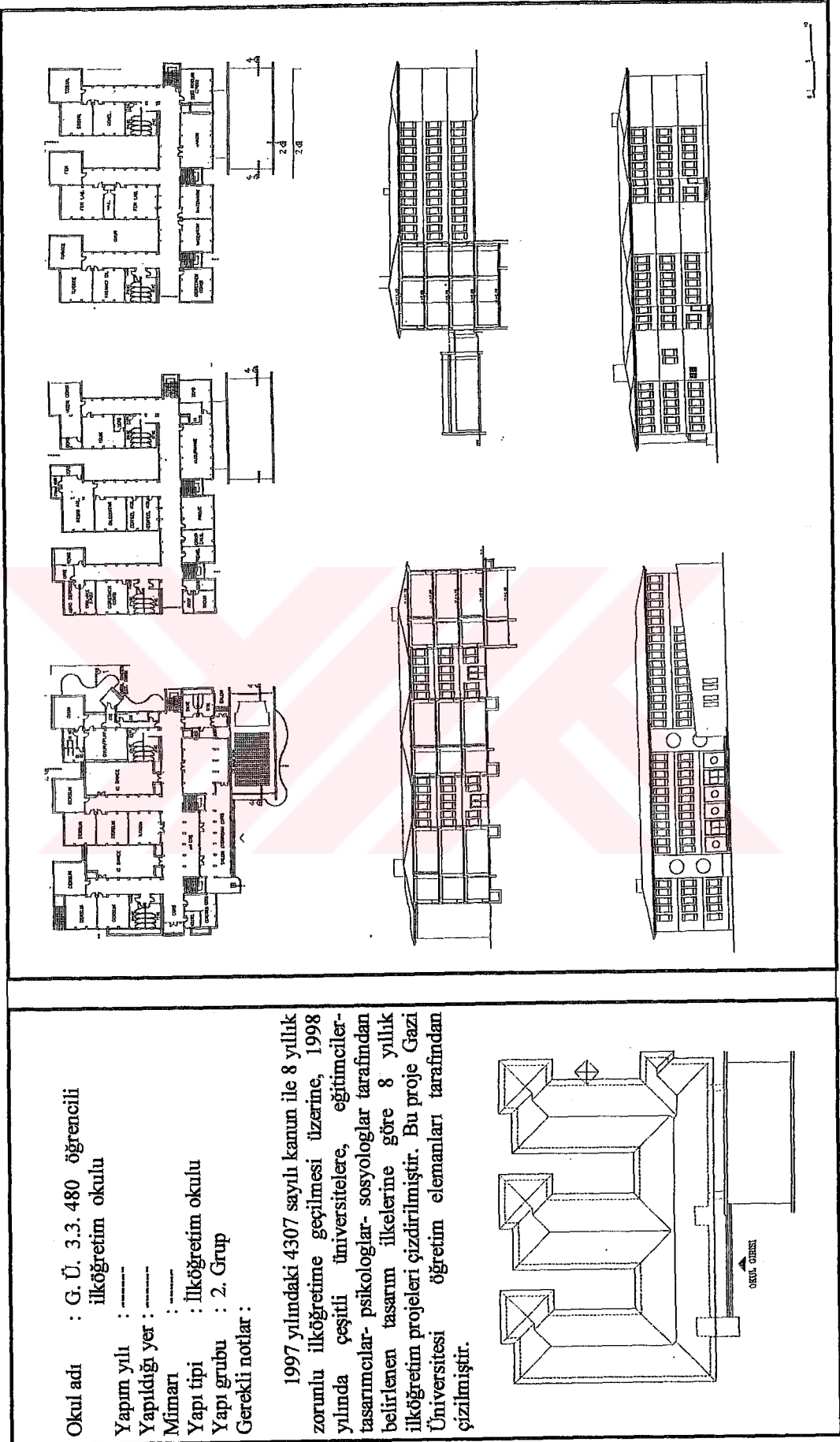
1997 yılındaki 4307 sayılı kanun ile 8 yıllık zorunlu ilköğretime geçilmesi üzerine, 1998 yılında çeşitli üniversitelere, eğitimciler-tasarımcılar- psikologlar- sosyologlar tarafından belirlenen tasarım ilkelerine göre 8 yıllık ilköğretim projeleri çizdirilmiştir. Bu proje İstanbul Teknik Üniversitesi öğretim elemanları tarafından çizilmiştir.

Ek Tablo 20. G. Ü. 2.2.240 öğrencili ilköğretim okulu [82].

Ek Tablo 21. G. Ü. 3.3. 480 öğrencili ilköğretim okulu [82].

Ek Tablo 22. Y. Ü. 480 öğrencili yatılı ilköğretim bölge okulu [82].

Okul adı : Y. Ü. 480 öğrencili yatılı ilköğretim bölge okulu

Yapım yılı :

Yapıldığı yer :

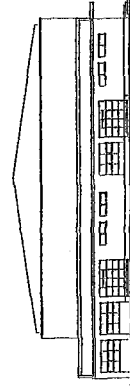
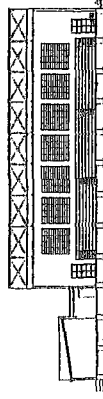
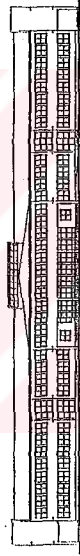
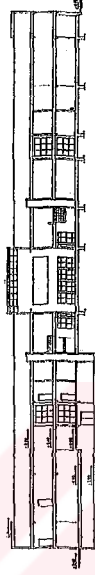
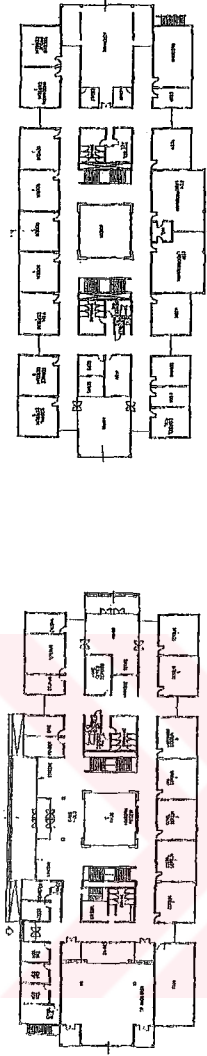
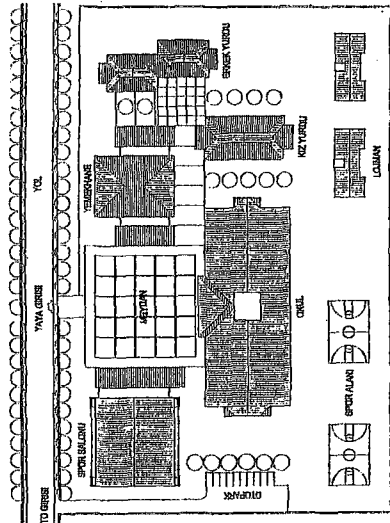
Mimarı :

Yapı tipi : İlköğretim okulu

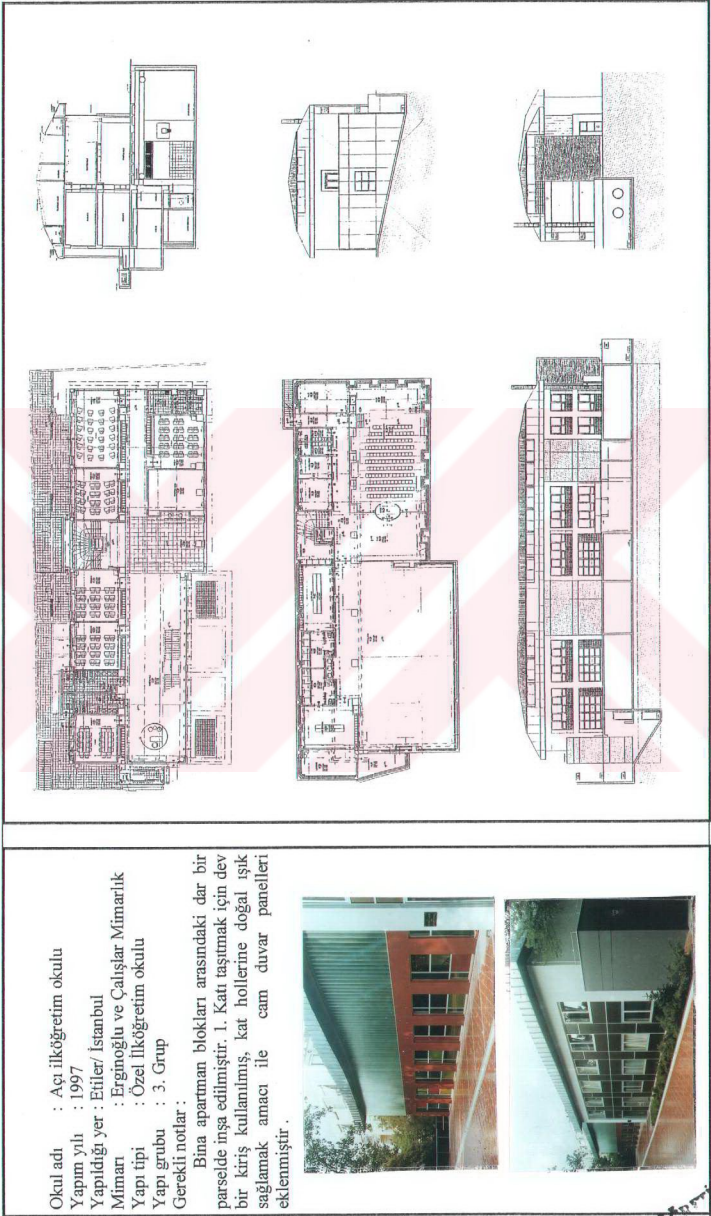
Yapı grubu : 2. Grup

Gerekli notlar :

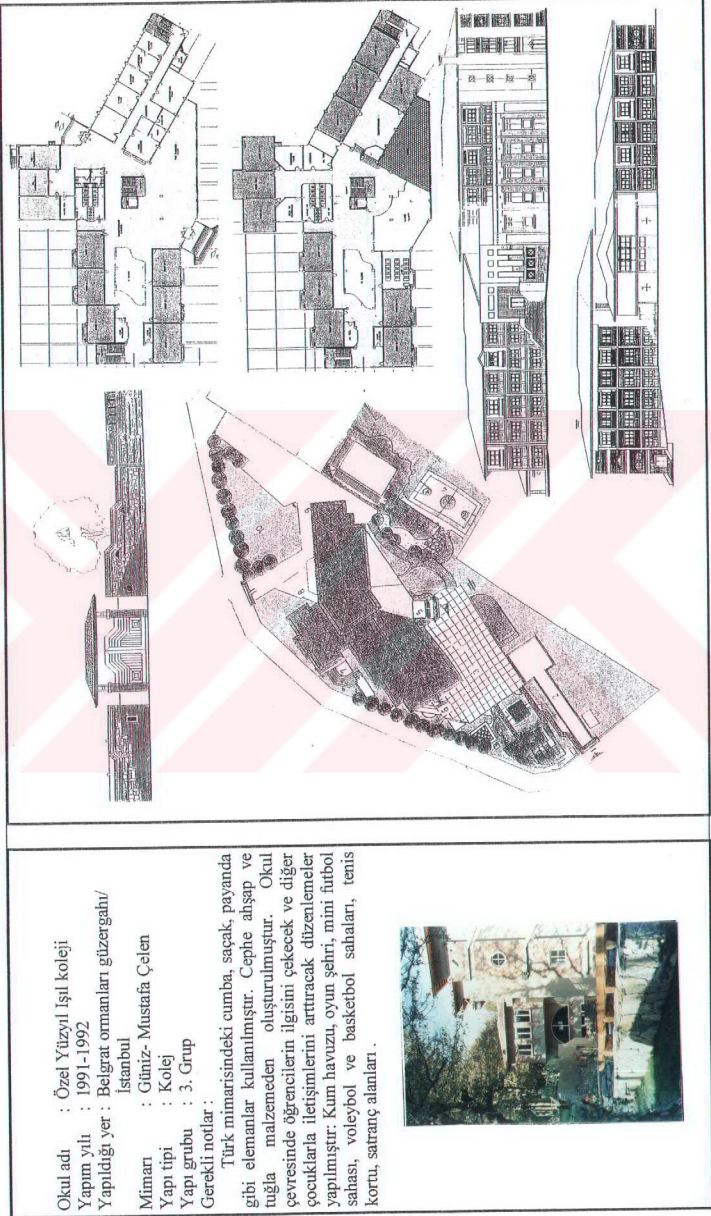
1997 yılındaki 4307 sayılı kanun ile 8 yıllık zorunlu ilköğretime geçilmesi üzerine, 1998 yılında çeşitli üniversitelere, eğitimciler-tasarımcılar- psikologlar- sosyologlar tarafından belirlenen tasarım ilkelerine göre 8 yıllık ilköğretim projeleri çizdirilmiştir. Bu proje Yıldız Üniversitesi öğretim elemanları tarafından çizilmiştir.

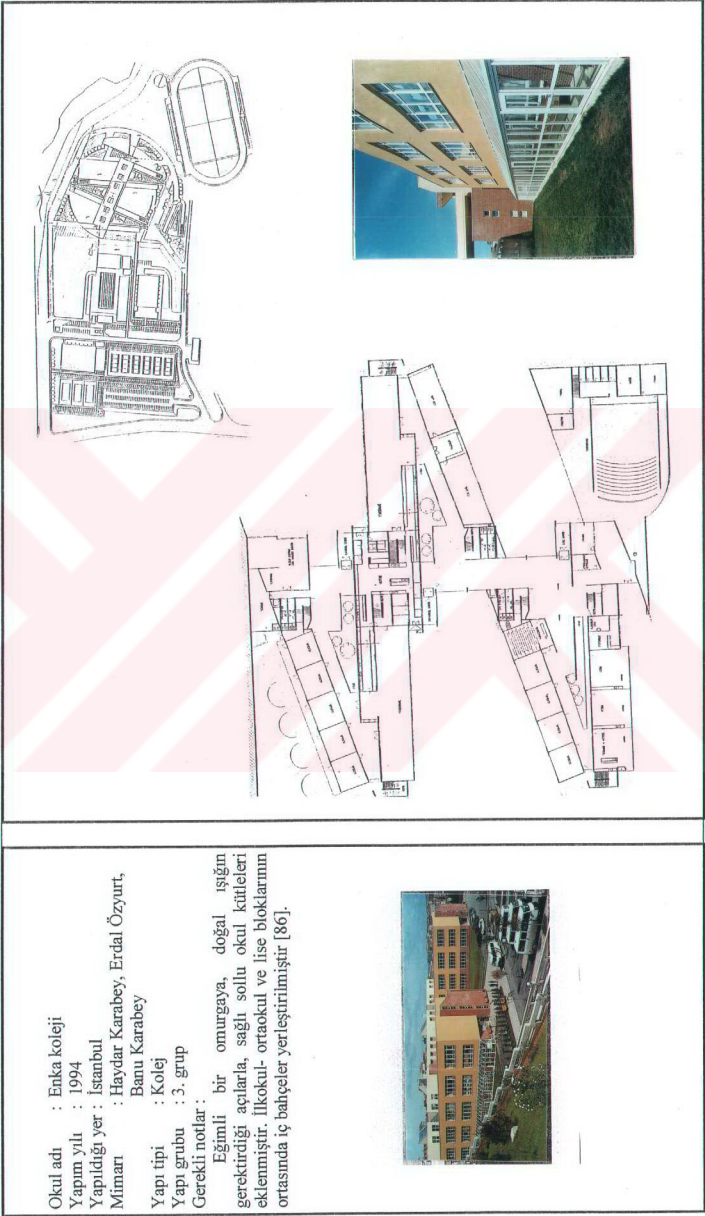
Ek Tablo 24. Açı İlköğretim okulu [83].

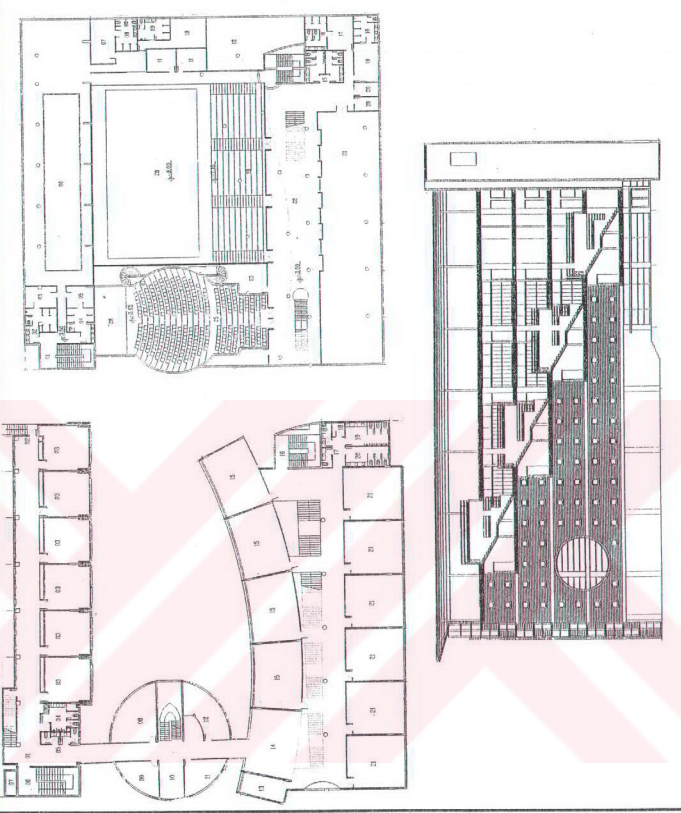
Ek Tablo 25. Özel Yüzyıl Işıl koleji [84].

Ek Tablo 26. Enka koleji [85].

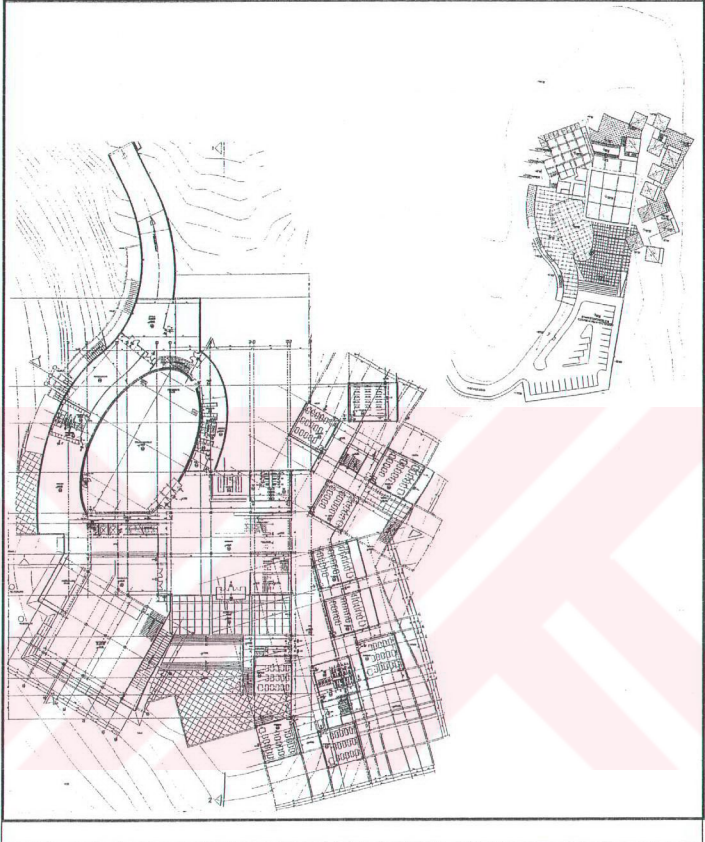

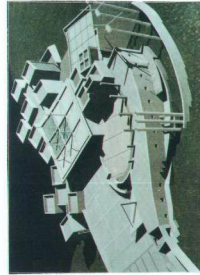
Ek Tablo 27. Özel Uğur koleji [87].

<p>Okul adı : Özel Uğur koleji Yapın yılı : 1994-1995 Yapıldığı yer : İstanbul Mimarı : Hasan Çalışlar, Kerem Erginoğlu Yapı tipi : Koleji Yapı grubu : 3. Grup Gereklilikler :</p> <p>Batu güneşi geniş tenefüshanelerde kullanılıp, tek kollu merdiven konsol olarak çıkmıştır. Yönetim binası, ilköğül ve lise binalarının ortasına yerleştirilmiştir. Zeminde arsa kullanımını arttırmak amacı ile pilotiler oluşturulmuştur. Bina cephesi prese tuğla ve alüminyum ile kaplanmıştır. İç mekanda çeşitli renk ve biçime olanak verecek malzemeler kullanılmıştır.</p>	 <p>The architectural drawings show a complex layout with multiple wings and a central courtyard. The floor plan includes a large auditorium or theater area. The section view shows a multi-story building with a central core and various levels. The perspective view shows the building's facade, featuring a prominent circular window and a mix of brick and metal cladding.</p>
---	---

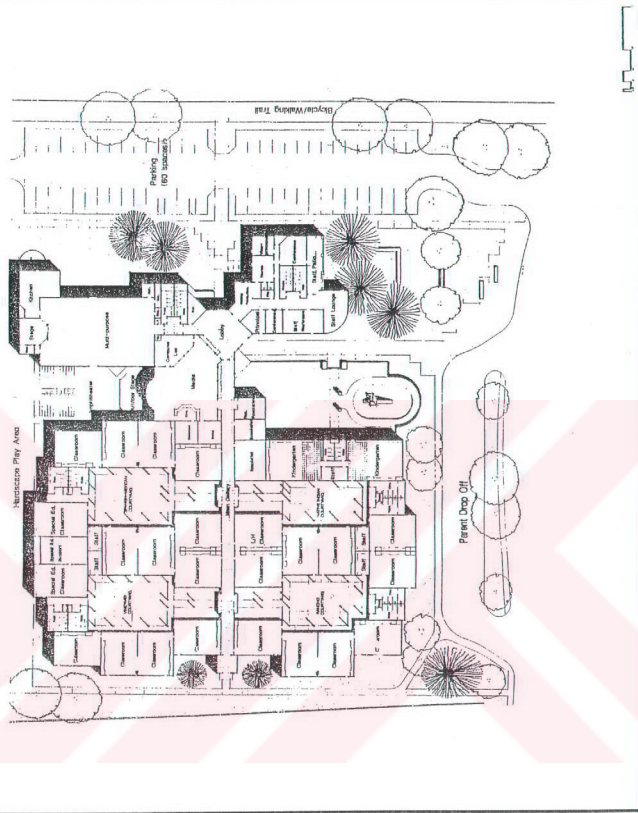

Ek Tablo 28. İ. T. Ü. Natuk Birkan ilköğretim okulu [88].

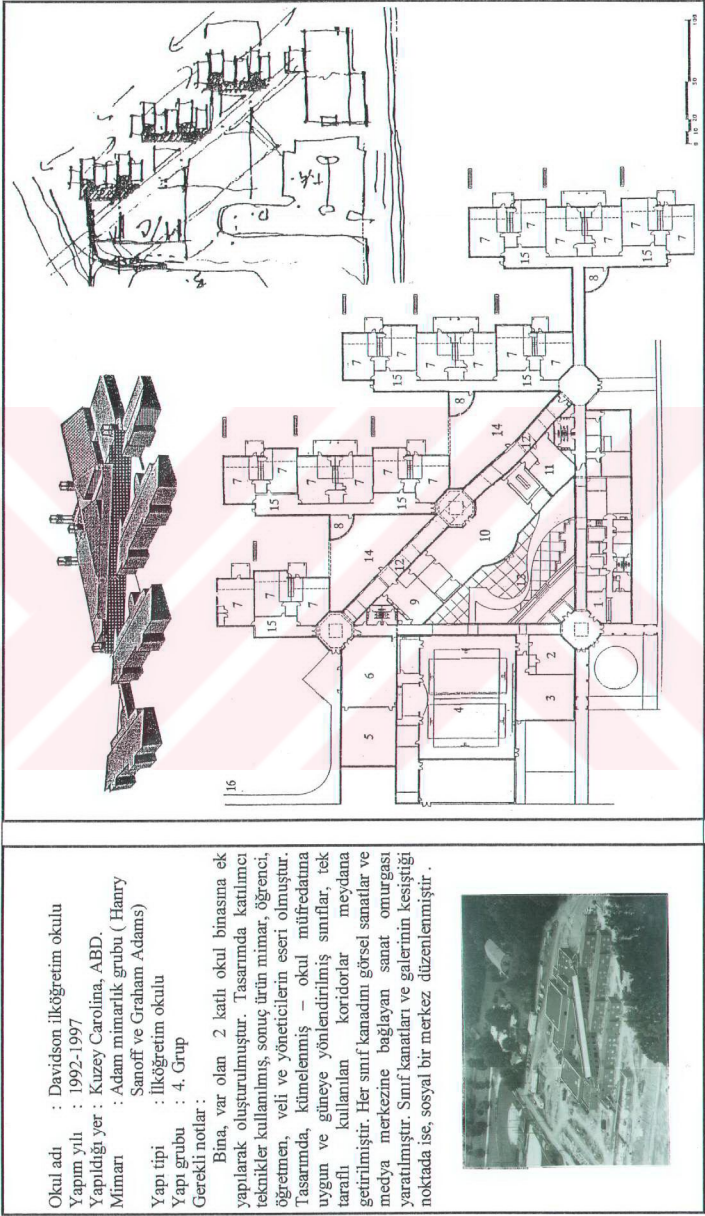
<p>Okul adı : İ. T. Ü. Natuk Birkan ilköğretim Okulu</p> <p>Yapım yılı : ---</p> <p>Yapıldığı yer : İ. T. Ü. Ayazağa kampüsü</p> <p>Mimarın : Y. Doç. Dr. Selim Veliöğlu</p> <p>Yapı tipi : İlköğretim okulu</p> <p>Yapı grubu : 3. Grup</p> <p>Gerekli notlar : Yapı, yapı alanı ve doğal çevre ile bütünleşmektedir. Öğrencilerin bütünleşebileceği bir mekansal ölçek elde etmek amacıyla il ihtiyaç programı ana unsurları tek algılanabilecek şekilde tasarlanmıştır.</p>	
--	--

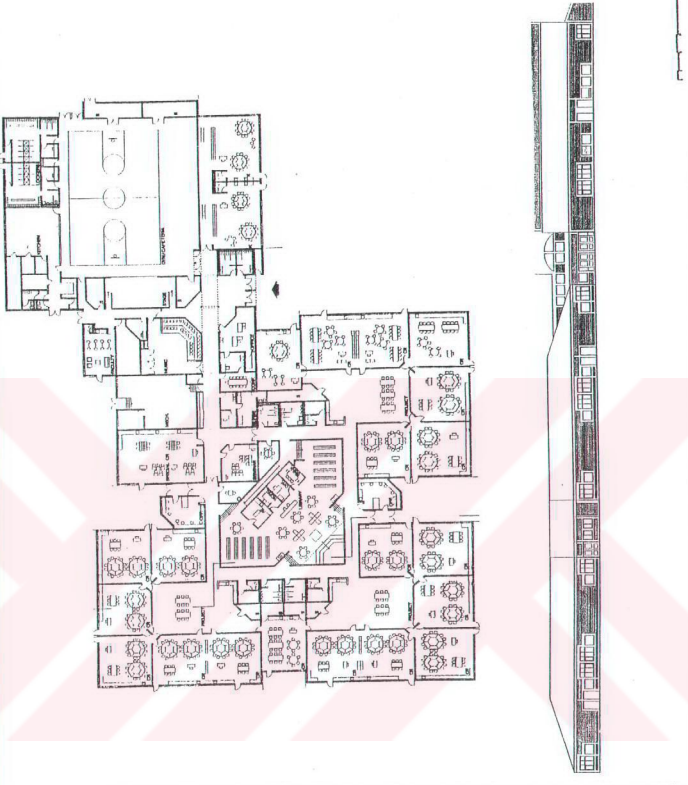

Ek Tablo 29. Cayote Canyon ilköğretim okulu [16].

<p>Okul adı : Cayote Canyon ilköğretim okulu Yapım yılı : 1980-.... Yapıldığı yer : Rancho Cucamongo, California Mimarı : Wolf, Lang mimarlık Yapı tipi : İlköğretim okulu Yapı grubu : 4. Grup Gerekli notlar : “Cayote Canyon” adındaki ilk okul yapısı 1870’de Tongwa kızıl derilileri için yapılmıştır. 1890’da tek odalı okul haline dönüştürülmüş, 1970’lerde ise portatif sınıflar eklenerek büyütülmüştür. 1978’den sonra okulun bölgenin ihtiyacını karşılamaması üzerine, okul yapısı tekrar ele alınmış ve tasarlanmıştır. Okulun tasarımı Wolf- Lang mimarî firmasının yanı sıra öğretmenler, veliler, yöneticiler de katılmıştır. Okulun ana tasarım teması, İspanyol kültürüdür. Cayote Canyon ilköğretim okulu temalî 4 avludan oluşmuştur.</p>	
	

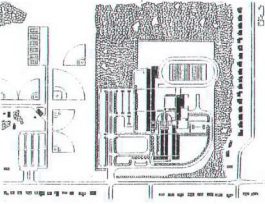
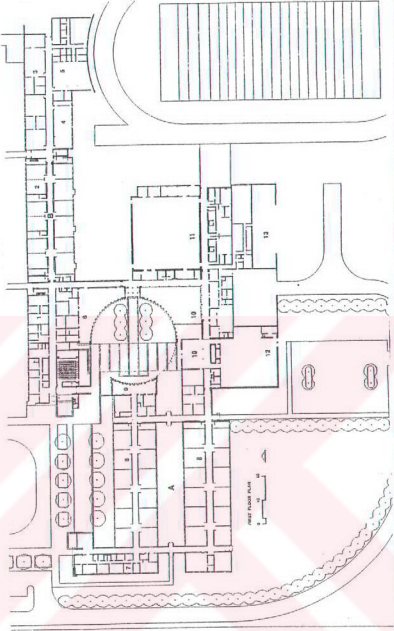

Ek Tablo 30. Davidson ilköğretim okulu [16].

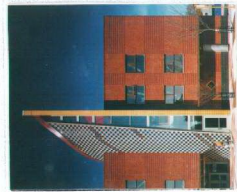
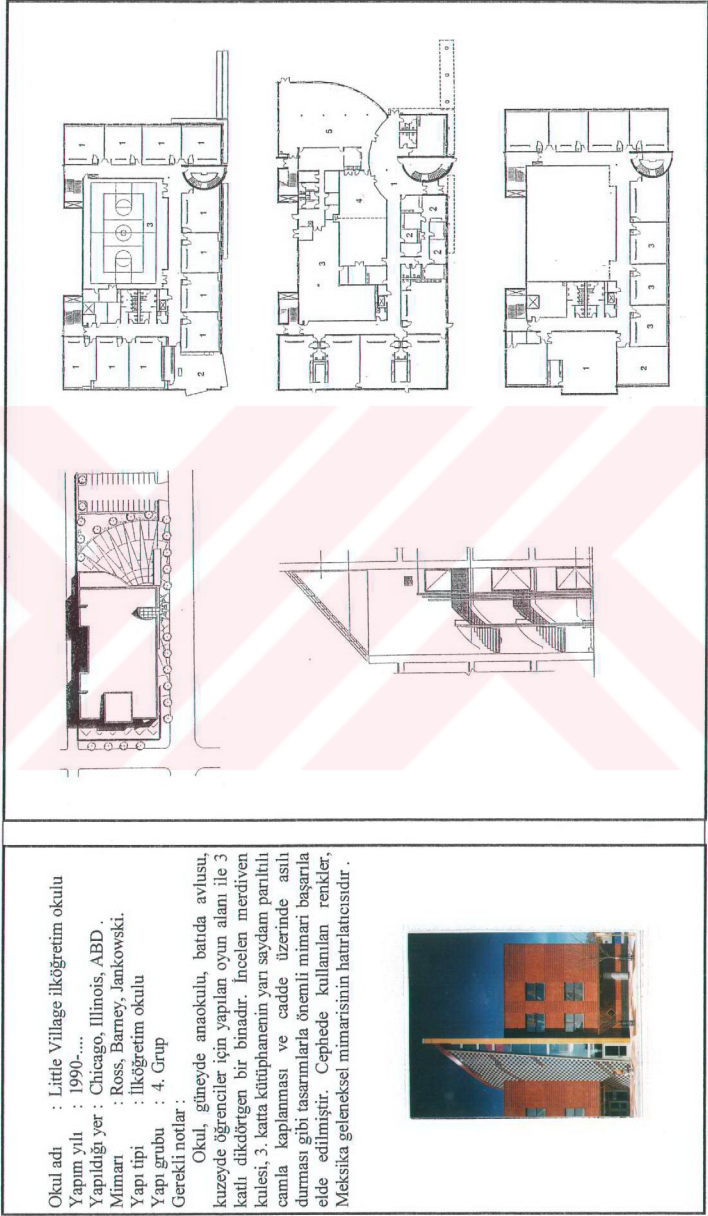
Ek Tablo 31. Nuntucket ilköğretim okulu [16].

<p>Okul adı : Nuntucket ilköğretim okulu Yapım yılı : 1980-... Yapıldığı yer : Nuntucket adası, ABD. Mimar : Earl R. Flansburgh ve şirketi Yapı tipi : İlköğretim okulu Yapı grubu : 4. Grup Gerekli notlar : Okulun tasarımına mimar, iç mimar, okul yönetimi ve öğretmenler katkıda bulunmuşlardır. Sonuçta, kütüphanenin merkezde olduğu, çevresinde kümelemiş sınıf gruplarının bulunduğu bir şema oluşturulmuştur. Bina cephesi bölge tarih komisyonunun kararlarına göre yeniden gözden geçirilmiş; görünümler, pencere büyüklüğü tekrar ele alınmıştır.</p>	
	

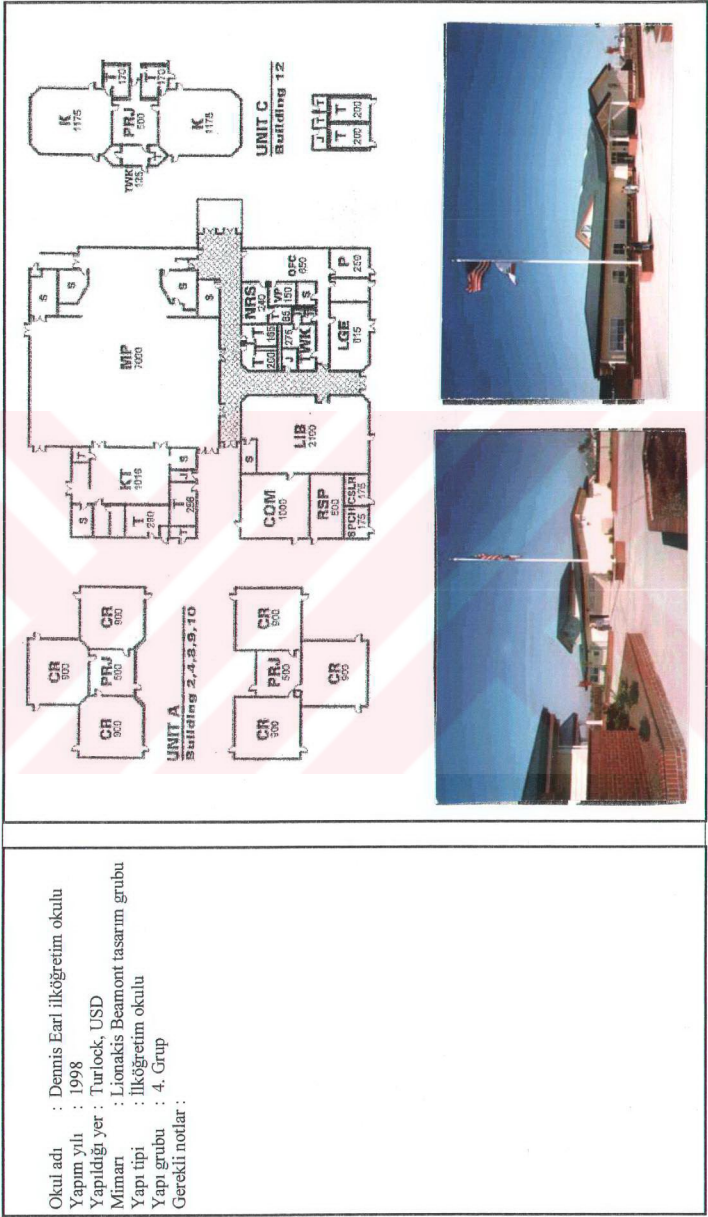
Ek Tablo 32. Parkside ilköğretim okulu [66].

<p>Okul adı : Parkside ilköğretim okulu Yapım yılı : 1992 Yapıldığı yer : Solon, Ohio, ABD Mimarları : Burge ve Nipple Ltd. Yapı tipi : ilköğretim okulu Yapı grubu : 4. Grup Gerekli notlar : Okul sistemi , ayrı ayrı ilköğretim ve orta öğretim binaları ile her ikisinin paylaştığı mutfak, mekanik servisler ve çok amaçlı etkinliklerden oluşurmuştur. Merkezi avlunun etrafında kütüphane, yemekhane, çok amaçlı etkinlik mekanları yer almaktadır. Akademik birimler bunların arkasındadır. Avlu kısmı okul saati dışında da kullanılabilir. Her okulun ayrı bir girişi, otobüs park yeri vardır. İlköğretim okulu tek, orta eğitim kısmı ise iki katlıdır. Okullar geniş bir eğitim parkı içinde yer almaktadırlar. Parkın hem okul hem de halk tarafından kullanılan bölümleri vardır .</p>	
	

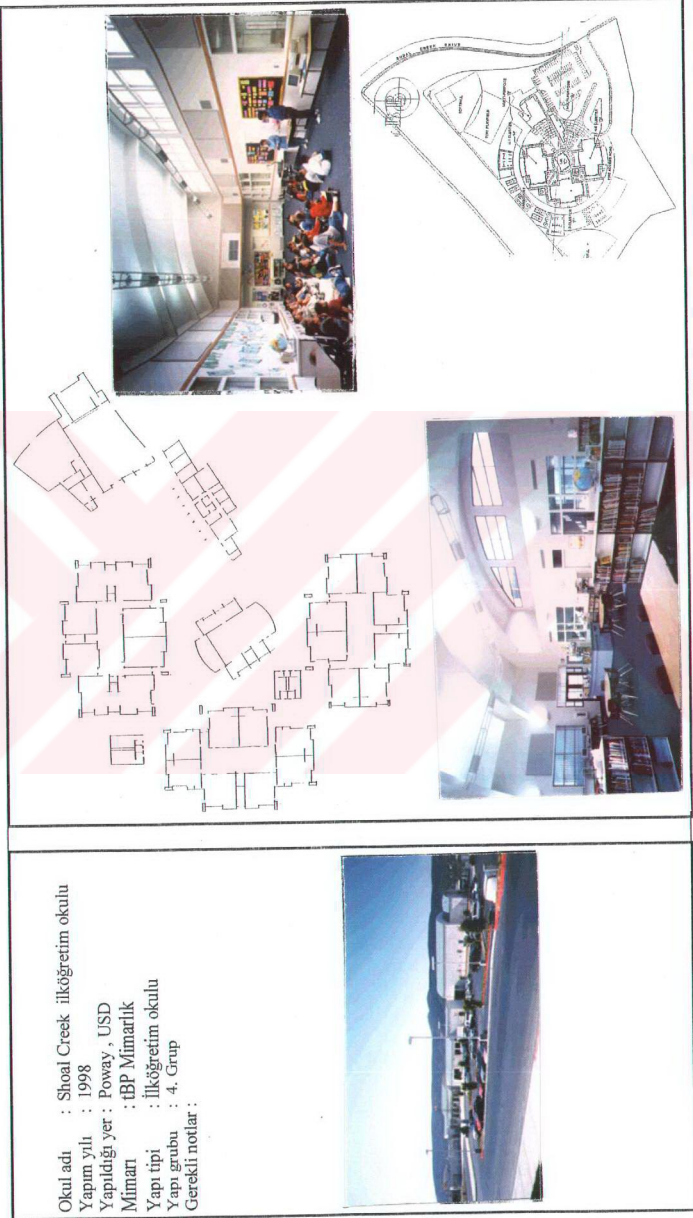
Ek Tablo 33. Little Village ilköğretim okulu [41].

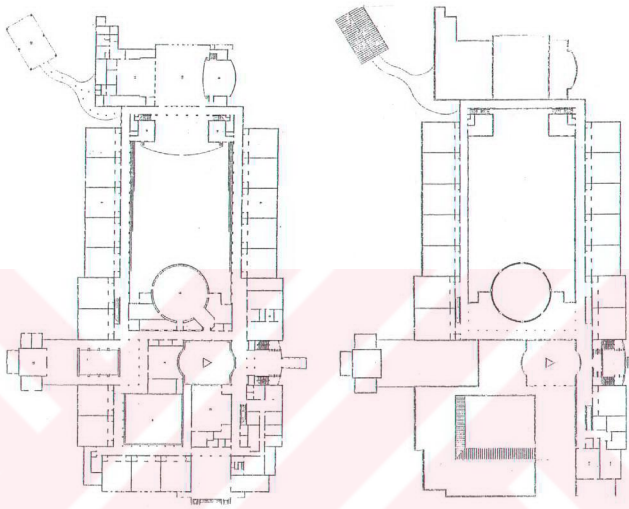

Ek Tablo 34. Dennis Earl ilköğretim okulu [73].

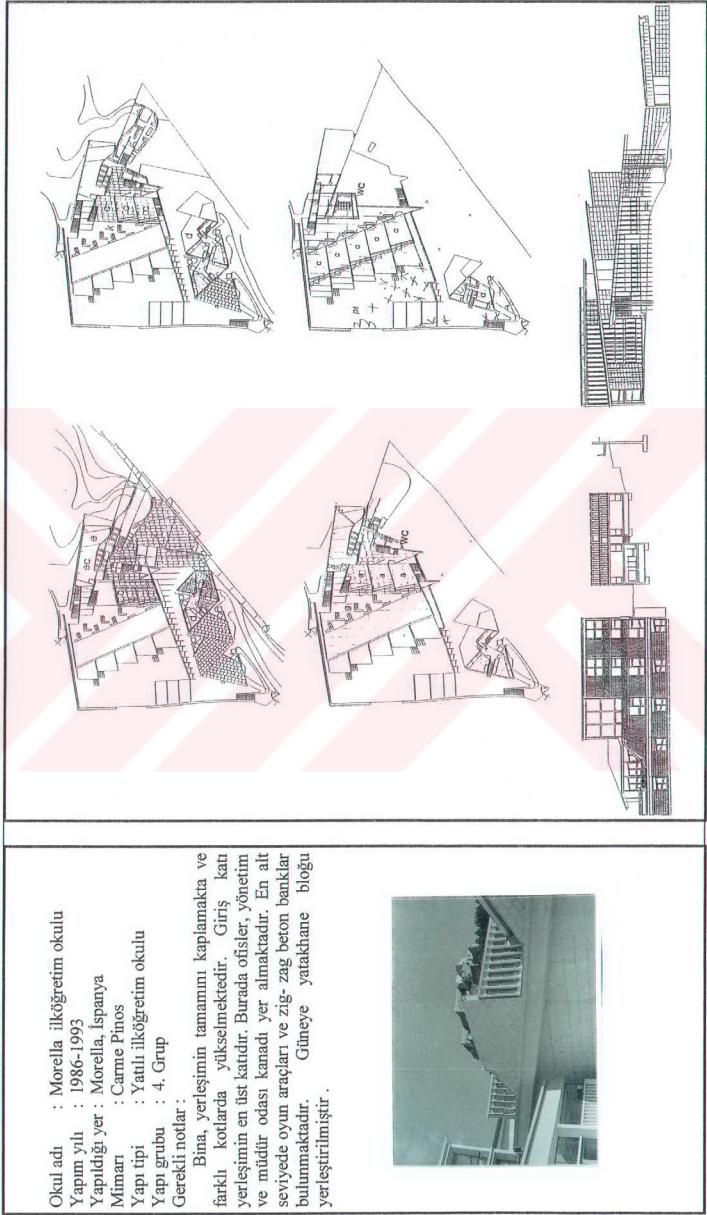
Ek Tablo 35. Shoal Creek ilköğretim okulu [73].

Ek Tablo 36. Toussaint Louverture ilköğretim okulu [16].

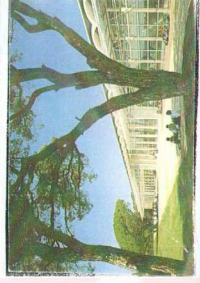
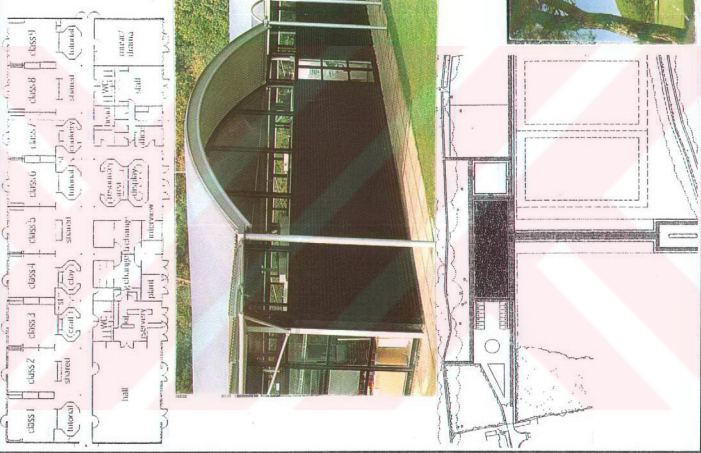
<p>Okul adı : Toussaint Louverture ilköğretim okulu</p> <p>Yapım yılı : 1992</p> <p>Yapıldığı yer : Kuzey Miami</p> <p>Mimar : Bernard Zyscovich</p> <p>Yapı tipi : İlköğretim okulu</p> <p>Yapı grubu : 4. Grup</p> <p>Gerekli notlar :</p> <p>Vilayet halk okulu yönetimi, yoksul ve kalabalık bir topluluğa hizmet edecek özel halk okulu tasarlanmıştır. Tasarımda halkın görüşleri de dikkate alınmıştır. Kafeterya-oditoryum mekanları "kafetoryum" olarak birleştirilerek sunulmuştur. Planlamada Haiti toplumunun geleneksel mekan anlayışından yararlanılmıştır. Okul içinde ve dışında kültürel semboller ve renkler kullanılmıştır.</p>	
	

Ek Tablo 37. Morella ilköğretim okulu [41].

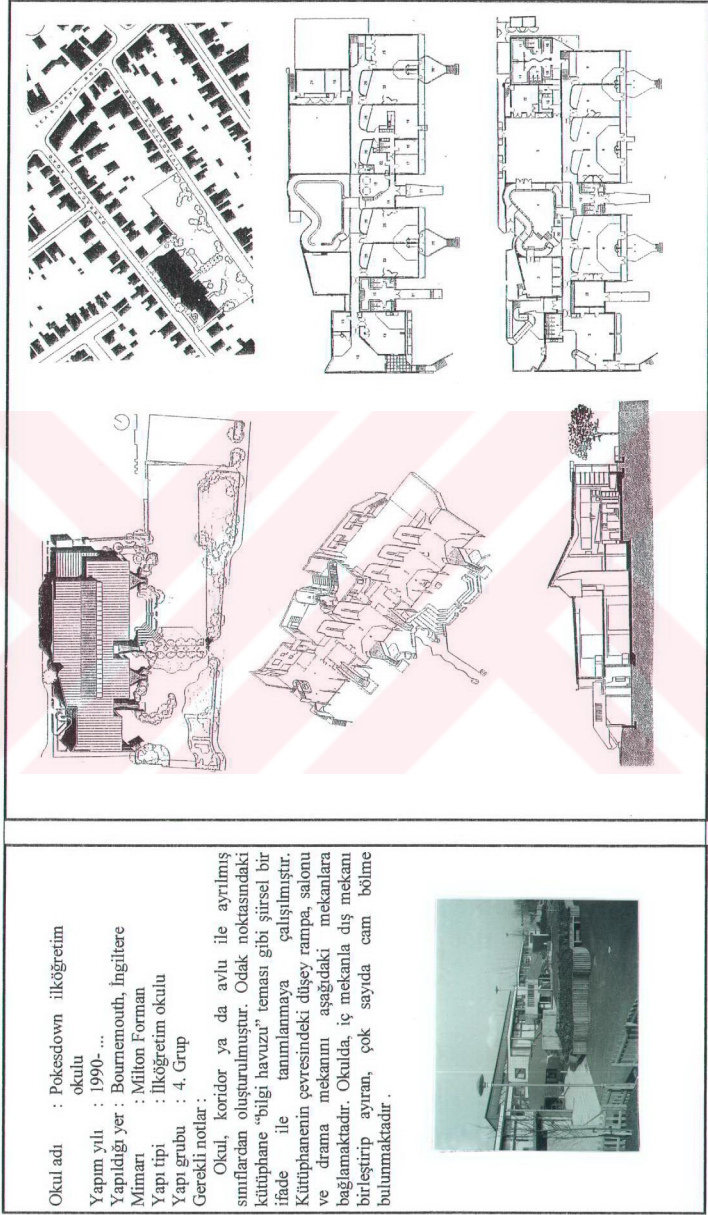

Ek Tablo 38. Queens Inclosure ilköğretim okulu [78].

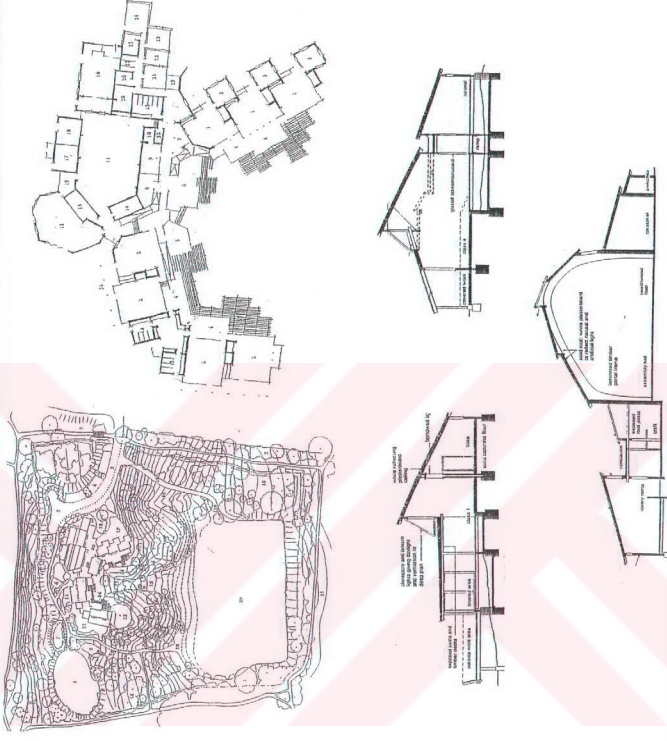

Okul adı	: Queens Inclosure ilköğretim okulu
Yapım yılı	: 1990
Yapıldığı yer	: Waterlooville, Londra, İngiltere
Mimarı	: David Morris
Yapı tipi	: Devlet ilköğretim okulu
Yapı grubu	: 4. Grup
Gerekli notlar	Önde giriş holü, idareci odaları, yemekhane gibi mekanlarla, arkada öğrenme mekanları olarak adlandırılan hacimlerin paralel olarak dizilmesi ve bunları ortada bağlayan koridor-sokak anlayışı ile oluşturulmuştur. Okulun bölümlerinden bağımsız kabul, okul içindeki yaşamı etkilenmekte ve biçimlendirmektedir. Duvarlar mobilya olarak ele alınmıştır. Arkada yer alan hacimler, farklı grupların bir araya geleceği şekilde bölünmüş, bölünen her mekan ana yola birleştirilmiştir. Koridor- sokak boyunca küçük öğrenme mekanları yerleştirilmiştir [89].

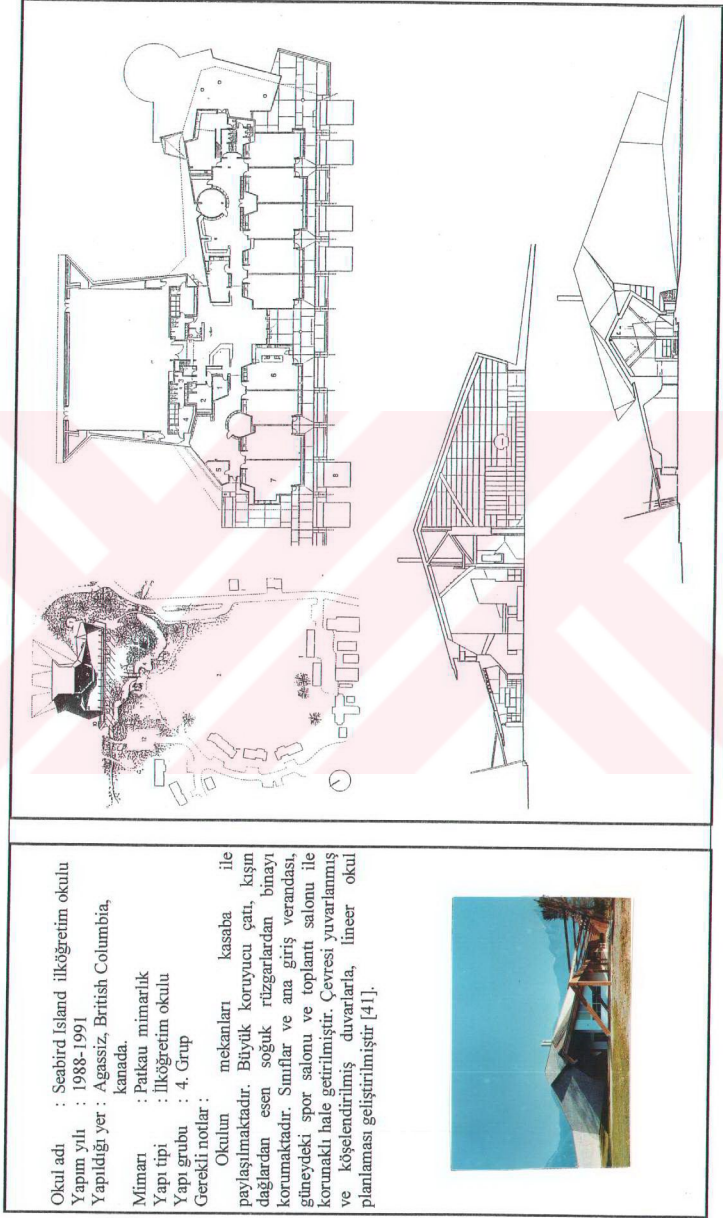
Ek Tablo 39. Pokesdown ilköğretim okulu [41].

Ek Tablo 40. Woodlea ilköğretim okulu [41].

<p>Okul adı : Woodlea ilköğretim okulu Yapım yılı : 1990... Yapıldığı yer : Bordon, Hampshire, İngiltere Mimar : Hampshire yöre mimarları Yapı tipi : İlköğretim okulu Yapı grubu : 4. Grup</p> <p>Gerekli notlar : Okulda, ahşap ve taşın bir yapı oluşturulmuştur. Giriş ve araştırma merkezi ortadadır. Sirkülasyon rampası salona ve müzik odalarına çıkmaktadır. Sesli mekanlar kavissli formun dışındadır ve oyun mekanlarına açıktır. Ahşap veranda çalışma ve oyun için kullanılmaktadır. Yüksek ölçüde doğal ışık, tepe pencereleri ile sağlanmıştır .</p>	
	

Ek Tablo 41. Seabird Island ilköğretim okulu [90].

Ek Tablo 42. Strawberry Vale ilköğretim okulu [41].

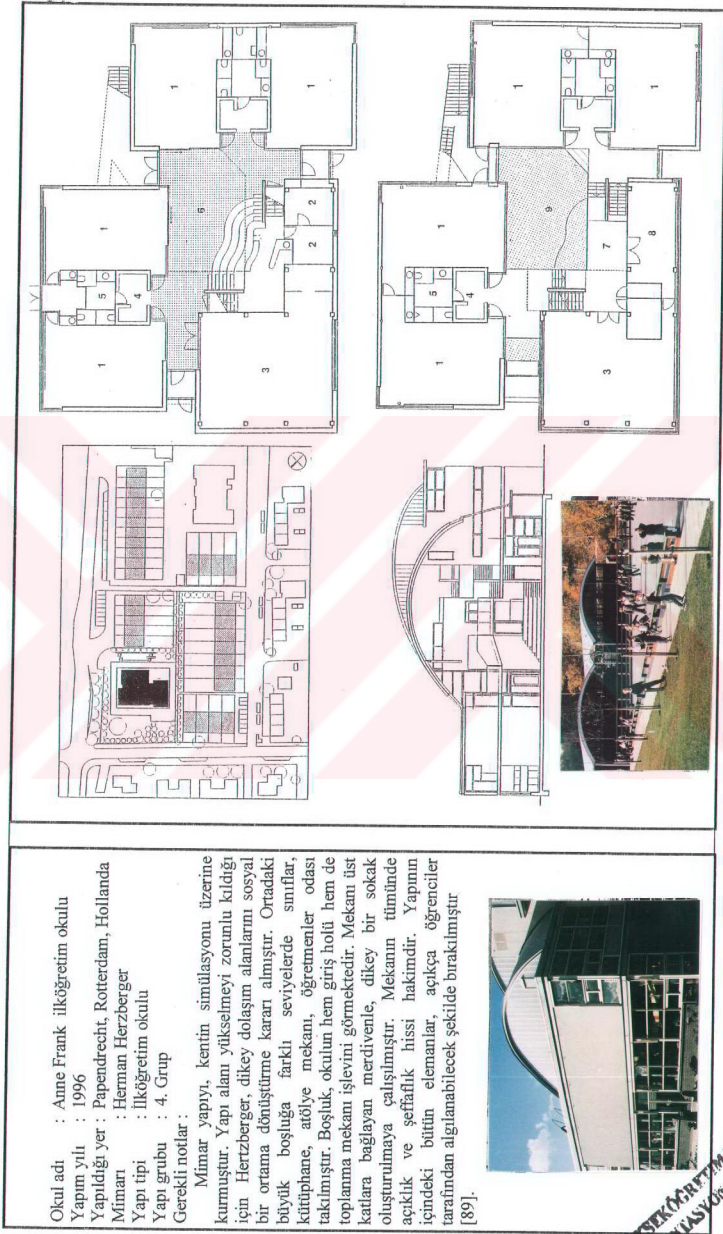
Okul adı : Strawberry Vale ilköğretim okulu
 Yapım yılı : 1997
 Yapıldığı yer : Victoria, British Columbia, İngiltere

Mimarı : Patkau mimarlık
 Yapı tipi : İlköğretim okulu
 Yapı grubu : 4. Grup

Gerekli notlar :
 Bütün sınıfların pencereleri ormana ve uzak tepelere bakmaktadır. Bina, 5 temel blokten oluşturulmuştur. Her biri küçük rustik evler gibi olan sınıf grupları 4 tanedir. 5. grup ise spor salonudur. Sınıf grupları ve yardımcı alanlar arasında sosyal ve eğitimsel mekanlar doğmuştur .

Ek Tablo 43. Anne Frank ilköğretim okulu [41].

ÖZGEÇMİŞ

1971 yılında Artvin/ Arhavi'de doğdu. Sinop Cumhuriyet ilkokulu, Artvin 50. Yıl ortaokulu ve Trabzon lisesinde eğitim gördü.

1988 yılında K.T.Ü. Mimarlık Bölümünde başladığı Lisans eğitimini 1992 yılında bölüm üçüncüsü olarak tamamladı. Aynı yıl K.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsünde Yüksek Lisans programına başladı. 1993 yılında K.T.Ü. Fen Bilimleri enstitüsü tarafından araştırma görevlisi olarak atandı. 1996 yılında Yüksek Lisansını tamamlayıp, Doktora programına başladı. Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora süresince Doğu Karadeniz Bölgesi Nitelikli Konut Araştırması ve T.C. Ulaştırma Bakanlığı DHLİ Genel Müdürlüğü Trabzon, Antalya ve Ordu- Gülyalı Gelişim Etüdleri projelerinde çalıştı. İletişim komisyonunda görev yaptı.

2000 Kasım ayından itibaren Trabzon Bayındırlık ve İskan Müdürlüğünde çalışmakta olup, İngilizce bilmektedir.